Поредица
БЪЛГАРСКА КЛАСИКА

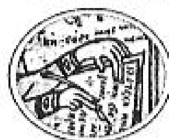

Издателство
ЗАХАРИЙ СТОЯНОВ

Поредицата
„БЪЛГАРСКА КЛАСИКА“ излиза
благодарение на любезното
спомоществователство на
МИНИСТЕРСТВОТО
НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА
и
НАЦИОНАЛНИЯ ДВОРЕЦ
НА КУЛТУРАТА

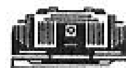

1000 екземпляра от всяко заглавие
са предназначени
за библиотеките в България.

ИЗДАНИЕТО Е ОДОБРЕНО
И ПРЕПОРЪЧАНО ОТ **МОН**

ВАСИЛ ЛЕВСКИ

НАРОДЕ????

ПИСМА. ЛИЧЕН БЕЛЕЖНИК

По повод 165 години от рождението
на Васил Левски

Издателство
•ЗАХАРИЙ СТОЯНОВ•
София, 2002

Тази книга се издава и разпространява
със специалното съдействие на
Станимир Стоянов,
издател на вестник
„Национална бизнес поща“

ISBN 954–739–275–1

ВМЕСТО УВОД

От последното (което е и най-пълно) издание на документалното наследство на Васил Левски изминаха почти три десетилетия[1]. След неговата поява на бял свят интересът към писмата и други документи на Апостола не престанаха. В различни списания и вестници се появиха съобщения за нови негови писма и др. По инициатива на Общобългарския комитет „Васил Левски“ преди две години бе издаден внушителен том с факсимилета на документалното богатство[2], с намерение да последва и друг. Но по причини, неизвестни нам, осъществяването на тази задача остава нереализирана и досега. Затова за нас като най-пълно и точно издание на ръкописното наследство си остава изданието от 1973 г.

Да се обърнем към него ни подтикна още едно съображение: в това издание е направен и сполучлив опит за осъвременяване на езика на Апостола, което го прави разбираем не само за специалистите, но и за по-широк кръг читателска аудитория.

На вниманието на читателите предоставяме писмата на В. Левски, както и неговия личен бележник (джобното тефтерче), като изоставяме кратките ано-

---

[1] Васил Левски. Документално наследство. Юбилейно издание по случай 100 години от гибелта му. Подготвили за печат: Кирила Възвъзова-Каратеодорова, Здравка Нонева, Виктория Тилева, Николай Генчев. Редактирали: К. Възвъзова-Каратеодорова и Н. Генчев. С., 1973.

[2] Васил Левски. Документи в 2 тома. Съставители: Крумка Шарова и др. Т. I. Факсимилно издание на документите. С., 2000.

тации към всяко едно от писмата и последвалите под всяко едно от тях искови данни и обяснителни записки. Вместо това си позволяваме да дадем в края на тома по-подробни обяснителни бележки за споменатите в документа лица и събития, както и в отделни приложения псевдонимите на Апостола, на другите революционни дейци и комитети. Специално за подрастващите включваме и спомените на Никола Цветков, който е съхранил личния архив на В. Левски буквално в самото навечерие, преди да бъде заловен от османските власти в Къкринското ханче в края на декември 1872 г. Разказът на Н. Цветков е кратък, но изключително важен, за да остане в съзнанието на всички българи при какви обстоятелства е оцелял този архив. Пак с оглед задачата документалното наследство да бъде ползвано от по-широки кръгове от българското общество поместваме и кратък списък на остарелите и чуждите думи в писмата и другите документи. Накрая, за да улесним читателите в ориентирането на съдържанието на документалното наследство на Апостола, сме изготвили и два показалеца – именен и географски.

Надяваме се, че в този вид изданието ще удовлетвори вниманието на всички, които проявяват интерес към оцелелите до нас ръкописи на една от най-тайничните фигури от Възраждането ни.

Ст. н. с. МИЛЕН КУМАНОВ

ВНИМАТЕЛНО БЪРЗАЙТЕ!

Какво стои зад страшните четири въпросителни на „Народе????“

Повече от век биографите на Левски и изследователите на неговото писмено наследство се опитват да разгадаят драматичната тайна на страшните четири въпросителни след вопъла „Народе????“. Дали всъщност това е вопъл, поплак, скръбен възглас, пронизващо стенание или призивен и литаврен вик? Тържествена бойна тръба или едва доловима въздишка? А може би е скръбен шепот или философско-съзерцателен, отправен към дълбините на свръхаза въпрос?

Очевидно трябва да търсим разбулването на загадката в самия характер на Апостола на българската национална революция, в многопосочните измерения на неговите манталитет, характер, темперамент, социално-политически възгледи и цялостна духовна нагласа. Ако препрочетем отново писмата му (особено тези до Данаил Попов, Панайот Хитов, Филип Тотю, Любен Каравелов, до отделни революционни комитети) или редове от неговия личен бележник (Джобното тефтерче, 1871–1872), ще открием удивителна закономерност и последователност в употребата на цели фрази-емблеми, близки словосъчетания, зад които са кодирани основните принципи на националнореволюционната философия на Левски, ясната и стройна система от неговите политически възгледи за бъдещото устройство на свободна България, както и своеобразния му нравствен катехизис. Свръхзадачата на живота за Апостола е освобождението на Отечеството. И още от самото начало ние виждаме, че осъществяването на тази задача той разглежда в две главни плоскости. Първата е постигането на конкретното национално освобождение от

варварския агарянски гнет. С метафорична яркост и кондензираност тази цел е формулирана още в началото на неговия недовършен опит за автобиография в стихотворна форма:

Аз, Васил Лъвский в Карлово роден
от българска майка юнак аз роден,
не щях да съм турский и никакъв роб,
същото да гледам и на милия си род.

От мига, в който захвърля свещеническото расо, цялата енергия, страст, воля, целеустременост, всеобхватната му жизнена програма са посветени на борбата за национално освобождение на Отечеството. Той не може и не иска да се примири с „гнусното и невярно тиранство". И тъкмо защото у него викат, крещят до възбог националната гордост и самодостойнството, почти във всяко от писмата му диша вулканична нетърпимост към всекидневните „мъки и гнусоти, най-противни на човечеството и на свободата на съвестта". Ключовите думи-емблеми за Левски са Отечество, Народ, Свобода, Република, Независимост, Справедливост, Любов, Хармония, Милосърдие... В писмо до Иван Кършовски в евангелско-притчов изказ Апостола формулира морала на дееца на революцията:

„Приписвате ми, какво в очите си гредата ни [не виждам], пък косъмът във вашите очи виждам по-лесно! Ти, ако искрено ми казваш отгоре на писмото си: „Любезний ми брате", то тогава не трябва таквоз бутане и за[о]бикалки, но кажи: „Това и това ти е грешка", та да се поправя, ако съм чист човек, както и за вашите най-малки криволици, или по-добре да кажа неразборци, не ги замълчавам. За отечество[то] работим, байо! Кажи ти моите и аз твоите кривини, па да се поправиме и [в]се да си вървим наедно, ако ще бъдем хора!"

Няма сред българските националреволюционери и поборници личност толкова лишена от суета, гордост и самомнителност, самохвалство, самоизтъкване и самообльщение. В отношението към самия себе си Левски сякаш е изтъкан от смирение, колкото и инак да притежава желязна воля и вулканичен характер. Той непрекъснато повтаря, че дори и в жестоките условия на националноосвободителната борба са нужни милосърдие, добротворство, търпимост, толерантност, съгласие и любов. А в писмото си до Панайот Хитов от 10 май 1871 г. специално акцентира: „Дай боже, съгласие и любов първо между народните ни главатари! Пък име[то] българско нека е *войвода*!"

Дори когато е твърде често омерзен от интригите и козните на отделни кръгове сред родната емиграция, той подчертава, че делото е важно, а не думите, и по-скоро с прискърбие, отколкото с ярост, възклицва: „Стига вече на таквиз несподразумения, зависти, укори, че е срамота вече и от циганите! На думи да не гледаме, н[о] на работа!" Търпението на Левски към хората, които подбира в изнурителната си работа по създаването на революционните комитети, е пословично. Той много добре разбира колко трудно е след вековния зверски гнет да се разбудят индивидуалните волеви и интелектуални способности на българите, колко бавно и мъчително прогледжат дори и мнозина от активните дейци на революцията. В писмо до Данаил Попов, разсъждавайки за истинските патриоти, обрекли се като жертва на Отечеството, всеки от които има обаче своите слабости, той възклицва: „Ако на таквиз се не повярвам, то с камъните ли ще работя?"

Нека поразсъждаваме върху удивителната жертвоготовна всеотдаденост на Левски в името на Отечеството – в редица от своите писма Апостола посочва, че никакви жертви не са напразни, щом са посветени на освобождението на България. Той гледа на епохата като на своеобразен народен жертвеник. Пред неговия олтар и в името на святата свобода се представят душите на поборниците и националреволюционе-

рите. Но Левски натоварва думата „жертва" и с по-възвишени и многопластови значения – доброволно и радостно посвещение в името на заветната кауза, цялостно просветление, езотерично тълкувание на предназначението на отделната човешка личност. В писмо до Филип Тотю от 1 март 1871 г. изригва:

„Щял да до[й]де някой си по някакво вишегласие, право или криво да ми [в]земе онова, което съм заслужил. Да му е просто! Аз съм се обещал на отечеството си жертва за освобождението му, а не да бъда кой знай какъв. Там нека съди народът, а не да давам глас за себе си. Това е презряно от човещината за глупаво и най-просто нещо.

Какво искам повече, като гледам отечеството си, че ми е свободно! Такова нали е предначертанието ми днес за него, не да видя себе си на голям чин, но да умра, братко. Това тряб[в]а на [в]секи работник български: да даваме таквоз предначертание и тогава работата ни ще свети и Българско ще гърми най-бляскаво като едничка държава в цяла Европа. И начесто тряб[в]а да се съветуваме ний, дейците, щом спазим един другиму погрешките си, защото [в]секи бърка, па немой да се съ[в]земе. На драго сърце тряб[в]а да обичаме оногова, който ни покаже погрешката, инък той не е наш приятел."

Дякон Игнатий, на чиито плещи провидението е възложило да бъде главният апостол на българската национална революция, е един от посветените духове в новата българска история. Той доброволно приема и избира пътя си, който в очите на непосветените изглежда само като жертва, защото е разбрал, че това е не просто индивидуалният неотменен избор на неговата душа, но и вярната посока за постигане на възкресението и възраждането на националния дух. Страданията, трудностите, теглобите, препятствията само извисяват и просветляват сърцето на истинския работник български. Така именно се осъществява предначертанието на всеки достоен родолюбец – и тогава ние виждаме как делата на посветените в българската национална революция са осветени от особена вътрешна светлина. „Работата ни ще свети" – многократно подчертава Васил Левски, когато разсъждава за доброто и плодотворно развитие на комитетските дела.

Неведнъж Апостола съветва поборниците да избягват даже и най-малка гордост, да не присвояват за себе си нищо, но да отдават всичко на народното. Нито страданията и оскъдиците, нито мизериите на турските мекерета, ибрикчиите, чевръсто отърчаващите в конака „изродици български", пречат на просветления поглед на Васил Левски в бъдещето. Той провижда в това бъдеще и не се уморява да говори, че като народ трябва да се пазим от вражди, от каквито е пропадало хиляди пъти Отечеството.

Срещу враждата, завистта, омразата, интригите и пр. Левски изправя единомислието, единоборството, единодействието, единодружието, единотворчеството. И никога не пропуска да посочи, че изборът – било индивидуален или колективен, е личен и свободен. В крайна сметка от нас зависи какво ще изберем – „черно робство или златна свобода", „чиста свобода или юнашка смърт", национална гордост и възторг или разпад на отечествените идеали.

Апостола на българската революция има поразително предчувствие за висшата справедливост на историята. Той знае не толкова с разума, колкото със сърцето си, че в „Оня ден" всекиму ще бъде отдадено своето. Зад израза „Оня ден" разбира естествено деня на освободителното въстание, но винаги го натоварва и с невидим подтекст – Оня ден, Съдния ден, Последния ден, Деня на безстрашието и саможертвата в името на Отечеството... В подобни случаи сякаш пророчески усеща всевиждащото око на „златната ни свобода". Свободата става сублимация на божественото, на висшата справедливост, на нравствената святост, на пълната отдаденост на висшата национална кауза. В та-

къв аспект Левски и главните му помощници удивително приличат на Христос и неговите апостоли. При цялото спазване на историческите и духовните мащаби, при забележителното различие не можем да не видим, че Левски върви през революцията и към героичното бесило, както Христос върви към своята Голгота. Той се отнася и към помощниците си и верните дейци на националната революция навремени, както Христос към своите ученици и апостоли. За учениците си Апостола с гордост казва: „Всеки юнак има предначертание от Привременното ни правителство в главата си, с което да преваря всяко зло и награжда[ва] всяко добро. Той носи на челото си свобода чиста или смърт.“

Наблюдавайки постоянните зверства на прогнилата и разпадаща се империя над неговите сънародници, в писмата си Левски става все по-остър и рязък. И не се притеснява да казва, че всеки, който застрашава общата освободителна кауза, всеки, който предава националните интереси, заслужава смърт. И това е релефно и ясно подчертано в „Наказателен закон“, писан преди септември 1871 г. Съзирайки понякога безпомощността на думите, в дописка до в. „Свобода“ възкликва: „Думи и разсъждения са вече напразни, защото за глухите е [в]се едно Гамбета ли говори или крава мука. Нож тряб[в]а да играе, нож; мастилото вече не помага! Ние викаме и протестираме, ние [в]се плачеме и молиме за помощ; а турците ежедневно турчат малолетните ни деца, безчестят девиците и псуват вярата ни и народността ни.“

Но при цялата си понякога острота и рязкост Левски едновременно с това е невероятно толерантен, веротърпим, състрадателен, благонамерен, доброразположен. Многократно подчертава, че истински свободна България ще бъде невъзможна, ако всички етноси, племена и народи на нейната бъдеща територия не живеят в братско единение, равноправие, любов и социална и расова хармония. Дори когато е най-яростен и гневен в избухванията си срещу турската империя, Апостола говори срещу държавата като система и инструмент за потисничество и национално поробване, а не против турския народ. В един образец на заплашително писмо до чорбаджиите за набиране на средства той изрично подчертава: „...ний ще скъсаме веригите на България и ще извадим народа с благословението божие от ада в рай!?... Не ще бъде така в наша България, както е в Турско сега... Всичките народи ще живеят в нея под едни чисти и святи закони, както е дадено от бога да живее човекът. И за турчинът, и за евреинът и пр., за всички еднакво ще е, само ако припознаят законите равно с българинът. Така ще е в наше Българско... Ний не гоним турският народ, ни вярата му, а царят и неговите закони, с една дума, турското правителство, което варварски владее не само нас, но и самият турчин.“

Удивително е, че 30–40 години след като тези думи са изречени, тяхната философия става съществен елемент от радикалната борба на младотурците за реформиране на политическата система и философията на държавната им политическа практика.

За Левски не е достатъчно само националното освобождение на Отечеството. Постигането на отечествената свобода още далеч не е всичко. Едновременно с това нравственият човек трябва да се бори и за социална справедливост, за всеобхватно освобождение на човека от кумири и идоли, от чорбаджии и нови тирани, от чувството за национална малоценност или обратно – от заболяването „национална надменност“. В такива случаи, говорейки за свободата, Левски се изразява като поет и философ, като мислител, който има провидчески усет за развитието на историческите събития след десетилетия и столетия. Тъкмо в това двойно качество – борци за национална и социална свобода – Апостола вижда историческото предначертание, съдбовната предопределеност на българските юнаци, мисията на побoрниците, подобни на Христовите апостоли.

И затова с ясно съзнание Васил Левски говори за „историята, която ний възкресяваме". „Ний" в случая са самоотвержените юнаци, които турят отечествените интереси неизмеримо по-високо от личните, зарязват дом и семейство, пренебрегват кроткия и благ уют на родното гнездо и се хвърлят безстрашливо във водовърта на оная историческа мелница, която конформистите подигравателно назовават буна и авантюра, а истинските патриоти наричат работа за отечеството. Натрапчиво, постоянно, непрекъснато Левски съветва своите следовници, главните си помощници, а и редовите дейци на националната революция: „Внимателно бързайте!"

Осъзнавайки ясно титаничните мащаби на борбата за национално и социално освобождение, дяконът революционер няма илюзии, че някой друг отвън ще свърши черната работа. И многократно с прискърбие възклицава по отношение на т. нар. велики сили, че ние твърде често сме били тяхна „машина". И даже в писмото си до Панайот Хитов от 10 май 1871 г. директно изстрелва: „Не сме ли били чак досега тяхна машина да си правят работи каквото и йоще някои и други има да им мекеруват за жалост. Изгорихá ни! Тия пак посяха между нас [в]сякакви интриги и пак се не съ[в]зимаме. Затова ни и думат хората от отвън, че не сме били достойни йоще за такава нам свобода. С тая тяхна и голяма дума на нас ни е урок, че тряб[в]а по-напред да си понаредим работите извътре, че подир да им се молим за по-голямото. И така е."

Но какво е все пак скритото послание на този тъй ясен и драматичен акцент – „Внимателно бързайте!"? Като никой друг титанът на националноосвободителната и революционна мисъл и практика осъзнава, че постигането на националното и социалното освобождение изисква безброй скъпи жертви – ако трябва, „брат брата да убие"; „син баща, баща сина си да убие!" В същото време на него му е до болка позната демагогията на Европа, която се втурва да „помага" само когато има користни интереси. Затова Левски изгаря в непрекъснатото желание да насочи младите български юнаци да преодолеят заблудите и да осъзнаят своите длъжности, да проумеят „що е свобода". Ето защо толкова болезнено той призовава, че на знамето на българската национална революция трябва да бъдат изписани само три думи: „Свобода и всекиму своето." Яростта, презрението, омерзението, погнусата на Апостола на българската революция са еднакво силни и към вековните мъчители (а главно прогнилата османска институция), и към „предателите, чорбаджиите, изедниците и турските подлизурки", които ще „да висят на едно дърво с нашите неприятели". И в практическата дейност на Апостола, и в неговите писма и бележки в Джобното тефтерче прозира разбирането, че за постигане на главната цел – националното и социалното освобождение – „ний не отказваме помощта и от дяволът". Тук обаче следва винаги едно емблематично „НО": „Но имаме си предначертание."

Много пъти е формално цитиран, а понякога и нелошо анализирана прочутата фраза на Васил Левски: „Цели сме изгорели от парене, и пак не знаем да духаме!" Този и редица други фрагменти редовно са изваждани от общия контекст или скандално повърхностно интерпретирани. Ако искаме да разберем дълбочината на националноосвободителната философия на Апостола, трябва да разгледаме тази фраза в една по-широка рамка (която обяснява откъде тръгва мисълта на Апостола, откъде той черпи логически разумни аргументи за своята теза и каква е конкретната историческа канава):

„Право ли е да решавате сами, като знаете, че и в Българско се работи? Мисля, не! Ето сега ми казвате в писмото си, че сте дохождали често в разговор с някои си родолюбиви българи и на въпросът ви отговаряли – защо в 67 и 68-мо [лято] не [в]зеха българите участие с четите? Ето че те остават си глупави на това пита-

ние, а българите много хубаво направиха, че се не измамиха подир четите; защ[ото] на четите обязаността беше не да бунят народът, но да свикват от градовете и селата умни хора и да им показват как трябва да се приготвят, че като им се даде знак за революция, да бъдат всички готови. Това, брате Филипе, ако си забравил да им кажеш на горните господиновци, то аз имам и законът в пазвата си от 67-мо [лято]. А и [в]сичките войводи изпълниха ли, както им налагаше законът? То не ни е засега работата да говорим. А искам да докажа на горните ни родолюбци, че българите, ако бяха се повлекли след четите, щяха да принесат полза на руският цар, пък за тях си щяха да изгубят най-добрите си юнаци, на кои в ръцете стои българската свобода; пък тогава нека отсвирюва България чак до един век йоще. Това така доказвам на нашите родолюбци, щото да престанат от ония бърборенията. С факт имам да докажа, че с руски агенти съм имал да работя, без да знам. В 69-то [лято] препоръчан единият от одеските българи за доб[ъ]р помощник на българите; пък не излезе така? Улових му няколко шарлатанлъци и хайде, отгдето е дошел. Кога стане за нужно, каза ще го с [в]сичките му работи. Цели сме изгорели от парене и пак не знаем да духаме!"

Няма друг български националреволюционер, деец на освободителната ни борба, който толкова дълбоко, многостранно и проникновено да разбира невидимите движещи пружини на собствената историческа съдба. Ето защо Левски е така внимателен, деликатен и съобразителен, толкова често настоява за разумен анализ, за задълбочено и цялостно обглеждане на конкретната ситуация или на цели вериги от причинни зависимости. Именно тук трябва да търсим разгадката на почти магическата натовареност на израза „Внимателно бързайте!". Защото той добре съзнава, че всяка неразумна, емоционална, непремислена, експресивна, непремерена стъпка би могла да повреди фатално на главната

кауза – националното, а и социалното освобождение на Отечеството. По тази причина тъкмо Левски в своите писма ни поднася невероятно точен анализ кога е най-подходящото (дори и в сезонен аспект – пролет или зима) време за всенародното въстание, за разлика от пишман родолюбците и безконечните бърборковци от Добродетелната дружина и други лъжепатриоти.

Препрочитайки писмата на Левски, както и редовете от неговото Джобно тефтерче, от гледна точка на индивидуалната и социалната психология ние не можем да не бъдем удивени колко тънък и проницателен психолог е бил Апостола, наблюдавайки превъплъщенията на отделната личност, а и на цели социални групи. В хода на разгръщането на революционната ситуация той изследва метаморфозите на индивида и социалната група. И се опитва да обясни онези избождащи очите примери, при които индивидът „днес е човек, а утре магаре". И добре осъзнава, че индивидуалните особености са следствие на расови особености, продукт на социални диспозиции и исторически предопределени закономерности. С удивителна лекота и естественост на изказа и в същото време задълбоченост, проницателност и мъдрост Левски фокусира погледа на поколенията върху идеи за бъдещото държавно и социално-политическо устройство на свободна България. Той не само многократно прокламира, че след освобождението главната длъжност и предначертанието на искрения работник български са да се посвети на изграждането на чиста и свята република. Но в изумителния си „Наказателен закон" Левски директно прокламира в § 3: „Ако някой презре и отхвърли предначертаната държавна система „демократска република" и състави партии за деспотско-тиранска или конституционна система, то и таквизи ще се считат за неприятели на отечеството ни и ще се наказват съ[с] смърт."

В две писма (едното до Евлоги и Христо Георгиеви, а другото до Любен Каравелов) Апостола с малко ду-

ти, но много ярко избистря социалната и политическата си философия за бъдещото устройство на Отечеството. Той е убеден, че в идещия век на „свободата и равноправността" главната цел на поборниците е да бъде постигнато в Българско „братство с всекиго, без да гледаме на вяра и народност". Едва тогава могат да се разберат десетките изявления на Апостола, че е посветил себе си на Отечеството да му служи до смърт и да работи по народната воля.

Нека сега се върнем към реторичния въпрос от началото – какво се крие зад загадъчния вопъл „Народе????". Според нас в този възклик Левски е кондензирал цялата си непомерна и неизтощима любов към българския народ, състрадателното си разбиране и приемане на неговите кривици и исторически обремености, но в същото време и възторжено-ликуващото предусещане за бляскавото му бъдеще. Словесната мълния „Народе????" обяснява и драмата на националноосвободителната борба с всички зигзаги, черни предателства, светли мъченичества, пропадания и възземания. И философията на изключителната веротърпимост, която носи в корените си българският етнос (по обясними исторически причини). И мистериите на няколко велики древни цивилизации, втъкали мощта и таланта на своите хилядолетни послания във вените на историческата българска кръв. И безумството на храбрите, за които няма власт над оная глава, решила да се отдели от плещите си в името на отечествената кауза. И мъдрото съзерцание, в което може би зрее мъждукащият пламък на съмнението. А какво би станало, недай Боже, ако устремен към националното си освобождение, нашият народ трагично и безвъзвратно пропусне звездните си мигове?

Вероятно още много нюанси има скрити във вулканичния поплак „Народе????". Нашата задача и предначертание днес са да разгадаваме пластовете на десетките свещени послания, които са кодирани в думите на Левски. И за да разберем още по-добре драматично важното послание на възклика „Народе!!!!" трябва да спрем да тълкуваме повърхностно и еднопластово и друга една сакрална фраза на Апостола: „Ако е за в Българско, то времето е в нас и ний сме във времето, то нас обръща и ний него обръщаме". Апостола говори не толкова за абстрактната демиургична всесъздаваща и всесътворяваща сила на вселенското време, колкото за конкретното българско историческо време в навечерието на Освобождението. Невероятно трудно е да се постигне узряване на народното съзнание, за да се приближи тъй жадуваната свобода. И затова душите на поборниците кипят и създават времето, те го обръщат и то тях обръща. А в процеса на благородния кипеж народът трябва да се подготви, за да посрещне изгряващото национално и социално освобождение. Само достойният е свободен, само вътрешно узрялото за хармония и независимост общество е свободно!

Днес трябва да вярваме, че от отвъдното Апостола на българската национална революция ни облъчва с енергията на съзиданието и просветлението.

Непрестанно припомняйки си през десетилетията и вековете духовните послания на Васил Левски ние ще ставаме все по-волни, излъчващи вътрешна светлина и свободни.

ИВАН ГРАНИТСКИ

ПИСМА

№ 1

РАЗПИСКА ОТ ВАСИЛ ДРУМЕВ,[1] ДИМИТЪР НИКОЛОВ,[2] ДЯКОН ИГНАТИЙ – В. ЛЕВСКИ, И ЯНИ ГЕОРГИЕВ[3]

Долуподписаните [в]земаме от господина Раковскаго[4] дванайсет минца* – без двайсет и пет гроша (12 # ** – 25 грош[а]), за да си платим иждивението*** на Марков – хан.

8-го мая 1862, Белград

В. Друмев
Димитър Николай
дякон Игнатие
Яни Георгиев

№ 2

1866 ПИСМО ДО ГЕОРГИ РАКОВСКИ[5] В БУКУРЕЩ

Господине Раковский,

Днес ида да ви поздравя от страната на отец Натанаила,[6] който ми е дал власт, за да ви напиша туй писъмце, и ви моля да му явите в какво занимание се намирате днес, защото много желае заради вази и иска да знае подробно в какви занятия се намирате днес, и най-паче ви моли да му явите заради търгов[и]ите как отиват днес и как ще бъдат занапред.

---

* Стара златна австрийска монета.
** Знак за обозначение на парична сума.
*** Хан на Марко Томич в Белград.

Кат[о] не ми остава времето да ви пиша по-напростран[н]о, оставам ваш най-искрен

д. И. Левский

Яш,
1866 ноември 7

№ 3

НЕДОВЪРШЕН ОПИТ ЗА АВТОБИОГРАФИЯ В СТИХОТВОРНА ФОРМА

Аз, Васил Лъвский в Карлово роден
от българска майка юнак аз роден,
не щях да съм турский и никакъв роб,
същото да гледам и на милият си род.
В Сърбия ходих и по Влашко скитах;
от нийде помощ за наша свобода.
Станах [и] отидох в Стара планина
с вярна дружина, с Панайот войвода,[7]
юнаци народни – техен аз байрактар;
за година време всичко разгледах,
което не знаех – войвода[та] аз питах,
главни друмища и тънки пътеки –
се ги бележа – занапред нам леки...
Хубава гора, студена е и вода;
за наши жени и дребни деца...
Докат[о] аз проходих в Стара планина,
турци-поганци мен угадиха:
тежка потеря тий се вдигнаха,
кат скакалци по гора тръгнаха
и [в]сичко Карлово обиколиха,
и по улици стража поставиха;
дано мен жив уловяха

или бар главата ми сдобиеха,
гламави турци, мръсни агарянци...
От планини слизах, за Карлово отивах
с Тюрюмето[8] Иван аз да се видех,
сам-самниничек, обкичен, обръжен:
с пушка белгийска и чиф[т] пищови
и остра сабя на мен блещяха...
През две, през три стражи си минах,
на четвъртата мене съзряха:
потеглих, пушка извадих и сабя,
нисък ми дувар гръдобран беше;
стрънопъзли турци веднаг[а] се пръснаха
от самичек аз, щом ме видяха.
В зора то беше, в Карлово не влязох,
на кърът оста[на]х в зелени мамули;
кога бе вечер, примъкнах се аз
с работници хора заедно и аз.
Няма Тюрюмето, уловен той беше
с още един другар – Тинко Пулев[9] беше
в[ъв] Видин запрени за три години,
тяхната съдба – в друго уловени;
нашите писма други посрещал;
всичко подробно все той разправял.
Станах да си ида пак при дружина,
дал бях ѝ дума кой ден ще стигна;
ден и нощ вървях, едни цървули скъсах,
за да стигна само, както аз казах.
Дадох и лозинка: сечено дърво.
Кат[о] додох на място, няма ги тамо.
Засвирих с тръба, екна ми гора,
никакъв отзив от моя дружина,
повторих с тръба, овчар се обади:
„Доб[ъ]р ден, юначе", тихом ми обади.
„Да не бъдеш ти Лъвский байрактар,

с Панайот войвода негов ти другар?"
Отговорих аз на старият овчар:
„Отде ти знаеш за Лъвский байрактар?"
„Виждам те, синко, на него приличаш,
както ми е казал същий войвода,
ако те видя, да ти обадя,
как не са тука, а при Царска мандра.
Видиш [ли] овчар[и]те? Там са наблизо.
Под тях, отдолу, малко по-ниско,
потеря има, да свириш недей;
тебдил тий ходят с юрушки дре[х]и".
То бе заран рано и с пушка на рамо
за един-два часа стигнах ази тамо,
посрещна ме стража – един наш другар:
„Добре дошъл – рече, – Лъвский, наш байрактар!"
Ето и дружин[а]та с Панайот войвода,
всички ми се радват и „добре дошъл" ми казват...

№ 4

ПИСМО ДО НАЙДЕН ГЕРОВ[10] В ПЛОВДИВ

Ваше благородие г-н Найдене,

При дохожданието ви в Белград до[й]дох някой път при вас дано [да] ви намерех сами, да ви кажа, че искам да изляза пред времето. Макар [за] 25 дена да си до[й]да по нашите места, да се намеря с познатите ми, от които се чака нещо и на които тряб[в]а да се каже по-отнапред – и тогава ще имаме сигурна нашата къща с двора ѝ. Зато[ва] моля ви сега писмено да пред(и) априлия 20 с някое средство да ме искате за въ[в] Влашко и оттам да ми се дадат 6 дълги и 6 къси, които се отзад пълнят.

Напротив, ако не ме пуснат пред времето, от което ви пиша по-горе, и не ми дадат потребните от Влашко, тогава знам, че нищо няма в нашата къща. На които съм казал йоще на [18]67 г. през други, че докато не до[й]да, никому да се не поверяват, от които се и чака в онова място. А ако ли съвсем друг[оя]че се обърне, каквото ни най-малко не сме се уверили, защото за таквоз нещо тряб[в]а поне един старейшина да има между ни...

В кратко, всекидневните минути ни показват разпиляване, за което всичките казват, че един месец като остане до времето марта 15... Очевидно да е за истина! Ако ли не, едни говорят, че щат се върнат въ[в В]лашко, а повечето се съгласяват да излязат на чети, което ще каже, че остава[м] на наше разположение, а къде ще му излезе краят? Зато[ва] остава на „старите"[11] да мислят. Ако не ни дадат п[у]шки, ние щем излезем с т[оя]и, както и на [18]67 г. третата ни час беше.

Моля ви к[ак]то и да е било наредено за общо въс[тание] или не било, ако изработите по-скоро, за което ви моля, и е възможно... И като щом до[й]да по-напред при вас, ще видите, че колкото по-напред да съм дошел бил, било е по-добре, ако и да знайте какво тряб[в]а. Но като вас човеци не могат извърши, ако и да можите чрез други, но не знайте ония человеци, с които може да се извърши.

Подаряваме [ви] и ликът си в [18]67-мо [лято] ходящ и един [лик] на г-н Рашка.[12] Другите ми писъмца моля ви да ги изпратите сигурно. От двете ми в едноим[е]ни писма пратете по-малкото, а другото задръжте или при вас, или при Рашка, докато до[й]де сами человекът да си го [в]земе, когото физиономията му го показва въздребен, черноок, с тънък глас.

Напротив, ако ли не до[й]де сами, то ще до[й]де за то[ва] писмо человек висок, черноок, дългообраз, на име Минчо х. Недев из същото село.

Фев. 1-ий [1868]

Покорний Васил И. Лъвский из Белградска[та] академия – новообразувана бугарска чета

№ 5

ПИСМО ДО ПАНАЙОТ ХИТОВ[13] В БЕЛГРАД

Господин Панайоте,

Прем[н]ого ви благодаря дето се потрудихте, че ме извадихте из болницата, [за]щото ако бях стоял йоще няколко дена, истина бях умрял. Така исто се трудите и за всичките си събрани братя – и сме длъжни да ви почитаме... Защото сте и най-повече в началото на скупщината ни главний войвода...

Вий се грижите сега и за разноските ми, за които ще пиша, че сте харчили за мен, и надявам се да ми пратят колкото ще похарчите за мене. Защото аз се вардя да се не вчислявам в ония – да се рече, че се е харчило и за мен... На всеки начин ще гледам да ви ги върна. То е доста и предоста, само че се трудите.

Повторително ви моля да ми пратите 1 жълтица за трошка, защото нямам вече. Заемал съм от брата ми и от другите си приятели 40 гр[оша] и мой хак 20 гр[оша] и твои се набират 105 гр., че стават всичките ми разноски за 13 дена 165 гр., без да съм дал ни пара за лековете на жената, а она колко ще [в]земе, не зная.

Чул съм да щел си да отидеш във Влашко. Аз от 67-мо [лято] досега не съм имал чест да сте се доверили на мен, да ми кажете по нещичко истинно. Но пак ви моля и познавам за най-искренен и пръв любимец български да до[й]дете при мен или да ви пиша какво аз мисля да правя и ще го направя, ако рече бог, с ваше дозволение, ако го намерите благосклонно, и ще ви моля да ми дозволите, за което ако испечеля, печеля за цял народ, ако изгубя – губя само мене си. То ще ви моля, ако идите за Влашко, да до[й]дете, [за] да ви кажа или да ми дозволите да ви пиша. Но пре[ди] то[ва] ви моля, както ви пиша по-горе, да ме не оставяте без трошка, защото кажи, че откак съм отишел в оная къща, не са се загрижили да си купят нещичко за ядене – все от мен; а оная жена, която ме лечи, тя има вече право да яде вече от мен, защото всеки ден стои при мене, готви ми, мий паниците, вода носи чак от Дунава (а Панчовица не хваща нищо); аз не зная как ще ѝ се наплатя.

Зато[ва] моля ви, елате да се разговорите, да ѝ се плати чес[т]но, ако ме излечи, че зато[ва] моля ви, ни най-малко да ви не дотегне, за което ще се трудя, както ви пиша по-горе.

В място*

67:ий ваш хоръгвоносец**
В. И. Л[ъв]ский

* Белград
** Знаменосец

№ 6

ПИСМО ДО ХРИСТО ИВАНОВ[14] В ТЪРНОВО

1869 [?] сеп[тември] 6

При[я]телю,

Като щом [получите] писмото ми, без забава да проводите Са[вата][15] да отиде в Лясковец [п]ри Марин Станчов,[16] който ще обади на бай Тодора[17] да до[й]де без друго в Галац; а преди да потегли, да отидат да повикат и от Трявна едно[го], и от Сли[вен], а който ще до[й]де от Трявна, нека повика и от Габрово едного, когото познава. Ако има някой и от Търново, нека и оттам да до[й]дат. От лясковченци, който ще до[й]де, нека [в]земе от Марина Станчов 4 лири турски [и] да ми ги донесе.

Г-н Христо, да забележите на Савата да им каже, че тряб[в]а без друго на 25 септ[ември] да се намерят в Галац, [в] който и вие ще бъдете без друго. И като пристигнете в Галац, да се о[т]правите при Казак Георги.[18] Тъй също ще забележите и на другите. А пък аз ще стоя да чакам в Т[урну] Магурели. И който пристигне по-напред в Галац, да ми телеграфира – до Данаил Х. Попов.[19]

Лъ[вс]кий

№ 7

ПЪЛНОМОЩНО ПИСМО, ДАДЕНО НА ДИМИТЪР ЦЕНОВИЧ[20] И ЛЮБЕН КАРАВЕЛОВ,[21] ПОДПИСАНО ОТ ЧЛЕНОВЕ НА ПРОЕКТИРАНОТО БЪЛГАРСКО КНИЖОВНО ДРУЖЕСТВО,[22] МЕЖДУ КОИТО Е И ВАСИЛ ЛЕВСКИ

Пълномощно писмо

Ний, долуподписаните членове на предполагаемото Книжовно дружество, според както доказва и копията под № 5, извлечена от главната кондика, основающий се на 56 член от проектът за устава на Дружеството, изработен и приет предходително от българите в Одеса, Кишинев, Белград, Ибраила, Гюргево, Плоещ и ний, българите от Букурещ, упълномощаваме г. г. Д. Ценович и Л. Каравелова за представители на главното събрание, което ще бъде на 25 септември в градът, дето се общо реши, сир[еч] Браила или Галац, като им даваме в същето време и правото с поглед на 57-й член от същий устав; така и следствено на тоя член [в]секий от тия двама наши представители има равно право да гласува както за себе [си] частно, тъй и за [в]сички нас – членове от тоя град, както и в случай, ако едина не присъствува на събранието, другий присъствующий има право да гласува както нас [в]синца, тъй и за отсъствующий представител.

Мандатът на нашите представители се състои от следующите точки:

1. Желаеме да се приеме в разглеждание проектът за устава на Дружеството, одобрен предходително от българите в Одеса, Кишинев, Белград, Ибраила, Гюргево, Плоещ, Галац и Букурещ.

2. Не приемаме под никой начин да се [в]земе в разглеждание проектът за Книжевното дружество под название „България“, предложено от няколко букурещки българи, като несъобразен с наший поглед за съставение на едно книжевно дружество.

3. Разгледвание на реченний първий устав могат да се правят забележки и изменения, ако те идат да разширят свободата на действието на Книжевното дружество, а не напротив такива, които да го ограничават.

4. Ни[е] под никой начин не приемаме, щото действителните членове да бъдат под цензура в тяхното годишно деяние.

Това са главните желания, за които задължаваме нашите гореречени представители да ги изпълнят точно.

Букурещ, 23 септемврия 1869.

Недялко Д. Тарлевски	К. Цанков[30]
Спиро Костадинов	В. Д. Лъвский
И. Касабов[23]	Bonetti Gheorgiu
В. Икономв[24]	Кръстьо – – –
К. Т. Попов[25]	Бранислав А. Велешки
Стеф. Д. Кювлиев[26]	Костаки Никола[ев?]
Г. Петков	K. Gheorghiu
К. С. Топалски	Конст. Лазаров[31]
Ив. Мънзов[27]	Ilie Staichovic
Теодор Д. Шиваров	
Ив. Д. Зерделийски	
Христо Иванов	
Христаки Р. Блъсков[28]	Ekaterina D. Zenovitc
Христо К. Бояров[29]	Liubitza D. Zenovitz

Българско читалище „Братска любов“[32]

Отсрещните подписи като истинни и верни потвърдяват се.

Букурещ, 23 септемврия 1869.

За председател Конст. Г. Лазаров

[Печат със следния текст:]

Читалище „Братска любов“

№ 8

БЕЛЕЖКА ДО ПАНАЙОТ ХИТОВ[33] В КАЛАРАШ

Букурещ, на 13 май 1870

Господ[ин] Панайот Хитов

у Калараш

- -

Казал ви бях да не писвате на Ковачева вече нищо. Ето сега от десет дена насам два пъти ми пишат от Т. Магурели, че бележат в него съмнение като предател, което потвърдяват от Свищов два пъти ус[т]но и писмено.

В. Лъвский

№ 9

НЕДОВЪРШЕНИ ВХОДЯЩИ И ИЗХОДЯЩИ РЕГИСТРИ

[I]. Кореспонденция с подобни имена и знакове с Влашко:

1870, 28 окт[омври] от Букурещ: чрез един приятел в негово писмо пр[атено] и затова и неподписал името ми отгоре на писмото; вът[ре от]

начало захваща: „Любезний ми брате", пък свършва: „Целу[вам те] братски: твой Джуро" – (под име: Г. Живков)[34] – важно е.

1870, 4 декем[ври]: писмо от двамина дейци; един пише от една страна – отгоре пише: „Единодушний ми брате", а свършова „твой Джуро", както горе; другият ми пише на другата страна – от 18 дек[ември] – отгоре ми пише: „Бае Драгньо" – под таквоз име му съм забелязал да ми пише; а долу свършва: „Твой братовче: „Драгомирчо" под име (Данаил Хр. Попов)[35] в Т. Магурели; писмото е написано от четир[и]тях страни и няма надпи[с]; важно е.

1871, 8 ян[уари] из Българско: пиша г-ну Джуро (на г-на Живкова) и на г-на Райнова,[36] в Гюргево, в едно писмо; копието му имаме.

1871, 8 ян[уари] из Българско:, писмо общо срещу работите им в[ъв] Влашко – на г-н Каравелов,[37] на Д. Ценов,[38] Райнов, Живков, Кършовский;[39] копието ми е в три коли (книги) сини: оттук [в]секи ще разб[ере] ясно и истинно как мъчно се е работило в Българско, като не е имало кой да ни помогне в нищо, н[о] йоще ни са и бъркали работите ни според техните лъжливи обещания, па [и] бъркотии.

1871, 26 ян[уари] от Гюргево за В. Лъвский в Българско от началото на писмото пише: „Подушевний ми брат[е], а пък свършва така: „Винаги съм твой: Ж. Джуро"; отговор е на горното ми писмо.

1871, 4 фев[руари] от Т. Магурели: това писмо е в две коли – книги сини; пише г-н Данаил Хр. Попов за в Българско на В. Лъ[вский], н[о] под други имена, както ще видите надолу; отгоре на писмо[то] така: „Бае Вълчо Драгньов", па свършова донейде така: „Ваш братовче Драгомирчо"; и пак продължава нататък за работи много; в това писмо заменяват горните имена, пак в други – турски; относят се на същият, който пише и на В. Лъвский, за да не би [да са] пропаднали писмата; ето как: „Братовче Аслане Дервишо[о]глу в Ловеч", пък свършва: „Ваш братовче Азис Рушидооглу-Небойлу" и с няколко турски слова неразбрани, уж че е турско; друго едно малко писъмце (пак от същият), пратено из Одеса, от Филип Тотя[40] на 1870, 29 дек[ември].

1[87]1, 9 мар[т] из Никопол уж, пък то из Т. Магурели; надписът му е: „Господин А[с]лан Дервишо[о]глу на Николова хан-Къбелли – в Плевен"; извътре отначало: „Ефенди Аслан Дервишо[о]глу"; пък свършва: „Ваш братовче Азис Рушидооглу."

[187]1, 21 мар[т] – срещу горното: г-ну Азису Рушидооглу в Никопол уж, а то [в]се е за Т. Магурели на г-на Данаила Хр. Попов.

[II]. Писма, изпращани и приемани, па и в кое време:

От 8 дек[ември] в 1870 го[д]. от Христо Иванов Ловчалия[41] в Търново – книговезец, писано до горните първи работници, не на същото им име, н[о] под друго, ето как: „Г-ну Парашкева Стойчев Ханджи[й]ски в Ловеч", също и неговата подписка е не [със] същото му име, н[о] така: „Мирчо Кръстьов"; това писмо се отнася и до мене така: „Дайте го и на брат ми В. Лъвский да го прочете."

До В. Лъвский [от] Мирчо Кръстьов в Търново, декем[ври], ден не писал, [в]се от Христо Иванов Ловчалията; пише от страна на лясковчани, важно е; на 1870.

До В. Лъвский [от] Мирчо Кръстьов – книговезец – в Търно[во]; дек[ември] 26 на 1870; важно е; от страна на лясковчани.

[Отстрани на листа вляво срещу описанието на всяко писмо, отразено тук в раздел II, е написано от Левски:] „Писмо от Търново. От Тър[ново]. От Търно[во].“

№ 10

НЕДОВЪРШЕНО ПИСМО-ДОПИСКА ДО ЛЮБЕН КАРАВЕЛОВ[42] В БУКУРЕЩ

Г-н редакторе на вес[т]ник „Сво[бода]“[43]

Питаш ме как върви работата в Българско и накъде сочи? Като ми казваш още, че вънкашните, уж свободолюбиви г-да европейци, в[ъв] [в]сяко събиране отваряли въпрос и за нас, българите, да ни се дадат и нам правата като на всеки народ. Тия думи от тия свободолюбиви г-да често били предлагани на тур. пра[вителство], но не хващали думите им място за това, защото народът уж не показвал знак, че иска да бъде свободен?! Още и че народът най-доб[ъ]р живот живее с турчинът и обича царят си; от[в]сякъде ударени са и печатите!

На тия въпроси отговаряли някои си, като показвали на 67-ма и 70-та година на четите, които се явиха по планините на България. А тур[ското] пра[вителство] отговаряло: тия са хайдути, побягнали из [х]апсаните, и пр., които се събрали във Влашко и преминуват насила да повдигнат народа, а народът, като си живее спокойно, гледа хладнокръвно на тия появени чети и не [в]зема участие...

Преди 28 януари 1871 г., Българско

№ 11

ПИСМО-ДОПИСКА ДО ЛЮБЕН КАРАВЕЛОВ[44] В БУКУРЕЩ

Г[осподине] редакторе на в. „Сво[бода]“,[45] бай Каравелов,

Вий като чисти свободен вестникар българский, такъв [ви] показва и листът, когото издавате „Свобода“, на всеки народ без разлика, който би показал да живее.

Ний, българите, бяхме честити чак отсега да се сдобием с вестник [на]пълно свободен, през когото да [се] дава правото на всеки народ, да представим народното ни мнение пред светът, че и ние сме хора и искаме да живеем човешки, да бъдем свободни с пълна свобода в земята ни, там, дето живее българинът: в България, Тракия, Македония; па и от каквато и да е народност да живеят в тоя наш рай ще бъдат равноправни с българинът в[ъв в]сичко. Ще имаме едно знаме, на което ще пише: „Свята и чиста република.“ Същото желаем и на братя сърби, черногорци, ромънци и пр., да не остават след нас, в едно и също време да дадат гласът си. Време е с един труд да спечелим онова, което търсили са и търсят братя[та] французи, т. е.

млада Франция, млада Росия и пр. Колко скъпо и с какви загуби?... Брат брата да убие – сега е време да преварим това зло!... Втора борба: брат брата, син баща, баща сина си да убие!... Сега е лесно и можем с малко материал да [се] спасим [от] това гнусно и невярно тиранство, йоще и сто пъти назад от нази в[ъв] всичко. Неговите топове, неговите игленки пушки са в нашите ръце; само трябва ни йоще мъничко време да поработиме [за] години... Но оттогава, бай Каравелов, както ви пиша в писмата с г-да и братя Марина[46] и Ивана,[47] и тогава с божия воля ще съсипем гнилата и страшлива държава, та да съзидаме друга, много трайна по новото зидание; да съсипем, казвам, гнилата и беззаконната държава – не човеците, не жените им и децата им, тогава, ако се покорят само на горните св[ети] закони равно с българинът.

Бай редакторе, през вестникът ви, или както знаете за по-добре, питаме братята ни сърби: ще ли ни подадат ръка против общият ни враг в едно време или не? Нека ни кажат искрено, та да знаем какво да работим и ний, и тий, щото да не проливаме много кръв. Срамота е ние да би сравняваме силата с таквиз глам[ав]ици, каквито са турците. Хората оправят топовете и пушките, [които] сами не бият. Когато неприятелят ми е по-главав от мене, той е в ръцете ми с всичкият му материал.

Питаме: сега като искаме да вървим към правият живот и свобода, кой може ни застана на пътят, ако не иска бар да даде гласа си за доброто?! Мисля – никой да не смее да [не] дава правото на всеки народ, па и на всеки човек, който иска да живее почтено и свободно. И ний, българите, от отдавна се напъваме с всичката си сила да викаме към чове-

чеството и свободата... Всекидневните ни убийства, потурчвания на невръстните ни грабнати деца от турчина, обезчествяването на девойките ни и на жените ни [в]сè от турчина [в]секидневно оплакване е било с кървави сълзи пред европейските консули. На нашият предрезнал глас – никакъв отзив отникъде за помощ, а напротив: стават учители против нас. Тогава де остава тяхното образование и човечество? А и [в]сè тъй ли ще им плачем и да се надяваме на техните лъжи? Не, наместо сълзи сега леем куршуми, а надеждата ни е на правосъдният и на нашите мишници... И ето че идем, г-н ре[дакто-ре], през вестникът ви да си представим народното мнение пред света.

Преди 28 януари 1871 г., Българско

№ 12

ДОПИСКА ДО В. „СВОБОДА"[48]

Българскu известия

....

Д[якон] Л[евски]. От балканските села, 28 януария.* Преди да захвана да ви разказвам за това, щото тряб[в]а да ви разкажа, то съм длъжен да ви явя, че аз не пиша от себе си, а от страната на

* Тая дописка, която е по неизвестни нам причини стигнала до нас твърде късно, е писана от едно такова лице, към което ние имаме пълно доверие: изпърво, ние познаваме това лице като човек честен, родолюбив и деятелен; а, второ, той в продължението на две-три години е обикалял цяла България и имал е време да узнае

[в]сичките наши млади български юнаци, които познават своите длъжности и разбират що е свобода. Вашият вестник се чете по тукашните места с голямо внимание и с голямо въодушевление и аз твърде често съм слушал да говорят: „Ние, българите, сме честити, че се сдобихме с такъв един свободолюбив и правдолюбив вестник, който е безпристрастен към [в]сяка една народност и който дава права на [в]секи народ и на [в]секи човек и дозволява му да бъде член на нашето бъдеще господарство, ако само той иска да живее почтено и свободно."* Тряб[в]а да повторя, че [в]сичка млада, т. е. нечорбаджийска България разделява вашите убеждения, но... Думи и разсъждения са вече напразни, защото за глухите е [в]се едно Гамбета[49] ли говори или крава мука. Нож тряб[в]а да играе, нож; мастилото вече не помага! Ние викаме и протестираме, ние [в]се плачеме и молиме за помощ; а турците ежедневно турчат малолетните ни деца, безчестят девиците и псуват вярата ни и народността ни. Ние досега очаквахме от европейските сили помощ и поддръжка; но праговете на консулатата се обливат [в]секи ден с кървави сълзи, а нашето положение става по-тежко и по-тежко: отникъде никакъв отзив, отникъде никаква помощ! Но още по-горчиво ни става на сърцето, когато видиме, че тия хора, от които ние очаквахме помощ и спасение, са станали днес Али-пашови учители и Фазил-пашови хазнатари и възпитават нови вълци за Христовото стадо! Славяно-поляци – турски стражари; французи – турски инженери; ингелизи – турски дипломати; казаци-некрасовци – турска полиция; немци – турски шпиони; маджари – турски братя; чехи – турски музиканти!

Ние се вече уверихме, че европейската ингелизка цивилизация, човеческите немски идеи, християнските проповеди на протестантите и пр., и пр. са нищо друго освен „стани, куме, да седна". Франция служи нам за огледало. Ние сме намерени да се не плачем вече никому и да не вярваме ни на един невикан приятел, ако само с тоя приятел ни не свезва родствена свезка или просто интересът на отечеството ни. Доста сме се вече лъгали! И така, наместо сълзи и молитви ние сме захванали да лееме куршуми; наместо пъшкане и молене ние точиме ножовете си; наместо празните надежди, които имахме от другите народности, ние се отдаваме само на бога и надеяме се на своята собствена мишница. Колкото за вази, то обязаността ви е да явите чрез вестникът си, и то последни път, какво е българското обществено мнение; да явите, че ние сме хора и искаме да живееме човечески; да явите, че с турското правителство ние нямаме нищо общо и че мир между нази е невъзможен; и тогава да оставите мастилницата си и да се заловиме [в]сички за оружие, т. е. за единственото наше спасение. Аз мисля, че когато човек се намира в челюстите на един звяр, то по-напред тряб[ва] да избави животът си, а после да си купува фес за Великден. Общественото мнение е днес такова, щото [в]сяка една народност, даже и турците, тряб[ва] да бъдат свободни и да живеят между нази като хора и граждани. На на-

народът и неговият дух; следователно ние се радваме, че можем да украсим вестникът си с неговата дописка. – Ред.

* Ние никога не сме хвалили своят вестник и никога не желаем да го хвалиме; и ако поместяваме горните няколко реда, то ги поместяваме из уважение към дописникът ни. – Р[ед].

щето знаме, което ще да бъде забито на Балканският полуостров, тряб[в]а да бъдат написани само три думи: „Свобода и [в]секиму своето!“ Ако ние, т. е. християнските народности на Балканският полуостров, искаме да вървиме по правият път и да търсиме своята лична и народна свобода, без да вредиме на съседите си, то кой може да ни стане на пътът? Да [в]земеме пример от Италия. И така ние желаеме да въстанеме и да искаме насила своите права, които са така зверски потъпкани. Но ние желаеме още, щото нашите братя сърби, черногорци, боснаци и ромъни да не остават назад, а заедно с нас да повдигнат гласът си, защото нашето отечество е общо, а нашите цели са еднакви. Военната търба, която ще да ни провъзгласи свобода, тряб[в]а да затръби от Пеща до Цариград. „Млада България“[50] се е решила вече да се бори и девизата ѝ е: „Брат брата, син баща, баща синът си и унукът дяда си тряб[в]а да убие, ако само тия не поискат да уважават народната воля и ако работят против своето отечество и свобода.“ Нашето мнение е такова, а вам оставаме бели лист, за да напишете на него „напред“ или „назад“. Гледайте да се съгласите по-скоро между себе си, защото времето не чака. Сега е най-сгодно време, щото ние с един твърде малък материал да съсипем това гнусаво тиранство, което се нарича В и с о к а п о р т а. И така нека ни помага господ и да укрепи десницата ни!*

Новости ви не съобщавам, защото, както казах по-горе, не искам вече да се о п л а к в а м.

* Желаеме ви щастие, но в това също време ви съветуваме да говорите малко, а да работите много. Тежко е да слазя човек от хат на магаре. – Р.

№ 13

ПИСМО ДО ДАНАИЛ ПОПОВ[51] В ТУРНУ МАГУРЕЛИ

Братовче Драгомирчо в Т[урну] Магу[рели],

Сторете добро и направете така, както ви пиша: прочетете и двете, запечатайте ги и нека се изпратят на мястото им, защото така тряб[в]а. С тия последните ни писма или ще завършим работата ни дотук с тях, или ще следва. Нужно е като на таквизи хора да им се каже напоследък подробно нуждите ни за народа, че и тий са били спънката на [в]сичките ни работи. Това ще ни бъде за факт пред народа, че ний не сме били криви, а тия. Предлагали сме им, молили сме ги, а не са щели или са работили по свое знание, а не по наше искание.

Братовче, радват ме приятелите, като ми казаха за тебе и за бай Йованица,[52] че ще се турите в работа, доколкото вече можете. Приели сте да направите печатът – нека е голямичък колкото един бешлик, в средата лъвче с корона, из устата му „Смърт или република“; от наоколо „Привременно българско правителство в България“.

Насърчам ви, че работата ни засега в Българско е тая: да търсим средство да си купим от почистото оръжие-пушки до чет[и]ри-пет хиляди. И Турция ще я сгромолясаме заведнаж и на мястото ѝ да възкръсне България с пълна свобода. А от[г]де и как ще ги пренесем [пушките], това ни е май мъчничко, но добър е господ, веднаж да се сдобием за [sic!] пари. Като бъдем вече готови да купим горните пушки, в същото време ще ни тряб[в]ат хора, които да познават що-годе военната тактика. Ще

намерим войводи, но не учени, а юнаци за извън градовете, като за *по планини, друмища, села* и пр. А за в градовете тряб[в]ат по-ученички; що-годе да познават военната тактика и дисциплина; да знае кои улици да затвори, кои да отвори; кои и какви къщи тряб[в]а да осигури за *профилование* срещу [в]сякакви противности; каква форма тряб[в]а да даде на шанца, който ще за[о]бикаля градът според местоположението му – ако има реки, блата, гори, шумести места; [в]се тряб[в]а да знае срещу горните как да се разположи. Таквиз младежи имаме, които познават отчасти, дето сме учили заедно с тях в Сърбия, а [в]сичките искат ли да умрат за Българско, то не можа да кажа. Това е ваша длъжност да се поразходите бар с писмо из Влашко и ще ги намерите [в]сичките, щото има та[м] и не знаят какво се работи в Българско.

Ония, които искат да умрат за отечеството си, предизвестете ги да бъдат готови, че като бъде време да ги повикаме, ще им назначим и мястото за[г]де да тръгнат; като ни забележите имената им, които ще бъдат готови.

Вий сте приели, братовче, тая за вас много и свята работа с бай Йованица. Радвам ви се и Българско ще ви награди! Поздравлявам ви и целувам ви особ[е]но от другите.

Братовче Драгомирчо и бай Иванчо, от днес да имаме кореспонденция под знак –

така: Д. Р.

1871 фев. 5

Ваш: Драгньо

Кога бъде да ви пратим пратеник, ще ви напише тия две главни букви и ще ви пита: „Какво значи, г-не, това?“ (Отговор): „Добро и ръце“, т. е. „Да живее република.“ И пратеникът ще каже: „Да живее.“ И вие ще повторите да кажете: „Нека живее.“

Тази лозинка само ти да знаеш и за тебе е, Драгомирчо. Отрежи я от писмото и тогава дай кому щеш писмото да го прочете.

Същото ще бъде и от тебе за мене.

[На с. 4 бележка от В. Левски:] Запечатайте ги не с твой печат, с друго нещо.

[На същата страница адрес:]

Господину

Драгомирчову,

Т. Магурели

[С почерка на Д. Попов добавка:]

Отговор, 5 февр. 871

№ 14

ПОЗИВ ОТ ПРИВРЕМЕННОТО БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО, ПИСАН ОТ ВАСИЛ ЛЕВСКИ

В Българ[ско], 1871 февр. 6-ий

Въобще всеки българин иска вече освобождението си от несносното иго агарянско; тъй и вий, мислим, да чувствувате от все сърце това. А да ви имаме за истинний такъв българин и човек ще се забележите действително, както ви бележим и по-долу, и тогава ще бъдете равно с всичките пред светата ни Р...; ако ли не, то пак сами не сте, имате дружина, с които ще ви пратим там при черната бога... С това ти добро или зло ще се забележите в продължението на историята ни със златни или с черни слова, с което като заслужите не само на отечест-

вото ни, в което си се родил и носиш славното му име „българин", но оставаш същият надпис и на фамилията си пред окото на златната ни свобода.

Ето, г[осподи]не, [в]зимаме опитни средства, чрез които ще се освободим вече, то са от тях две най-главните питания: има ли хора, па и пари? На тия питания сме готови за първото; че имаме и то е най-главният материал; а второто нямаме йоще. От днес туря се първото и ще намери второто. Ето как: ний, отредените от главното число, ще събираме вторият материал. Ако ли ний умрем, то други са приготвени на мястото ни, чак докато се изпълни сумата, и то сме веч готови. А отгде ли ще ги събираме? От българите за в Българско. Така са правили и другите народи, които са днес свободни. Така и ний щем! Ето ви предлагаме както по всичките градове на хората по възможност, така и в тоя град, не само на вас, но и на по-горна, па и по-долна ръка ще дадат веднъж за всеки път, всеки според колкото го виждаме, че може. За които пари на всекиго ще се даде по един билет, печатан от Привременното ни правителство, който ще отговаря за дадените му пред целият народ, па чак тогавашното ни свободно вече правителство ще търси сметка от днешното ни привременно отгде е [в]земало именно и колко и как? Своеволно ли е дадено или насила е вземано, на где и за какво е давало, по кой начин е захващало и где и с кого какво е работило, па где е свършвало? Колко юнаци е изгубило и причината на смъртта им, именно и от кой град, от кое село са? То за всичко ще се предава сметка. Оттук ще се разбере всекиму и наградата, кой с каквото е заслужил. Едни ще се радват и ще пеят благодарителни песни богу и на умиращите днес, кой на въже, кой посечен, кой в затвор предал дух за *свободата*. А други ще плачат и оплакват дните си и честта си, щат кълнат бащите си за предателството, което са правили днес на народните ни дейци.

Г-не, ний имаме да ви казваме много, но засега стига. Чак тогава, като ви видим как ще се представите пред народният ни жертвеник. Отгоре като прочетете с внимание дотук, ще ви се види чудно това ненадейно предложение, но да се чудите време ви не остая, па и никому, дори и на найверният си приятел, няма да обаждате. То е нашата работа, ний познаваме всичките хора от един докрай и в състоянието им, па и духом. Вий остая за вази си да гледате и отговаряте, да не би казали отпосле, че аз исках, а нямаше отгде да се науча на вярно и да ми се покаже пътят към где да вървя. На ви пътят: намираме ви по възможност да дадете... Но ще кажете нямаме готови, под лихва са или в стока; то и вий трябва да [в]земете с лихва или продайте стока, на какъвто и да е начин, та да платите първият си дълг богу и на отечеството си, за които ще получите горният билет и един знак, когото ще криете. Па когато до[й]де часът на въстанието ни, ще ви се иска тоя знак под байракът, че у когото няма или билетът бар да покаже, тежко и горко томува! Па и фамилията му ще бъде укорена пред светата ни Р... Сега вече със свирка и с тъпан няма да ви разправяме. Ако дадете доброволно, което ви искаме, ще бъдете честити всички и ще бъдете под защита с всичкото си домочадие в нашите ръце и под наша грижа чак до оня ден?... Ако ли бъдете инакви и постъпите варварски, т. е. търсите причина каквото да не давате, което ви се иска, или покажете писмото

ни на правителството и станете предатели на човекът ни, когото ви пращаме да се разберете, или пуснете приказки навън измежду таквиз изродици български, тогава [в]земете на умът си, ще гледате и с очите си, че които съставляваме днешното ПРИВРЕМЕННО ПРАВИТЕЛСТВО в България, не се бои[м] веч и не иска[ме] да гледа[ме] беззаконното и варварско гнило правителство, всичките негови заплашвания, мъки, бесилници, пращания в Диарбекир са пред българското юнашко око днес нищо. Всеки юнак има предначертание от Привременното ни правителство в главата си, с което да преваря всяко зло и награжда[ва] всяко добро. Той носи на челото си свобода чиста или смърт.

Решавайте сега по-скоро първия си и последен отговор на човекът, когото ви пращаме, защото хиляди български юнаци чакат с нетърпение отговорът ви. Тия са

от Привременното българско правителство

6 февруари 1871 г.

№ 15

ПИСМО ДО ФИЛИП ТОТЮ[53] В ОДЕСА

Брат Филипе в Одеса,

Питате бай Иваница Пишмиш, който се намира днес в Т. Ма[гурели], в писмото си, което ми и съобщиха, та при всичко друго и за мен: де се намирам и какво правя; което и аз по-напред питах за вази: де се намирате и какво правите – [в]се чрез същият приятел български. Чрез него ще се и разбираме чак докато се посрещнем [в]сред Българско, дето съм днес.

Вий пред други никого няма да откривате за мене де съм и какво работя освен с горният приятел и г-н Данаила.[54] Чрез тях ще се разбираме какво сме извършили и какво има да вършиме. Аз вече освен това ми писмо няма да ви пиша друго направо и с мойта си ръка. Но на горните като пиша, и те ще ви съобщават, а вий можете [в]секи път да пишите, но[в]се през горните. Само истинно, защото ще провеждаме хора със знак да ви видят работата очевидно. Също и вий можете да пратите, за да се уверите очевидно.

Засега друго не ще ви забелязвам, като знам, че тряб[в]а да ви са писали горните подир вашето писмо за всичко подробно: как стоят работите ни, които правим с най-добри опити и питания от помногото градове.

Сега ида да ви посрещна думата в писмото ви, дето казвате, че с божия воля налятос да се развява българският лъв в България. Сега, като ви се предлага до[г]де ни е дошла работата и какво има йоще да работим, па и хората ни, с които ще захващаме от най-напред, пръснаха се от мястото си, дето живеят, кой по Влашко, кой в Сърбия, в Добруджа; остават само старците и жените. Освен то[ва] и нашата най-сгодна сполука за захващание [на въстанието] е зимно време. Размислете зряло, че работата ни не е само по Балканът, но революция в място. После идат главните пътища и подир тях селата, па после горите. Виж сега не ще ли ни помогне зимата, която ще отегчи пътят на войските, а решително на артилерията и всадниците, които са най-яки и сигурни във време на революция: без тях

султанът е мъртъв и ние сме господари вече. В студеното време чадъри не може да [се] разпъне на полето; в обсада град или логор не може да [се] задържи ни ден! Същата смърт е и на пешаците, щото докато се свести войската да пристигне в петшест, биля и десет дена в то[ва] време, ний местата, които ще бомбардируваме в околността, селата според местоположението им в чет[и]ри-пет дена ще можем да ги пренесем в градът или в мястото, дето сме по-яки, с [в]сичката им потреба, а селото – на огън. Тогава в оня студ де ще намери [човек] хляб, слама, покрив за себе си и за конете? Че тия в един ден, ако му се не сполучи да няма отде, то им е свършена работата. Па макар и сити да са в онова време, и оръжието си не можат употреби, защото ний ще гледаме на благовремие да нападаме. Нам [в]сичките ни нужни са при нас било в град или село ще бъдем и зая[k]чени с фортификаторни укрепления, колкото вече познаваме. С материалът сме богати навред из Българско, който ни дава средства; само ако ден напред от неприятелят се съ[в]земем. Инък много мъчно може би и съвсем напусто.

Приятелю и брате Филипе, ний, деецците, сме си посветили животът за отечеството, да работим за толкова милиона народ. Тряб[в]а да се мисли зряло да не изгубим и сега. Правило се е, захващало се е, тряб[в]а да [в]зимаме опити, па и да се съветуваме един други и да се слушаме; да избегваме даже и наймалка гордост. Да не присвояваме на себе си нищо, но да го отдаваме на народното ни тогавашно свободно решение. [В]секи, каквото заслужи, то не му се изгубва: било каквото – добро или зло. Особито ний, които до смърт сме се решили и после освобождението ни да служим на отечество, не тряб[в]ат ни таквиз глупости. Ние сме жадни да видим отечество свободно, па ако щат ме наредят да паса и патките. Не е ли така? По мое мнение е така, найправо и човешко. Аз не гледам на днешните ми страдания и оскъдности в[ъв] [в]сичко, нито катадневното ми преследвание от полицията от град в град, по селата и кърищата, па и от самите изродици български. Нито пък казвам, че от краят на работите ни досега съм бил способен при таквиз страшни и мъчни времена, а сега защо да не съм аз на едикое си място, ами еди-кой си наготово. Напротив, ако му сече главата повече, тряб[в]а сам да го поканя на мястото си, пък аз да гледам друго, нека [и] по-долна [работа]. Историята ни няма да прикачи заслугата ми другиму.

[В]сякак се случва, на [в]сичко тряб[в]а да бъдем осторожни умно. Има много по-умни, но страшливи. С такива се постъпва другояче. Такива тряб[в]а да бъдат около нас да се съветуваме от тях, пък ний да извършаваме. Тогава заслугата ни е равна, защото и тий без нас не можат, па и ний – без тях. Това, братя, тряб[в]а да ни бъде [в]сякогаж на умът, та да подаваме пример. Ний, ако бъдем таквиз, тогава никой не ще смее да възгордее себе си, за да се раждат вражди между ни, от каквито е пропаднало отечеството ни. Имаме хиляди примери.

Щял да до[й]де някой си по някакво вишегласие, право или криво да ми [в]земе онова, което съм заслужил. Да му е просто! Аз съм се обещал на отечеството си жертва за освобождението му, а не да бъда кой знай какъв. Там нека съди народът, а не да давам глас за себе си. Това е презряно от човещината за глупаво и най-просто нещо.

Какво искам повече, като гледам отечеството си, че ми е свободно! Такова нали е предначертанието ми днес за него, не да видя себе си на голям чин, но да умра, братко. Това тряб[в]а на [в]секи работник български: да даваме таквоз предначертание и тогава работата ни ще свети и Българско ще гърми най-бляскаво като едничка държава в цяла Европа. И начесто тряб[в]а да се съветуваме ний, дейците, щом спазим един другиму погрешките си, защото [в]секи бърка, па немой да се съ[в]земе. На драго сърце тряб[в]а да обичаме оногова, който ни покаже погрешката, инък той не е наш приятел.

Приемете братското ни поздравление и целувам ви искрено. Да бъдем докрай в едномислие.

С вас единоборний В. Лъвский

1871 мар[т] 1, из Бълг[арско] из еди де си; пък вий чрез горните...

№ 16

ПОЗИВ ОТ ПРИВРЕМЕННОТО ПРАВИТЕЛСТВО В БЪЛГАРИЯ – I ОТДЕЛЕНИЕ НА БЪЛГАРСКИЯ ЦЕНТРАЛЕН РЕВОЛЮЦИОНЕН КОМИТЕТ

Господине...

В...

[В]секи въобще българин иска днес своето добро и желае да се освободи от агарянското робство, следователно и вие, ако сте само българин и честит човек и ако желаете добро на отечеството си, тряб[в]а да се предадете с [в]сичкото си сърце и душа на народното дело и да покажете, че сте достоен син на България и свободолюбив човек. Повтаряме, ако сте вие родолюбец, християнин и мъж, то тряб[в]а да изпълните долеказаните наши и на [в]сичка България желания; а ако ли не, то честните и родолюбивите българи ще да ви прокълнат и твърде скоро ще да ви изпроводят при... Сещайте се! Предателите, чорбаджиите, изедниците и турските подлизурки ще да висят на едно дърво с нашите неприятели – страшно ще бъде народното отмъщение! Който днес не желае да бъде свободен, той не е българин и не е човек! И така вие сте свободни да изберете за себе си път и да вървите по него, т. е. или с нази и с народът, или с турските джелати и кръвопийци. Прибързайте да запишете името си на страниците исторически с[ъс] златни или с черни думи и постарайте се да явите по-скоро: черно робство ли искате или златна свобода.

Нашите желания са вам известни, но ние пак тряб[в]а да ви го повторим. Ние желаеме да се освободиме изпод турското иго и да бъдеме хора. Пригответе се и вие и очаквайте оная минута, която ще твърде скоро да избие. Но за да извършиме това велико дело, нам са потребни две неща: хора и пари. Хора ние имаме, а пари нямаме; но с божията помощ ще да найдеме твърде скоро и тях. Нашият главни народни комитет е избрал нас да съббереме потребните за нашето освобождение пари и ние ще да ги съббереме. А отде? Ние ще да ги съббереме оттам, отдето са ги събирали и другите народности, т. е. от самият народ. И така ние предлагаме и вам да пожертвувате веднаж за[в]сякога щото можете и колкото можете. [В]секиму из вас ще бъде даден билет от Българското привременно правителство, а това правителство ще да отговаря за даде-

ната му сума пред народът, т. е. пред Българският народни революционни комитет, който така също ще да отговаря пред бъдещето българско свободно правителство. Привременното българско правителство ще да държи подробни сметки отдека колко е [в]земало, дека ги е употребило, колко българи са погинали, как са погинали и пр., и пр. Щастливи са ония наши народолюбци, които повдигнат ръка за своята свобода – техните имена ще да се славят вечно; а страшливите, изедниците и хладнокръвните ще бъдат проклети во веки веков. Който е българин, когото е българка родила и който не иска да бъде турски роб, той тряб[в]а да жертвува [в]сичко, за да може после да добие много. „Да продадеме имането си, да заложиме жените си и децата си и да откупиме отечеството си“, рекъл Минин.[56]

Господине, ние искаме да ви кажеме много, но засега стига и толкова – от вас самите зависи да притурите това, щото ние не сме изказали.

Вам ще да се покаже чудно нашето предложение, защото то ще да дойде до вас ненадейно; но за чудене време не остава – историята нас не ще да чака да се чудиме. [В]сичкото това вие тряб[в]а да държите тайно и вашите най-ближни приятели не тряб[в]а нищо да знаят. Вие тряб[в]а да отговаряте сами за себе си. Гледайте да не кажете после: „Аз исках да помогна, но нямаше от[г]де да се науча навярно кому да дам и как да дам.“ Ние имаме хора навсякъде и познаваме [в]сякого из вас, познаваме състоянието ви и даже духът ви, следователно ние ще да намериме възможност да ви явиме... Но вие може[те] да кажете: „Нямаме пари“. [В]земете назаем, продайте стока, заложете къщата си и дайте първият си дълг на отечеството, на свободата и на бога. Който помогне с щото и да е, той ще да има от нас освен горереказаният билет един знак, а тоя знак ще бъде неговото спасение. Когато нашите юнаци станат под байрак (а това ще да бъде твърде скоро), то тежко томува, който им не покаже билетът и знакът си! Който не приеме участие в нашето народно движение, той ще да се счита за предател и за неприятел на народът ни и ще да се разплати за греховете си; а фамилията му ще бъде укорена пред светът. Повтаряме, ако дадете доброволно, щото сте длъжни да дадете, то ще бъдете честити и заедно с вашето домочадие ще бъдете под нашата защита чак до онзи ден... А ако постъпите с нас варварски, т. е. ако предадете писмото ни или човекът ни, когото ви пращаме да се разберете, ако изнесете навън нашите желания и ги разкажете на някои наши български изроди; или ако търсите причина, за да не дадете това, щото искат от вас – с една дума, ако злоупотребите нашето доверие, то страшно ще да ви се отмъсти. [В]земете си на умът, че ония мъже, които стоят като главатари в народното движение и които съставляват временното правителство, не се боят вече от никого и решили са се да вървят напред, без да се обръщат назад. Ние се не боиме вече нито от турското беззаконие, нито от турските мекерета! [В]сичките турски мъки, бесилници, пращания в Диарбекир и пр. са пред окото на българските юнаци нищо. [В]секи юнак има своето предначертание в главата си. А народният комитет и Привременното правителство ще да предварят [в]сяко зло и ще да награждават [в]сяко добро. На нашето чело е написано: „Чиста свобода или юнашка смърт.“

Решавайте се сега по-скоро да ни кажете „с

нази ли сте“ или „против нас“, защото хиляди юнаци очакват отговорът ви.

(?) 1871 г., марта 10

[И кръгъл печат с лъв и текст:]

Привременното правителство в България – I отд. от БРЦК	I отд. от БРЦК Привременно правителство в България

№ 17

БЕЛЕЖКА ДО РЕВОЛЮЦИОННИЯ КОМИТЕТ В СЛИВЕН

№ 11

Вижте чрез вашите тайни юнаци за пари от недобри хора, т. е. от чорбаджии-изедници и не народни, които не искат да [в]земат участие в народното дело, а предават. Тряб[в]а и да се убиват с време.

Юнаците от[г]дето вземат пари, тряб[в]а да се изважда десетъкът от парите и да им се разделя, а другите – да остават в касата.

Ас. Дер. Кърджалъ

След 10 март 1871 г.

№ 18

ПИСМО ДО ДАНАИЛ ПОПОВ[56] В ТУРНУ МАГУРЕЛИ

Азис Рушидооглу[57] – Небоолу,

Писмото ви от 23 мар[т] 1871 с Муратооглу,[58] който на отиване при вази намира същото писмо в Плевен; и друго пак от вази от 1 апр[ил] [в]се с Муратооглу, които получих на 6 апр[ил]. Първото от 23 мар[т] съдържанието му е в три книги по №, в 7-мо №. Като свършоваш писмото си, пак обръщаш от другата страна и бележиш: „Приех от Л. К.[59] писмо и пр. с дата 24 мар[т] 1871, същий.“ От писмото ли му [в]зимаш тая дата? По-отдолу пак: „На 25 или 26 ви писах пак чрез Дим[итър][60] и вярвам да сте го приели.“ И оттук нищо не разбирам. А по-надолу 33 наполеона, че сте ги приели и да проводим доб[ъ]р човек за книгите, това разбрах. Отстрана бележиш друга дата от 31 мар[т] 1871 – и това не разбирам. Преди тия две писма имам по-първо от 9 мар[т].

Събрали сте се и намерили сте за нужно да се проводят троица души до сръбското правителство, щото да се разберем щем ли в едно време тия и ние, кои с какво може, да избием господарят си, който ни е заял и иска му се да ни дояде с жени, с деца и с [в]сичкият ни имот, или не. Ако тия не щат, то нас няма кой да ни запре.

Господа и братя еднодружний: и ний от Българско подписваме за това, което сте намерили за добро. Па и хората ни, които ще бъдат затам отредени, и тримата да бъдат хора с най-добри качества от [в]сяка страна. То е така и нека бъде; само засега не може. Чак тогава, когато съберем и

четир[и]тях краища на Българско в едно и направим преписът си, та да видим какво имаме пред нази, че тогава за хора да пратим в Сърбия е лесно. И тяхната работа е с две думи да се извърши, ако сръбското правителство отговори истинно; ако ли мисли то с комедии да постига целта си, т. е. с лъжи и предателства, като вече ще узнае добре от хората ни нашата работа, па тогава ще отсвирюваме, срещу което се мъчно приварюва. Нали пишите, че играем с живота на 7 милиона българи, тряб[в]а зряло да се постъпя, та да бъдем с що-годе бар приготвени, щото да можем да посрещаме, ако би ни се случвали някакви мъчнотии. Имаме близки примери доста, дето са ставали с нази йоще от 62-ро [лято] и досега. Мнозина са били от нас бити и затваряни. И аз на 68-мо [лято] бях затворен в Зайчар в тъмницата, защото съм бил проповядвал на тамкашните българи да умират за българщината си, че им е отечество; йоще и че им съм показвал по кой начин да се [в]земат на оръжие и как да преминат границата, щото да не би [да] се компрометира Сърбия. Това беше показано същото на тамкашният началник, какво вардим тяхното правителство да се не компрометирва, а той не иска ни да чуе на верността ни към тях и ме затвори, като ме заплашваше и йоще, че щял да ме даде в робиащите. [В]секиму са извес[т]ни от 62-ро – 68 [лято] техните пречки на нас, затова тряб[в]а да бъдем предосторожни и в[ъв] [в]сичко, като имаме за огледало и примери доста.

Че ако сръбското правителство не е вече таквоз, каквото е било досега срещу нази, тогава ще им опростим всичките погрешки и сме вече братя. Това да излеземе така, т. е. да ни подадат братска ръка, и пак тряб[в]а да бъдем по-напред с що-годе приготвени извътре в Българско, защото на истинното не тряб[в]а да вярваме чак докато се не турим в действие на бойното поле; както не вярваме и [на] самите наши дейци всичко чак до оня ден... Братя, размислете се пак хубаво, че доста сме се лъгали от хората, па и от помежду нази си и отлагали от година на година. Сега сме се заловили както тряб[в]а на работа, нека се сберем и с пари, че тогава видя-щем какво ще работим. Парите са водител на всичко; тогава знаем и за какво да приказваме.

За пренасяние пушки аз имам на умът си по два начина да можем да се сдобием с тях. Колкото оръжие ще можем да купим, изведнъж да си ги пренесем, защото по-малко е опасно, че лесно можат да се уловя[т]. През Сърбия мъчно [е] да се сдобием с оръжие, каквато свобода и да ни даде правителството. Приказва-щем! Пишете на Одеският ни комитет[61] йоще да не мести оттам оръжието никъде. Повтарям: като се сберем с пари, доколкото ще сме в нужда в начало, ще до[й]дем заедно с отбраните хора за в Сърбия по-напред при вази и тогава има да приказваме много, защото и аз ще отида с тях в Сърбия, но няма да се показвам на правителството им; и пак ще се върнем заедно при вази. А какво ще правя там, то кога до[й]дем ще приказваме.

Сега кажете ни отде по-скоро да намерим пари, защото досега съм работил без пари и затова се едвам види работата ни. Сега да стана с по-верните си юнаци и да тръгна чрез басканлъци да събирам пари? То хубаво, защото знаем на кого тряб[в]а да се нападне, ами ако паднат от нас мъртви, какво правим без тия хора? Може да паднат и най-доб-

рите ни, без които се не може да се работи; и[ли] пък ако падне, не дай боже, някой ранен и го уловят, па изкаже всичко, какво [ще] работим вече? Мъки са. Недейте бърза! Ние тряб[в]а повече да бързаме, защото свърталище нямаме никъде постоянно. Нашите [х]отели са сламарниците, па понявгаж и те ни се виждат твърде тесни.

Засега друго няма какво да ви пиша. От днес ще ни е работата да търсим парите. Прибързайте да съобщите писмото ми и на Каравелова, като му забележите да напечата колкото ония книги, толкова и записки, че без тях не може, па и вие бързайте с печатът, че колкото разноски станат за печатането на книжата, отпишете ни, да ви ги внесем. Ето ви с преносящият на писмото дано бар[ем] печатът ни изпратите. Тоя мъж Д. П. П. препоръчваме ви го, един от най-искрените ни. Кусурът парите ви изпращаме с[ъс] същият. За всегда оста[в]ям послушлив на умно-безстрашливото вишегласие.

Приемете поздравлението ми всички, като ви и целувам братски:

Ефенди Аслан Дервишооглу

1871 апр. 11, *Търново*

[На вътрешната страна на плика следва бележка от Левски]: Да разясните на Каравелова[62] за билетите, дето ще се дават [в]секиму според указ[ан]ията, която ще се поднесе на човекът. Нали така казва[т] указ[ан]ията от Привременното ни правителство: че кой колкото жертвува, ще му се даде билет печатан срещу дадените му пари и един знак от Привременното ни правителство. Затова колкото са ония листове, толкова тряб[в]а да бъдат и печатни билети.

Никакво писмо от Киселски[63] досега нямам, па и за Панайота[64] войводата нищо ми не пишете, де се намира и какво мисли? Ще ли е с нази? Тръбицата, карабината и една част от книгите донесе ми ги Муратооглу.[65] Васил Гложенчето[66] и Васил Тетевенчето[67] са в селото си, от тях нямаме до се[га] йоще никакво известие. Така ще поздравите бай Ангели.[68] Прибързайте с горните билетчета да се напечатат, че и аз да върша по-скоро. Като обиколя Българско, ще ви дам рапорт колко юнаци имаме на пръв позив. Сега гледайте за билетите, че чакам.

[На плика адрес:]

Азис Рушидооглу

Стамболу, компания ханда

Небоолу

[И бележка от Д. Хр. Попов:]

Отгов. – 14 апр. [1]871 [г.]

№ 19

ПИСМО ДО ФИЛИП ТОТЮ[69] В ОДЕСА

В еднодружний ми брате Филипе

в Одеса,

Съчувствуваме ви, гдето ни подавате ръка оттам, та да работим в едно! Бог нека е напред и име българско да е войвода!

Сами или с някои йоще родолюбиви българи предлагате ни в писмото си тия две главни предложения: т. е. подписи от всичко Българско и печати: за захващание на революцията зимно или лятно време. Тия две главни предложения са нам – в Българско – живот или гроб. За първото, което вий ни пред-

лагате и искате го по-скоро, та чрез Н. М. Тошкова[70] да помолиме негово високо императорско величество за помощ, на което сте уверени, че без друго ще ни помогне? Дай боже, да помогне и да подпише бар за нашата *република*, ако техните републиканци гони и наказва до смърт в окната. Брате, тук за тоя ми предмет да не падате в съмнение, че аз противостоя на мнението ви? Не! Но няма и да ви отговарям, докато се не забележат именно кои са и отде са тамкашните ни родолюбци, които дават глас за тоя най-деликат[ен] и важен предмет, който е като цент[ъ]р на всичките други наредби; [за]щото като се предложи, води всичките и други след себе и в ръцете сме на прегледачът.

Брате, ний не отказваме помощта и от дяволът. Но имаме си предначертание. Затова и вий прибързайте, както ви пиша по-горе, та да прибързаме и ний към вас с нашето мнение. Ако ли никой не подпише, както казваме, и останеш ти сами? Тогава има пак какво да приказваме.

Сега ида за вторият ни предмет, който не е да се реши между тебе и мене, а остая за подирният ден да се реши по вишегласие от БРЦК в България с вас заедно, зиме или лете.

В първото си писмо дадох мнението си, че трябва зимно време. Като съм убеден твърдо за мене си, пресметвали сме и тук-таме пред няколко не си, пресметвали сме и казвали са: истина тогава е време. Но пак не смеем решително да кажем, ако и да сме убедени, че тогава е спасението ни, защото губи значението си Централният ни комитет, който трябва да подпише. Пак аз в първото си писмо, дето изрекох на вас, е срещу писмото ви на г-н Йованица Пишмиша в Т. Магурели, в което излагате

да пренесете трите хиляди пушки из Одеса въ[в] Влашко, че да преминете през лятото за в Балканът. Право ли е да решавате сами, като знаете, че и в Българско се работи? Мисля, не! Ето сега ми казвате в писмото си, че сте дохождали често в разговор с някои си родолюбиви българи и на въпросът ви отговаряли – защо в 67 и 68-мо [лято] не [в]зеха българите участие с четите? Ето че те остават си глупави на това питание, а българите много хубаво направиха, че се не измамиха подир четите; защ[ото] на четите обязаността беше не да бунят народът, но да свикват от градовете и селата умни хора и да им показват как трябва да се приготвят, че като им се даде знак за революция, да бъдат всички готови. Това, брате Филипе, ако си забравил да им кажеш на горните господиновци, то аз имам и законът в пазвата си от 67-мо [лято]. А и [в]сичките войводи изпълниха ли, както им налагаше законът? То не ни е засега работата да говорим. А искам да докажа на горните ни родолюбци, че българите, ако бяха се повлекли след четите, щяха да принесат полза на руският цар, пък за тях си щяха да изгубят най-добрите си юнаци, на кои в ръцете стои българската свобода; пък тогава нека отсвирюва България чак до един век йоще. Това така доказвам на нашите родолюбци, щото да престанат от ония бърборенията. С факт имам да докажа, че с руски агенти съм имал да работя, без да знам. В 69-то [лято] препоръчан единият от одеските българи за доб[ъ]р помощник на българите; пък не излезе така? Улових му няколко шарлатанлъци и хайде, отгдето е дошел. Коги стане за нужно, каза ще го с [в]сичките му работи. Цели сме изгорели от парене и пак не знаем да духаме!

Брате Филипе, чакам на това писмо отговорът ви, че тогава ще се разберем как и какво ще работим.

Приеми искреното ми поздравление и оста[в]ям докрай с вас, за свобода чиста или смърт.

(под.) В. Левский

Из Българско, член на РЦК в България

[На с. 1, отстрани в полето текст:] 1871 апр. 18, копие от Ф. Тотюву

№ 20

ПИСМО ДО ДАНАИЛ ПОПОВ[71] В ТУРНУ МАГУРЕЛИ

Азис Рушидооглу[72]-Небоолу,

Приключените [писма] като разгледате добре, съобщете ги и на Каравелова,[73] па после всяко на мястото му. От това, що пита, засега няма какво друго. Пък вие по-скоро с кръстът и записките от Каравелова, че стоя на едно място, остах и без крайцер в джобът.

Войнишките правила ги искаме преведени на български, па напечатани. Първо да се тури да се печата *фортификацията* и *тактиката* с фигурите (образите), без друго е нужна от [в]сичките най-напред; после всичките други: *полска служба, логорна служба, унутрешна служба* и *пешачко правило.* Фортификацията точно с [в]сичките образи най-добре може да се преведе от руски на български. Нека Каравелов се задължи да пише в Одеса или дето знае, че може да се намери някой да я преведе по просто български, комуто ще заплатим. Също и другите да се преведат на български, че ако не можат да ги напечатат, нека ни ги проводят ръцеписни, че ний щем се мъчи да преписваме, като се не може инък.

Твой братовчед:
Ефенди Аслан Дервишооглу
1871, апр[ил] 26, Бъл[гарско]

Чрез когото ми пишете, да му забележите в пликът си: писмото ми да се не разпечатва! Тряб[в]а да имаме наум, че от днес за утре времето не е за вярване.

[На с. 4 адрес с почерка на Левски:] Азис Рушидооглу Стамболу-Компания Ханъндa Небоолу. [И с почерка на Д. Попов:] Приeто на 4 мая [1]871

№ 21

ПИСМО ДО ДАНАИЛ ПОПОВ[74] В ТУРНУ МАГУРЕЛИ

Азис Рушидооглу-*Небоолу,*

Завчера на 26 ви писах, писах и за Одеса, и за Джуро;[74a] и за двете писма ви бележех да ги разгледате, после да ги съобщите на Каравелова[75] и оттам – [в]сяко на мястото му. Писани бяха първо до вас да ги разгледате, после Каравелов и тъй нататък. Приносящият му се не случи пътят през вас да мине, но инък: през Каравелова на вас. Сигурно тряб[в]а да сте ги получили.

В[ъв] вашето [писмо] имахте бележка за Каравелова да прибърза с билетите и войнишките правила да се препечатат на български. От тях по-първата е фортификацията, за която дано намереше

Каравелов кой по-способен да я преведе на чисто български с [в]сичките ѝ фигури (образи). Същият може да задължи пък г-н Киселски[76] той да намери, та от руски на български [да се преведе]; защото нашата фортификация, дето сме я учили от сръбски, няма вътре всички тий образи, без които се не бива. Който би положил тоя труд, ще му заплатим колкото му се стои. И вий с кръстът прибързайте по-скоро, че времето не спира, па и като прехвърли време без работа, отива йоще и друга година.

Бележка: ако би се случило да ви пита някой ус[т]но или писмено как отиват работите с вас във Влашко и как тряб[в]а да работим или как се работи в Българско – бил из Влашко, бил из Българско – на това строго да бъдете внимателни. Ако рече някой: „Аз искам да работя в Българско, а тряб[в]а да имам по какво да ми вярват", на това ще му отговориш: „Ако си човек за работа, кажи си името и отде си, па си иди в Българско, че там имате човек, ние ще му пишем да те разгледа по-напред, па ако си за работа, той ще ти даде работа." Така ще съобщите на нашите хора да постъпят, щото да знаем къде ходим; йоще да бдите да не би се случило някои хъшове да съставят някоя чета, че да преминат за в Българско. Това да ви е за първа длъжност!

Препоръчан вам един път наш човек, че после дошъл пак уж от наша страна, да му не вярвате без знак, колкото пъти и да до[й]де. Имаме пред очите си доста [примери]. Днес е човек, а утре – магаре. Да кажа за мене си: вий сте ме мисля познали твърде добре, че аз днешен не съм в работата си, а от [18]61-во [лято] оттогава и досега малко-много в това съм се занимавал и работата ми ме е срещала [в]сякаква тюрлия и не можа да ме отвърне да работя за други или да ме отчае да гледам своят си интерес. Ако не знаете, питайте и научете се добре, че ако ме [в]земете за вярване пълно, тогава знам, че и думите ми ще бъдат истинни във вас! Тряб[в]а изпит!

Какво – от г-н Киселски никакъв отговор? Да не бъде му пропаднало писмото? Ами от Панайота?[77] Поздравете го.

Ваш братовчед:

Ефенди Аслан Дервишооглу

1871, апр. 30, *Бълг[арско]*

[На с. 4 адрес:]
Азис Рушидооглу
Стамболу-Компания
Ханънда
Небоолу

[Бележка от Д. Хр. Попов:]
Отговор[ено] 16 майя [1]871

№ 22

ОБРАЗЕЦ НА ЗАПЛАШИТЕЛНО ПИСМО ДО ЧОРБАДЖИИТЕ ЗА НАБИРАНЕ НА СРЕДСТВА

Не само до вас е!... Но и на по-долна ръка – по възможност...

Не нам!... Но за вас и вашите деца ще дадете завсегда.

За всичко, каквото ще видите надолу, няма си мястото и приликата и срамота ви е да ви се говори.

Вие тук сте най-назад от всичките други градове и от по-многото села в Българско, от нашите общи и най-святи работи за човекът, както го е съз-

дала природата чак до смърт, да му бъде едничката грижа, има и благословението от бога да бъде господар с всичките си права. От когото му се налага и първата длъжност – да мисли за народът си! Да го изводя към дадениям му път, ако е той налегнат от други, каквото сме ние, българите, най-тежко и най-гнусаво налегнати от проклетиям агарянец! И търпим [в]секи ден мъки и гнусоти най-противни на човечеството и на свободата на съвестта, която сега вече всъде преодоля и преодолява!

На кого ли капят тия кървави сиротински сълзи!? Дето се леят [в]секи ден пред бога да ги избави от мръсните ръце, които им грабят [в]секи ден хлябът из устата! И мрат от глади!... Турчат децата им! Безчестят по-младите и дъщерите им!!!... Тия невинни не са ли наши братя и сестри!?... Или защо така?... Мислите ли, че ние оставаме невинни в това!?... Не!... Никак!... Ний..., и най-много вий, чорбаджиите, не сте ли причината да стои това беззаконие и проклето зрелище пред нас!?... Кому ли другиму има да се надяват горките!? Кой ли не иска да ги грабне и да му робуват во веки!... Дали кървавите им сълзи се не леят на нашите глави чрез бога!?... Ако ний, техните братя и бащи, не скочим да пролеем капка кръв, да избавим майките си, жените си, сестрите си и децата си! Кой ли друг ще!?... Не сме ли ние техни братя и бащи, на които ще оставим вечен помен, като пролеем капчица кръв за тяхното избавление!... Пък тий нам не щат ли да вдигат паметници!?... Не щат ли да ни забележат в историята, която ний възкресяваме и даваме ѝ нов век!?... Не щат ли да ни поменуват по всичките черкви в Българско, докато трае името българин!? Затова гдето ний ще скъсаме веригите на България и ще извадим народа с благословението божие от ада в рай!?... Не ще бъде така в наша България, както е в Турско сега... Всичките народи ще живеят в нея под едни чисти и святи закони, както е дадено от бога да живее човекът. И за турчинът, и за евреинът и пр., за всички еднакво ще е, само ако припознаят законите равно с българинът. Така ще е в наше Българско... Ний не гоним турският народ, ни вярата му, а царят и неговите закони, с една дума, турското правителство, което варварски владее не само нас, но и самият турчин.

В Българско не ще има цар, а „*народно управление*" и „*[в]секиму* своето". [В]секи ще си служи по вярата и законно „ще се съди както българинът, така и турчинът, и евреинът и пр. „*Свобода и чиста република.*"

Тук, като ви показваме твърде мъничко от предначертанието ни от *Привременното ни правителство*, остава ни да ви свършим чак като ви видим за колко пари ще оцените горeказаният ни вам живот. „Умному мало довлеет."

Казахме ви по-горе, какво чорбаджиите спират живота на [в]сичкият народ; забелязано е от памтивека, какво, такова нещо да се извърши, стои в ръцете на младите и в парите на чорбаджиите! Така са и правили народите, така щем и ние... Пък [в]сичко да се удържи тайно стои в ръцете на чорбаджиите, и то ако са хора и приемат на драго сърце това св[ето] дело, ние ще им кажем по кой път тряб[в]а да вървят, па макар каквито щат средства нека употребяват неприятелите ни. В чорбаджиите, казваме, стои тишината на всичкият народ. Гледайте! Че ще бъдете отговорни и пред народа, и пред бога; близо е времето. И евангелието

нали казва: „Човече, тряб[в]а да работиш за народа си и всичко да жертвуваш за него, там съм и аз! Ако ти умреш, нали аз за тебе се разпнах!“ Гледайте сега, приятели и братя! Ако щете да сте човеци и християни, вий ще разберете от малкото ни думи и ще дадете каквото ви се иска от *Привременното ни правителство* по означеният ден и оттогава се забелязвате наши братя.

Ако ли вие не искате да знайте нищо от това, каквото ви се казва, то гледайте в печатаното ви какво ще срещнете. Сега и за [в]секи път ви свършваме, защото само с вас работата ни не е! Десет години откак ви чакаме и жертва на бесила давахме, и в Диарбекир [в]сяка годи[на] пращаме само и само за вас, чорбаджиите, да се [в]земехте за ум и разум и да свършехте това, за което ви караме днес! Да сте го приготвили от отдавна и да додехте вие нас да търсите, а не ние вас! Защото един чисто народен юнак сто чорбаджии не можат да го откупят; пък ний дадохме и даваме йоще таквиз жертви за чорбаджийски кеф! И пак се не съ[в]земате, но йоще гледате на тях хладнокръвно! И наричате ги чапкъни???... Пък гледай чудо! От казаните ви чапкъни колкото мрат, по-много стават; отколкото страдат, по-много се разпалят; и [в]зели са се за други ум! На!... както виждате, повече щат мрат, но и работа щат свършат.

Чакахме ви да усетите горещите сълзи на бедният ни народ, който е вече в крайно тегло! То, не!... Вие му пиите йоще кръвта и предавате го на мръсният мъчител.

Решили сме се: или да ви съберем, или да ви поразим! И то в едно обикаляние, както ви бележим по-горе.

Ето: определя ви се в пет дена да намерите под какъвто вече начин тая сума: сто и петдесет лири турски. И тия пари да ги имате за [в]секи час в пазвата си, че дето и когато ви намери наш човек съ[с] знак, който е в печатаното ви писмо от *Привременното ни пра[вителство]*, ще му дадете парите и после един ден ще ви се даде разписката; или ще се повикате дето [и да е] с парите заедно и там ще ви се даде разписката според печатаното ви с печатът; пък същото ще го [в]земете назад според както ще ви се каже!

Ето! Ако дадете повече, отколкото ви се иска, ще си купите по-голям живот, който сега се продава!!? Утре – не! И милиони да давате!

Ще гледаме какви ще ни се покажите!... Както щете или... ще ви бъдат по-мили или вечен живот с цялата ви фамилия.

З[а]емете се добре в това, г-да! И не ни майте! Защото ни омръзна вече да гледаме теглилата на бедният ни народ и хладнокръвието на чорбаджиите към тях. Разберете, решили сме се вече!... И ще пренесем веднаж завсякога жертвата на народният ни жертвеник пред олтарът на „*Чистата свобода*“.

Отреденият за вас е *В. Лъвский*. Дано доброволно изпълните горесказаните ни и тогава ще се разговорите лично с него за много!... И ще разберете йоще, какво горната сума е нищо, при това, дето той ви е испечелил...

Всичко тайно да държите! Да не кажите: еди-кой си ми е доб[ъ]р приятел! Имаме забелязан за недобъ[ъ]р към нашите работи, ваш приятел е първий! Ще го узнайте коги стане на прах и пепел!

По длъжност краен отговор ще чакаме срещу печатът ни.

Подписите ни ще видите в печатаното ви. Там е и датата.

Преди 10 май 1871 г.

№ 23

ПИСМО ОТ БЪЛГАРСКИЯ РЕВОЛЮЦИОНЕН ЦЕНТРАЛЕН КОМИТЕТ – ПРИВРЕМЕННОТО ПРАВИТЕЛСТВО, ПИСАНО ОТ ВАСИЛ ЛЕВСКИ, ДО ГАНЧО МИЛЬОВ В КАРЛОВО

Г-не Ганчо Мильов

в Карлово,

Не само до вас е!... Но и до по-долна ръка – по възможност... Не нам!... Но за вас и за вашите деца, и за нашето отечество! Ще дадете завсегда.

За всичко, каквото ще видите надолу, няма си приликата и мястото и срамота ви е да ви се говори.

Вие тук сте най-назад от всичките други градове и от по-многото села в Българско, от нашите общи и най-святи работи за човекът, както го е създала природата чак до смърт, да му бъде едничката грижа; има и благословението от бога да бъде господар с всичките си права, от когото му се налага и първата длъжност – да мисли за народът си! Да го изводи към даденият му път, ако е той нагнетнат от други, каквото сме ние, българите, най-тежко и най-гнуснаво нагнетнати от проклетият агарянец! И търпим [в]секи ден мъки и гнусоти най-противни на човечеството и на свободата на съвестта!!! Която сега преодоля и преодолява.

На кого ли капят тия сиротински кървави сълзи!?... Дето се леят [в]секи ден пред бога да ги избави от мръсните ръце! Които им грабят [в]секи ден из устата хлябът! И мрат от глади!... Турчат децата им! Безчестят по-младите и дъщерите им!!!... Тия невинни не са ли наши братя и сестри!?... Или защо така?... Мислите ли, че ний оста[в]яме невинни в това!?... Не!... Никак!... Ний, и най-много вий, чорбаджиите, не сте ли причината да стои това беззаконие и проклето зрелище пред нас!?... Кому ли другиму има да се надяват горките!?... Кой ли не иска да ги грабне и да му робуват во веки!... Дали кървавите им сълзи се не леят през бога на нашите глави!?... Ако ний, техните братя и бащи, не скочим и да пролеем капка кръв, да избавим майките си, жените си, сестрите си и децата си! Кой ли друг ще...? Не сме ли ние техни братя и бащи, на които ще оставим вечен помен! Като пролеем капка кръв за тяхното избавление!?... Пък тий нам не щат ли да вдигат паметници!?... Не щат ли да ни забележат в историята, която ний възкресяваме и ѝ даваме нов век!?... Не щат ли да ни поменуват по всичките черкви в Българско, докато трае името българин!? Затова гдето ний ще скъсаме веригите на България и ще извадим народът с благословението божие от ада в рай!?... Не ще бъде така в наша България, както е в Турско сега... Всичките народи в нея щат живеят под едни чисти и святи закони, както е дадено от бога да живее човекът; и за турчинът, и за евреинът и пр., каквито са, за всичките еднакво ще е, само ако припознаят законите равно с българинът. Така ще е в наша България!... Ний не гоним турският народ, ни вярата му, а царят и неговите закони (с една дума – т[урското] правителство), което варварски владее не само нас, но и самият турчин.

В Българско не ще има цар, а „*народно управление*“ и „[в]секиму своето“. [В]секи ще си служи по вярата и законно ще се съди както българинът, така и турчинът и пр. *Свобода и чиста република.*

Тук като ви показваме твърде мъничко от предначертанието ни от *Привременното ни правителство в Българско*, остава ни да ви свършим чак като ви видим за колко пари ще оцените гореказаният ни вам живот. „Умному мало довлеет.“

Казахме ви по-горе, какво чорбаджиите спират животът на всичкият народ; забелязано е от памтивека, какво такова нещо да се извърши, стои в ръцете на младите и в парите на чорбаджиите! Така са и правили народите, така щем и ние... Пък [в]сичко да се удържи тайно стои в ръцете на чорбаджиите и те, ако са хора и приемат на драго сърце това св[ято] дело, ние ще им кажем по кой път тряб[в]а да вървят, па макар каквито щат средства нека употребляват неприятелите ни. В чорбаджии[т]е, казваме, стои тишината на [в]сичкият народ? Гледайте, че ще бъдете отговорни и пред народа, и пред бога; близо е времето. И евангелието нали казва: „Човече, тряб[в]а да работиш за народът си до смърт и [в]сичко да жертвуваш за него, там съм и аз! Ако ти умреш, нали аз за тебе се разпнах...“ Гледайте сега, приятели и братя! Ако щете да сте човеци и християни, вий ще разберете от малкото ни думи и ще дадете каквото ви се иска от *Привременното ни правителство* по означеният ден и оттогава се забелязвате наши братя.

Ако ли вие не искате и да чуете от това, каквото ви се казва, то ще гледате – и там ще свършите, вие с нас и ние с вас.

Сега и за [в]секи път ви свършваме, защото само с вас работата ни не е! Десет години става, откак ви чакаме и жертва на бесило давахме, и в Д[и]арбекир [в]сяка година пращаме само и само за вас, богатите, да се [в]земехте за ум и разум и да свършихте това, за което ви караме днес! Да сте го приготвили от отдавна, като и сами разбирате, че без пари се не върши! Па да дойдехте вие нас да търсите, а не ние вас! Защото един чисто народен юнак сто чорбаджии не можат да го откупят; пък ний дадохме и даваме йоще таквиз жертви за чорбаджийски кеф! И пак се не съ[в]земате, но йоще гледате на тях хладнокръвно и наричате ги чапкъни!? Пък гледай чудо! От речените ви чапкъни колкото мрат, по-много стават, отколкото страдат – по-много се разпалят; и [в]зели са се на други ум! На!... Както виждаме: повече щат мрат, но и работа щат свършат. Чакахме ви да усетите горещите сълзи на бедният ни народ, който е вече в крайно тегло! То, не!... Вие му пийте йоще кръвта и предавате го на мръсният мъчител. Разберете! Решили сме се вече!... Или да ви съберем, или да ви поразим! И то с едно „добр[о] утро“ или „доб[ъ]р вечер“; както ви казваме по-горе. Ето: да намерите под какъвто вече начин тая сума:... И тия пари ще ги приготвите в 4–5 дена и да ви бъдат в пазвата, че на който час до[й]де наш човек и ви намери съ[с] знак от *Привременното ни правителство*, ще му броите парите, без да го отлагате поне за час време!... И после един ден ще ви се даде разписката от *Привременното ни правителство с печатът*, която ще отговаря за дадената ви сума пред бъдещето ни *правителство*, което ще дири от едного и до край: кой какво е дал и за[г]де са се употребили. Ето! Ако дадете повече, отколкото ви се искат, ще си купите по-голям жи-

вот, който сега се продава!!? Утре – не! И милиони да даваме.

Ще гледаме какви ще ни се покажите!...

Както щете! Или трийсеттях лири ще ви бъдат по-мили, или *златна свобода*, в която да ви се забележи името вечно. З[а]емете се добре в това, г-да! И не ни майте! Защото ни омръзна вече да гледаме теглилата на бедният ни народ и хладнокръвието на чорбаджиите към тях. Повтаряме ви: решили сме се вече!... И ще принесем веднаж завсякога жертвата на народният ни жертвеник пред олтарът на *„чистата свобода"*.

Отреденият за вас е *В. Лъвский.* Дано доброволно изпълните горереказаните ни и тогава ще се разговорите лично с него за много..., отдето йоще ще разберете какво горната сума е нищо при това, дето той ви е испечелил!... Всичко тайно да държите! Да не кажите: еди-кой си ми е верен приятел! Имаме забелязан за не доб[ъ]р към нашите работи, ваш приятел е първий; ще го узнаете кога стане на прах и пепел! По длъжност краен отговор ще чакаме от него срещу печатът ни.

Подпишете! Хиляди юнаци чакат отговорът ви! Решавайте се по-скоро или с нас и [в]сичкият народ, или против нас и нашите желания. С една дума *„свобода"*, или да ви пратим при черните души! Там дето предателите, изедниците и!... при черната бога. Който живот искаме да живееме, от днес както се забележите и до край ще останете; в нашите ръце е. Пак ви казваме: сами за себе си ще отговорите – *свобода или смърт!*

1871, майя 10 От Българский РЦК в България –
от Привременното ни правителство

[Следва кръгъл печат с лъвче и с текст:]
Привременното правителство в България –
I отд. от БРЦК

№ 24

ПИСМО ДО ДАНАИЛ ПОПОВ[78] В ТУРНУ МАГУРЕЛИ

1871, 10 майя Азис Рушидооглу – *Небоолу,*[79]

Завчера на 8, същаго месеца, получихме през вас писмо от П. Хитов[80] и от Йордан Попов из Белград, пък ти не си имал време да ни пишеш нищичко. Та не знаем получил ли си писма от Каравелова[81] наши с дата 25 апр[ил] и друго от кардашлъкът ти направо до вас с дата 30 апр[ил].

Какво стана с револверите и кога ще се принесат и как? Тук момчетата [в]зеха да мислят какво стана, та се забавиха. На Йордан Попов в Белград защо му не сте писали, че аз ви съм препоръчал на него, ами да мисли от[г]де и как се познавате, та му пишеш за пушки? Па и защо да му пишеш, че и на вересия можат ли да се [в]земат. Кой ви каза и за одеските пушки да го питаме можат ли се пренесе[се] през там или и без тях да останем? Има време да се гледа за през Сърбия. Работите само да видим как ще докараме ний оттук, времето ако нам не уйдисва, вий нищо не можете направи.

Днес тръгвам да пообиколя някой град-други и после 10–20 дена ще се завърна. И вие дано прибързате с печатът да го изпратите, та да го намера готов, защото без него работите ми остават на-

зад, също и пари няма без него. Най-много за него съм чакал и седя на едно място, че накъдето и да отида, думите ми са тъмни, като не дотам вероятни без него. Пък и той се не прави за месеци. Ако е за парите работата, дайте ги сега от вас, че няма да ви ги забавим, също и на Каравелова ще платя според както му пиша. (Вземете думата ми за истина, какво [че] няма да ви лъжа в нищо. Ако сте ме [в]зели вече в сърцето си, че аз днес или утре тряб[в]а да умра или да вляза в ръце, та вие може да изгубите. Не, аз и да умра, има и други юнаци чес[т]ни, които ще ви плащат за всичко каквото похарчите за нас. Вързайте един сахат напред, че отива времето, от което можа да спечеля по-скоро и посигурно. За мене писмо от днес нататък, когато ми пишеш, да забележиш на кардашлъкът[82] си да ми се не разпечатва писмото, така ще пише и той задето го изпрати, защото аз работя с нашите работници различно според човекът и работата му. Тряб[в]а да се вардим, че мнозина от днес до утре не са постоянни.

Твоите писма да ги не държиш у вази и на всяко писмо, което пращам през вас другиму, да вадиш от него копие, че да го задържаш у тебе си. Ако ти нямаш време да преписваш, то задължи другиго. И аз оставям копие на всяко писмо, защото ми са нужни да съобщавам навред да знаят какви [писма] пиша.

Вижте с приключено писмо на Панайота, та помогнете и вие с вашите уста.

[На с. 4 адрес:] Твой братовчед:
Азис Рушидооглу Аслан Дервишооглу
Стамболу-Компания
Ханъда Небоолу

[и бележка от Д. Хр. Попов:]
Отговор – 16 майя 871

№ 25

ПИСМО ДО ПАНАЙОТ ХИТОВ[83] В БУКУРЕЩ

Българско 1871, 10 майя

Г-н Панайоте
в Букурещ,

Писмото ти от 17 апр. получих го на 8 майя. В съдържанието му нищо не разбрах. От каквото се надявахме, че ще ни явите без друго мнението си, па и какво работите и до [г]де сте изработили точно и истинно, то не пишете. Че ми се радвате на работите ми, като ме и съветувате да се вардя да не би направил някаква погрешка, защото времената ни носят сега погрешки. Как си ми разбрал работите, че ми се радваш тъй сляпо? И как разбираш времето във Влашко и Сърбия или в Българско, за[г]дето времето ни носело сега погрешки? Ако е за в Българско, то времето е в нас и ний сме във времето, то нас обръща и ний него обръщаме. А колкото за извън Българско, днес *не даваме ухото си на никакви техни обещания*, пък да ни уплашат не им вадим очите. Щем дадем ухо, ще им направим един метан, ще им заплачем йоще веднаж и ще свършим за всякога. И ако подпишат, ще подпишем и ние, но чак тогава, когато се видим, че можем да устоим срещу злото им, което, ако би ни направили, а една година щяло по-късно да бъде, не се знай, па нека и да бъде, да не отиваме йоще кой знай колко назад.

Войводо и брате Панайоте, не сме ли се лъгали и колко пъти от тия хора, на които се надяват йоще някой и друг от нашите българи? Не сме ли били чак досега тяхна *машина* да си правят работи каквото и йоще някои и други има да им мекеруват за жалост. Изгориха ни! Тия пак посяха между нас [в]сякакви интриги и пак се не съ[в]зимаме. Затова ни и думат хората от отвън, че не сме били достойни йоще за такава нам свобода. С тая тяхна и голяма дума на нас ни е урок, че тряб[в]а по-напред да си понаредим работите извътре, че подир да им се молим за по-голямото. И така е.

Сега какво да ти пиша, като в писмото си пишеш ни твои някои планове и не можел си да ги докараш по твое знаяние. Ходил си в Сърбия и дохождал си и пак искаш да отидеш и да се върнеш в Румъния, па да гледаш оттам да преминеш сам си в Стара планина. Защо ще отидеш в Сърбия и защо искаш да до[й]деш сам си в Стара планина? От тия ти планове твои, ходене и дохождане, разбира се, че ни не вярваш, затова не ги и разясняваш. Следователно криеш се от нас, тогава и ние от тебе, а ако се не криеш от нас, тогава с просто сърце да заповядаш при нас и ще видиш [г]де и как ще изпълнят твоите и нашите планове. Ако искаш да вървиш по *нашето в Българско* мнение и сърце, ти слез в Т. Магурели при Данаил Хр. Попов.[84] Там ще намериш работите ни в Българско как вървят засега и [г]де сочат. Там ще ти прочетат всичките писма, че ако ти се [х]ареса, върви с нас, ако ли не, то разкажете вие пък как по-добре мислите, че да разгледаме и ние вашите мисли, та ако одобрим, нека вървим наедно. Инък ти сами да избираш планове, та да ни преставиш на народното ни вишегласие тук, в Българско, дето вече от ден на ден [в]зима корен Привременното ни правителство и вие не искате да чуете на неговият глас, тогава то ще стои против вас, срещу което тряб[в]а умно да размислите, дето между таквиз противности какво е ставало и до[г]де ни е докарало. Та ти като чис[т] българин и умен войвода гледай – ти ли тряб[в]а да вървиш по народното вишегласие, както е избрало, или билиони хора след една глава.

Дай боже, съгласие и любов първо между народните ни главатари! Пък име[то] българско нека е *войвода*! Докрай нека бъда твой брат и байрактар, ако си и ти с нас до смърт.

От писмата ни при г-н Данаила ще разбереш каква искаме да бъде нашата *свобода*, та и вие с второто си писмо дано потвърдите и да чуем из вашите уста, че речеш: *чиста свобода българину и [в]секиму своето.* Ако тъй държите с нас да живейте и вие!

Проклет да си в българското име, ако ти само извлечеш нещо из писмата ни и кажеш другиму, докато не ти се е позволило от Привременното ни правителство из Българско. Нищо, ако ти не щеш да вървиш с нази, пък замълчиш всичко, щото си чул и видял от нази. Ако ти намериш за добро, че трябвало да знай еди-кой си, то по-напред тряб[в]а да явиме, че както намери вишегласието за добро, така ще бъде.

Дано до смърт да бъдем братя и в един глас –

В. Лъвский

[На с. 4 адрес:]

Господину

П. Хитову – вой[вода]

Букурещ

№ 26

ПИСМО ДО ИВАН,[85] ПЕТЪР[86] И ХРИСТО[87] ФУРНАДЖИЕВИ В КАРЛОВО

Калеко Иване, и вие Петре и Христо
в Карлово,

Не само до вас е! И на по-долна ръка по възможност. Не нам! Но за вас и вашите деца! Ще дадете завсегда.

За всичко, каквото ще видите надолу, няма си приликата и срамота ви е да ви се говори.

Вие тук сте най-назад от [в]сичките други гра[до]ве и по-многото прости села в Българско от нашите общи и най-святи работи за човекът, откакто го е създала природата, чак до смърт да му бъде едничката грижа, има и благословението от бога да бъде господар с всичките си права, от когото му се налага и първата длъжност да мисли за народът си! Да го изводя към даденият му път, ако е той налегнат от други, каквото сме ние, българите, най-тежко и най-гнусаво налегнати от проклетият агарянец. На кого ли капят тия кървави сиротински сълзи! Дето се леят [в]секи ден пред бога да ги избави от мръсните ръце, които им грабят [в]секи ден из устата хлябът и мрат от глади! Турчат децата им, безчестят по-младите и дъщерите им!... Тия невинни не са ли наши братя и сестри! Вий, чорбаджиите, не сте ли причината да стои това беззаконно и проклето зрелище нам! Кому ли другиму има да се надяват! Кой ли не иска да ги грабне и да му робуват во веки! Дали кървавите им сълзи се не леят на нашите глави чрез бога! Ако ний, техните братя и бащи, не скочим да пролеем капка кръв, да избавим майките си, жените си, сестрите си и децата си! Не сме ли ний техни братя и бащи, на които ще оставим вечен помен, пък тий на нас щат ни вдигат паметници, щат ни забележат в историята, като ний ѝ даваме и нов век; щат ни поминуват по [в]сичките черкви в Българско, докато трае името българин; защото ний ще скъсаме веригите на България и ще извадим народа с благословението божие от ада в рай; всичките народи, казвам, ще живеят равноправно с българинът под едни чисти святи закони, както е дадено за човекът да живее от бога. Така ще бъде в наша България и за турчинът, и за чифутинът, и пр. Само ако припознае законите равно с българинът. Народът и вярата им не гоним, а царят и неговите закони (правителството). В Българско не ще има цар, а народно управление и [в]секиму своето; [в]секи ще си служи по вярата си и позаконно ще се съди, както българинът и турчинът и пр. (*Св[обода] и чиста република*).

Тук, като ви показвам твърде мъничко от предначертанието ни от *Привременното ни правителство в Българско*, остава ни да ви свършим чак като ви видим за колко пари ще оцените горереказаният ни живот вам. „Умному мало довлеет!"

Казах ви по-горе какво чорбаджиите спират живота на [в]сичкият народ; забелязано е от памтивека, какво такова нещо да се извърши, стои в ръцете на младите и в парите на чорбаджиите! Така са и правили [в]сичките народи, така щем и ние. Пък [в]сичко да се удържи тайно стои в ръцете на чорбаджиите, и то ако са хора и приемат на драго сърце това свято дело, ние ще им кажем по кой път да вървят, па макар каквито щат средства нека употребяват неприятелите ни.

В чорбаджиите, казвам, стои тишината на [в]сичкият народ! Гледайте, че ще бъдете отговорни и пред народа, и пред бога; близо е времето. И в евангелието нали казва: „Човече, тряб[в]а да работиш зарад народа си и [в]сичко да жертвуваш за него, там съм и аз! Ако ти умреш, нали аз за тебе се разпнах!“ Гледай сега, приятелю и брате, ако щеш да си човек и християнин, ти щеш разбереш от малкото ни думи и ще дадеш каквото ти се иска от *Привременното ни правителство* по означеният ден и оттогава се забелязваш наш брат. Ако вие не искате да знайте нищо от това, каквото ви се казва, то гледайте в печатаното ви какво ще срещнете.

Сега и за [в]секи път ви свършюваме, защото само с вас не ни е работата! Десет години става, откак ви чакаме и жертва на бесила даваме, и в Диарбекир [в]сяка година пращаме само и само за вас, чорбаджиите, да се [в]земяхте за ум и разум и да свършяхте това, за което ви караме днес! Да сте го пригответили от отдавна, като и сами разбирате, че без пари се не може! Па да додяхте вие нас да търсите, а не ние – вас! Защото един чисто народен юнак сто чорбаджии не можат да го откупят; пък ний дадохме и даваме таквиз жертви йоще за чорбаджийски кеф! И пак се не съ[в]зимате, но йоще гледате на тях хладнокръвно и наричате ги чапкъни?... Пък гледай чудо! От казаните ви чапкъни колкото мрат, по-много стават, отколкото страдат – по-много се разпалят, и [в]зели са се за други ум, на!... Както виждате, повече щат мрат, но и работата щат свършат.

Чакахме ви да усетите горещите сълзи на бедният ни народ, който е вече в крайно тегло, то не! Вие му пийте йоще кръвта и предавате го на мръсният мъчител. Решили сме се: или да ви съберем, или да ви поразим! И то в едно обикаляне, както ви

бележа по-горе. Ето: определя ви се в пет дена да намерите под какъвто вече начин тая сума 150 лири турски. Стотях – вие, трийсетях – по-големият ви син, десетях – по-малкият. И тия пари да ги имаш в пазвата си, че дето и когато ви намери наш човек със същият знак, който е в печатното ви писмо от *Привременното ни пра[вителство]* ще му дадете парите и после един ден ще ви се даде разписката; или ще се повикате заедно с парите дето?... И там ще ви се даде разписката според печатаното ви с печатът, пък същото ще го [в]земем назад, според както ще ви се каже!...

Ето: ако дадете повече, отколкото ви се иска, ще си купите по-голям живот, който сега се продава!!! Утре – не! И милиони да даваш. Ще гледаме какви ще ни се покажите!...

Както щете, или сто и пе[т]десетте лири ще ви бъдат по-мили, или вечен живот с [в]сичката ви фамилия.

Отреденият за вас съм:

В. Лъвский

Дано доброволно изпълните горесказаните и тогава ще се разговорим лично за много!... И отдето ще разберете какво горната сума е нищо, при което ви съм испечелил два пъти (животът на [в]сички ви) от ненародни!

Всичко тайно ще държите! Да не кажете едикой си ми е доб[ъ]р приятел! Имаме забелязан за не доб[ъ]р към нашите работи, ваш приятел е първий. Ще го узнайте, като стане на прах и пепел; по длъжност краен отговор ще чакаме срещу печатът ни.

Около 10 май 1871 г.

№ 27

ПИСМО ОТ ПРИВРЕМЕННОТО БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО ДО ИВАН ФУРНАДЖИЕВ[88] И СИНОВЕТЕ МУ ПЕТЪР[89] И ХРИСТО[90] В КАРЛОВО[91]

Господа Ив. Фурнаджиев & синове
в Карлово,

Не само до вас е!... Но и на по-долна ръка по възможност. Не нам..., но за вас и за вашите деца ще дадете завсегда.

За всичко, каквото ще видите надолу, няма си мястото и приликата и срамота ви е да ви се говори.

Вие тук сте най-назад от всичките градове и от по-многото прости села в Българско от нашите общи и най-свети работи – за човекът, както го е създала природата чак до смърт да му бъде единичката грижа, има и благословението от бога да бъде господар с всичките си права, от когото му се налага и първата длъжност да мисли за народът си. Да го изводя към дадения му път, ако е той налегнат от други, каквото сме ние, българите, най-тежко и най-гнуснаво налегнати от проклетият агарянец и търпим всеки ден мъки и гнусоти най-противни на човечеството и на „свободата на съвестта", която сега вече всъде преодоля и преодолява. На кого ли капят тия кървави сиромашки сълзи, дето се леят [в]секи ден пред бога да ги избави от мръсните ръце, които им грабят [в]секи ден из устата хлябът и мрат от глади... Турчат децата им! Безчестят по-младите и дъщерите им!!... Тия невинни не са ли наши братя и сестри!? Ами защо така?... Мислите ли, че ний оставяме невинни в това? Не! Никак!... Ний... и най-малко вий, чорбаджиите, не сте ли причината да стои това беззаконие и проклето зрелище пред нас. Кому ли другиму има да се надяват горките? Кой ли не иска да ги грабне и да му робуват во веки... Дали кървавите им сълзи се не леят на нашите глави чрез бога!?... Ако ний, техните братя и бащи, не скочим да пролеем капка кръв да избавим майките си, жените си, сестрите си и децата си. Кой ли друг ще?... Не сме ли ние техни братя и бащи, на които ще оставим вечен помен, като пролееме капчица кръв за тяхното избавление. Пък тий нам не щат ли да вдигат паметници, не щат ли да ни забележат в историята, която ний възкресяваме и ѝ даваме нов век!... Не щат ли да ни поменуват по всичките – – – в Българско, докато тра[е] името българин, затова гдето ний ще скъсаме веригите на България и ще извадим народа с благословението божие от ада в рай! Не ще бъде така в наша България, както е в Турско сега. Всичките народи в нея ще живеят под едни чисти и святи закони, както е дадено за човекът да живее от бога. И за турчинът, и за евреинът и пр., за всичките еднакво ще е, само ако припознаят законите равно с българина. Така ще е в наша България!... Ний не гоним народът и вярата турска, а царят и неговите закони, с една дума – т[урското] правителство, което варварски владее не само нази, но и самият турчин. В Българско не ще има цар, а „народно [у]правление" и „[в]секиму своето", [в]секи ще си служи по вярата и законно ще се съди както българинът, така и турчинът, евреинът и пр. „СВОБ[ОДА] И ЧИСТА РЕПУБЛИКА."

Тук, като ви показваме твърде мъничко от предначертанието ни от ПРИВРЕМЕННОТО НИ ПРАВИТЕЛСТВО В БЪЛГАРСКО, остава ни да ви

свършим чак като ви видим за колко пари ще оцените горебазанията ни живот вам. „Умному мало довлеет."

Казахме ви по-горе, какво чорбаджиите спират живота на всичкият ни народ. Забелязано е от памтивека, какво такова нещо да се извърши стои в ръцете на младите и в парите на чорбаджиите. Така са и правили всичките народи, така щем и ние... Пък [в]сичко да се удържи тайно стои в ръцете на чорбаджиите, и то ако са хора и приемат на драго сърце това свято дело. Ние ще им кажем по кой път да вървят, па макар каквито щат средства нека да употребяват неприятелите ни. В чорбаджиите, казваме, стои тишината на всичкият народ. Гледайте, че ще бъдете отговорни и пред бога, и пред народа – близо е времето. И в евангелието нали казва: „Човече, трябва да работиш за народът си и [в]сичко да жертвуваш за него, там съм и аз, ако ти умреш, нали аз за тебе се разпънах." Гледайте сега, приятели и братя, ако щете да сте човеци и християни, вие щете разберете от малкото ни думи и ще да дадете каквото ви се иска от *Привременното ни правителство* по означеният ден и оттогава се забелязвате наши братя. Ако вие не искате да знайте нищо от това, каквото ви се казва, то гледайте в печатаното ви какво ще срещнете.

Сега и за [в]секи път ви свършваме, защото само с вас не ни е работата. Десет години става откак ви чакаме и жертва на бесила даваме, и в Диарбекир всяка година пращаме само и само за вас, чорбаджиите, да се [в]земехте за ум и разум и да свършехте това, за което ви караме днес. Да сте го приготвили от отдавна, като и сами не разбирате, че без пари се не върши. Па да додяхте вие нас да търсите, а не ние вас. Защото един чисто народен юнак сто чорбаджии не можат да го откупят, пък ний дадохме и даваме таквиз жертви йоще за чорбаджийски кеф. И пак се не съ[в]зимате, но йоще гледате на тях хладнокръвно и наричате ги чапкъни. Пък гледай чудо! От казаните ви чапкъни, колкото мрат, по-много стават. От колкото страдат, помного се разпалят и [в]зели са се за други ум. На..., както виждате, повече щат мрат, но и работа щат свършат.

Чакахме ви да усетите горещите сълзи на бедният ни народ, който е вече в крайно тегло. То не...! Вие му пиете йоще кръвта и предавате го на мръсният мъчител. Решили сме се или да ви съберем, или да ви поразим, и то в едно обикаляне, както ви бележиме по-горе. Ето определява ви се в пет дена да намерите под какъвто вече начин тая сума – СТО И ПЕТДЕСЕТ ЛИРИ ТУРСКИ. Стотех ти, г-не Ив. Фурнаджиев, трийсет – големият ви син, и 20 – помалкий Христо! И тия пари да ги държи едни от вази в пазвата си, че дето и когато ви намери наш човек със същият знак, който е в печатаното ви писмо от *Привременното ни пр[авителство]*, ще му дадете парите и после един ден ще ви се даде разписката или ще се повикате заедно с парите дето... и там ще ви се даде разписката според печатаното ви с печатът, пък същото ще го [в]земем назад, според както ще ви се каже...

Ето, ако дадете повече, отколкото ви се искат, ще си купите по-голям живот, който сега се продава!!! Утре – не! И милиони да давате.

Ще гледаме какви ще ни се покажете!... Както щете: или сто и петдесетте лири ще ви бъдат по-мили, или вечен живот с цялата ви фамилия. [В]зе-

мете се добре в това, г-да, и не ни майте! Защото ни омръзна вече да гледаме теглилата на бедният ни народ и хладнокръвието на чорбаджиите ни към тях. Решили сме се вече!... И ще принесем веднаж завсякога жертвата на народният ни жертвеник пред олтарят на „ЧИСТАТА СВОБОДА!"

Определеният за вас е В. ЛЪВСКИЙ. Дано доброволно изпълните горепоказаните ни и тогава ще се разговорите лично с него за много!... И от[г]дето ще разберете, какво горната сума е нищо при това, дето той ви е испечелил два пъти животът (на [в]сички ви) от ненародни.

Всичко тайно ще държите, да не кажете едикой си ми е доб[ъ]р приятел. Имаме забелязан за недоб[ъ]р към нашите работи, ваш приятел е първий, ще го узнайте, като стане на прах и пепел!

По длъжност краен отговор ще чакаме срещу печатът ни.

Подписите ни ще видите в печатаното ви. Там е и датата.

№ 28

ПИСМО ДО ДАНАИЛ ПОПОВ[92] В ТУРНУ МАГУРЕЛИ

Азис Рушидооглу-Небоолу,[93]

Днес до[й]дох в Плевен и утре заминувам. Бележите ми в бай Анастасово писмо,[94] какво не сте получили от пътникът писмата. Пътникът е Никола фотографът, брат на Тома фотографът в Плоещ. Същият Никола за там отиваше с майка си наедно. Та през Букурещ като щеше да мине, щеше да ги връчи на Каравелова[95] и като ги прегледа, да ги изпрати и на вас. Пишете в Плоещ, ако не бъдат дадени на Каравелова. Аз ще се завърна от пътешествието си чак подир 30–40 дена и като се завърна, дано намеря нещата от вас изпратени, защото не ще да имам време да чакам, но ще продължавам на друга страна. Ако бяха изпроводили нещата, сега щях с едно забикаляне да свърша, което има да се върши, а сега ще се продължи йоще три месеца с вт[о]рото ми пътувание. Пък парите тряб[в]а да ги имаме готови на 15 август, та на 15 септември да купим оръжие, от което искаме и колкото можем да купим. Така го кроя, щото с[ъс] сто хиляди пушки можем да се снабдим, ако сме в състояние, и дето искаме да си ги разпоставим из Българско, без да ни догади правителството. Ако това време прескочим, не съм сигурен за в друго време да можем така тихо да си извършим работата. Може чак за догодина – това време.

Днес до[й]дох в Плевен и намирам кардашлъка ти сърдит за думата, дето ти писах да му пишеш: мое писмо от днес нататък да го не разпечатва, също да пише и той, задето го изпрати, да го не разпечатват, докато не до[й]де у мене. Той, преди да се разбере с мене защо съм ти тъй писал и че трябва тъй пред по-многото ни дейци за сигуранция, които като видят, че тъй пиша на по-верният, та тий да нямат право да питат за онова, което им не е поверено да работят, та аз, като получа тайната си, нали ще свиковам пак тях, т. е. като него, истинни патриоти, които веднаж са се решили с жена и деца – жертва на отечеството! Ако на таквиз се не повярвам, то с камъните ли ще работя? Аз сега му казвам защо тъй съм ви писал, а

той като рек[ъ]л веднаж: „Не, ти ме не вярваш, затова и така пишеш. И ето писах на Д. да не провежда вече през мене нищо, когато аз от по-напред съм бил верен, а сега не съм!“ Кажете му и вие оттам, както разбирате. Ако ли му е пък дотегнало или го е страх да извършва каквото е вършил, пък сега намира с какво да се отрече! Не! Нека си каже с просто сърце и нищо! Ако му е за разноските и за маежките, дето ходи насам и нататък, то аз му предлагам, че ще му улесним. И пак ми казва: „Не, аз като вече не съм бил верен, намерете си човек и нека ви извършова както мен.“ Не можах да му докажа, че не е така, както той мисли.

Кажете му, ако той не ще, тогава ще гледаме през кого да ни провождаш.

Твой братовчед:
Ефенди Аслан Дервишооглу
1871, майя 14

[На с. 4 адрес:]
Азис Рушидооглу
Стамболу-Компания

Ханъ̀нда-Небоолу

[Бележки и от Д. Хр. Попов:]
Прието на 17 майя 871
Отговор: 8 юния [1]871 с пров[ождане] на печата
На 13 юния писах с Дим. Общий[96]

№ 29

ПИСМО ДО ДАНАИЛ ПОПОВ[97] В ТУРНУ МАГУРЕЛИ

Азис Рушидоолу[98]-*Небоолу*,

Три писма твои от 16, 24 и 25 майя получих и заедно с едно от Кършовски[99] из Плоещ и друго пак оттам от г-на Райча Попов съгласно с г-на П. Хитова[100] и с няколко йоще съдейственици [в]се оттам.

На първото ви: дето съм ви натяк[в]ал за печатът, та сте се поразсърдили. Недейте се сърди нам, като виждаш причината. И ний, без да знаем, пишем ти за разписките срещу печатаните писма. Извести се, ако не бъдат печатани и ако не можете ги напечата. Известете ни по-скоричко, ако ли бъдат готови, да се гледа средство, та да ни се изпратят. Много сте нападнали на *кар[да]шлъкът*[101] си; за пръв път не трябвало толкози. Ако ли съвсем се отрича от нашите работи, то е друго. Пък за да си промениш имената, то и без тая причина трябва вече да се променят, защото станаха известни на мнозина души из Българско, като е било нужно да представя писмата ви. Гледайте оттам и наместете други, защото приносящият из Тракия до Ловеч бързаше. Пак оттам ще ви се изпратят. Дотук на второто ви.

На третото ви: за Димитра[102] сега не можа ви каза нищо. С второто си писмо ще ви кажа за него. Може подир това ми 30–40 дена йоще, докато се сдобия с пари, защото аз, като се улесня, мисля да до[й]да да разгледаме и работи, които с писмо мъчно се разгледват. Димитра го поздравлявам братски, щото ако ще да върви с нас, да почака за второто ми

писмо и ще бъде добре. Казвате ми, че не съм ви отговорил за 5-тях книги. Кои? Сръбските ли правила и някой друг вестник? Нали ви отговорих, какво не ни са потребни на сръбски език, само за мен – да, но други не можат и да откъснат, затова ви писах да видите или в Одеса, или в Букурещ да се преведат на български и ще бъдем добри платци. Много бихте направили, ако наскоро намерите кой да преведе *четно ратоване**, *полска служба* и *логорната служба*** – тройно ще му платим на преводачът. Друго писмо пак със същите от Узун Муратоогл у,[103] в което ми пише пък, че печатът бил вече у вас и щели сте да ни го изпратите. Вий ли сте му писали, не зная.

Срещу плоещките писма, като пиша, вие вече разбирате какво ми са писали. Кар[g]ашлъкът[104] ти има да се съди и за друго: намирам и в Тракия един лист от печатаните писма, дал го кар[дашлъкът] на един мой приятел, без да го знае доколко ми е приятел, и казал му да ми не обажда, че му е дадено, а да го дава тук-таме да го четат. Виж като за как [в]зима тия писма, па как да му не пиша. Това писмо от ръка на ръка пада на други по-свестен мой прият[ел] и скъсва го. Не сазима [sic!] ли се, че има да се отговаря за [в]сяко листо. Остави го засега.

За пренасяние на писмата ни човек ще наредим, като се сдобием с пари, и то може твърде скоро да се нареди. И друго, и друго. Досега мъчно ми беше за всичко, защото [в]се парите ми са пречили, а от днес оставям другите работи малко слабо, та ще обърна внимание за пари. Мъчно, но няма какво да се прави. Я крава, я морава ще бъде!

* Четническо воюване.
** Лагерна служба.

Ако е у вас печатът, гледайте по-скоричко – на какъвто вече начин!

Забравих отгоре да ви бележа, какво и копието с писмата заедно получих от писмото за кар[g]ашлъкът ви от вази.

Живков[105] писал в Търново на неговите приятели, че ако ме узнаят де съм или да ме видят, та да ми кажат да отида в Сърбия или в[ъв] Влашко и там да се срещнем. Така ми пишат.

Като нямам от него писмо, сега му и не отговарям.

20 юния, Тра[кия] Аслан Дервишоогл у

[Бележка с почерка на Левски:]
Писмото ви получих на 19 юния.

[На с. 4 адрес с почерка на Левски:]
Азис Рушидоогл у
Стамбол у – Компания
Ханънда
Небоол у
[И бележка от Д. Хр. Попов:]
Отговор: 13-й юлия 1871

№ 30

ПИСМО ДО ИВАН КЪРШОВСКИ[106] В ПЛОЕЩ С ПРИБАВКА ОТ ДАНАИЛ ПОПОВ[107] ДО КЪРШОВСКИ И РАЙЧО ПОПОВ

Любезний ми Кършовски
в Плоещ,

Питате ме коя е причината, дето не съм ти писал? Ако си съобразен с Райчовото писмо, на което отговарям в едно време с вашето, гледай как отговарям на него писмо.

Брате, тамкашните ви работи, като ме смутиха и за мен друго нямаше к[ак]во, защото аз там между всички ви бях най-простият и с думи не можахме да се разберем. Тогава моят път беше да си се върна в Българско и да си работим, както ни стига умът, че от вас комуто се хареса да върви с нас, той ще ни се обади и ний ще го приемем. Това е причината, дето никому не бях писал от 25 априлий. Дотогава, като съм бил писвал на Живкова,[108] то се разбира, че до [в]сички ви съм писал. Не е ли това така?

Отсега нататък е друго: който иска да върви с нас, той трябва да ни се забележи и законно да дойде при нас.

Приписвате ми, какво в очите си гредата ни [не виждам], пък косъмът във вашите очи виждам по-лесно! Ти, ако искрено ми казваш отгоре на писмото си: „Любезний ми брате", то тогава не трябва таквоз бутане и за[о]бикалки, но кажи: „Това и това ти е грешка", та да се поправя, ако съм чист човек, както и аз за вашите най-малки криволици, или по-добре да кажа неразбории, не ги замълчавам.

За отечество[то] работим, байо! Кажи ти моите и аз твоите кривини, па да се поправиме и [в]се да си вървим наедно, ако ще бъдем хора!

Юния 20, из Бъл[гарско],

П. Лъ[вс]кий

в 1871

Писмото от 1 юния получих

[На с 4 адрес, писан от Левски:]
За г-на Кършовски
в Плоещ
[На същата страница бележка:]
Прието тука на 12 юлия 1871,
в Т. Магур[ели]
Д. Хр. Попов

№ 31

ПИСМО ДО РАЙЧО ПОПХРИСТОВ В ПЛОЕЩ

Отечестволюбче, и на другите ви съдейственици, особ[е]но и на г-на Панайота[109]
в Плоещ,

Приятелю,

Питаш ме познавам ли те? Как не! И вази, и г-н Панайота, Райнов,[110] Живков,[111] Кършовски,[112] Д. Ценова,[113] Каравелова[114] и пр., и пр.; нали до[й]дох нарочно из Българско да ви представя народното мнение на простият и на ученият ни народ в Българско? Върху което цяла година мнения давахме. Нали сте вие, горните? Помните ли всичките си думи, които аз ги имам и забелязани и срещу кои[то] съм

противостоял? Като се поразгледате в миналото от краят в работите си досега в[ъв] Влашко, кой с кого се е турял на работа, па от кой ден до кой ден е вървяло като жаба през угар; после хайде пък еди-кой си води сръбска политика, та не бива с него да се работи; други – руска; трети – турска. Ето ти и обнародване из вестниците: ту тоя оногози, онзи тогова, най-после до[й]де и на дуел да се поканяте; срещу такова нашите българи го казват „говна и помия".

Аз при тия комедии в година време донейде стоях да гледам и казах ви няколко пъти: нямаме хора в[ъв] Влашко. И станах, та си до[й]дох в Българско. Така ли е, братя съдейственици? Да ме простите тук в думите ми, защото аз и да не исках да ви говоря вече това минало, то писмото ви ме кара много повече да ви говоря, но стига! Дай боже, да сте се [в]зели за други ум и разум; според както виждам в писмото ви, че се грижите да се сберем, аз от Българско и вий из Влашко, та да се разумеем по кой път трябва да вървим всички наедно; дай боже, и отсега нататък да живеете, ако вие сте се турили твърдо на тоя път вече. При всичко, като ви подаваме ръка и ний от Българско да работим задружно, даваме ви и бележка от БРЦК в България по вишегласието, какво най-малко нещо кога намерите за добро да извършите там, то по-напред да ни явите да го разгледаме и ние, каквото и ний сме длъжни да съобщим нашето вам. Пък сега, дето ме викате, няма за какво да до[й]да; според както ви гледам засега в писмото, че вие нищо не знайте от работите ни в Българско до днес и какво работим. В което се заключава моето и общото мнение в Българско. Слезте вий, съдействениците в Т. Магурели, при г-н Данаила Хр. Попов[115] – наш човек е, и разгледайте всичко, щото желаете да чуете от нас из Българско; и който обича, нека заповяда при нас и ний сме при него. Но всичко с внимание гледайте, като четете от нас писмата ни. Та да не гледаме на таквиз вече думи от вас като в това ви писмо – неврели и некипели, без да разгледаме. Стига вече на таквиз неспоразумения, зависти, укори, че е срамота вече и от циганите! На думи да не гледаме, н[о] на работа!

Бележите ми в писмото си йоще: как смея да правя програма и печат, с който да се разполагам в Българско, без да се споразумея с [в]сичките членове в делото? Я кажете ми с две думи, че и ний сме готови да ви кажем отпосле из едно гърло, с по-многото гласове из Българско: с кои членове в делото? В[ъв] Влашко [ли], които се днес показвате и колко ли сте души? И сега чакаме да се забележите; или по вишегласието трябва да се гледа в самото място, за което и вий се туряте днес жертва? Вчера не! Било е и вчера, н[о] само с думи.

Не ще ви продължавам засега; чак на второто ви писмо, в което трябва да забележите имената си на казаните ви членове, и мнението ви върху общата ни цел, откато разгледате писмата ни в Т[урну] Магурел[и]; а да ги искате там да ви се пратят, то не даваме да се местят, така е казано!

Мисля и надявам се да вървите по народното ни вишегласие, което е назначено вече така:

БРЦК в България, който докато не подпише, не вършим; разбрахте ли? Ситият на гладният не знай колко хляб да му даде, затова се и пита гладният: колко хляб искаш? Йоще по-тясно: малките реки се втичат в по-големите и тъй нататък. Всеки разумен разбира и вий да разберете.

Разбра-щем ви с второто ви: ще ли бъдем братя еднодружни? Дай боже, да се уякчи Централният ни комитет, та да пусне корените си и отвъд Дунавът.

20 юни 1871 г. (Под.) В. Лъвский

[П. П.] Вижте и на нашата песен по-надолу как пеем ние, пък как искате да пеете вие, че както речат повечето игроводи, така ще играем.

Искате вие там да се съберем и да видим по който път, та да вървим всички наедно; и ний сме го казали, и хората, на които прилича да изберат работата, т. е. представителите ни из Българско, вече имаме ги от няколко градове и села готови, а по нейде йоще ги избират; има и места, дето не сме им йоще и казали да си приготвят човек от всяка страна готов за представител, че дето се повика да до[й]де да разгледва работи, върху които ще бъде упълномощен и да гласоподава; това току кажи повечето места от България и Тракия са готови на първо повикване; пък за от Македония наредено е да се свърши и там, но засега до някое време оставяме, та се туряме в пътят, отдето по-напред с парите да се сдобием, па тогава ще залегнем на първата си работа; и като наредим на всяко място, както казвам по-горе, и сме веч готови да се свикат всичките представители, дето ще повикаме и вази. И вий оттам, ако бъдете истинни патриоти, ще до[й]дете на нашето събрание в Българско. А де ще бъде то, никому няма да бъде известно до оня ден. И така вий там събрани, 20 или 50 души, да до[й]дем ний всички при вас из Българско? То и да искаме, не можем; и да можем, не е право така! А не е ли пък йоще глупаво, както се показвате вий и съдействениците, че намирате за добро с няколко души да се съб[ирате та]мкашни, дето викате и мене из Българско да гласоподавам? Чудя ви се на умовете и ще се чудя, като сами се бележите за чудни пред всеки наш член в Българско на Централният ни комитет. Бележите в писмото си с една дума да няма гламаво захващание. А какво по-гламаво от това ви: там да се събирате 20–50, нека и 500 души, пък из Българско, дето ще се пролива кръв, викате мене един, та да решаваме работи?! Засега не давам глас, защото, както ви казах, приемаме и отговаряме по вишегласие; засега остава да съобщя, пък вий гледайте по-скоро да се разясните при г-н Даниила Хр. Попов, та с второто ви писмо конечно ще се разберем кои сме наши. Н[о] да се забележите именно кои сте, та както казвате в писмото си, да знаем какво правим.

Пишите ми йоще, че „Свобода"[116] умряла и Каравелов отишел не знам де си. И по причина на неговите работи луди оттеглил се Попович и Д. Ценович. Пишите ни пак за неговите луди работи кои са и имаме ли ги в действие тук, в Българско? Като ни приписвате, че уж от него чакаме програма, закони, печати и не знам какво си?! С една дума, от него се водя? Отворете си очите хубаво в писмата ни по кой ред искаме тия работи, па и от кого и да би било там от вас. И по одобрението само на Каравелова, Ценова, Райнова, Живкова, Кършовски и от Д. Хр. Попов ли? Или по одобрението на тукашното ни вишегласие, па тогава да се върнеха и да се напечатат? Тъй кьораво недейте стъпова и да дрънкате, че тук в Българско ви бележим досега вашите работи: убийство за народът ни. След законите описвате ми и за печатът, което не е засега там ваше

знаяние! Тука го иска вишегласието, а като какво ще се разполага с него ви казахме, че засега няма да знайте, чак докато ви не видим двама наедно да се съберете и каква ще ви бъде работата, и до[къ]де ще иде? Па сега няма и „Свобода", през когото да си описваме маскарлъците, да ни види Европа [и] всичка България кои сме ние – деловодителите, дето искаме да венчаем отечеството си с[ъс] златна свобода? Тежко ни и горко от вашата там помощ досега! Наопаки.

За законите и печатът откога съм ги заискал и като какви трябваше да бъдат – искайте писмото ми от 28 октомври общо до всички ви през Джура и друго от 25-и апр[ил] до Джура пак (Живкова). Същите, ако им няма копията при Д[анаил] в Т. Магурел[и], то аз ги имам, ако ви ги не дава Живков, и ще видите.

№ 32

ПИСМО ДО ДАНАИЛ ПОПОВ[117] В ТУРНУ МАГУРЕЛИ

Приeто тука на 4 август 1871, Т. Магурели
Отговор – 9 авг. 1871

Д. Х. По[пов]

Азис Рушидооглу[118] –

Небоолу,

В писмото си на Муратооглулара [от] 21 майя давате им бележка, защо да не отварят писмата, ами да чакат кога до[й]да да ги отворя, че тогава, което „не е право" – казвате. И аз казвам, че не е

право, защото не върша нищо, докато им не пре[д]ставя. А ето защо им съм казал да ги не разпечатват: за една само дума, която значи „лозинка"; и това само аз трябва да го зная, което е ключ на тайната с тях наедно. Не е ли за тяхна здравост и зная ли в кое писмо ще ми забележите такваз нещо? Казвате пак: че щом до[й]дат от вас писма, трябва да ви се отговори, макар [и да] ме нямало. А какъв ще бъде тоя отговор, когато те по мое разгледване са може криво отговорили и аз захващам да пиша друг отговор, несъобразен с техният? Тогава какво правите вий там, а тук какво става? Не е ли по-добре, като се с[ъ]берем и както се намери за по-добро, така да стане? Досега така, като са вървели работите ни, [в]се слепи не сме ли ги раждали? В[ъв] Влашко не са ли тия причините, дето днес работят задружно, пък утре захващат да се нападат! Аз не съм съгласен в такова нещо. Съгласен съм тогава, когато по-напред сме разгледали, че вишегласието, като не одобрява мнението ми, то тогава турям се да работя с тях заедно с [в]сичките си сили, но пък не подписвам, че аз съм го избрал за така да бъде. Пък то, ако излезе на добро, то е на вишегласието; и зло ако е, пак на тяхна отговорност остава; мене ме няма там, защото не подписвам, а и не развалям като е по вишегласие. Длъжността ми е да работя и аз с него. Но като се одобри моето предложение от вишегласието, тогава съм в отговорност на злото и нека чернея аз пред народът.

Отсега занапред в друг по-прав път трябва да се тръгне като: когато има да се дава мнение върху някоя работа или за отговор на някои по-важни писма, трябва [в]секи, който ще дава гласът си и да бъде в работата той по неговото избиране,

трябва да даде копието си в Централният комитет и оттам ще се [в]зема вишегласието. И тогава никой с никого няма да се препира и да разваля, като е подписал, че по вишегласието ще работи. Пък комуто не стига умът да решава, а иска да бъде и той в работата, тогава трябва да подпише за някого, на когото се поверява, че каквото се извърши, те бъде склонен на неговото.

На другите ви две писма заедно с П. Хитовото от Белград [от] 3-ий юния и друго от Д. Ценова[119] от 15-ий юния из Букурещ; на двете ти писма – едното подписът „До Муратооглу",[120] другото на мене: и в двете си пишеш ни, защо си ни улеснил хора за пренасяние и донасяние писма по-често. Това сме го приказвали и ние, откогато сте го заказвали и вие. А с какво се нареждат хора, нали с пари? Пък досега сме вършили без пари и сега сме пак без пари. Или ще кажете: с колко пари се нареждат такива хора? Не, ако само работата е за тия хора да се наредят, па да [в]зимаме и да даваме само с голи кореспонденции: да се питаме вие какво мислите, а ние какво правим, то е лесно. Но подир „алйекюм селям"[121] и още има работи, които тря[б]ват по-напред от това. Не сме ви и помenали за тях работи, защото, като нямаме пари, ний мълчим.

Я чуйте какво ще ви кажа: видим всички, че без парите нищо няма да направим. Отговор на първите ви писма и сега пак ви казваме, че туряме се вече да търсиме парите под какъвто начин вече можем... Искам да кажа, че като се туряме чисто на тоя път, не ще можем навреме нито да получаваме писма, нито да ви изпращаме, защото, както ви казвам по-горе, докато се не съберем да разгледаме писмото ви, не може да ви се отговаря решително.

С Димит[ър] Общий[122] получихме писмата и печатът. Печатът е в[ъв] всичко доб[ъ]р, само левът няма корона. Защо така? Ако е сбъркано, тря[б]ва друг да се поръча. Бележите ни нещо, дето прочиташ в[ъв] вестник „Ромънул" от 16-ий юния, [в]земано от други вестник. То е грешка там от вас пропуснато и паднало е на турското правителство в ръце или е от кардашлъкът ти да е дал на някъде да четат, каквото е дал на един карловец и му рекъл да го дава тук-таме да четат, и раздрънкало се беше.

Питам ви колко листа са напечатани, колко сте ми изпратили и аз да ви кажа колко съм получил, оттам ще се види грешката. Димит[ър] Общий иде оттам без пари – с 30 гр., па и аз като съм без тях, разбира се, вече какво ще правим.

За Панайотовото писмо не е нужно да ви описвам съдържанието му, чели сте го. Също и от Д. Ценова из Букурещ.

[В]сичките от вас писма – пет с П[анайотовото] и Д. Ценову – получих ги с печатът наедно на 30-ий юний.

Срещу отговорът ни па плоещките писма и вие от ваша там страна като членове на тайното ни правителство и съгласни с нашето вишегласие тук, да им искате решителен отговор: или с нас, или не! Защото на неразбрани писма, каквото им беше нацапано без разсъд писмото, нашите тук членове четат и дреме им се; на такова писмо и като че не им се ще да отговорят.

Като получите отговорът им на писмата ни, [в]земете и вие там копие за [в]сякакви [по]дирни случки.

Приемете поздравлението ми и братски ви це-

лувам всички членове там в тайното ни При[временно] пра[вителство] в Бъл[гарско], особ[е]но и в къщата ви, на г-жа Екатерина и пр.

Ваш братовчед:
Аслан Дервишооглу

[1]871, юлий 6, из Тра[кия]

Като щом се сдобия с 60–70 хиляди гр., ще до[й]да там и тогава има много работи да се свършат и други да се турят наред; засега ги замълчавам...

На влашките ни чорбаджии, които дават с дума кой 1000, кой 2000, кой 3000 хиляди жълтици – но тогава, когато видят... – кажете им, че техните и милион жълтици нека си бъдат техни тогава. Когато ние днес се излагаме в най-големите опасности да ги събираме по 20–100 и 1000 гр. и не искат да знаят на днешните юнаци като мрат по тия пари, докато ги съберат и си наредят работата, до-ще ден и тия юнаци да не искат и да чуят за такивато чорбаджии, на които са по-мили 1000-та гроша от българските освободители, дето мрат като ден. Кажете им да го запишат!

От Одеса никакъв отговор на нашите писма? Ами и от Киселски?[123]

[На плика адрес:]
За г-на Азиса Рушидоо[г]лу-Небоолу
в Никопол

[Бележки на Д. Хр. Попов:]
Приети тук на 4-и август 1871
Т. Магурели
Отговор [на] 9 авг[уст] 1871
На 16 авг. пак писах и притворих писмото от Д. Ц. за тамо.

№ 33

ПИСМО ДО ЧЛЕНОВЕТЕ НА РЕВОЛЮЦИОННИЯ КОМИТЕТ В ЛОВЕЧ С ПРИБАВКА ДО ДАНАИЛ ПОПОВ[124] В ТУРНУ МАГУРЕЛИ

Г-да братя Муратооглулар,[125]

В първите ви и сегашни писма нали опира [в]се в парата! От завчера нареждахме и ний на едно място, та дано прокопсаме; но за зла случка, отгде ме угади правител[ството], та не улучихме. Сега пак кроим на други две-три места, че [от]дето получим... Оттам каквото свършим, ще дойдем пак към вас, като по-напред ще ви явим да имате приготвено място за 3–4 юнака; тогава ще пишете и Сава[126] да до[й]де; до 10–15 дни, колкото за един хляб дано намереше в Плевен.

И тук има един член, който се отнася само до нас.

На 24 юлия съобщих писмата плоещки из Букурещ – Д. Ценовото и Азисовото от *6-ий юлия* – на пазар[д]жичани, софиянци и оттам нататък в друго мое писмо с тях заедно; и им казвам да се съберат всичките и които от тях имат доверие в чорбаджиите като въ[в] фаизчии [?], чифути, турци, българи и пр. да вдигнат кой колкото може и ний оттук ще гледаме по *чисто народно* с писмата и печатът да съберем по-скоро една сума да отидем на Узунджово [та] дано се снабдяхме от каквото годе оръжие. Преди панаирът някой ден по-напред, ако [се] сдобияхме с парите, то може да се отиде и в Цариград,за да изкараме и американска. Приписвам им и още да гледат както и да е, зачтото предвиждам ненадейна революция, според както ще видите

въ[в] вес[т]ник „Тур[ция]“[127] в притурката от 20 юлия. Еничерското въстание почнало; също да не би се съединили одеският и плоещкият комитети и да преминат, като ни гледат донейде, че все се готвим и пак няма нищо.

От двете, което и да се случи, нито против него, нито смеем да съдим съ[с] сгърнати ръце, та да го имате и ви[е] пред очи и направите така, както пиша на пазар[д]жичани и софиянци, пишете и ви[е] същото от вас нататък: както в Лясковец, тъй нататък и прочее. Преди което ако направят, да ни известят. Та комуто ще поверят парите, да ги донесе на Узунджово, да му дадем оттук един знак, по който ще го познаем там, че е наш човек и от колко часът до колко и на кое място да се яви. И докато не види стоката, да не дава парите.

Съобщете оттам и на Азиса[128] какво съм писал из Българско, та да пише по-скоро и той на Лом и оттам в Пирот. На такива пари лесно можем да посрещнем лихвата по много начина (зачтото няма от дру[г]и места отгде): пък като се [в]земе стоката вече ще остане на моя грижа да я разнеса и пак да ѝ събера парите, че ако имаме време още да ги държиме, то ще купуваме, докато ги държат вече у нас.

[1]871 юлий 27-ий, Филибе. Ваш: Дервишо[ог]лу Аслан.
„(И тук пак следваше един член относително за нас, зато[ва] го премълчаваме)“

Това е копие от нашето писмо, което ни праща Аслан. Прегледайте го, и ако го одобрите, направете каквото ви пише.

[На първа страница още текст и от Данаил Попов:]

Прието тук на 4 август
1871, Т. Магурели
Писах в Лом на 5-й август 1871

[*Прибавка*] От Левский – говори върху законите

Г-не, пребележете съдържанието на двете писма точно и да ги изпроводите в Лом до г-на Хр., вашият съгражданин, който пък оттам ще ги препише и ще ги изпроводи за Пирот и другаде. Приказвали сме, пишете му и пак, щото като се разгледат там и другаде, дето е изпратил, добре [е] да ни забележат чрез вас в кратко какво им [х]аресва, какво не. Нека ни пишат чрез вас, защото е по-сигур[но] и по за скоро. Дайте си и един знак за [в]зимане и даване. Имената им и мястото им от [г]де работят тий. Няма да обаждаме на вашите в[ъв] Влашко членове, защото мисля да нямате йоще съставен устав, който да награжда[ва] престъпникът в същият час с[ъс] смърт. Освен то[ва] оттука йоще вишегласието не дава дума да ви се каже такова нещо. Защото гледатката ден оттам работи, днес на ред, утре без ред, в други ден никаквата; и [в]сичкият свят им научи какво са работили и [г]де са йоще мислили.

Същият Дервишооглу – за Рушидооглу Азиса
[Бележка от Д. Попов:]

Прието тука на 4 август 1871,
Т. Магурели

№ 34

ПИСМО ДО ДАНАИЛ ПОПОВ[129] В ТУРНУ МАГУРЕЛИ

Приетo тука на 4 август
1871 – Т. Магурели;
отговор на 9 авг. 1871

Азис Рушидооглу,[130]

Писмото ви получих, в което ми бележите, че сте получили писмата ми от 20 юния, имате и други от 7 юлия – 2: едно за тебе, другото за Д. Ценова.[131] Като щом сте ги получили, мисля, Д. Ценовото и първите за Райча и Кършовски[132] да сте ги изпратили. От тия хора казвате и вие, какво от кожата им цървули не стават. Наистина както са отивали досега, ако тъй отиват докрай, то наместо да ни помагат, тий ще ни позбъркват, без да се усещат. Това съм им писвал и копията им държа за бял ден...! Големи пречки и убийства са на работите ни минали; и занапред от такива хора пак казват: „и аз съм българин“!... Срещу такивато, както дават мнение нашите ловчалии, да се излъжат веднаж и да им не подаваме вече ръка. Събра-щем се и докаже-ще ви, щото да го има [в]секи за най-първа бележка, която ще му чисти пътят задето се е той наканил. Пък и по мнението на л[овчалии] никак не върви! Дано намерехме случай да приказваме лично, та [в]секи да [в]земеше бележка, щото да не пропада в работата си никога с какъвто и да се туря, па макар и да не постоянствувал. Писмата ми за такива кога пиша да ги не спирате! Днес ви се виждат за безполезни тий мои въжя [sic!], а за утре ще ни бъдат факт, срещу такивато непостоянни или неразбрани, от които утре може да порасте противоположна партия нам! Като от днес забележат, че ний сме ги лъгали и не сме ги щели в работите си, тий ще намират хиляди причини тогава, задето днес им бъркало работата. Следователно срещу так[а]ва отрова днес го вържи, па утре да мълчи. Вий, г-н Азисе,[133] добре им пишете; ако имат нещо важно, нека ми питат, а да до[й]да не можа, не че не ща.

Поздравете ги йоще от мен; какво че ми е жал задето йоще не ни подават ръка в работата ни? Дали защото си работим чисто български и не искаме вече да се водим по някого извън Българско? Като се е одобрило от вишегласието и пак по вишегласие, което не се [х]ареса от отвън, приемаме го; а на думи не се основаваме ни за един ден да чакаме.

Азисе, поздравете и Каравелова,[134] какво, ако съм жив, скоро ще го викнем да се провикне с[ъс] „*Свобода*“[135] за нас по нашето мнение в Българско.

Съдържанието на писмата ни, ваши и наши. Де са парите? Много мъчно сега се добиват, а особено ний да ги търсим; било е лесно преди 10–15 години; и пак ще ги търсим, че каквото бог даде.

Предложил съм на някои други от чорбаджиите, от най-добрите, но много мъчно щат пожертвуват, и то колко?

А аз, че тряб[в]а да до[й]да, то и без друго, и щом се улесня, ще до[й]да, като по-напред ще ви пиша за дохожданието ми как ще бъде.

[1]871 юлия 27, Филибе. Дервишооглу Аслан ефенди

Това е от В. Левски, но други го е писал, а той е подписал името му, тъй беше отредено да върви в писмата му.

[На с. 4 адрес:] *Азисову в Небоолу*

№ 35

„НАРЕДА НА РАБОТНИЦИТЕ ЗА ОСВОБОЖДЕНИЕТО НА БЪЛГАРСКИЯТ НАРОД“

Проект за устава на БРЦК в България, изготвен от В. Левски. В програмната част се определя целта на революцията: ликвидиране на тиранско-деспотската султанска монархия; създаване на демократическа република (народно управление), което ще осигури свобода, равноправие между народностите и между гражданите – законност, гаранции за човешката личност. В организационната част са определени структурата и задачите на БРЦК, който разполага с цялата власт. БРЦК отговаря за своите действия единствено пред народа. Излагат се принципите, върху които се изгражда масовата народна конспиративна организация: създаването на частни революционни комитети, на тайна полиция и революционна тайна поща. Организацията се гради на базата на демократическия централизъм, при разделяне на властите и при сигурни демократически гаранции за тържеството на народната воля. Определени са начините за приемане на нови революционни работници; правата и задълженията на войводите, т. е. на военните ръководители и специалисти; наказанията за прегрешения и престъпления спрямо целите на революцията. Застъпена е и идеята за Балканска република. Декларира се, че никой освен БРЦК в България няма право да води преговори с други държави за създаване на революционни комитети и да издава прокламации. Изтъква се, че след започване на революцията „Наредата“ отпада и влиза в сила военен закон, съставен от воеводите и одобрен от БРЦК.

Подбуда и цел

Подбуда: тиранството, безчеловещината и самата държавна система на турското правителство на Балканският полуостров.

Цел: с една *обща революция* да се направи *коренно* преобразувание на сегашната държавна *деспотско-тиранска* система и да се замени с *демократска република* (народно управление) на същото това място, което са нашите прадеди с[ъс] силата на оръжието и с[ъс] своята свята кръв откупили, в което днес безчеловечно беснеят турски кеседжии и еничери и в което владей правото на силата, да се по[в]дигне храм на истинната и *правата свобода* и турския чорбаджилък да даде място на *съгласието, братството* и *съвършенното равенство* между всичките *народности*: българи, турци, евреи и пр. щат бъдат равноправни в[ъв в]сяко отношение било в[ъв] вяра, било в народност, било в гражданско отношение, било в каквото било – всички щат спадат под един общ закон, който по вишегласието от всичките народности ще се избере.

За извършованието на таквази революция нужни са: *1). уреждание; 2). пари; 3). хора; 4). оръжие* и други бойни потреби.

За да се приготвят вси[ч]ките тези и да се извърши самата революция, наредиха се хора, избрани по съгласието на по-голямата част от б[ългарския] народ, и съставиха *Централен български революционерен комитет*.

Централният български революционерен комитет

Пребиването на Ц. Б. Р. Комитет е в Българско, но именно в кой град е, няма да се знае – на[в]сякъде и нийде.

БЦР Комитет се състои от един председател и един подпредседател, един писар и един помощник, един касиер и йоще седем члена, между които е и един поп.

Председателят, писарят и техните помощници и касиеринът се избират от членовете на комитетът; в нужда щат се пременяват от същите и ще бъдат под надзора им.

Длъжността на председателят

1). Да отваря и затваря заседанията.
2). В нужно време да свиква извънредни събрания.
3). Да варди и удържа ред на разискванията и гласоподаванията в заседанията.
4). Да въвежда в работа решенията на заседанията.
5). Да води надзор над подпредседателят, писарите и касиерът в изпълняването на длъжностите им.
6). В гласоподаванията ще дава само един глас; в случай, когато и на двете страни гласоподаванията са равни, може да даде *йоще един.*

Длъжността на подпредседателят

1). Ще помага на председателят в извършването на длъжностите му.
2). В[ъв] време на отсъствието председателево ще го заменява в службата му.

Длъжността на касиера

1). Ще приима пари от час[т]ните б[ългарски] р[еволюционни] комитети и от други места, насрещу които ще дава разписки под номера, ще ги записва в касиерската книга, ще явява за тях и на комитета, за да се запишат и в главната комитетска книга.
2). Ще издава пари по решението на комитета навсякъде и за [в]сичко.

За събранията въобще

[В]сичките членове на комитета са в събранията равноправни.

Събранията ще стават редовно в неделята два пъти; в нужда и по-често. Решенията в събранията ще стават по вишегласие, което председателят подир нужните разисквания обявява. Решенията ще носят комитетският печат; без него не са припознати.

Писмо до Ц[ентралния] ком[итет], както и от него до вънкашните частни комитети ще се приемат и изпровождат само чрез едно лице, което Ц. ком[итет] ще назначи.

Никой от час[т]ните комитети няма да знай де е Ц. ко[митет] и кои лица го съставляват.

I
Устройство

За да може комитетът по-лесно да нареди работите и приготви революцията, състави в градищата с околните им села *час[т]ни р[еволюционни] б[ългарски] комитети.*

За да може по-добре да наглежда работите на

час[т]ните комитети и да извършва наказанията на престъпниците на *закона*, нареди *тайна полиция*.

А за да можат да бъдат и съобщенията между него и час[т]ните комитети по-сигурни, нареди *революционерна тайна поща*.

II

Пари

С пари ще се снабдява ЦБРК – сам или чрез час[т]ните комитети на начин, когото той, със съгласието на час[т]ният к[омитет] за най-добре намери.

III

Хора

С хора било за войводи, пощари, полицеии, или пък задействующ[и] на първи позив войници, ще се снабдява ЦРБК или направо, или чрез другите час[т]ни комитети но наредбата, която той ще им даде.

IV

Оръжие и други бойни потреби

С оръжие ще се снабдява ЦРБК сам, като провожда по-напред хора учени, които разумяват от оръжие да го прегледат.

Час[т]ните български революционерни комитети

[В]сякой град с околните си села съставлява частен б. р. ко[митет], който се управлява тъй също, както и Централният.

[В]сякой частен б. р. ко[митет] се допитва и отправя писмата си до Ц[ентралния] комитет, под когото направо и зависи.

[В]сички писма и решенията от час[т]ният б. р. комитет до Централният ще се о[т]правят пак чрез едно тайно лице, което час[т]ният комитет ще си назначи.

Както членовете на Ц. ком[итет] не са никому известни, тъй също и членовете на час[т]ният ко[митет] са тайни.

Само по едно лице от час[т]ните коми[те]ти е извес[т]но на Ц. ко[митет] за в случай ако лицето, назначено от час[т]ният комитет, чрез което стават сношенията на комитетите, падне в неприятелски ръце.

Длъжността на час[т]ните б[ългарски] р[еволюционни] комитети

Частните б. р. комитети са длъжни да съобщават на Ц. комитет:

1). От колко села се състои околността им.
2). В кое село колко хора има и от каква са народност и по колко от [в]сяка народност.
3). Колко има български юнаци, способни да носят оръжие, и колко са готови за първи позив.
4). Колко оръжие имат и какво е.
5). Дали имат в околността си способни хора за войводи и де се намират.
6). Колко може да се с[ъ]бере в нужно време жито, овес, еч[е]мик, сено, слама и други потреби за храна на животните.
7). Колко може да има волове, крави, коне, овце и др.
8). Колко яхъра има и по за колко животни и др. подобни, които ще им се назначават от Ц. комитет.

Тайната полиция

Тайната полиция зависи и е под заповедта само на Ц. комитет. Никой от час[т]ните комитети няма да знай от кои лица тя [се] състои. Броя[т] на членовете е неизвестен; Ц. комитет го определява според потребите.

Членовете на тайната полиция са разпръснати по [в]сичките градища.

[В]сякой от членовете на тайната полиция познава революционерните работници в града, в кого[то] той [е] определен чрез един знак, който му е съобщен от Ц. комитет.

Длъжността на тайната полиция

1). Да нагледва тайно делата на революционерните работници в града си и да ги съобщава на Ц. комитет.

2). Да опитва и да се уверява в точността и верността на тайната поща.

3). Да шпионира турските шпиони и да придирва стъпка в стъпка делата на турската тайна полиция и да ги съобщава направо на Ц. ком[итет].

4). Да е извършителна власт на Ц. k[омитет], т. е. да наказва престъпниците на закона според заповедта на Ц. ком[итет].

Смъртните наказания ще се извършават тайно, но ако обстоятелствата не дозволяват, ще се извършават на явни места и посред пладне.

Споразуменията на полицията с Ц. ком[итет] ще стават само чрез един човек, когото ЦК е назначил и който е в същото време управител на другите членове на полицията в града.

Членовете на полицията тряб[в]а да са хора избрани, юнаци, решителни, верни и постоянни.

Наказанията ще извършват онези членове на тайната полиция, на които падне жребие и които се намират в града, дето ще се извърши наказанието.

Тайната поща

Тайната поща зависи и се управлява направо от Ц. ком[итет].

Броя[т] на членовете на т. поща не е определен; ще се увеличават или умаляват според потребите.

Член от тайната поща няма да познава повече от четирима или петима от своите другари.

Разнасянието на писма, решения или други съобщения ще се съобщават от лице на лице с нужните лозинки – никак направо.

Как ще се приемат нови революционерни работници

[В]сякой, който иска да участвува в[ъв] великото дело на народното ни освобождение, тряб[в]а да се яви с време, за да не каже подир, че [е] желал да работи, н[о] нямал случай.

Ако някой поканен от ЦК да [в]земе участие в работите ни се откаже, тряб[в]а да изложи писмено причините и основанията, на които се отказва, и условията, под които би приел.

Който иска да [в]земе участие в работите ни, тряб[в]а да има препоръчка от някого от познатите до някой революционерний работник.

Когато се препоръча на някого от работниците някой външен човек, тряб[в]а по-напред да го изпита: кой е, отде иде, какво иска, какви му са мислите и др., па да яви за [в]сичките тези на Ц. ко[ми-

тет], като прибави йоще и добър опис на физиономията му и въобще на [в]сичките му свойства характеристични, а пък него да го задържи доде приемне отговор от комите[та].

Когато се яви на комитета, че някой си [е] преводен от някое дружество или от някого за някакво си споразумение с комитетът, то той тряб[в]а да яви на тайната полиция да го изпита, а пък в същото време да се увери сам или писмено, или ус[т]но от човекът, когото нарочно тряб[в]а да проводи до онез, които са го най-напред препоръчали, или право до оногоз, от когото казва, че е бил проводен.

Когато комитетът се увери, че проводеният или препоръчаният човек е чист, влиза с него в споразумение посредством едного, когото той сам си е отредил.

За приемването на войводите и за техните длъжности

Войводите се приемат по гореизложеният начин.

Когато някой войвода се яви на ЦК и поиска да бъде приет, тряб[в]а по-напред да положи изпит от нужните военни науки пред комисията военна, която Ц. ко[митет] ще нареди и според знанието ще застъпи и приличното място; без изпит не е приет никой.

Длъжностите на войводите са: да прегледат позициите; да изберат и определят бранителни точки и да направят нужните фортификаторни планове за укреплението им; да назначат операционните и комюникационните линии; да направят план за революцията; да приготвят нужният воен[ен] закон; и най-подир – *да вдигнат народните байраци и да прогласят народната свобода и балканската република.*

За [в]секиго въобще

[В]сякой от членовете на революционерните работници, бил кой бил, тряб[в]а да знай сам и да държи в сърцето си това, щото му е поверено.

Не тряб[в]а да казва, нито да загатва за таквиз работи на любовница, на жена и пр. Само на най-искреният си приятел може да позагатва нещо, та кога се увери, че и той желае заедно с него да дели щастие и нещастие на бойното поле, може да го приемне, като извести предварително час[т]ният комитет, под когото зависи.

Ако някой от революционерите падне в някоя нужда, [в]сякой от другарите му (разумява се [в]сичките други революционери) е длъжен на показаният му знак да му помогне.

Ако се появи някой непознат човек, та поиска в името на ЦК да буни народът или други подобни, макар той имал и нужният знак (може би откраднат или със силата на оръжието изпитан), в такъв случай тряб[в]а да се яви на ЦК и да се преследва, па ако може и да се улови от тайната полиция.

Ако се случи, че лозинката падне в неприятелски ръце, тряб[в]а по-скоро да се яви на ЦК да я промени.

Ако някой тайно или на други начин се научи, че неприятелите *кроят нещо тайно*, тряб[в]а изведнъж да яви на ЦК, па ако може и на другите час[т]ни комитети.

Наказателен закон

§1). Ако някой, бил войвода, бил член на комитета, бил вънкашен, бил кой бил, дръзне да издаде нещо на неприятелят ни, ще се накаже *съ[с] смърт.*

§2). Ако някой от влиятелните българи или войвода, подкупен от чуждо правителство или от друго час[т]но лице, поиска да ни пречи в работите под какъвто начин и да било, такъв ще се счита за неприятел и ще се наказва *съ[с] смърт.*

§3). Ако някой презре и отхвърли предначертаната държавна система *„демократска република"* и състави партии за *деспотско-тиранска или конституционна* система, то и таквизи ще се считат за неприятели на отечеството ни и ще се наказват *съ[с] смърт.*

§4). Ако някой не припознай *Централният революционерен български комитет* и поиска да се опита по своя глава да подигне бунт, то за пръв път ще му се каже, но ако и то не помогне, ще се накаже *съ[с] смърт.*

§5). Ако някой от членовете на тайната полиция се откаже да извърши по заповедта на комитета някое си наказание, ще се накаже *съ[с] смърт.*

§6). Ако някой в пиянство изкаже нещо от тайната, за пръв път ще му се наповни, повтором – ще се отстрани от работата ни.

§7). Ако някой от служащите, като председателят и др., поиска да злоупотреби служ[еб]ната власт, за пръв път ще се лиши от служба; повтором ще се извади съвсем, като се по-напред [накара] да подпише грешката си и да я поднесе писмено на комитета; ако и така не изпълни – ще се накаже *съ[с] смърт.*

§8). Ако някой от членовете на тайната поща или други някой дръзне да отвори или унищожи някое писмо, ще се накаже *съ[с] смърт.*

§9). Ако някой от касиерите издаде за нещо пари без знанието на комитета или дръзне да [в]земе и усвои и най-малката част от поверените му пари, ще се накаже *съ[с] смърт.*

Нужно прогласшение

Централният български революционерен комитет в името на [в]сичките онези, които са го избрали, упълномощили, основан на своята тайна полиция и със силата на нейното оръжие прогласява:

I. Никой от българските войводи или чорбаджии няма право да представлява българският народ пред другите народности и да прави с тях сам уговор[к]и без знанието на Ц. ко[митет].

II. Никой няма право да съставлява други революционерни комитети без знанието на Ц. ко[митет].

III. Никой няма право да издава революционерни прокламации и да буни народа без знанието на Ц. комитет.

Забележка

Тоя закон ще трае до захващанието на революцията. Щом гръмне първата пушка, важността му пада и ще влезе в действие нов воен[нен] закон, когото войводите със съгласието на Ц. комитет нареждат.

Преди септември 1871 г.

№ 36

ПИСМО ДО ДАНАИЛ ПОПОВ[136] В ТУРНУ МАГУРЕЛИ С ПРИПИСКА ОТ АНГЕЛ КЪНЧЕВ[137]

Азис Рушидоолу[138] – *Небоолу*,

Според както виждаш, е и на вас, както пишем на Панайота;[139] същото ще пишете от наша страна и на Ф. Тотя.[140] Пращаме ви два закона – единият на вас и за Ценова[141] в Букурещ. Гледайте хубаво, което не намирате за добро, туряйте бележка, па йоще и как! С една дума, каквото намирате за добро да се оттури или притури, бележете накратко и ясно! Като и ще прибързовате, та да ни ги изпратите, щото Ц. комитет по вишегласието на [в]сичките членове, а най-повече ще гледа вишегласието в Българско и ще го проводи да се напечата. Другият закон ще проводите на г-на Каравелова.[142] Задължавате се йоще вий, като го прегледате добре в Т. Ма[гурели], да го проводите и на Лом, пък от Лом да го изпроводят за Пирот и дето познават йоще. За по-добре ще направите труд същият закон да си остане при вас, пък да препишете от него друг по същите наши точки и той да се изпрати. Питайте от Лом да ви забележат името и презимето на някой от най-добрите ни членове в Пирот, като му опишат и физиономията, и годините точно, защото подир дългото ни обикаляние ще минем и оттам. На същият член в Пирот тряб[в]а да му се предизвести от Лом. Бележките за в Пирот, като щом ви се пратят от Лом, вие ще гледате да ги изпроводите по-скоричко до Муратоогуларъ.[143]

Йоще за малко време ви оставаме длъжни за печатът и на Каравелова за печатанието на писмата. Трите пушки вече сте купили, но като нямаме йоще пари, то ще ви моля барем за едната, която е в Плевен, да я снабдите с хиляда куршуми и да я задържите йоще две или три недели. Надявам се дотогава дано се улесня и да ви пратя парите, йоще и с лихвата на парите за колкото време я държите. И сега ми е много нужна, защото някак по с живо сърце ще отвождам по пътят си, може би да ми откупи нейде и животът йоще веднъж, но какво ще правя, когато засега йоще нямам...

Със законът от [в]сякъде вие и Ценов прибързвайте да ни ги изпратите в Ловеч с [в]сичките им бележки.

Братовче, отсега вече А. К. остава с мене на нашата работа и докрай.

Аслан Дервишоолу

[Бележка от А. Кънчев:]

Приемете сърдечното поздравление и пренасям същото и на сестра си г-жа Катерина и от вашия приятел:

А. Кънчева

Българско, 29 септемврий 1871 год.

[На с. 4 бележки от Д. Хр. Попов:][144]

На 4 8/врия писах на Хр. Савчов в Лом и пратих му чрез Т. Беджов писмото с[ъс] законите.
Отговор накъсо 3-й 8/врия 1871 и на 15 8/врия 1871.
На 5 8/врия – писах на Ф. Тотя.[145]
На 22 8/врия писах повторно на
Хр. Савчов и на Т. Беджов в Лом.

№ 37

ПИСМО ДО ПАНАЙОТ ХИТОВ[146] В БЕЛГРАД, С ПРИПИСКА ОТ АНГЕЛ КЪНЧЕВ[147]

Свободолюбивий побратиме,

Почитаемото ни ваше писмо от 30-ий приехме.

Най-напред казвате, че общото положение в Европа принуждавало ви да ни питате за вашето мнение дали е уместно и по-надолу излагате вкратце това ваше мнение. Нашият понастоящий отговор е следующий: дето казвате, че е време вече да потърсим и ние своето право, защото господарите ни не щат нивга да ни го дадат сами, освен ако сами си го не вземем, то е тъй и това наше убеждение накарало ни е да се заловим в работа.

По-надолу казвате, че ако се ний забавим, боите се, че ще подпаднем под други по-як господар – тогава щяло да бъде всичко късно.

На това ви отговаряме, че не тряб[в]а бързание, защото от 8 месеца време е откак сме се заловили да си работим по чисто български в Българско и да се не облягаме па външни думи от българи, които живеят извън Българско, което всичко тяхно досега е било [в]се лъжа; па йоще и опит ни показва, че бързата работа излиза ялова; а страхът, че може да ни завлече по-як господар, е май неуместен, защото е страх от много години у нас, та нека го потърпим йоще малко време. Ний сто пъти по-много бързаме от вас, защото пътят ни е из Българско, изпод байонетите неприятелеви.

В 3-то предложение казвате, че не можем се приготви нивга както искаме и че нашите богати не би взели участие до [г]де не видят неща важни. Съгласни сме с вас, че нивга не можем се приготви, както другите сили, но по-много сме приготвени от другите в духът и естествената сила на народът ни, който е готов вече и чака на първият знак и т[укашният] ЦК щом като му се даде. Но и твърде сме убедени, че тряб[в]а поне толкова да се приготвим, колкото е нужно да се предвиди една добра сетнина в предприятието ни, защото в нищо не приготвени ще има сетнина нищо и никаква!

В 4-тото предложение казвате, че най-главното е да се приготви народът извътре. А вас питаме: народ да се приготви за бой сами може ли да се приготви, или трябва главатарите му повече и по-сигурно да го приготвят, като тряб[в]а и [в]секи ден да се намират между него, да държат ред и тишина, йоще ако би се случило и някакво издайство в неприятелски ръце, да го [в]земат назад. Не, брате, приказвали сме върху това и внимание не сте давали, че тряб[в]а всичките войводи да си бъдат в Българско, защото извън носят вреда, а не полза! Приказва-щем и пак пред народното главно събрание, защото нашата работа да се е свършила поотколе, [тя] стоеше в ръцете на войводите по-напред! Изповяда[ме]-щем се.

В 5-тото си предложение, че имате уговор с някои провинции от друга народност и според копията на тоя уговор чакате нашето решение, но понеже тая копия не е достигнала йоще до нашите ръце, не можем ви да[дем] нищо отговор засега.

Бележка: отсега, ако ще бъдете с нас наедно в работа, т. е. по заповедта на ту[кашния] ЦК, няма вече да правите никакви уговори с от каквато и да е народност, докато не [в]земете препоръчителство от Ц[ентралния] ни К. в Б[ългарско], който пред-

варително ще ви ограничи в думите; извън това на никакви уговори не се подписваме, от което и най-лесно е да ни нанесе най-голямото побърковкание; и такъв, който не постъпва така, не е наш.

В 6-тото – като ни молите за отговор, навеждате, че ако не видите, че няма надежда от народът ни, ще бъдете принудени да [в]земете участие с които сте имали уговор да се биете за чужда свобода. За жалост ви казваме, че това ваше предложение ни малко смущава. Вие добре познавате нуждите на нашият народ, знаете, че и малцина са, които ще го подводят да се бори за свободата си, а вие за чуждата! Пак ще кажа: чисто народният чиляк бори се до което вече време да избави своят си народ по-напред, па тогава нека гледа и на други! Ако той не случи, то тряб[в]а да умре в народната си работа! Тук е праведното разсъждение.

Срещнахме се с А. К[ънчев] и отсега занапред е на работа.

За човек, дето искате да ви пратим за споразумение, от това да се върнете назад, та гледайте час напред да си до[й]дете в Българско, че си имаме много работа!... В нашите ръце стои да наредим и приготвим всичко. Първото е парите – елате и ще ги намерим де са; и подир малко веч да развием байракът.

По-долу в писмото си казвате: тежко е на един народ да очаква от едно или няколко лица своето благополучие. Като не знам в каква смисъл е писано това, потвърдяваме и ние, че всички задружно тряб[в]а да вършим всяко нещо, което е за народно освобождение. Делата, които са се вършили досега и които има да се извършават, било е и ще бъдат по вишегласието на всичките члено[ве], които съставляват ту[кашния] ЦК, а не по мнението на тогова или оногова.

Ако желаете, елате си, защото на празни писма нямаме такова време, та да отговаряме. Пък на горните свободолюбиви господа, с които сте имали уговор, поздравляваме ги и ние, даваме им и чиста реч, какво щом бъдем приготвени в часът ще ги намерим и да направим братска свръзка с две думи, ако са тий искрени! Наближава времето и ще викнем в един глас...
1871 септ. 29, Бълг[арско]

[На с. 3 бележка от А. Кънчев:]

Бай Панайоте,

До[й]дох, видях и в истинността на гореизложеното се убедих. Освен да до[й]дете тука, другото [в]сичко е лъжа.

Ваш:

А. Кънчев

[На с. 3 бележки от Д. Х р. Попов:][148]

Прието тук в Т. Магур[ели].

2-и 8/вр[и] 871. Яви ми по-скоро где е г-н Л. Каравелов,[149] имам и негови писма.

[На с. 4 бележка от В. Левски:]

Панайот Хитову

№ 38

ПИСМО ДО ЕВЛОГИЙ[150] ИЛИ ХРИСТО[151] ГЕОРГИЕВИ В БУКУРЕЩ

В Българско, 6/10/71

Родолюбивий господине,

Настоящето ни може да ви се види доста смело, длъжност ни е, тряб[в]а да я изпълниме.

Г-не, днешний век е век на *Свободата и равноправността* на [в]сичките народности; днес [в]сякой притеснен и потъпкан, [в]сякой, комуто робските синджири тежат на врата и който носи жалостното и срамното име РОБ, напънал е [в]сичките си сили – и нравствени, и физически – и търси случай да стърси от себе си под какъвто начин и да би било робското тегло, да разкъса веригите робски и да отстрани от себе си далече името РОБ; иска свободно да живее и да се наслаждава с природата божия, иска да бъде ЧЕЛОВЕК. Роби сме и ний, българите, и в нашата татковина върлуват турски золумкяри и еничери, и по нашите полета се разлагат жалостни плачове, и нашите долини ечат от робски охтения и въздишки; но и ние търсиме случай да разкъсаме робските тези вериги, да изгониме далече от земята си турските кесиджии, да подигнеме несъборим *Храм* на *правата свобода* и да дадеме всякому своето.

Какви са предначертанията ни и по какъв начин работиме, затова можете се достатъчно увери[те] от членът ни в Турну Магурели г-н Д[анаил] Х[ристо] Попова[152] и за всичко в подробност. От никого страннаго нищо се не надяваме и никому за нищо не се молиме. Всичко се състои според нас в нашите задружни сили. Против тях не може противостоя и най-силната стихия. Защото туй дело е дело на *Народното освобождение*, дело *българско*.

Централний Б[ългарски] Р[еволюционен] комитет счита за своя длъжност да яви и покани [в]сякого българина, бил кой бил и где бил, да взема участие в него. Като има пред вид вас и вашите *[в]секидневни жертвования* за милия си народ в отношение на които стоите начело измежду другите родолюбци, взема смелостта да покани и вас и да ви моли да му подадете братската си ръка и да му помогнете, колкото ви силите допущат: и нравствено, и материално. С това ще дадете пример и на другите ни извън български родолюбци, за да ви последват и направят същото.

Времето за помаганието е сега; подир захващанието на въстанието общо не ще да имаме нужда от ничия помощ; вратата за родолюбците ще се затворят. Останалите и закъснелите не ще бъдат вече наши приятели (на отечеството), не ще да ги е раждала българка, не са хора!

Длъжност ни беше, изпълнихме я. Учтиво молим за честното ви слово.

В. Левский

N. B. Приемо тука на 27-ий 8/врия 1871
Т. Магурели
Д. Х. Попов

№ 39

ПИСМО ОТ ПРИВРЕМЕННОТО ПРАВИТЕЛСТВО В БЪЛГАРИЯ – I ОТДЕЛЕНИЕ ОТ БРЦК, С ПРИПИСКА ОТ ВАСИЛ ЛЕВСКИ ДО ДАНАИЛ ПОПОВ[153] В ТУРНУ МАГУРЕЛИ

№ I

Българско, [1]871 ноем. 25-й

Г[-н] Д. Хр. Попов,

ЦК ви избира заедно с А. К.[154] да отидете при Л. К.[155] в Бук[урещ]. Ако имате време, пригответе се, че когато ви се телеграфира от Гюргево, да тръгнете, та заедно да отидете с А. К. Това ще бъде от днес после 5 дни.

На А. К. се дадоха потребните забележки какво да говорите. И всичко, каквото говорите, ще искате от него писмено, за да поднесете тук.

[Следва кръгъл печат с лъвче и с текст:]
Привременното правителство в България – I отд. от БРЦК

П. П. Изпращат ви се настоящите 6 писма, които в същий час като прегледате, ще ги изпратите всяко на мястото му. Особено Каравеловите ще занесете ви[е] сами като отидете. От В. Л-кий писмото ще го дадете особено на К-велова, а общото с печатът ще го дадете на А. К., зачтото то му е препоръката и без него не може [да] говори нищо. В противен случай, ако не можете да отидете сам, то сигурно тряб[в]а да изпратите К-веловите писма в същий час (общото писмо, с което се изпраща и препоръчва А. К., ще го изпратите в особен плик чрез Карвелова за А. К.), но по-добре ще сторите, ако ви[е] сам отидете, зачтото мислим, че по-добра работа ще се свърши, като сте и ви[е].

[На с. 2 саморъчен текст от Левски:]
За Д. Хр. Попов в Т. М. – неизпратено по причина на карантината

№ 40

ПИСМО ДО ТЕОФАН РАЙНОВ[156] В ГЮРГЕВО

[1]871 н[о]ем[ври] 25. Бъл[гарско]

Бай Т. Райнов,

Наместо писмо ето ви А[нгел] К[ънчев][157] – наш брат и работник. С упълномощно писмо иде там за работа. Каквото сме, ще ви каже; дайте му и вашите бележки какво мислите и какво работите.

Така поздравлявам всичките наши там. Така ще пишете и на другите, дето се намират.

Приемете сърдечно целувката ми.

Ваш брат: В. Лъ[вс]кий

Писмено тряб[в]а да дадете мнението си.

[На с. 4 адрес:]
Т. Райнову
Гюргево

№ 41

СМЕТКИ ЗА ИЗРАЗХОДВАНИ СУМИ ЗА КОМИТЕТСКОТО ДЕЛО И ЗА ЛИЧНИ РАЗНОСКИ НА ВАСИЛ ЛЕВСКИ

[с. 1]

Давам на работ[ниците]:		Конски отсевен [й]емът:	Къщни, дето живея потайно:
42	на Стоян войво[да][157а]	10	50
21	на кираджията	10: цер[ове]	105
162	кога докараха конете	5: юлар[и]	9:1/2
619	на В. Йон[ков]	54: такъм[и]	2:30
276:20	Д. Поща	7: торби	9:20
105:	на Д. и Стояна		8:20 шекер
624:	на В. Йон[ков] и Са[ва] Мл[аденов][158]		5: шекер
			2: шекер
262:	на С. М[ладенов]		10: пастър[ма]
291:	на Д. Общ[и][159]		2: шекер
282:	на Д. Общ[и]		
167:	на Д. Об[щи] за панта[лони]		
210:	на В[асил] Тетевенецът		
21:	на Д. Об[щи]		

24:	на Д. Об[щи]		
126:	на Д. Об[щи]		
25:20	на Д. Об[щи] за бели гащи		
65:	пътни на трима		
6:	чора[пи] на Д. Об[щи]		
45:20	В. Йон[ков]		
38:	А. К.[160] за панталони		
33313:20		86	204:10
125:	за тра[кийските] пощаджи[и]	130 такъм	91:
296:	Д. Об[щи] – вехти	два пъти 16 кован	
40:	за поща Илен[чинец?]	оставен на 105	
17:20	поща Сюле[йманоглу Даудова][161]	едно място и плат[ено] за 23 дена	
54:	поща тракийс[ка]	9: кован	
		12: кован	
3846:		358:	295:10

[с. 1]
Кирия за осигуряване къщя тайни:
260:

260
60
104

Мои за дрехи:
167:
21: фес
25:20 гащи
6: чора[пи]
103:20 ризи
4:
10:
207:20 шуба и панта[лони]
70: анте[рия], фла[нела]
шаече[ни]

614:20
2:20 гребен
:30 кутия
вехто 70: обувки
22: кърпеж [на] обув[ки]
4: пране

Общи
3150: за хата
210: за револ[вера]
34: изгубени
200: шишине
9:20 тескере
4: цици за пуш[ка]
5: книги за пис[ане]
4:25 сюнгер, ключ на пуш[ка]
16: книги бели
3: пликове
32:10 съчми, куршу[ми] барут

3668:15
15: Терза за барут
2: бели книги
11: тескере
2:20 бели книги
115: за тескере и
раз[носки] до Оря[хово] и
да се върне
17:20 [за] пашапор[т]

424:

[с. 1]

За лекове:
2:20
2:20 [за] баня

703:30

По кулите,
щеш-не щеш
за кааве:
5

5
3:20

25: поща до Сюлей[маноглу
Дауд]
40: в Оря[хово] и за каик
парасъ

3896:15

296 вехти
70

Приемам от касиеринът:
630
728
от В. Йон[ков]
и от С. М[ладенов] – 427
от А. Къ[нчев] – 309

2094:
Приемам от пощ[ата]

5	5: приводач	Д. Пее[в]
	5: приводач	3243
	2:20 приводач	5337:
		[в]земани от няколко
	2: кааве	места
		направо
	23	6306
		11643:
5		

[с. 2]

На работ.	конски освен [й]мът:	къщни – дето съм живял:	кирия за тайни къщи:	мои за дрехи:	за обща работа:	лекове:	по кулите, кааве парасъ, и приводач парасъ:
3846:	358	295:10	424	703:30	2896:15	5	23
				846			
				358			
				295:10			
				424:			
				703:30			
				3896:15			
				5:			
				23:			
				9551:15			

В едно денонощие разноски 848:10 мои, кога с трима, с двама конници, с конят и човекът
10399:25

[с. 3]

105	182	54
81	182	14
105	364	216
840	364	54
	91	
8505	819	756
52:20		

81:1/2 л[ири] т[урски] гр.

	105 тур. гр.	8557:20
1 руска...		94:
3 руски цван[ци]		9:
14 минца от 54 гр. ...		756:
4 мин[ца] проби[ти] 53 1/2 гр.		214
9 напо[леона] от 91... гр.		819
2 ингилишк[и] от 115 гр. ...		230
2 рус[ки] цван[ци] по 3 гр.		6
		10 685:20

[с. 4]

Разноски – кога с трима, кога с двама, твърд[е] малко дни съм бил сами; в едно денонощие с конят 1871 от 25 ное[мври] до 7 мая:

104
15
66
33
38:90 [?]
58:90 [?]
23:20
38:10
54:20
18:10
65:
100
42:10
86:
58:
50:
848:10

№ 42

СМЕТКА ЗА ЛИЧНИ РАЗНОСКИ НА ВАСИЛ ЛЕВСКИ

Мои разноски

Обувки кърски с подкови	– 31
За дрехи	– 234
Фес	– 21
Чорапи	– 6
Цъклина захар [?]	– 2 ½
За салеп, почерпих и други	– 2:30
За баня с йоще един другар	– 2:½
Игли	– ½
За ризи	– 130
Копчета за риза	– 4
Шекер	– 4
За балтонът ми кожите	– 10
Шекер, кааве	– 5
Антерия и фланела-шаечеви	– 78
Шуба с подплата и панталон	– 190:10
Шекер	– – – –
Гребен	– – – –
Кутия с огле[дало]	– – – –
Ябълки	– – –
Бръснати	– – –

№ 43

ПИСМО ДО ДАНАИЛ ПОПОВ[162] В ТУРНУ МАГУРЕЛИ

Плевен, 1871/10-врия 28

Братовче, както виждаш в писмата ни за П. Хитова[163] и Ф. Тотя,[164] пиши им пак от моя страна, а особито и по-скоро на Панайота да си до[й]де. Дето пише, че ако до[й]дел, щял да нанесе вреда, [на] това негово шикалкавение ние му казваме, че отвън като стои, носи вреда, а като е вътре, знаем какво ще нанесе.

Пишете на Каравелова,[165] моля го последний път братски, да не ме вика вече чрез вестникът си, защото ще поверувам на някой си на думите, като ми казват: „Брате Лъвский, без да се усетиш, Каравелов ще те предаде!" Ето какво: в 20-ий брой в „Свобода",[166] дето беше писал за мене и ме викаше да се срещнем в Букурещ, произведе тайна буна пак между турците и разпратиха по градовете и селата турци-мюфетиши и българи шпиони с преоблечени български дрехи; дирят, запитват, запират по конаците, по хановете и дават заповести по [в]сичките ханове така: щом до[й]де човек среден бой или бил височък, руси мустачки, с дрехи било широки, тесни или офицерски, може и с просешки, тоз-час да до[й]дете да сторите хабер на конакът!!!...

Тоя ден, когато прочетох йоще вес[т]никът, и привтасаха от няколко места известия с нарочни хора, за да [в]зимам мерки. В същото време на пратениците им казах кой е причината на това зло, за което прибавих, че редакторът не е мислил, че ще произведе с това зло. Затова напомнете му, ако има нещо тайно, да ми пише през вас, пък вий му дайте клетва, какво няма да му разпечатвате писмото.

Лъ[вск]ий

Исках на всичките да им пиша по-особ[е]но, но приносящият нямаше време да чака.

Същий

[На с. 4 адрес с почерка на Ан. Попхинов:][167]

За господ[ин]

Данаил Х. Попов

в Тур. Магурели

[И бележка от Д. Х р. Попов:]

На 29 писах на П. Хитова

„ 30 „ „ Л. Каравелова

„ 29 „ „ Д. Хр. Попов

№ 44

ПИСМО ДО ДАНАИЛ ПОПОВ[168] В ТУРНУ МАГУРЕЛИ

[1]871, дек. 31, *Плевен*

Братовче,

Приносящият ви го препоръчвам и добро момче е, сами иде и ни се забелязва, какво занапред да бъде наш чак до смърт. Той желае да постъпи в[ъв] Военното училище в Одеса и занапред да бъде готов свършен войник. Той си има нужните – според както ни писахте, че трябв[в]ало. Вижте по думите му и о[т]правете го за Одеса.

Получих писмото ви до г-да М[уратогло]ръ[169] в

Плевен и нямах време да ви отговоря за неразбраните ви, които сте така купили, така ги и пишете.

Забележка: вчера каквото сме говорили и писали, тряб[в]а и днес да го имаме пред очи, да не ни се смеят хората в работите утре! Аз ще докажа, че до днес каквото съм работил, нямам погрешки в нищо.

Писмата ми са у вас и писмата ви са у нас!... И пак ще ви пиша, но засега бързам.

Сава[170] до някой ден иде с двама йоще другари; гледайте, брате, там лежи всичко. И ний ще гледаме оттук. С хора сме твърде добре от[в]сякъде.

В. Лъ[вск]ий

[На с. 4 адрес:]

Данаил Хр. Попову

В Т. Магурели

[Още текст от друга ръка:]

от В. Левский

[И текст от Данаил Хр. Попов:]

Отговор ни [на] А[настас] Хр. Попов

3 [?] януари 1872

№ 45

СМЕТКИ ЗА РАЗНОСКИ ВЪВ ВРЪЗКА С КОМИТЕТСКОТО ДЕЛО

[с. 1]

В Лов[еч]	[В]зимам	На Стоян[170а]	На Стояна и
предавам	от касиеринът:	войвода	на Димитра
на касиеринът	630: от л. т. 6	42	от Царацово
гр. 2443:20	728: от		до Карлово
	напо[леона] 8		21
			105

За осигуряване	Разноските ми	Разноски за
къща:	в тайните къщи:	облекло на
260	50	Д. Общи[173]
91	105	49 шаек за пан
60	8:½	[талони]
	5:	и шев
104	14:	6 чорапи
515	182:½	55

[с. 1]

На Сюлейманоглу	На В. Йонкова:[171]	На
Даудовата поща –	104	Д. П. Поща[174]
кога докараха конете	105	2:20 кога закара
и законите с троица:	210 с три другаря	коня в Троян
162	45:20	120: за разноски
		54:
		18:
		64:
		17:20
		294:

Разнос[ки] за	За А. К[ънчев][172]	На Васил
облек[ло] мое:	шаек за	Тетевенецът:[175]

285 21 фес 51 бели ризи и гащи 4 копчета 10 на кожухарин 78 антерия и фланела 207 шуба и панталони 12 поправяние на обувките ми 668	пан[талони] 49 6 чорапи 103 горни [и] долни ризи 158	210: в Орхание

[с. 1]
На С. М[ладенов][176] и
В. Йон[ков]
от л. т. 105 гр. 624:

За тескерета: 9:20 11: 17:20 пашапор[т]	На С. Мла[денов] 31 210 л. т. 2 21 за харч

Такъми за конете: 54 7: кон. торби 130: седло, каше 10 зенгии 10 лек[ове] 211	Конски разноски с мене заедно и с мене (кога с двама, кога с трима – сами не съм бил) и с други дребни разноски: 1235	Борч за хатът: 3150 купих за 210 револвер изгубих 54 купих шишине 200 за цици 4: ключ 4:25 за книги 10: за пликове 3: книги 8: барут 18:20 мерулка

за барут 15:
3677:5

На тракийската поща:
125

За троица от Сюлейманоглу Дауд два пъти ги виках – за разноски
65

[с. 1]
На пощата, която отиде
за представителите в
Тър[ново и] Ля[сковец]
40

За в Тракия	54 на поща[та] за пред[ставители]
За поща	52 до Сюлю[ман] Дауд[177]
За Сюлюм.	17 [?] Дауд. поща
За каик	40
	203

На Д. Общи[178]

1871, 1 дек.	291
1872, 12 ян.	282
	21 в Тете[вен]
	24 в София
	126 кога да върне хатът в София
	744

вехт бор[ч] от
1870: 70: за обувки
296: за Д. Об[щи] кога до[й]де из Влашко
366:

[с. 2]
Дават ми: С. М. и В. Йон[ков]
427
Дава ми А. К.
235

Дава ми касиеринът в Ловеч
1358

Дали са ми час[тните] комитети направо [на] мен: 6306 | Дава ми Пощата Д. Певв: 3243

Декември 1871 – януари 1872 г.

№ 46

ПИСМО ДО ПЕТКО – – – В КАРЛОВО

Бай Петко

в родният ми град *Карлово*,

По писмото ми разбирате кой съм и с какви съм *цели* човек. Следователно да разберете веднъж за[в]сякога в това ми писмо, защото времето е такова! Ако си родолюбец, то ще разбереш в кратките ми думи и ще бъдеш наш приятел. Късо е времето за второ пришествие на Българско, дето козите и овцете ще се делят!... Не си простак, послушай на кратките ми думи; което правя към вас [е] от голямо человеколюбие и [е] според думите на Исуса Христа, който казва: „Всякиму духу не веруйте, но изпитуйте!"

Досега ни един карловец не е казал за вас добро; а че си предател и мъчител сиротински, доказват фактично. Та [в]сичко това, ако ти правиш с някаква цел и искаш да кажеш, че не е така, то на думи народът няма да гледа (да вярва), но на дело.

Скоро, скоро е деният за общонародно въстание и на сборното място [в]секи ще се вика да даде работата си според силите на [в]секи един, както му е казано да върши. У когото няма работа, грозно ще се наказва, а фамилията му ще бъде изгонена из Българско. Вижте на тия два пътища, когото обичате, дръжте.

Аз ви заповядам, като имам това право и упълномощие от Централният комитет да действувам пред когото и да е българина според силите му, та и вие от най-малко тряб[в]а да приготвите двайсет и пет л[ири] тур[ски] до 35–40 дена и това за вярно да знам, че сте приготвили; вий тряб[в]а преди това време да ми явите в писмо, отправено до Д. Ценова[179] в Букурещ, визави „Свънту Георги" за Първан Найденов, а в писмото ще пишете: „Г-не, парите ви са готови за стоката"; отдолу – градът. Освен това – 15–20 ок[и] барут тряб[в]а да го имате готов, защото ще се иска. За всичко това мислете и правете, защото в онова време турчинът щом разбере нашите човешки закони и ги препознай, то той ще намери място, равно с българинът, а днешните твърдоглави и изедници българи грозно ще се наказват.

Излизам от длъжността си.

В. Лъвский

П. П. Ако сте хора, това тряб[в]а да съобщите на колкото приятели имате.

Същий

[На с. 1 отстрани на полето следният текст:] Не показвам ви човек в Българско да се разберете, защото ви още не вярвам.

1871 г.

№ 47

БЕЛЕЖКА С ИМЕНА И АДРЕСИ

Час[т]ни писма от Ц[ентралния] ко[митет]
до
Рашко Доkто[р][180] в Плов[див].
Братя Папазоолар Д.[181] и Б.[182] в Казан[лък].
Митко Астарджиев в Карло[во].
Пет[ъ]р[183] и Христо[184] Фурнаджиеви, заедно с баща им Иван Фурнаджиев[185] от Карло[во].
Ботьо Божинът в сомнение е за него за предател, защото е пречел на народните ни [работи] в Карло[во].
Иван х. Дими[тров][186] за предат[ел] в Кар[лово].
Спас Доктор[а][187] в Копривщица.
Дадено им е от комите[та] писмо, запечатано за пари.

[На с. 2 текст от Л. Каравелов:[188]]
Яш
Пенко Г. Еленков
St[r]ada „Свети Винери"

[Следват още няколко цифри на същата с. 2]
1871–1872 г.

№ 48

ПИСМО ОТ ЦЕНТРАЛНИЯ БЪЛГАРСКИ РЕВОЛЮЦИОНЕН КОМИТЕТ ДО ПАНАЙОТ ХИТОВ[189] В БЕЛГРАД

ЦБРК — Г-ну Пан. Хитову
в — *в Белград*
БЪЛГАРСКО — Българско, януар[и] 10-й 1872
Брой... 2-ий
3

Родолюбивий господине,

Писало ви се е и друг път, че тук, в Българско, съществува Ц[ентрален] комитет; също и по всичките градове с околните им села съществуват частни комите[ти], които подлежат под Ц[ентралния] ком[итет] и се управляват според законът. Следователно и ви[е] като българин и прочут воевода според писмата ви разбираме, че желаете да участвувате в народното ни дело, но тряб[в]а непременно да се съобразите съ[с] законът, когото ви сега пращаме, та да не давате глас и частно да пишете от себе си, както сте писали на сливненци и др. за работи, които само от Ц[ентралния] ком[итет] зависят, зачтото писаното ви на сливненци е нам противно.

В отговор на призоваването ни да до[й]деме тук, казваме, че никаква полза не ще принесете засега. Като сте уверени, че е тъй, стойте си, та бъдете баре приготвени, зачтото скоро ще стане събрание въ[в] Влашко, гдето ще се съберат мнозина от работниците ни, та каквото мислите, ще представите на събранието. А кога и где ще бъде

събранието ще ви явим. За това събрание никому няма да явявате...

Законът, когото ви пращаме, ще го прегледате и ще дадете бележките си върху него и ще го върнете в Турну, зачтото се прибират вече отвред, за да се печати.

[Кръгъл печат с лъвче и със следния текст:] Привременното правителство в България – I отд. от БРЦК

[На с. 2 текст и от Д. Хр. Попов:][190]
Прието тука в Т. Магурели
16-й януария 1872.
Д. Хр. Попов

[Още текст и от друга ръка:]
Прието в Белград, 6 февруарий 1872 год.

№ 49

ПИСМО ОТ ЦЕНТРАЛНИЯ БЪЛГАРСКИ РЕВОЛЮЦИОНЕН КОМИТЕТ ДО ФИЛИП ТОТЮ[191] В ОДЕСА

ЦБРК
в Г-ну Ф. Тотю
БЪЛГАРСКО в Одеса Българско, януар[и] 10, 1872
Брой... 26-й

Родолюбивий господине,

Писало ви се е и друг път, че тук, в Българско, съществува Ц. комитет; също и по всичките градове с околните им села съществуват частни комитети, които подлежат под Ц. ком[итет] и се управляват според законът. Следователно и ви[е] като българин и прочут воевода според писмата ви разбираме, че желаете да участвувате в народното ни дело, но тряб[в]а да се съобразите с[ъс] законът, който ви е изпратен, да дадете бележките си върху него и да го върнете в Турну, зачтото се прибират отвред, за да се напечата.

Постъпката ви с[ъс] силистренци е доста глупава и като на вас лице, неприлична. Ако не можете направи, недейте разваля.

Скоро ще правим събрание във Влашко, бъдете и ви[е] готови, за да присъствувате. Кога и где ще бъде ще ви явим, за което събрание само ви[е] ще знаете и никому няма да явявате.
[Кръгъл печат с лъвче със следния текст:]
Привременното правителство в
България – I отд. от БРЦК

[Бележка от Д. Хр. Попов:][192]
Прието тука в Т. Магурели
[на] 16-й януария 1872.
Д. Хр. Попов

[На с. 4 писмо от Д. Хр. Попов от 18 януари 1872]

№ 50

БЕЛЕЖКА ДО НЕОПРЕДЕЛЕН АДРЕСАТ

От 1872, ян. 12

Писмо до нази така: Г-не Ас[лан] Дервишоглу. Тоя надпис ще бъде извътре и извънка на също-

то писмо – – – за печата; после ще се притвори в плик, а на пликът напиш[ете] така: Г-ну Марин Поплуканов,[193] кааведжи в Ловеч. Извътре на плика ще пишите така: „Г-не, задръж притвореното, че същия ч[овек] ще до[й]де да си го търси. Той е висок, дебел в снага, черни и дълги [мустаци]...“

12 януари 1872 г.

№ 51

ПИСМО ОТ ЦЕНТРАЛНИЯ БЪЛГАРСКИ РЕВОЛЮЦИОНЕН КОМИТЕТ ДО БОТЬО[194] И ДИМИТЪР[195] ПАПАЗОВИ В КАЗАНЛЪК

ЦБРК Българско, 16 януария 1872
в
БЪЛГАРСКО
Брой 1-ий Почитаемии господа
в Казанлък,

Лицето В. Л[ъвск]ий, който от толкова год[ини] насам работи върху освобождението на бедното наше отечество, ви е познато. Ви[е] сте се разговаряли с него много пъти за работите на това предприятие, за което изпонапред сте му давали и големи надежди, че ще бъдете едни от по-ячките работници на това дело; още сте го и насър[д]чали да следва намерението си, а отпосле (не знаем по какви причини) сте [се] някак отстранявали. Работа, която кара човека да мисли, че вий или не щете да знаете за тази работа; или нямате доверие в реченото лице.

Може да е било [в]сякак тогава и имали сте право от една страна, като не сте виждали пред очи никакво дело, което да може да ви увери и убеди, че тази работа е сериозна работа и ще следва целта си на всякакъв начин.

Сега обаче чрез неуморимото трудение на реченото лице, както и чрез съдействието на още някои лица из Българско, както и отвън, работата добре напредва и днес тука, в Българско, между толкова частни комитети, които се съставиха почти по всички градове и села, съществува и Ц[ентрален] Бъл[гарски] револ[юционен] комитет, от който, като се оправят [в]сички други частни комитети, работата следва пътят си.

Същият ЦБР ком[итет] чрез съдействието и на другите частни ком[итети], като се труди непрестанно да събира работници от [в]сякакви съсловия из отечеството ни за народното дело и като се научава от същият В. Л-кий за ваше[то] родолюбие, че сте един от онези, които желаят доброто на отечеството си, при всички ваши изпосле колебания не се съмнява дали ще влезете в числото на работниците на народното ни дело. И затова, като определя и изпраща свои хора с писма за разни места из отечеството ни, праща и при вас тези, които ви принасят настоящето ни писмо, които са снабдени с препоръките ни, както и съ[с] съставеният от ЦБРК закон, който се поднася на [в]секиго, който приеме да влезе в кръгът на работите му, за да разбере целта и наредбите на възприетото дело и по тях да се води.

Следователно и ви[е] като един от добрите български синове, които можат много да помогнат на отечеството си чрез способността си, поканвате се да се съобразите с народното желание и като

приемните реченият закон, ще го прегледате и ще дадете според мнението си бележки писмени за одобрение или неодобрение. Зачтото, тъй като се приемнат от [в]сякъде бележките върху реченият закон, който веч от повечето места се приеха, ще се напечата и ще се изпрати навсякъде.

ЦБРК желае да съобщи работата на още някои лица в градът ви, както и в околността, но като няма добри сведения още за кои какъв е, и В. Л[евски], като му препоръчва вас за такива,* които познавате и можете да влезете в споразумение и с други лица, затуй ви забелязва да вършите както ви е бог научил, но пак според правилата на законът.

Наконец чрез настоящите ни хора ще ни дадете мнението си писмено, ако ли (може бити) да не искате чрез другиго освен чрез В. Л. да се споразумеете, то ще ни явите писмено чрез нашите хора де и коги можете да се съберете с него и да се разговорите.

[На с. 4 написано от В. Левски:]
За Казанлък на бр. Па[пазови]
от ЦК

* В[асил] Л[евски] по едно време се е срещал с вас и вие, като сте го питали с кого в Пловдив да се разговори зарад вас, препоръчал ви г. Рашка,[196] но в късо време, като не е имал случка да ви обади, че не е говорил с него за вас и г. Р[ашко] в съмнение да не бъде измама, отказал познанството си с В. Л[евски]. Затуй може ви[е] да сте влезли в съмнение, но това ще се уравни чрез бъдещите ни споразумения.

№ 52

ПИСМО ОТ ЦЕНТРАЛНИЯ БЪЛГАРСКИ РЕВОЛЮЦИОНЕН КОМИТЕТ ДО ЧЛЕНОВЕТЕ НА РЕВОЛЮЦИОННИЯ КОМИТЕТ В КАРЛОВО

ЦБРК Българско; 16 януар[и] 1872
в
БЪЛГАРСКО Братя членове на ЧБР комитет
Брой... 1-ий *в Карлово,*

Според препоръката на изпратените ни хора гледайте да работите по-скоро, зачтото се усилва и еничерский тур[ски] ком[итет] „Млада Турция",[197] а по-близо е да захванат черногорци и сърби с тур[ците] бой. Според писмата от черногорските юнаци ни питат: в какво сме готови, та да им назначим и денят, в който да се почне в едно и също време. Нашийт отговор беше тъй: „Братя, още в малко има да се приготвим и ще ви явим." Следователно тряб[в]а бързание, зачтото в много не сме приготвени, а хората, като ни гледат, че мързеливо работим, няма да ни чакат...

Предвижда ни се и че ще ни преварят наедно съ[с] сърбите. Едно е само, дето спира черногорците и не подават още ръка да захванат наедно съ[с] сръбското прав[ителство]: зачтото тяхната и наша цел е една (народно [у]правление), което и те тайно са си предначертали. Но както и да е, няма да ни чакат за дълго време да се мъдрим в работата си и ако се захванеше от която и да е страна бой с турците, пък ний в нищо – неприготвени! ! ! Затова ЦК е невинен, зачтото каквото е виждал и чувал, предизвестявал е на всичките ч[астни] комитети.

Ако ли пък ни преварят горните, за които ка-

захме, и се захванеше бой с тур[ците], и то ще е за нас честита случка и за неизпущание време е. В такъв случай Ц. ком[итет] ще употреби всичките си сили по-скоро да даде ред на всичките частни ком[итети] за революция, зачтото инак сме изгубени во веки веков.

Преди да се съставят ч[астни] ком[итети] по всичко Българско, нашият работник *В. Л-кий* в обикалянието му на 3–4 год. в Българско даде ни точна сметка: где какви хора има и какво е [в]земал и давал с тях. А подир съставянието на Ц[ентрал-ния] ком[итет] се отреди пак същий (*В. Л-кий*) с предначертанията ни (съ[с] законът) по същите места, гдето познава, да състави ч[астни] ком[итети], за което пак даде точна сметка: где, что го е срещнало и от препоръчаните му лица где как е посрещнат. И както ви е казано от него, като направите бележки на законът и го изпратите, придружен с две лири турски, както се и изпратиха вече от по-многото места, тогава Ц. ком[итет] по вишегласието на всичките частни ком[итети] ще го напечата и разпрати навсякъде, за да се води и управлява по него всеки работник на народното ни дело.

Ц[ентралният] ком[итет] налага данък на всеки член веднаж завсякоги: всеки един според състоянието си ще даде десятъкът си, и то в 2 такси-та. За първият тряб[в]а вече да гледаме, та чтом ви пишем, да бъде готов. Пък за 2-рий – с парите наедно ще си изпратите и един представител, загдето се повика да дава глас върху всичките ни народни работи; ще присъствува и в общонародната сметка, като отгде колко се е [в]зело и где се е дало; и въобще в Българско где кога се е захванало и какво е изработено, която сметка ще се поднесе на всеки член пред очи.

Засега колкото събрани имате, внесте ни ги, зачтото имаме голяма нужда; дайте и бележки под какви знакове ще познаваме общината ви и вишегласното ви решение, на което ще се основава Ц. комитет.

Съветваме ви братски и по българска длъжност да гледате да свършите явените вам засега длъжности, зачтото и друго има да ви забележим отпосле да свършите и сме веч готови...

От много частни ком[итети] са ни писали да им внасяме в. „Свобода",[198] та и ви[е], ако желаете да приемате, дайте на хората ни за стойността на вестникът 118 гроша, за да изпращам и вам.

[Кръгъл печат с лъвче и следният текст:]
Привременното правителство в България – I отд. от БРЦК

№ 53

ПИСМО ОТ ЦЕНТРАЛНИЯ БЪЛГАРСКИ РЕВОЛЮЦИОНЕН КОМИТЕТ ДО РЕВОЛЮЦИОННИЯ КОМИТЕТ В СЛИВЕН

ЦБРК
в Българско, 16 януария 1872
Българско
Брой... 1-ий

Братя членове на ЧРБ комитет
в Сливен,

Според препоръката на изпратените ни хора

гледайте да работите по-скоро, зачтото се усилва еничерският тур[ски] ком[итет] „Млада Турция";[199] а по-близо е да захванат черногорци и сърби с турците бой... Черногорските юнаци в писмото си ни питат: в какво сме готови, та да им назначим и денят, в който да се почне в едно и също време. Нашийт отговор беше тоя: „Братя, още в малко има да се приготвим и ще ви явим." Следователно тряб[в]а бързание, зачтото в много не сме приготвени, а хората, като ни гледат, че мързеливо работим, няма да ни чакат. Предвижда ни се и че ще ни преварят черногорците заедно с[ъс] сърбите. Едно е само, дето спира черногорците и не подават още ръка да захванат наедно с[ъс] сръбското прав[ителство], зачтото тяхната и наша цел е една (народно [у]правление), което и те тайно са си предначертали. Но както и да е, няма да ни чакат за дълго време да се мъдрим в работата си. И ако се захванеше от която и да е страна бой с турците, пък ний в ничто неприготвени!... За което Ц[ентралният] комитет е невинен, зачтото каквото е виждал и чувал, предизвестявал е на всичките час[тни] комитети. Ако ли пък ни преварят горните, за които казахме, и се захванеше бой с турците, и то ще е за нас честита случка и за неизпущание време е. В такъв случай Ц. ком[итет] ще употреби всичките си сили по-скоро да даде ред на всичките час[тни] ком[итети] за революция, зачтото инък сме изгубени во веки веков! ! !

Преди да се съставят ч[астни] комитети по всичко Българско, нашият работник *В. Л-кий* в обикалянието му на 3–4 год. в Българско даде ни точна сметка; где какви хора има и какво е [в]земал и давал с тях. А подир съставянието на Ц. ком[итет] се отреди пак същий *В. Л-кий* с предначертанията ни (съ[с] законът) по същите места, гдето познава, да състави ч[астни] ком[итети], за което пак даде точна сметка; где что го е срещнало и от препоръчаните му лица где как е посрещнат; и както ви е казано от него, като направите бележки на законът и го изпратите, придружен с 2 лири тур[ски], както се изпратиха от повечето места, тогава Ц. ком[итет] по вишегласието на всичките частни комитети] ще го напечати и разпрати навсякъде, за да се води и управлява по него всеки работник на народното ни дело.

Ц[ентралният] комитет налага данък на всеки член – веднаж завинаги, всеки един според състоянието си ще даде десятъкът си, и то в 2 такси-та. За първият тряб[в]а вече да гледате, та чтом ви пишем, да бъде готов; пък за 2-рий – с парите заедно ще изпратите и един представител, загдето се повика да дава глас върху всичките ни народни работи, ще присъствува и в общонародната сметка да види отгде какво се е [в]зело и где се е дало и въобще в Българско где кога е захванато и какво е изработено, която сметка ще се поднесе на всеки член пред очи.

Засега колкото събрани пари имате, внес[е]те ни ги, зачтото имаме голяма нужда; дайте и бележки под какви знакове ще познаваме общината ви и вишегласното ви решение, на което ще се основава Ц[ентралният] комитет.

Съветваме ви братски и по българска длъжност да гледате да свършите вам явените засега длъжности, зачтото и друго има да ви забележим отпосле да свършите и сме веч готови...

Вижте и в Панайотовите писма, че положени-

ето ни е такова, както ви и ний бележим. Но и в същите му писма има и доста грешки, зато[ва] варде те ги, че скоро ще ги иска Ц[ентралният] к[омитет] на разгледвание пред главното събрание, гдето щат бъд[ат] и лицата, които са писали върху народните ни работи. На тия писма ще му отговорите тъй: „Г-не, за всичко що ни пишеш, то е работа на Ц[ентралния] к[омитет] и с него тряб[в]а да се разбереш, отгдето зависим както ний, тъй и всички час[тни] ком[итети], водими по един закон, който по вишегласието на всички ни е нареден и докато се не съобразите съ[с] законът и поднесете писмено вашето участие, че сте член на ЦК, и всички твои писма ще бъдат напразно, зачтото не смеем да ви отговаряме.

Там в писмото му виждаме да ви кани да си изберете човек, та с приносящият да отиде при хората, гдето ги познава, та да се разберете за всичко. Приносящият, гдето ще води вашият човек за споразумението, е в Ловеч при частният ни комитет и думите ви оттам ще бъдат същите тия, които ви горе бележим.

От много частни ком[итети] са ни писали да им внасям в. „Свобода",[200] та и ви[е], ако желаете да приемате, дайте на хората ни за стойността на вестникът 118 гр., за да изпращам и вам.

[И кръгъл печат с лъвче и текст:] Привременното правителство в България – I отд. от БРЦК

[На с. 1 в левия горен ъгъл с почерка на М. Греков:[201]] „Заповед за бързо приготовление"

№ 54

ОБРАЗЕЦ ЗА ПИСМО ДО РЕВОЛЮЦИОННИТЕ КОМИТЕТИ В ТЪРНОВО, ЛЯСКОВЕЦ, СЛИВЕН, СТАРА ЗАГОРА, ПЛОВДИВ, ТАТАР ПАЗАРДЖИК, ПАНАГЮРИЩЕ, КОПРИВЩИЦА, КАРЛОВО

1872 ян[уари] 17

Братя,

От ЦК казаните ви песни от различни места, че се пеят различно за нашият народ и държава, така е!... И друго спасение няма, освен по-скоро да си продадеме и ризите си, та да се сдобием до средства и да заиграем нашето си хоро! Което ще върне и горните песнопойци, и нас ще извади изпод деспотите и сме веч най-щас[т]ливите!... Това горните песнопойци познават твърде добре и ний виждаме веч, като повлязохме и няколко пъти в опит. Следователно с препоръката на С. и В., момци на бой еднакви, единият – по-дебелшяк, [с] черникави мустачки, средни, другият – руси мустачки. С тях дайте и [в]земете свободно, но за [в]сичко с бележки: кой ден са пристигнали, кога са излезли, колко разноски са направили и за какво. Платили-неплатили, бележките искаме от вас в една пусулка и да им дадете; пък тий ще записват вам колко им сте дали. И щом принесат сметката си в ЦК отде какво са [в]зели, тогава ще разпратя разписките от ЦК срещу дадените ви.

Аслан Дервишооглу Кърджалъ

От същите поднесени на Търново, Ляковец, Сливен, Железник, Пловдив, Пазарджик, Панагюрище, и Карлово с приносящите Сава Младенов[202] и Васил Йонков.[203]

[На с. 2 текст:]

За Търново, Лясковец, Сливен, Железник, Пловдив, Пазарджик, Панагюрище, Копривщица и Карлово

Ас. Дер.

№ 55

ПИСМО ДО РЕВОЛЮЦИОННИЯ КОМИТЕТ В СЛИВЕН

[1]872 ян. 17

№ 2

Братя,

От ЦК казаните ви песни от различни места, че се пеят различно за нашият народ и държава, така е!... И друго спасение няма за нас освен по-скоро да продадеме и ризите си, та да се сдобием до средства и да заиграем нашето си хоро, което ще върне и горните песнопойци, и нас ще извади изпод деспотите и сме веч най-щас[т]ливите!... Това горните песнопойци познават твърде добре и ний сами виждаме веч, като се потурнахме няколко пъти в опит.

Следователно с препоръката на С. и В., момци на бой еднакви, единият по-дебеличък и [с] чер[ве]никави мустачки, средни, другият – руси мустачки. С тях дайте и вземете свободно, но за [в]сичко с бележки: кой ден са пристигнали, кога са излезли, колко разноски са направили и за какво; платили-неплатили, бележките искаме от вас с пусулки. Също и колкото пари им давате ще ги записвате в особ[е]на пусулка и да им я дадете. Пък тий ще записват вам колко им давате. И щом пренесат сметките си в ЦК отде какво са [в]зели, и тогава ще разпратя разписките от ЦК срещу дадените ви.

Аслан Дервишооглу Кърджалъ

[На с. 2 с друг почерк, но със същото мастило:] *За Сливен*

№ 56

БЕЛЕЖКА ОТ РЕВОЛЮЦИОННИЯ КОМИТЕТ ЗА РАЗНОСКИ НА ДИМИТЪР ОБЩИ[204] С ДОБАВКИ ОТ ВАСИЛ ЛЕВСКИ

1872 януари 17-ти

Когато до[й]де г-[н] Д. Македонски[205] на 16 януария и на 17-ти тръгна за Етропол[е], разноски има 9: за коня и човешки [разноски] – и не заплати.

Скендер Дервишооглу

И пак кога се върна 4 февруари и пак тр[ъ]гна този ден за Б. на По., и масраф* има тогава 2 гроша – конете [и] човеците.

№ 57

ПИСМО ДО ВАСИЛ СПАСОВ В ТРОЯН

[1]872 ян. 18, Ловеч

Махмудаа Филибели,[206]

Господине, изпращам ви един кон да го държите в Троян или в манастиря по-добре до десетина или двадесет деня. Колкото за зоб и сено, премере-

* Разноски.

те му, аз като дойда, ще си платя. И конят да не ходи по вън, защото е подозрян. Както и да е, задръжте го при вас или в манастирят, или в колибите. Да му се не качвате да ходи по вън. Пък за човекът ни, който ще ви го докара, да му вземете друг кон с кирията да си дойде за в Ловеч.

Явете ми до кой карар* сте дошли.

Асланооглу Видинли

№ 58

ПИСМО ОТ ЦЕНТРАЛНИЯ БЪЛГАРСКИ РЕВОЛЮЦИОНЕН КОМИТЕТ ДО РЕВОЛЮЦИОННИЯ КОМИТЕТ В ПЛЕВЕН

ЦБРК
в
БЪЛГАРСКО
Брой...1-ий

Българско, 23 януари 1872

Братя членове на ЧРБ комитет

в Плевен,

Работата ви засега от Ц[ентралния] ком[итет] е да ни дадете сметки с бележките ви от хората ни, които сме ви изпращали с мисия [?] да ви покажат пътят за избавление на поробеното ни отечество. Бележки: кога и кои хора ви са изпращани от Ц[ентралния] ком[итет], на всяко дохождение с каква мисия са били и вий как сте ги приели? Сметка: именно кой кога е дошъл, колко дена е стоял, какви разноски е направил и за какво кога е платил и кога не? За всичко точно, кратко и ясно – писмено ще съобщите на Ц[ентралния] ком[итет]. Ваша сметка: относително съ[с] законът както в градът ви, тъй също и по околните села работите ли да се съставят подобни дружества и имен[н]о с кои села; приносят ли сметка за работата си в ч[астния] ви ком[итет]. Колко членове сте в ч[астния] ком[итет] под номера от 1-во, 2-ро и т. н. без имена; колко войводи сте изпитани, какви са и где се намират? Колко и какво оръжие има, тайни къщи или ханове за укривание на подозрени наши хора, било пеши или с коне (защото се случва); и йоще места за събиране на воен[н]ий материал.

Ако някой, поканен да [в]земе участие в народната ни работа, се откаже, имен[н]о ще го забележите с причините, по които се отказва. Колко черни души имаме, които ви пречат в работата, имейши [?] с описание на телосложението им и на каква са работа. Ще ни явите колко юнаци имате готови с оружия, които за [в]секи ден да са в градът ви, та щом станат нужни на Ц[ентралния] ком[итет], да ги повика. Колко пари сте внесли в Ц[ентралния] ком[итет], колко коня и по за колко; и името кому са дадени парите и конете; и срещу дадените получили ли сте разписки от Ц[ентралния] ком[итет] и чрез кого. И още от кой месец и ден? Колко разписки са, по колко и от кой номер.

За всичко писмено ще съобщите на Ц[ентралния] ком[итет], щом като ви се пише за сметки. За всичко това ще бързате, защото се усилва и еничерский тур[ски] комитет „Млада Турция",[207] а по-близо е да захванат черногорци и сърби с тур[ците] бой. Черногорските войводи в писмата си до Ц[ентралния] ком[итет] ни питат: „Готови ли сме и в какво? Ако сме готови, то да им назначим деня̀т, в кой-

* В смисъл край, изход, степен.

то да се захване в едно и също време." Наший отговор беше тъй: „Още в малко има да се приготвим и ще ви явим." Следователно тряб[в]а бързание, защото в много не сме приготвени, а хората, като ни гледат мързеливи в работата си, няма и да ни чакат. Предвижда ни се, че ще ни преварят наедно съ[с] сърбите. Едно е само, гдето спира черногорците и не подават още ръка на сръбското прав[ителство], защото тяхната и наша цел е една („Народно [у]правление"), което и те тайно са си предначертали. Но както и да е, няма да ни чакат за дълго време да се мъдрим в работата си и ако се захванеше от коя и да е страна боят, пък ний в нищо неприготвени!...

За това Ц[ентралният] ком[итет] е невинен, защото, каквото е виждал и чувал, предизвестявал е на всичките ч[астни] ком[итети]. Но и пак, ако ни преварят горните, за които казахме, и се захванете боят, и то ще е за неизпущание време, защото инак сме изгубени во веки веков... В такъв случай Ц[ентралният] ком[итет] ще употреби всичките си сили, за да даде по-скоро ред на всичките ч[астни] ком[итети] за революция.

Преди да се съставят ч[астни] ком[итети] в Българско, нашият работник *В. Л-кий* в обикалянието си от 4–5 год. по Българско даде точна сметка: где какви хора има и какво е [в]земал и давал с тях. Подир съставянието на Ц[ентралния] ком[итет] отреди се пак същият (*В. Л-кий*) със законът по същите места да състави ч[астни] р[еволюционни] б[ългарски] комитети, за което пак даде точна сметка: де что го е срещнало и от препоръчаните му лица де как е посрещнат. Както ви е казано от него, като дадете бележките си за законът, ще го изпратите придружен с 2 лири турски, както се и изпратиха вече от по-многото места. Тогава Ц[ентралният] ком[итет] по вишегласието на всичките частни комитети ще го напечата и разпрати навсякъде да се води и управлява всякой работник по него в народната ни работа.

Ц[ентралният] ком[итет] налага настоящия данък на всеки член (веднаж за всякоги:) всеки един според състоянието си ще даде десятокът от имотът си, и то на 2 пъти и с разстояние на 60 дни. За първият тряб[в]а да гледате, та щом ви се пише, да бъде готов; пък за вторият – с парите заедно ще си изпратите и един представител, загдето се повика да дава глас върху [в]сичките народни работи; ще присъствува и въобще [и за] народната сметка, сиреч: отгде колко са е [в]зело, а где се дало и въобще в Българско где кога е захванато и какво е изработено. Тая сметка ще се поднесе на [в]секи член пред очи.

Сега за пари: Гледайте под какъвто вече начин да бъде по-скоро, а колкото имате засега събрани, внесете ни ги, защото имаме голяма нужда. Дайте и бележки под какви знакове ще познаваме вашата община и вишегласното ви решение, на което ще се основава Ц[ентралният] комитет. Съветваме ви братски и по българска длъжност да гледате да свършите явените вам засега длъжности, защото има и друго да ви забележим да свършите и сме веч готови.

Понеже ЦК ще дава сметка пред членов[ете си] – – –

[Следва текст от ръката на Левски:]
Лицето, чрез което ще се разбирате с Ц[ент-

ралния] k[омитет], е *Аслан Дервишоогλу Кърджалъ*, по-напред забелязаното вам *В. Лъ-ский*. На същото лице името ще се променява според обстоятелствата, за което ще предизвестите ЦК, щом види, че е нужно да се промени.

[И кръгъл печат с лъвче и с текст]: Привременното правителство в България – I отд. от БРЦК

№ 59

ПИСМО ДО ЧЛЕНОВЕТЕ НА РЕВОЛЮЦИОННИЯ КОМИТЕТ В ОРХАНИЕ

1872 ян. 29

Брой 2

Братя чле[нове] на ЧРК

в Орханието,

Писмата ви от 6 и от 15 ян[уари] получихме и съдържанието им твърде добре разбрахме; и срещу дадените ви за законът пращаме ви и разпискатa, за която ще ни явите получили ли сте, а законът не е дошъл йоще до нас.

Пишите ни, че сте като оногоз, дето е заровил талантът; и нататък пак ни давате надежда.

Вижте следующето от нас и дано не бъдете веч като оногоз, дето [е] заровил талантът, но хора!* Ето: не е ли жално вече да бъдем таквиз! Кой не знае теглилата на бедното ни отечество и кой българин вече не вижда живиничната си рана от тиранинът, която се вкопава от ден на ден! [В]секи знае и [в]секи българин вижда, но какво е! Едному и кокалите захванала да му прояда таз проклета живиница и за него е час по-напред да умре с пушката в ръка (готов за революция). Той не иска насър[г]чение, ни думи; а други, като йоще не сеща болките на тази живиница, която го е заяла с цел да дояде него, че после да захване децата му, и тъй нататък... Но ще ли гледаме ний със страдающите на таквизато хладнокръвни и мними родолюбци, които не жалят ни на децата си! Не! Не! Ни час! И казано е вече: свобода чиста или смърт!

Ний насърчаме всичките чле[нове] и съучас[т]ници в народната ни свята работа да бъдат верни и постоянни въ[в] [в]сяко отношение към целта, като [в]земат по-напред пред очи и речат: „По-добре смърт чес[т]на, нежели смърт безчес[т]на." И наистина, който постоянствува докрай, неговата е неописана радост с големите му дарове от българският народ. И ето часът е сега, което да спечели [в]секи. А ще каже някой си: „Ами ако умра?" То ние му казваме, че неговото име навек[и] остава живо, а заслугата му ще се предава на деца, унуки и пр. Следователно да се спечели този свети дар и от бога венец тряб[в]а по-напред да се жертвува [в]сичко, па и себе си! А и [в]секи тряб[в]а да даде бар най-малко десятъкът от имуществото си! Това е данъкът, дето ви се писа – когото колкото по-скоро да гледате да го приготвите и то точно според състоянието си; защото ако се усети отпосле, че някой утаи или отрече помощ[т]а си, ще до[й]де времето, което е веч близо, и ще се обезчести от целият български народ; ако сега се отървете от нашият нож, който после малко ще захване да изпълнява

* Това точно както си е, така ще да стане, но за другите села захваща от звездата за [в]сяко.

длъжностите си срещу опачните (мними родолюбци, които обещават за когато чак видят!) и предлагат [в]сякакви извиненията, като: че уж му било припятствувало не знам какво си и не прилягало да му [в]земе участие; пари не дава да не би уж узнало тур[ското] прав[ителство] или пък готови пари нямал; и тъй нататък. На такивато за извиненията им казахме и пак ще кажем: че чисто народният българин, който е разбрал и вижда мъките и неволите на милият ни народ, който е усетил вече в сърцето си всекидневните горещи и кървави сълзи на нашите обезчестени майки, братя и сестри от тиранинът, то за него няма страх, няма и извиненията никакви, а смърт[т]а му е самата утеха и душеспасение. Която смърт заслужава горереченaта ни слава от българският народ и венец от бога. Инак от това той не е българин, не е християнин, не е и човек! Следователно нему смърт, смърт и смърт!

Подир 30–40 дена ще изпроводиме лицето ни Аслан Дервишоглу с йоще някои и други за във[в] Влашко, дето ще стане скупщина от чисти, народни българи от разни места, извън живущии от Българско. Там ще се дава мнение върху всичките ни народни работи според обстоятелствата и общото положение в Европа. Това тяхно вишегласно мнение ще се даде тук, в ЦК, а ний пък ще разпратим по [в]сичките ч[астни] комитети да свикаме представителите и по вишегласие ще правим всичко.

Хората ни, които ще се изпратят от ЦК за във[в] Влашко, тий се изпращат с мисия да вършат и други работи, за които отпосле ще ви съобщим. Следователно ще тряб[в]ат повечко пари, затова ще гледате колкото е възможно повечко да сберете и да ни ги внесете 10–15 дена по-напред, до пътуването на хората ни; защото ще гледаме колкото е възможно по-скоро да отидат и да се върнат, докато не са протръгнали вапорите, защото преминуването им нататък и насам е твърде опасно, па и времето ни не чака, хъ! ! !

Докато се върне лицето ни, чрез когото се разбираме с вас и вий с нас, вий [в]се под същите бележки ще отправяте писмата си и с надписът пак „Аслан Дервишоглу Кърджалъ“.

[На с. 2 текст:]
Копиета

№ 60

СМЕТКИ ЗА РАЗНОСКИ НА ДИМИТЪР ОБЩИ[208] И НА ДРУГИ ДЕЙЦИ

[с. 1]

Пусули от... и... оръжия
Исаак Хаин,[209] Елес Джутов[210]
и от Алилаа Силевли[211]

[с. 2]

Привременно бълг. правителство
Пренесени от Д. Об[щи]

Семко Първанов [?]	гр. 210	
Марко Маринов	гр. 91	– Общи
Васил Петров[212]	гр. 182	
	483	

От касата	гр.	93	Общи
№ 4-то 5 л. т.	гр.	525	особен билет

№ 5-то 5 л. т.	– 525	особен
	1050	

——вени

От касата ми[?]	гр. 93	Общи
№ 6-то 5 л. т.	гр. 525	особен
№ 4-то 8 минца	гр. 432	особен
	1050	

№ 2-ро 5 л. т. –	гр. 525	особно
№ 3-то 5 л. т. –	гр. 525	особно
	1050	

7 бе[ли] мед[жидии]	от 21	– гр. 147
1, [?] л. т.	от 105	– гр. 105 – Общи
1, ½ минц	от 53:½	– гр. 80:10
5, бе[ли] мед[жидии]		– гр. 105
		1180 Общи

Джутов гр.	551: Общи
гр.	105: Общи

[с. 3]

Дервишооглу Мехмед Кърджалъ[213]	гр. 93 :	Общи
И пак час[т]ни 5 л. т.	гр. 525	час[тни]
И пак час[т]ни 8 минца	гр. 432	час[тни]
И други час[т]ни...	гр. 210	час[тни]
И други час[т]ни...	гр. 91	час[тни]
И други час[т]ни...	гр. 182	час[тни]
	1533	

Хасан Касън[214]	5 л. т.	гр. 525	час[тни] № 2,
и пак	5 л. т.	гр. 525	час[тни] № 3,
и пак	5 л. т.	гр. 525	час[тни] № 4,
	5 л. т.	гр. 525	час[тни] № 5
		2100	

Елес Джутов	7 б[ели] мед[жидии]	– гр.	147
и пак	1 л. т.	– гр.	105
и пак	1, ½ минц	– гр.	80:10
и пак дребосък		– гр.	25:30
и други 5 б[ели] мед[жидии]		– гр.	05
		463 : общи	

Иллерически – гр. 551 : общи

Исаак Хаин 1 л. т. гр. 105 общи

Скендер Дервишооглу[215] разни гр.: 1180 общи

	гр.
От пусулите събрани –	5932

72 разноски на [в]сичката сума –
от 12 ян[уари] със 291: гр. до 16 фев. направил Д. Общий гр. 604:5:

платени 436

чисти пари ми предава гр.	5172
а разписки дадох за горните гр.	5932

[с. 4]
На Д. Общий разноските платени – – –

Сметка на Д. Общий
От ян[уари] 12 с 282 гр. изпраща се по работа до 12 фев[руари]

		негови разноски
приносят пусули	5932: гр.	платени – 436
а готови пари внося	5172: гр.	неплатени – 168 : 10
		604:10

Януари-февруари 1872 г.

№ 61

БЕЛЕЖКА ОТ РЕВОЛЮЦИОННИЯ КОМИТЕТ С ПРИБАВКА ОТ ВАСИЛ ЛЕВСКИ

В Елес Джутов[216] № – членове 16
Навън... 4
Карам ви шишенета и кавале.
В Орханието и околните 10 села имали 200 пушки.
За пръв позив имаме готови 150 души.
Способни за по-малки войводи 10 души.
Подписът:
Елес Джутов
1-й февруар[и 1]872, Орхание

№ 62

БЕЛЕЖКА ОТ РЕВОЛЮЦИОННИЯ КОМИТЕТ С ПОЯСНЕНИЕ ОТ ВАСИЛ ЛЕВСКИ

В Решид Ходжоолу[217] имаме работници осемнадесет
Решид Ходжоолу
Пушки разни има 130.
3-й февр. 1872

№ 63

БЕЛЕЖКА ОТ РЕВОЛЮЦИОННИЯ КОМИТЕТ С ПОЯСНЕНИЕ ОТ ВАСИЛ ЛЕВСКИ

В Скендер Дервишооглу[218] има 22 работници и пушки, кавале, шишенета.
Скендер Дервишооглу
4-й февр. 1872

№ 64

ПИСМО ДО КОСТАКИ ХАДЖИ КОСТОВ[219] В ПЛЕВЕН

ЦБРК
в
БЪЛГАРСКО
Българско, [преди 6 февруари 1871 г.]
Брой...
Почитаемий господине
в Плевен,

Няколко пъти изпращахме хора в градът ви да свикат и съберат там хора от чиста българска кръв и да съставят частен революционерен български комитет, който да работи за освобождението на поробеното ни и бедно отечество по наредбата на Цен[тралния] комитет в Българско. Това се понареди и по думите на членовете на ч[астния] к[омитет] в градът ви сочи твърде доб[ъ]р успех в предприятието. А йоще за по-добре и по-безгрижно да се работило, казват всичките членове за вас, г-н Костаке, че ако съучаствувахте и вие в това свято дело, то всичко щяло да върви по по-доб[ъ]р ред; нямало и от кого вече да се боят, че ще ги узнай и преда-

де в неприятелски ръце. Затова току щом ни се писа в ЦК и отреди се В. Лъвский да до[й]де и да ви съобщи за [в]сичко като на изпитан и доб[ъ]р родолюбец. В. Лъвский до[й]де и повикал ви е веднаж, вие сте казали: „Ще до[й]да надвечер", и не дошли сте. Повикал ви е втори път, вие сте казали: „Ще до[й]да сабахлен рано", и не дошли сте. Човекът ни се бави 5 дена в градът ви по-многото заради вас. Вие по каквито извиненията [в]се не сте намерили време да се срещнете с него, под което ЦК разбира, че вие или не щете да [в]земете участие в народното ни дело, та търсите причини, или пък ви е страх да подадете ръката си на другите съучастници, за да не би пропаднали, или чакате наготово свобода[та]?! За всичко това да ни явите с приносящият ви, та ЦК по длъжността си йоще веднаж ще ви каже и свършува за [в]сякоги. Думата ни е тук, ако ви е страх да подадете ръката си на съучастниците ви там в час[тния] комитет, за което си има колаят.

А за да не губи ЦК, защото е и йоще сиромах откъм паричките, платете си бар пощенските ни разноски, дето са станали само за вас: по-напред с В. Лъвский, йоще един човек с два коня – 50 гр[оша], и сега с приносящият ви колкото похарчи с конят си, ще го питаме и да му ги дадете, защото са народни парички и дават се за пушки и барут, а не да се харчат след хора, които не приносят нищо пред народният ни жертвеник... Разясни – щем ти с две и две чет[и]ри, като получим отговорът ти.

В. Лъвский

[И кръгъл печат с лъвче и с текст:] Привременното правителство в България – I отд. от БРЦК

[На с. 4 текст:] За Плевен час[т]но от ЦК

№ 65

ТРИ РАЗПИСКИ ЗА ПОЛУЧЕНИ СУМИ ОТ РЕВОЛЮЦИОННИТЕ КОМИТЕТИ В ОРХАНИЕ, ГЛОЖЕНЕ И ЛОВЕЧ

Брой 31-й

1872 февр. 18 от № 16-то в Орханието чрез Д. Пеев[220] –

Поща 300 или триста от л. т. 105 и от бяло медж. 21 гр.

Брой 20-й

1872 от брой 5-й в Гложене чрез Васил Йонков[221] една лира турска от 105 гр. или сто и пет гроша.

Брой 22-й

1872, 25 март, от ЧБРК в Дели Мурад[222] чрез Д. Общий[223] гр. 189, сто и осемдесет и девет от бели медж. гроша 21.

№ 66

ПИСМО ДО НОВОПОСВЕТЕНИ ДЕЙЦИ В КОМИТЕТСКОТО ДЕЛО

Г-да,

Писмото ви от 14 февр[уари] получих и съдържанието му разбрах. Радвам се, че и ви[е] (ако и покъсно) сте влезли в работата.

Братя, възобновлението на нашата славна (преди) държава, отърванието ни от проклети агаряни, за да си добие първата чест и слава нашето мило отечество Българско, най-после да бъдем равни с другите европейски народи, зависи от нашите

собствени задружни сили. Като е тъй, вам надлежи да се покажите достойни, верни и неустрашими въ[в] всяко отношение. Дързост, братя, и напред! Вашето съучастие в народното ни дело ще остави имената ви неизгладими в народната ни история... Само умно работете. Трудете се, та да събираме пари. Зачтото нужда голяма имаме. Начесто си изпращайте човек до познатото ви село и се настанявайте, споразумявайте и насърдчайте!

Тия дни ще изпратя писмото ви на Ц[ентралния] ком[итет] и ще му явя за вашето участие в делото.

Като ви поздравя[вам], съм ваш:

1872 февр. 19-ий Ас. Дер. Кър[д]ж[алъ]

№ 67

ПИСМО ДО ЧЛЕНОВЕТЕ НА РЕВОЛЮЦИОННИЯ КОМИТЕТ В ГОЛЯМ ИЗВОР

1872, 28 фев. На кърът в Тракия

Братя чл[енове] на Ч[астния] б[ългарски]
р[еволюционен] к[омитет]
в Сюлейманооглу Дауд,[224]

Явете на Бочукооглу[225], Дервишооглу Мехмед-Кърджалъ[226] и от вас или от Хасан Касън[227] да бъде приготвен представителят от тия места по един без друго, пак от [в]сичките други места да дадат препоръчителството си тям (от [в]сяко място упълномощно писмо, когото изберат). На пре[д]ставителите за разноските им тряб[в]а да им дадат не по-малко от 10 л[ири] т[урски] десет и после 15 – 20 дена ще им известим да тръгват.

Побързайте и явете на [в]сичките познати вам места.

С приносящият ще ни явите как сте направили, който ще почака, докато предложите на речените ни места и [в]земете отговорът им.

Ас. Дер. Кърджалъ

[На с. 2:]
Копие на ЧК от 28 фев. [18]72
От Ас. Дер. Кърджалъ

№ 68

СМЕТКА ЗА КОМИТЕТСКИ РАЗНОСКИ, ПИСАНА ОТ ДРУГО ЛИЦЕ, С БЕЛЕЖКА ОТ ВАСИЛ ЛЕВСКИ

Ваньова сметка	Оста[на]ха у мен гр. 1054	
	На Марина[228] за представ[ителите]	253 ¾
	На Т. Пет.-Драсов[229] за конят	208
	На Хр. Иван[ов][230] в Търн[ово]	1 рев.
	с 200 кур[шуми]	360
	За Търн[ово] разноски К. Ненк.	50 ½
	3 ножчета у Ангела К[ънчева][231]	36
	За цяр за конят	5
	Мойта пушка у Д. Общ[и][232]	312
		1125 : ¼
	За Тър[ново] Ан. Цоч.	46 ½
		1171 : ¾
	У мен	1054
	Тия не знам	117 ¾
	тряб[в]а ви[е] да ми ги дадете	

Преди март 1872 г., Българско

№ 69

ОБРАЗЕЦ ЗА КЛЮЧ ЗА РАЗЧИТАНЕ НА ПСЕВДОНИМИ

Ключът на преиначените имена на работниците в Ц[ентралния]т К[омите]т
В годината и денят,
откогато са постъпили.

Година, мес[ец], ден:
Христо Иванов Книговезец, Ловчалия[233] – заменява се с Дели Христемага
Димит[ъ]р Общий[234] – Селим Муратооглу
Ангел Кънчев[235] – Рущ[уклия].
Преди 5 март 1872 г.

№ 70

СМЕТКА НА ДИМИТЪР ОБЩИ[236] С БЕЛЕЖКА ОТ ВАСИЛ ЛЕВСКИ

[1]872 мар[т] 17-ий
От Тайсол[237]: за № 1-во л. т. 2 особен билет
и за № 2 л. т. 1 особен билет
От Дели Мурад[238]: за 189 гр. общий билет.
От Соломон[239]: за № 1-во л. т. 2 особен билет
От Решид Ходжооглу[240]: л. т. – 5
Руска ж[ълтица] – 1
л. т. – ½
бели мед[жидии] 2
цванци – 1½
За всичките тия бело м. общий билет ¼ Общий билет

От Муса Кеседжия:[241] за л. т. 1 общий билет
От Дели Ибраима:[242] за 126 гр. общий билет
От Елеса Джутов:[243] за № 12 л. т. 6 особен билет
за № 13 л. т. 5 особ. билет; за № 20 минца 5 особ. билет
За № 4 л. т. 2 особ. билет и за 77 гр. общий билет
За всичките номера ще изпратите билетите чрез Елеса Джутов за гр. 3370 ¼ сир. три хиляди и триста и седемдесет и девет и десет пари.

Всички тия номера заедно с парите предаваме на г-на В. Йон[ков]

Д. Общий

[На с. 2 бележка от В. Левски:]
Получени чрез В. Йонкова[244]

№ 71

ОКРЪЖНО ДО ЧЛЕНОВЕТЕ НА РЕВОЛЮЦИОННИТЕ КОМИТЕТИ В БЪЛГАРСКО С ПРИЛОЖЕН ОБРАЗЕЦ НА ПИСМО ЗА ТЕХНИТЕ ПРЕДСТАВИТЕЛИ НА СЪБРАНИЕТО НА БРЦК В БУКУРЕЩ

1872 мар[т] 24, Българско

Братя чл[енове],

Разписа се за представителите по [в]сичките ч[астни] ко[митети] от днес после 12 дена да тръгва[т] за в[ъв] Влашко през де[то намерят] за по-лесно; това и вие ще направите с бележ[ка и] то така: „Братя представители, упълномоща[ваме] приносящия на одраното късче книга да гласопода-ва за нас и е[дно, две и пр. села] с по толкова и толкова способни юнаци да носят ор[ъжие], които се

намират, и еди-колко – за войводи. В[ъв] [в]сичките [на]мира се еди-колко оръжие, толкова гладки пушки, а тол[кова шише]нета. Йоще: от кога и от кого ви е подадена най-напред ра[ботата] и вие как сте му приели и сега какви сте? И кога какво [ви е] писано от Ц[ентралния] комитет]; срещали ли сте нещо не добро по ва[с]."

В упълномощието на представителят няма да [има име]то му, ни[то] отде иде, а за уверение нему ще носи [парче] книга и аз, като го поискам, той тряб[в]а да ми го [даде и като го] съединя с другата половина, ще се разбере отде е.

Когото изберете за представител, дайте му з[апечатаното писмо] с одраната книжка, в него е написано неговот[о име...] докато иде и да се върне.

За разноски[те] ще го снабдите [с] не по-малко от 10 л[ири] ту[рски].

Ас[лан] Дер[вишоглу] Кърджалѫ

[На гърба на л. 1 – текстът на писмото за представителите:] [187]2 мар[т] 24, Бъл[гарско]

Представителю,

[Вземи] одраното късче книга, [в]земи и бележките според писмото, [упъти] се за в[ъв] Влашко, през дето ти е по-лесно, а тряб[в]а да излезеш [пър]во на х. Петровият хан; искай да ти дадат стая на гор[ния ка]т от дясна или на лява страна от дворът. Прегледай на всич[ките ст]аи на горният кат отвън на вратите има ли запи[сано с] тебешир главна буква „Р"; ако няма, то влез в една[та, т]а, запиши извън на вратата с тебешир главна буква [„Р"] и като до[й]де някой отвън и рече: „Наши сме", тогава извътре тряб[в]а да го накараш да ти разясни буквата „Р", която значи „Революция", и тогава можете да бъдете в една стая, да си раз[съ]жда[ва]те и приказвате за всичко, н[о] ни[то] ти, ни[то] другият нямате [пр]аво да се питате кой отде е.

[Бу]квата „Р" ще бъде написана само на една стая, чрез [която] ще става посрещанието.

Ас[лан] Дер[вишоглу] Кърджалѫ

[На гърба на л. 2:] Копие за представителите на 1872 мар[т] 24 за в[ъв] Влашко

№ 72

РАЗПИСКА № 77 ЗА ПОЛУЧЕНА СУМА, ИЗДАДЕНА ОТ ЦЕНТРАЛНИЯ БЪЛГАРСКИ РЕВОЛЮЦИОНЕН КОМИТЕТ НА РЕВОЛЮЦИОННИЯ КОМИТЕТ В ОРХАНИЕ

ЦБРК Българско, 25 мар[т] 1872
в
Българско
Брой 77-й

Приехме от г-на под брой № 12-й в Елес Джумов 6 л. тур. – шест – от 105,630 гр. шестотин и трийсет

Приети чрез Д. Общий[245]

[Кръгъл печат с лъвче и текст:]

Привременното правителство в България – I отд. от БРЦК

Привременно Бълг. правителство

№ 73

ПИСМО ДО ЧЛЕНОВЕТЕ НА РЕВОЛЮЦИОННИТЕ КОМИТЕТИ В ТЪРНОВО И ЛЯСКОВЕЦ

1872, 30 мар[т], Бъл[гарско]

Братя чл[енове] на Ч[астния] Б[ългарски] Р[еволюционен] К[омитет]

в Тър[ново] и Лясковец],

Писали сме по [в]сичките ч[астни] к[омитети] и приготвили са [се]. Казваме и вам: вижте, съберете се, кажете и на ония, които казват, че са българи и желаели да работят за освобождението българско, но нямали доверие в работите... Това е и наше [мнение], отколе казано: сляпо никой да се не повожда в работа, защото на такъв никога му не поверяваме тайна. Ето какво: от страна на [в]сичкото ваше окръжие изберете един свесен представител, който е разбрал в какво положение сме в Българско и въобще [е разбрал] духът на селяните ни и гражданите ви към целта и да до[й]де въ[в] Влашко, там дето ще стане скупщина от българи чисто народни от разни места извън живущии от Българско ще дават мнение за работите ни оттук нататък според общото положение в Европа и обстоятелствата в Българско. Това тяхно мнение ще се пренесе и тук в Ц[ентралния] к[омитет] и по вишегласието на [всичките ч[астни] к[омитети]] ще се реши съдбата на българският народ съобразно с времето. Засега там в[ъв] Влашко отивам аз, от страна на ЦК с горните представители ще явим работите ни как вървят в Българско и върху това ще [в]земем мнението на нашите братя оттам. После това ще дам сметка пред [в]сичките представители от страна на ЦК: [г]де и колко пъти са пращани наши хора, какво ги е срещнало; и от [г]де какво са [в]зели и дали; и какво има готово. Сметка, която ще се даде на [в]секи представител да я поднесе пред очи на [в]секи член на народната работа. Следователно на представителят ви тряб[в]а да дадете следующите бележки с упълномощието така: „Братя предст[авител]и, упълномощаваме приносящият на одраното късче книга да гласоподава за нас и едно, две и пр. села с по толкова и толкова способни юнаци да носят оръжие, между които се намират и еди-колко способни за войводи. Всичките тия има[т] толкова шишенета, гладки пушки, револвери и пр., а колко на пъ[р]во [са] повикани. От кога и от кого ви е подадена най-напред работата и вие как сте му приели и досега какви бележки недобри имате в него, кога каквото ви е било писано от ЦК, имало ли е нещо не добро по ваше мнение.“

В упълномощието на представителят няма да пишете ни името му, ни отгде иде. А за уверение нему от [г]де иде и кой е – ще носи в себе си одраното късче книга и аз, като му го поискам, той тряб[в]а да ми го даде и като го присъединя с другата му половина, ще знам.

Когото изберете за представител, дайте му запечатаното писмо с одраното книжче, защото в него е написано неговата сигурност докато иде и да се върне. За разноските ще го снабдите не по малко от 10 л[ири] тур[ски] – десет. Пътят му за Влашко – през дето види, че му е по-лесно.

От днес после 7–8 дена нека тръгва по редът в писмото му, от [г]дето ще е представителят, от едното или от другото място, тряб[в]а да [в]земе,

от[г]дето няма пред[ставител], съща препоръка с одраното книж[л]е заедно, което ви пращаме за едното и за другото място. Който ви поднесе писмото, като види как ще направите, тогава ще ви даде одраните книжки с писмото на представителят.

Ас[лан] Дер[вишоогл]у] Кърджалъ

№ 74

ПИСМО ДО ЧЛЕНОВЕТЕ НА РЕВОЛЮЦИОННИТЕ КОМИТЕТИ В ТЕТЕВЕН И ВИДРАРЕ

Братя Дервишооглар Мех[мед] Кър[джалъ][246] и Хасан Касъновн,[247]

Хора за чудене сте! Защо пишете и говорите за онова, в което йоще не сте уверени, и казвате го: „Това е!" Нали разбирате, че както се [е] писало вам, в едно и също време така също се е писало по [в]сичките ч[астни] к[омитети], за да се приготвят в едно и също време!

Казахте, че имате представители добри и готови, а сега – не щели! Като какво разбирате таз работа, която е най-важна и деликатната, та днес едно да се хорати, а утре – друго? Недейте да се показваме пред вънкашните ни братя неспособни и страшлювци, защото тий, като ни гледат таквиз, не щат и да ни вярват, че ний вече чувствуваме [се] за свобода и че ден напред гледаме да отхвърлим яремът си от вратът. Пък оттам чакаме голяма помощ! [В]се като ни видят сега какви момчета се пращат за представители, за колко ще ни оценят оттаташните братя? Вижте бар и направете упълномощията си като хората, в което да забележите, ако би имали пълно доверието си в мене, и речете така: „Братя представители, нашият глас е Аслан Дервишооглу, в него имаме напълно доверието си, той познава най-добре духът на селяните ни и гражданите ни, той – с една дума – потънко ни познава в[ъв в]сичко. И той каквото направи, направено е за нас. И човекът, който се изпраща от нас, е представител да засвидетелствува за същият и да [в]земе сметка от него според писмата от Ц[ентралния] ни ко[митет]."

№ 75

СМЕТКА ЗА ИЗРАЗХОДВАНИ СУМИ ОТ НЯКОЛКО РЕВОЛЮЦИОННИ ДЕЙЦИ

42 на Стоян войвода[247а]
126 на Стоян Войвода и на Д. Пеев[248]: от Царацово до Карлово, защото ги пратиха с кираджия
162 на Сюлейманоглу Даудовата поща: кога[то] докараха конете, донесоха и законите
464,20 на В. Йонкова[249]
294 на Д. Пеев Поща
624 на С. М[ладенов][250] и В. Йонко[в]
515 за осигуряване тайни къщи
182,20 за разноски в тайните къщи
55 за облекло на Д. Общ[и][251]
744 на Д. Общий
296 на Д. Общий: кога[то] до[й]де от Влашко; освен другите, тия съм [в]земал на заем и платих ги
70 мое: за обувки от 1870 вехт борч
668 мое: за облекло

158 на Ан. Кън[чев][252] за шаяк за пан[талони] и чорапи
210 на Васил Тетевенецът[253]
38 за тескерета
262 на С. Млад[енов]
211 такъми за конете
125 на Тракийската поща
65 на троица от Сюлейманооглу Дауд:[254] виках ги за работа
3150 купих хатът
210 револвер
54 изгубих
200 купих шишене
63,50 за барут, цици, ключ, книги и пликове
140 за пощите: кога[то] да свикат предста[вители]
40 за каик през Влашко
9162,5
1235,30 разноски за конят заедно кога с двама, кога с трима – сами не съм бил; с други дребни разноски
10404,35

[На гърба на листа:]

3606	105
3243	81
1358 от Ваня тук[255]	105
27 Сава и В.	840
	8505
235 А. К	94
	6
1054 от Ваня тук	756
10570:20 във Влашко	160:20
	819

23193:20	230
	10570:20

1560 – извад[дам?] за вес[т]ници
21 633 – гр[оша] внесени в ръцете ми

[Отстрани в полето на листа вляво по продължение на колоната от цифри:]
от л[ири] тур[ски] 105 гр.

Март-април 1872 г.

№ 76

БЕЛЕЖКА С ТЕКСТ НА ПАРОЛА: ЛОЗИНКА И ОТЗИВ

Писмено с цифри от 3/а

Лозинка:
Т. Маг[урели]
Т и А. С.
Отзив:
Бог напред!
[Отстрани на листа вдясно следният текст:] Трите букви значат: Ти и аз сме същите

№ 77

БЕЛЕЖКА ЗА ОПРЕДЕЛЯНЕ МЯСТОТО ЗА ПРЕМИНАВАНЕ НА РЕКА ДУНАВ ОТ БЪЛГАРСКИЯ И ОТ РУМЪНСКИЯ БРЯГ

Преминувание Дуна[ва] под Тепекьой – българска страна, 1/4 час; от влашка – под село Корабия, 2 часа.

№ 78

БЕЛЕЖКА ДО ЧЛЕНОВЕТЕ НА РЕВОЛЮЦИОННИЯ КОМИТЕТ В ГОЛЯМ ИЗВОР

Братя чл[енове] на ЧБРК
в Сюлейманоогулар-Дауд,[256]

За представителите от вас, Етрополе и Тетевен – нека бъдат готови после 15–20 дена и снабдени с по 10 л[ири] т[урски] – десет лири турски.

№ 79

ПИСМО ДО РЕВОЛЮЦИОННИЯ КОМИТЕТ В СЛИВЕН

1872, 4 апр., *Бъл[гарско]*
№ 4
Братя чл[енове] на ЧБРК
чрез Стамболу Мехмед Ефенди,[257]

Пращаме ви печатни разписки 94 листа с първите ви за 24 – [в]всичките деветдесет и чет[и]ри. Първите от брой 50–73, а сегашните от брой 137–191 час[т]ни, а общи час[т]ни комитетски от брой 2 до 43.

Ще ги давате според чорбаджийските печатни писма и [в]секиму, който желае от [в]се сърце да жертвува пред олтарят на народния жертвеник.

Час[т]но [в]секиму ще давате от час[т]нните, а кога една община, т. е. някой ч. комитет дава от общо събраните пари, ще давате от общите. Ще пишете поред: Българско; ден, месец и коя година; от кого приети – от ч[астни] комитети ли или от друго лице; и в кое място; чрез кого приети; чрез ч. комитети ли или чрез друго лице; от кое място. Същото, написаното в листът, ще се пише и в малкото късче, което остава (кютюк), и то ще ви бъде правата сметка, която ще предавате от време на време в ЦК.

Вижте в простата книга пример както за от ч. комитети, така и за от ч. лица, като: приехме от г-на под брой № 1-во в Стамболу Мехмед Ефенди. Ще се прорязва през сред словата и ще остават малките късчета, наречени (кютюк).

Брой след брой ще се дават на [в]секи град или село. Захваща се от № 1-во и пр., не по имената също.

Ас. Дер. Кърджалѣ

Според времето тряб[в]а бързание!... Но и твърде умно, защото има цяла орда шпиони, пръснати по [в]сичко Българско, и то учени магарета.

Научили сте се чрез вестникът за А. К.,[258] че се е убил в Рушчук и нищо няма намерено в него. Човек проводихме и разбрахме потънко – просто нещо: страхът му е причинило да не знае какво да пра-

ви и убива се сами. Бог да го прости! Колкото направи, остави името си безсмъртно! За чес[т]ните хора е такава смърт!

Без подписката ми да се не поверявате и на печатът, пада в ръце и преработва се; ни на вчерашният работник, защото от тая проклета шпионска орда лесно може би да се излъже, без да знае. Ставало е и става! За Ангеловото, така искам да повярвам.

Не бойте се, братя – български синове, от такава смърт, защото е най-сладка, чес[т]на и правата смърт днес за [в]секи българина. Дързост и постоянство! Времето е близо, ще видим и свобода!

Същий

№ 80

ПИСМО ДО ЧЛЕНОВЕТЕ НА РЕВОЛЮЦИОННИЯ КОМИТЕТ В ТРОЯН

1872, 4-й апр., България

Братя чл[енове] на ЧБРК,

Какво стана с[ъс] законът ви? Направихте ли бележки върху него или по съдържанието си е доб[ъ]р за вази? Като ви бяхме задължили по заповедта на ЦК да съобщите работата ни и на някои и други от по-първите ви лица по име и да дадат решението си [в]секи за себе, где е гласът им; или ако не бъдете им съобщили, не знаете ли, че спадате в съд според законът? Отговорете ни явили ли сте им и [в]секи за себе си какво е казал: ще бъде ли с нази и с народът или против нази и против народът е? Явете йоще и на ония, които казват, че са българи и желаяли да работят за народното ни освобождение, но нямали доверие в работите. Това и ние отколе сме казали, никой да се не повожда сляпо в работата, защото на таквиз никога няма да им поверим тайна.

Следователно ето какво писали сме по всичките ч[астни] к[омитети]: да си изберат и приготвят представители за във Влашко и приготвили са. Казваме и вам, ако нямате доверие [на] ло[вчанския] представител и да му дадете упълномощителното си да гласоподава и за вас в заседанието, то по вишегласие да си изберете представител, който е познал духът на по-голямата ви част от народът ни към целта и въобще състоянието му, да познава и обстоятелствата въобще в Българско какви са; защото там във Влашко (в заседанието) ще бъдат хора чисто народни, представители българи, извън живущи от Българско от разни места, а оттук аз с горереченитe ни представители по решението на Ц[ентралният] К[омитет] ще явим работите ни как вървят в Българско и до[г]де са дошли. Върху което ще дават мнение за оттук нататък как трябва да вървят работите ни според обстоятелствата ни в Българско и общото положение в Европа. И това тяхно мнение ще се пренесе тук в ЦК и по вишегласието на [в]сичките ч[астни] к[омитети] ще се реши съдбата на българският народ съобразно с времето.

Йоще работата ни там е да дадем сметка от страна на Ц[ентралния] К[омитет] на всичките представители: где, колко пъти се е провождало с народна цел наши хора, а какво ги е срещнало; отгде какво са [в]зели и дали и какво има готово. Сметка, която ще се даде на [в]секи представител да я поднесе пред очите на [в]секи член на народната работа.

Братя, побързайте и направете упълномощителното си за ло[вешкия] представител, за да не се харчат повече пари и представителите да се не събират много, та да пада работата ни в подозрение, или пък ако нямате точно доверие във [в]сичко на ло[вешкият], то и за вашият трябва да стане упълномощителното така: „Братя представители, упълномощаваме приносящият на одраното късче книга да гласоподава за нас едно, две и пр. села с по толкова и толкова способни юнаци да носят оръжие, между които се намират и еди-колко способни за войводи. И във всички тия има толкова шишенета, гладки пушки, револвери и пр. И толкова има за първо повикване." От кого и от кога ви е подадена най-напред работата и вие как сте му приели. Досега някакви бележки имате ли в него и от ЦК кога каквото ви е било писано срещали ли сте нещо не добро по ваше мнение и с една дума, засега какви сте.

В упълномощителното си на представителят няма да бележите ни името му, ни мястото, отгдето иде. А за уверение нему отгде и где е представител ще носи в себе си одраното късче книга и аз, като му го поискам, той трябва да ми го даде и като го присъединя с другата му половина, ще знам.

Ако нарочно от ваша страна си изпроводите представител, за разноски трябва да го снабдите не по-малко от 10 л. турски (десет), ако ли упълномощите другият (в Лов[еч]), ще му дадете 5 л. т. – пет. Пътят му за там – през гдето му е по-лесно, но трябва да излезе на Гюргево, и от днес после 2–3–4 дена да тръгва.

Съветвайте се добре за представителят, защото то е най-деликатната и важната работа – да няма отпосле някои да останат в недоверие за представителят. Когото изберете за представител, дайте му запечатаното писмо, в което е написана неговата сигурност.

Докато иде и да се върне, други не трябва да знае.

Аслан Дервишоглу Кърджалъ

№ 81

ОБРАЗЕЦ ЗА КВИТАНЦИЯ, ПОПЪЛНЕНА ОТ ВАСИЛ ЛЕВСКИ, ЗА УДОСТОВЕРЯВАНЕ ПОЛУЧАВАНЕТО НА СУМИ ЗА КОМИТЕТСКОТО ДЕЛО

ЦБРК в България, 4 апр. 1872 БЪЛГАРСКО Брой 43-й Приехме от ЧБРК в Едирнели Афъзаа[259] гр[оша] 500-петстотин, от лири т[урски] 104 и пр. Приети чрез пощата – еди-кой си и от де! Или чрез №-ро еди-кое си и от де!	Привременното правителство	Брой 43-и 1872, 4 апр. от ЧБРК Или от №-ро, еди [кой], в еди де си. Чрез пощата еди-коя си, или еди-кое №-ро и от кое място. Гр[оша] 500 – петсто[тин] от лири т[урски] 104 и пр.

№ 82

ПИСМО ДО ХРИСТО ИВАНОВ[260] В ТЪРНОВО

Байо С.,[261]

Писмото с 150 л. т. ми донесе О. М.,[262] чрез когото изпращам разписка за предаване на х. М.[263] за уверение, и исканите ком[итетски] книжа.

До 1–2 м. може да до[й]да и тогава ще ви дам наставления и знакове, за да не би пропаднало нещо и ще запозная х. М.

Явете ми до кой карар сте дошли.

Поздравлявам ви с д. Д[264] искрено и братски.

Ас. Дер. Кърджалѣ

1872, 5 апр., Българско

[На с. 2 адрес:]

За Г-н[?]

За С. Кара– – –[265]

Самуилец[266]

В Търново

№ 83

ПИСМО ДО РЕВОЛЮЦИОННИЯ КОМИТЕТ В СЛИВЕН

1872 апр. [6]

Братя чл[енове] на ЧБРК

чрез Стамболу Мехмед Ефенди,[267]

Изпращаме ви печатни разписки, които ще давате срещу дадените пари според чорбаджийските печатни писма и пр., които би помагали парично в

народното дело, ще се дават вместо името му под №-ро от едно, две и пр. в едното село; в другото село захваща пак от първо №-ро, а мястото, отдето е човекът, ще се замени под друго име, каквото и да е, или друго село или град, като: приехме от № 1-во в Стамболу Мехмед Ефенди вместо Сливен. Чрез Ч. К. в Стамбо[лу] Мех[мед] Ефенди или чрез №-ро еди-кое си, от което е място, толкова гроша и словом толкова, от лира еди-колко и пр. Същото ще се записва и в малкото късче, което значи (кютюк), както захваща от горе. Брой ще пишеш колкото е записан в билетът. 187..., която е годината и месецът от №-ро еди-кое си, в което е място чрез №-ро еди-кое си или чрез Ч. К. в еди-кое място. Ще се отреже после това късче и то ще ви бъде правата сметка, която ще предавате от време на време в ЦК.

По същият ред ще се дават и комитетските (общите) разписки като: приехме от ЧБРК в еди-кое място и пр., както и другите.

Изпращаме ви 55 листа от брой 137 до 191 и по-първите от брой 50–73... 24 листа, [в]сичките 79 – седемдесет и девет листа, час[т]ни и други за час[тните] комитети общи, 15-петнайсет от брой 29–43.

От днес тръгвам за в[ъв] Влашко.

Ас. Дер. Кърджалѣ

№ 84

ПРИПИСКА ОТ ВАСИЛ ЛЕВСКИ КЪМ ПИСМО ОТ ДАНАИЛ ПОПОВ[268] ДО ФИЛИП ТОТЮ[269] В ОДЕСА

Днес пристигнах благополучно и утре тръгвам. Гледай да до[й]деш и ти по-скоро.

В. Л[ъвс]кий

Което има следното съдържание: „I. Т. Магур. 13/25 априлия 1872. Господин Ф. Тотю в Одеса. Според както ни е вече познато, че ще се състави едно събирание от повече действителни лица от Т[айння] Б[ългарски] комитет за разглежданието и пълното одобрение на уставът (или законите), по които ще да следват занапред действията, от лица отсрещни и тукашни; и понеже днес вече почнаха и да отиват в Букурещ – проводените отсрещни представители, затова според обещанието ви и според длъжността, която ви приканва, гледайте и вий колкото е възможно по-скоро да тръгнете и дойдете в Букурещ. Но при всичко това гледайте, щото тръгването ви да бъде тайно, също и дохожданието ви тука в[ъв] Влашко, за да не се издава глас как че сте дошле. Като пристигнете в Галац, не се являвайте никому, и тъй също и в Браила [първоначално „Букурещ" – зачертано], отгдето ще да тръгнете с железницата право за Букурещ. Впрочем засега без друго, като вярваме, че не ще да намерите никаква причина за отлагание, ви поздравлявам и съм

приятел: Д. Хр. Попов

N. B. Имайте на умът си да явите на г-на Н. М. Тошкова,[270] как че тръгвате за тая цел за в Букурещ, понеже и г[оспос]тво му е известен за това, но не знае и денът кога [е] – зато[ва] добре е да знае.

Истий"

№ 85

ПРОТОКОЛ НА ЗАСЕДАНИЯТА НА БЪЛГАРСКИЯ РЕВОЛЮЦИОНЕН ЦЕНТРАЛЕН КОМИТЕТ, ПОДПИСАН ОТ ПРЕДСТАВИТЕЛИТЕ НА ЧАСТНИТЕ КОМИТЕТИ, МЕЖДУ КОИТО Е И ВАСИЛ ЛЕВСКИ, С ПРИЛОЖЕН ПРЕПИС НА ПРИЕТИТЕ ПРОГРАМА И УСТАВ НА БРЦК

ПРОТОКОЛ
за
Решенията на заседанията на ЦБР КОМИТЕТ

Априлия 29-й прегледаха се пълномощните писма на представителите, изпроводени от частните р[еволюционни] б[ългарски] комитети из Българско.

1-й представител – Т. П-в[271] – 11 гласа, а именно:

От	ЧРБ	ком[итет]	Елес Джутов[272]
"	"	"	Решид Ходжоолу[273]
"	"	"	Скендер Дервишоглу[274]
"	"	"	Илирический[275]
"	"	"	Сюлейманоглу Дауд[276]
"	"	"	Бучукоглу[277]
"	"	"	Джамбаз-Али[278]
"	"	"	Узун Хасан[279]
"	"	"	Мехмед Ходжов[280]
"	"	"	Исаак Хаим[281]
"	"	"	Грошон Давичон[282]

2-й представител[283] – 3 гл.:

От ЧРБ ком[итет]			Дервишоглу Мехмед Кърджалъ[284]
"	"	"	Хасан Касан[285]
"	"	"	Ескендер Ефенди[286]

3-й представител[287] – 2 гл.:

От ЧБР ком[итет]			Лясковец
"	"	"	Търново

4-й представител[288] – 2 гласа:
От ЧРБ ком[итет] Мурадоглу[289]
„ „ „ Хаджи Хасан Карловалъ̀[290]
5-й представител с 10 гласа[291]
От ЧБР комитети Стамболу Мехмед Ефендий[292]
„ „ „ и околността му.
6-й представител В. Л-кий – 3 глас[а]:
От ЧБРК в Карлово Заедно с околните
„ „ в Захара им частни комитети
„ „ в Сливен.
7-й предст. х. Иван Иванов[293] – 1 глас:
От ЧРБ ком. в Болград.
8-й предст. Димитър Иванов[294] – 1 глас:
От ЧРБК в Гюргево.
9-й представител Райчо Гръблев – 1 глас:
От ЧРБ ком. в Плоещ.
10-й представит[ел] Илия Широков – 1 глас:
От ЧРБ ком. в Александрия.
11-й представ[ител] Венко Наботков и Т Алтънков:
От ЧРБ ком. в Зимнич.
12-й предст. Павел Икономов[295] – 1 глас:
От ЧРБ ком. в Браила.
13-й предст. Любен Каравелов[296] – 3 гласа:
ЧРБ ком. в Крайова,
„ „ „ Туриу Северин и Калафат.
14-й представ. Д. Ценович[297] – 1 глас:
от ЧРБ ком[итет] в Букурещ.
15-й представител – за Данаила Попова,[298] А. Бръшлянов
от ЧРБ комит. в Турну Магурели.
16-й представител Иларион Драгостинов[299] – 1 глас:
от ЧБР комитет в Русчук
17-й представител Г. Карловски[300] и Г. Манафов – 1 гл[ас]:
от Част. револ. комитет в Галац.
18-й представител г. П. Йорданов из Бекет.

Априлия 29-й: Състави се комисия от четири члена: Л. Каравелов, Я. Цанков,[301] В. Лъвский и Т. П[ее]в,[302] за да напише програмата и да прегледа уставът на БРЦ ком[итет].

Майя 1-й: Комисията написа програмата и уставът и ги прочете в същият ден пред представителите и членовете на ЦРБ ком[итет], които нарочно затова направиха второ заседание.

Майя 1-й: Трето заседание от членовете на комисията и на представителите, които прегледаха уставът до IX глава и направиха приличните забележки по вишегласие.

Майя 3-й: 4-то заседание от членовете на комисията и на представителите, които прегледаха уставът от IX глава до свършованието му, като направиха и бележките си по вишегласие. На това заседание се реши да се начне напечатването на уставът и да се пристъпи до избирането на действующите занапред членове в Центр[алния] бълг[арски] рев[олюционен] комитет.

Майя 4-й: 5-то заседание от членовете на комисията и на представителите, които [в]зимат оставката на досегашният Централен комитет и пристъпват до избирането на новият Центр. револ. бъл. комитет. Причината на това променяване е, че общото съгласие на представителите от частните комитети в Бълг[арско] и Влашко преработиха уставът на досегашният ЦРБ ком[итет]. И така по единогласното одобрение на всичките представители от частните комитети в България и Влаш-

ко избира се за главно лице в новият Цен[трален] рев[олюционен] бълг[арски] комитет г-н Любен Каравелов, когото упълномощават да избере и другите членове, които са потребни според гл. III-та, чл. 1-й [на] уставът.

Апр. 29 1872 год.

Х. А. Попов

Т. Пеев
Райчо П. Гръбльов
И. Иванов
Павел Икономов
Т. П. Алтънков
Набодков
Илия А. Широков
Гълъб[303] Панов
В. Л-кий
В. Йонков Гложански[304]
Марин п. Луканов[305]
Марин Х. Цонзаров[306]
Д. Ценов[ич]
К. Цанков
Димитър Иванов
За Данаила Хрис[тов] Попов:
А. Бръшлянов
Ил. Ив. Драгостинов
Никола Т. Обретенов[307]
К. С. Котелски
П. Н. Йорданов

[Кръгъл печат с лъвче и текст:] Български revол. централни комитет

Препис на Програмат[а] и Уставът на Бълг[арския] Ц[ентрален] Р[еволюционен] Комитет

Програм[а] на БРЦ комитет

1) Бълг[арският] Р[еволюционен] Ц[ентрален] ком[итет] има за цел да освободи България чрез *Революция*, морална и с оръжие. Формата на бъдащето българско управление ще бъде неопределена до онова време, когато чрез [в]сяко сродство българското освобождение стане дело свършено.
2) Действието за тая цел обиема [в]сяко средство: пропаганда, печат, оръжие, огън, смърт и пр.
3) Ние българите желаеме да живеем с [в]сичките наши съседи дружественно, а особено със сърбите, румъните и черногорците, които отчасти съчувстват на нашите стремления, и желаеме да съставим с тях федерация из свободни земи.
4) Ние желаеме, щото тая земя, *която е населена с българи*, да се управлява българскu, т. е. съобразно с нравите, обичаите и характерът на българският народ; а тия земи, които са населени с румъни, с[ъс] сърби, черногорци и гърци, да се управляват съобразно с характерът на румънският, сръбският, черногорският и гръцкият народи.
5) Нека [в]сяка народност, както и [в]секи човек, учува своята свобода и да се управлява по своята собствена воля. Ние не желаеме чуждото, т. е. това, щото не е наше, но не желаеме да дадеме и другиму своето.
6) Ние нямаме претенции на исторически права и затова оставяме на самият народ да реши своята съдба и да яви в кой отдел на съюзът желае той да се присъедини: с румънският ли, с[ъс] сръбският ли, с българският ли, с черногорският ли, или с гръцкият; следователно у нас не можат да бъдат въпроси за граници.

7) Ние желаеме свобода народна,свобода лична и свобода религиозна: с една дума – свобода человеческа, и затова ние желаеме такава съща свобода и на нашите приятели и съседи! Ние не желаеме да владееме над другиго, затова и не дозволяваме да ни *владеят* и другите.
8) Ние причисляваме в числото на нашите врагове и противници и ония български изроди и *чорбаджии*, които пречат на народната ни цел, и ще ги преследуваме на[в]сякъде и [в]сякога!
9) Ние принимавяме [sic!] и гърците в числото на нашите приятели, ако само тия се откажат от своите досегашни панелинически цели и исторически претенции.
10) Ние не въставаме против турският народ, но против турското правителство и ония турци, които го подкрепят и бранят. С една реч, ние считаме за приятели и [в]сичките народи, които съчувствуват на нашето дело, без да гледаме на вяра и народност.

Устав
на Бълг[арския] рев[олюционен] централен комитет

Глава І-ва
Цел

1) Бълг[арският] рев[олюционен] цен[трален] ком[итет] има в ръката си всичката власт на едно привременно правителство. Той трябва да *приготви* и *довърши революцията* с всичките ѝ морални и материални средства. Той има въобще следующата задача: да разпространява идеите за бунт в нашият народ чрез пропаганда, която ще се прави чрез частните комитети и чрез печата: вестници, манифести, прокламации, брошури и пр.

2) Бълг. рев. ц. ком. прави споразумения с другите народи, съседни или отдалечени, които имат такива цели.

3) Бълг. рев. цен. ком. доставлява всичките нужни потребици за извършванието на революцията и приготвува бунтът материално, т. е. изкроява нужният военни план, назначува военните водители на народа (войводите), улеснява с [в]сяко средство въоражаванието, дава на народа нужните наставления за бой и пр.

Глава ІІ-ра
Устройство

1) Както Центр[алният] бълг[арски] рев[олюционен] комитет, така и [в]сякой частен се състоят от некомпрометирани пред българският народ българи родолюбци, решителни, тайни и постоянни.

2) Местопребиванието на Българският центр[ален] рев[олюционен] ком[итет] е неизвестно: навсякъде и нигде. Затова и всякой член от Бълг[арския] центр[ален] комит[ет], гдето и да бъде, може да представлява всичкият Центр[ален] комитет, откак има на ръка едно пълномощно писмо от него.

3) За изпълнението на предначертаната си цел Бълг. рев. центр. ком. съставлява и частни революционни бълг[арски] комитети, които ще се устрояват и управляват също така, както и центр[алният].

4) За наказание на престъпленията и за наг-

ледване на работите на част[ните] рев[олюционни] бълг[арски] ком[итети] Централният комитет съставлява и една *тайна полиция* от хора избрани, юнаци, решителни, верни и постоянни.

5) За улеснението на сношенията между Центр. и частните комитети съставляват се *тайни* пощи, от които всяка една ще зависи от комитета, който я съставлява. Броят на пощенските членове е неопределен.

Глава III-та
Правителство

1) Както Бълг. рев. ком., така и всякой частен се състоят от тия лица: а) председател; б) подпредседател; в) касиерин; и г) неопределено число членове, които ще разделят помежду си длъжностите си съобразно съ[с] способностите на [в]секи един.

2) Първото лице за Централният комитет ще се избира но вишегласието на упълномощените лица от ЧРБ комитети. Това лице ще избира другите членове за Централ[ният] комитет.

3) Частните револ. бълг. комитети съставляват комисия, която ще наглєдва работите на Центр. комитет. В случай на нужда тая комисия или упълномощени лица от ч. комитети ще избира и назначава нови членове.

4) Членовете на тайната полиция ще се избират само от Ц[ентралния] комитет. Числото на тия членове е неопределено.

5) Всякой част[ен] комитет ще си има нужното число членове за тайната поща според чл. 5, гл. II-ра.

Глава IV-та
Длъжности на правителството и на всякой революционен работник

1) Бълг. центр. рев. ком. ще стъпя в сношения с дейци от други народности относително за народната ни цел, ще заключава заеми в името на българск[ия] народ, ще прави споразумения за съюзи, с една реч, ще върши всичко, което сполуката на народното ни освобождение изисква.

2) Бълг. р. центр. ком. подир освобождението на България ще дава най-точна сметка за [в]сичките приети помощи и за тяхното употребление. [В]секи член от тоя комитет затова е отговорен не само за себе си, но и за другите членове, негови другари, а най-много първото лице, на което се дава преимуществено право според чл. 2, гл. III.

3) Председателите на Централният и на частните комитети са длъжни да свикват събранията, когато стане нужно.

4) Председателят е длъжен да наглєдва изпълнението на длъжностите на подпредседателят, на касиеринът и на другите членове.

5) Подпредседателите са помощници на председателите.

6) Касиеринът на Центр. комит. ще приема пари от частните комитети или от други места, насреща които ще издава разписки под номера, ще ги вписва в касиерските книги и ще явява за тях на комитета, за да се вписват и в главната комитетска книга.

7) Касиеринът на Центр. комитет ще дава пари на[в]сякъде и за всичко при решението на Центр. комитет; затова всяко решение за издаване на пари трябва да бива писмено.

8) Всякой касиер, от който и да е частен комитет, ще събира пари от комитетските членове и от други родолюбиви лица, на които ще дава разписка за приетите пари. Тия пари ще се внасят на глав[ния] касиерин само по заповедта на Центр. ком.

9) Всякой ЧР комитет ще се старае да приготви хора за бой според чл. І-й, гл. І-ва, като полага особни грижи за събиранието на пари, които са потребни за поддържанието на комитетските нужди и пред захващанието и подир захващанието на революцията.

10) Частните комитети са длъжни да съобщават на Центр. комитет: от колко села се състои околността им; в кое село колко жители има; от каква са народност и по колко; колко има българи юнаци, способни да носят оръжие, и колко са готови за първи позив; колко оръжие има и какво е; има ли в околността им хора, способни за войводи, и где се намират; колко може да се събере в нужно време жито, ечемик, сено, слама и др., потребни за храна на животните; колко може да има волове, крави, коне, овце, кози и др.; колко яхъри има и по за колко животни.

11) Никой от частните ком. не може да стъпя в сношение с дейци от други народности относително за народната ни цел освен с позволението на Центр. комитет, който има това право според чл. 1, гл. IV-та.

12) Член, от който и какъвто и да е комитет, ако бъде принуден да се отдалечи от градът или селото, гдето живее, длъжен е да се обади на комитетът, от който зависи.

13) Всякой член, който приима участие в работите за освобождението на България, длъжен е да разумее и изучи добре съдържанието на тоя устав.

14) Всякой член от революционерните работници трябва да знае сам и да таи в сърцето си това, което му е поверено. Не трябва да казва, нито и да загатва за такива работи нито на любовница, на жена, деца или другиму някому, който може да издаде тайната. Само на ония, които можат да пазят тайната, и на най-искрените си приятели може да позагатне нещо, та когато се увери, че и тия желаят заедно с него да делят щастие и нещастие на бойното поле, може да ги приеме за членове с[ъс] съизволението [на] частният комитет, под който зависи.

15) Ако някой от революционерите падне в беда, всякой от другарите му революционерен член е длъжен на показаният знак да му помогне.

16) Ако се появи някой непознати човек и поиска в името на Централният комитет да буни народа или други подобни да прави, макар той имал и нужният знак (може би откраднат или със силата на оръжието изпитан), то в такъв случай, щом види това, който и да е член, длъжен е да яви на Ц[ентралния] комитет, а пък човекът ще се преследва и убива от тайната полиция.

17) Ако се случи да падне лозинката в неприятелски ръце, който член се научи, изведнаж трябва да яви работата на своят комитет.

18) Ако някой революционерен работник се научи, че неприятелите кроят нещо тайно, то трябва изведнаж да се яви работата на Центр. комитет, дори ако може и на другите частни комитети.

19) Тайната полиция е длъжна: а) да наглевда тайно делата на революционерните работници в градът си и да ги съобщава на Центр. комитет; б) да опитва и да се уверява в точността на тайна-

та поща; в) да шпионира турските шпиони, да следва стъпка в стъпка делата на турската полиция и да ги съобщава направо на Центр. комитет; г) да гледа да е извършител на властта на Центр. комитет, т. е. да наказва престъпниците на законът според заповедта на Ц. комитет; д) споразуменията на полицията с Центр. комитет ще стават само с едно лице, което Ц. ком. е назначил и което е в същото време управител на другите членове.

20) Членовете на тайната поща трябва да са хора тайни и юнаци. Тия са длъжни да пренасят писмата и писмените или устни решения и заповеди на комитетите вярно и буквално, без да притурят нещо от себе си или да забравят нещо от поръчванията, които им са направени.

21) Войводите са длъжни: а) да прегледат позициите в Българско; б) да изберат и определят бранителните точки и да направят нужните фортификациални планове за укреплението им; в) да назначат операционните и комуникационните линии; г) да направят план за революцията; д) да приготвят нужният военен закон; е) и най-после *да дигнат народните байраци и да прогласят народната свобода.*

Глава V-та
Пари – средства за революцията

1) Центр. комитет ще се снабдява с пари: а) като прави заеми, гдето би намерил, в името на българският народ; б) като приема събраните помощи от частните комитети; и в) като употреби с[ъс] съгласието на частните комитети каквито начини намери за най-добри.

Глава VI-та
Хора

1) С хора – било за войводи, било за полициени, било за действующи на първи път войници, Центр. ком. ще се снабдява или направо сам, или чрез частните комитети според наредбата, която той ще им даде.

Глава VII-ма
Оръжия и други дребни потребици

1) Центр. ком. [в]зима длъжност на себе [си] да въоръжава постепенно ония членове от частните комитети, които са способни да носят оръжие.

2) За оръжията, които Центр. комитет ще набавлява, ще се провождат по-преди хора, които разумяват от оръжие, за да го прегледат.

Глава VIII-ма
Заради приимането на нови революционерни работници и войводи

1) Всякой член на Центр. или от частните комитети, като влезе в работата, ще да полага клетва.

2) Който иска да [в]земе участие в работата ни, трябва да има препоръка от някого от познатите до някои революционерен работник.

3) Когато се препоръча на някого от работниците някой външен човек, трябва по-напред да го изпита кой е, отгде иде, какво иска, какви му са мислите и пр. После да яви за [в]сичките тия на Центр. комитет, като прибави още и добър опис на физиономията му и въобще на всичките му характерис-

тични свойства, а пък него да го задържи, догде приеме отговор от комитета.

4) Когато се обади на комитета, че някой си проводен от някого или от някое дружество иска да влезне в споразумение с него, то той (комитетът) трябва да яви на тайната полиция да го изпита и пак в същото време да се увери сам или писмено, или устно от човека, когото нарочно трябва да проводи до ония, които са препоръчали най-напред работника, или пък направо до оногова, от когото казва, че е бил проводен. Когато комитетът се увери, че проводеният или препоръчаният работник е чист, влиза с него в споразумение посредством едного човека, когото той сам си е определил.

5) Войводите се приемат според 2-й, 3-й и 4-й чл., глава VIII с[ъс] следующето прибавление: когато някой войвода се яви на Центр. комитет и иска да бъде приет, то той трябва по-напред да положи изпит от нужните военни познания пред комисията, която Центр. комитет е наредил. Тогава според знанията си ще застъпи приличното си място. Без изпит не е приет никой войвода.

Глава IX-та
За наказанията

1) Смъртните наказания ще се извършават тайно, а в крайна нужда и на явни места всред пладне.

2) Наказанията ще извършават ония от членовете на тайната полиция, на които се падне жребий.

3) Осъжденията и смъртните наказания ще стават само по заповедта на Ц. комитет.

4) Ако някой, бил войвода, бил член на комитета, централен или частен, с една реч, бил кой бил, дръзне да издаде нещо на неприятеля, ще се накаже с[ъс] *смърт*.

5) Ако някой от влиятелните българи или войводи, подкупен от чуждо правителство или от друго частно лице, поиска да пречи в работата под какъвто начин и да би било, то такъв ще се счита за неприятел на отечеството и ще се наказва с[ъс] *смърт*.

6) Ако някой очерни народната ни свобода с нарушаванието на правото на други народности, също като нас страждущи, и такъв ще се счита за неприятел на отечеството ни и ще се наказва с[ъс] *смърт*.

7) Ако някой не припознае Центр. комитет и поиска да се опита да дигне бунт на своя глава, то за първи път само ще му се напомни да се спре от предприятието си; а ако това напомнюване не помогне, ще се накаже с[ъс] *смърт*.

8) Ако някой от членовете на тайната полиция се откаже да извърши наказанието по заповедта на Центр. ком., ще се накаже с[ъс] *смърт*.

9) Ако някой от служителите, като председател и други, поиска да злоупотреби служебната власт, за първи път ще се лиши от службата си само, повтором ще се изключи из числото на работниците, като се накаже най-напред писмено да припознае погрешката си и да я поднесе на комитета; ако ли след това се покаже обиден и отмъстителен, ще се накаже с[ъс] *смърт*.

10) Ако някой от членовете на тайната поща или други някой дръзне да отвори или унищожи някое служебно писмо, ще се накаже с[ъс] *смърт*.

11) Ако някой от касиерите издаде за нещо пари без знанието на Центр. ком. или дръзне да [в]зе-

ме и усвои и най-малката част от поверените нему пари, ще се накаже с[ъс] *смърт*.

Нужно проглашение

Централният революционни български комитет в името на всичките ония, които са го избрали, упълномощили и увластили, основан на своята тайна полиция и с[ъс] силата на нейното оръжие, проглашава:

I. Само Центр. Бълг. Рев. Комитет има право и длъжност да даде знак за общонародното въстание, а други никой няма право да издава революционерни прокламации и да буни народа без знанието на Централният комитет.

II. Никой от българските войводи или чорбаджии няма право да представлява българският народ пред другите народности и да прави с тях угори сам, без знанието на Центр. комитет.

III. Никой няма право да съставлява други революционен комитет без знанието на тоя Революционерен централен български комитет.

Забележка:

Настоящият устав се нареди, одобри и потвърди по общото съгласие на упълномощените от частните комитети представители и ще трае до захващанието на революцията, като пак с общото съгласие на Централният и частните комитети освен целта остава допустено да се променяват и притурят членове, които би извикали обстоятелствата. Като се захване революцията, силата на тоя устав пада и се замеща[ва] с друг военен закон,

който войводите с[ъс] съгласието на Центр. комитет ще наредят.

29 април – 4 май 1872 г.

№ 86

СМЕТКИ ЗА НАПРАВЕНИ РАЗХОДИ ПО ПЪТУВАНЕТО ВЪВ ВРЪЗКА СЪС СЪБИРАНЕТО В БУКУРЕЩ И КОМИТЕТСКИ ШИФЪР

10 л[ири]	112	
2.	56	
6.	–	
9.	168	
13		3
40		
гр.		
24		

	2924:15 у Кара[велова?][308]
аз харча	– 608:22 за общи рабо[ти]
мои разноски	182:30 за облекло
от Великден до юн[и] 1 –	26: за пране
от Великден до ю. 1-вий	204: за ядене плаща[х] на Караве[лов?]
плащам н[а] Данаила[309]	540: за пушката
на изпаднал патрио[т]	96: от когото виждах голяма полза
в заем на Маши. [?]	10:32
в заем на Пандур[ина]	3:20
откато минах Дунавът,	
за вапор и за железница	31:4
за квартири откато	20:28 откато минах Дуна[ва] до в Букур[ещ]

минах Дун[ава] до Букурещ от 11 апр[ил] до юн. 1	20: за ядене от 11[?] апр[ил] до 16
	364: за питие и каруцни разноски за нужда
	5031:11 сума
мои –	182:30 разноски за две ризи горни и две долни, два чифта бели гащи, чет[и]ри чифта чорапи, botуши
	5214:1

[На същия лист в долния му край следният шифър:]
събрано всичко

99	98	97	96	95	94	93	92	91	90	89	88	87	86	85	84
а	б	в	г	д	е	ж	з	и	k	л	м	н	о	п	р
83	82	81	80	79	78	77	76	75	74	73	72	71	70	69	68
с	т	у	ф	х	ц	ч	ш	щ	ъ	ь	ѣ	ю	я	ѫ	ія

Април-юни 1872 г.

№ 87

ВХОДЯЩИ НОМЕРА ВЪРХУ ПИСМА, ИЗПРАЩАНИ ДО ВАСИЛ ЛЕВСКИ ОТ РЕВОЛЮЦИОННИ КОМИТЕТИ И РАЗНИ ДЕЙЦИ, И ДРУГИ НЕГОВИ БЕЛЕЖКИ

[1]. [От] Драган Цанков[310] – 4 май 1872, Дрян Кюху[311] Драгана Мирчов[312] в с. Авжилари.
[На с. 2 бележка от В. Левски:] „Асланоолу Аслан
№-р 2-й“

[2]. [От] Димитър Общи,[313] 10 май 1872, [б. м.].
[На с. 3 бележки от В. Левски:] „№-р 6,
№-р 6,
№-р 1-й Д. Общий“

[3]. [От] Аврамчо Юсуфиков,[314] 11 юни 1872 [Враца].
[На с. 3 бележка от В. Левски:] „1872 на юния 16-й получено Аврамачу Юсуфиков
№-р 2-й“

[4]. [От Христо Иванов-Големия[315]], 11 юли 1872, Т[ърново].
[На с. 2 бележка от В. Левски:] „Асланоолу Аслан.
№-р 3-й“

[5]. [От] архидякон Паисий, 11 юли 1872, Г. Извор.
[На с. 1 бележка от В. Левски:] „Дяконова.
№-р 7-й“

[6]. [От] „Единомисленици чрез Сюлейманоолу Дауд“[316] – ЧБРК „Съгласие и Любов“, 13 юли 1872 [б. м.?].
[На с. 2 бележка от В. Левски:] „1872 на юния 16 получено. Сюлейманоолу Дауд
№-р 1-й“

[7]. [От Д. Общий], 13 юли 1872 [б. м.].
[На с. 2 бележка от В. Левски:] „1872 на юния 16 получено
№-р 1-й“

[8]. [От] Бочуко[о]глу,[317] 18 юли 1872, до Аслан Дервишоглу Кърджалъ в Златица.
[На с. 4 бележка от В. Левски:] „Бочукооглу.
№ р 3,й от 18 юлия“

[9]. [От] Селим Мургатоглу[318] – 22 юли 1872, с. Лип[ница].
[На с. 2 бележка от В. Левски:] „Д. Общий
№-р 2-й от 22 юлия“

[10]. [От] Аврамчо Юсуфиков,[319] 25 юли 1872.
[На с. 4 бележка от В. Левски:] „Аврамчо Юсуфиков
№-р 9-й“

[11]. [От] Илирически,[320] 25 юли 1872.
[На с. 2 бележка от В. Левски:] „№-р 3-й, юлия 18"
[На с. 4 бележка от В. Левски:] „8 коли
от № р 4008 – 4064
десет устава
шест окр[ъжни] писма"

[12]. [От] Дервишоглу Мехмед Кърджалъ,[321] 29 юли [1]872
[до] Аслан Дервишоглу Кърджалъ – Русе.
[На с. 2 бележка от В. Левски:] „№-р...
Дервишоглу Мехмед Кърджълъ
№-р 4-й"

[13]. [От] Бочукооглу, 29 юли 1872,
[до] Аслан Дервишоглу Кърджалъ – Кърклисия.
[На с. 3 бележка от В. Левски:] „Бочукооглу
№-р 5-й"

[14]. [От] Илирически, 1 август 1872,
[до] Аслан Дервишоглу Кърджалъ.
[На с. 3 бележка от В. Левски:] „Илирически
№-р 6-й"

[15]. [От] Сюлейманооглу Дауд. ЧБРК „Съгласие и Любов",
3 август 1872 [до] Аслан Дервишоглу Кърджалъ в Цариград.
[На с. 3 бележка от В. Левски:] „Сюлейманооглу Дауд
№-р 7-й"

[16]. [От] Дели Христем ефенди,[322] 3 август 1872, Орхание до Кърджалъ.
Мустафа Дервишоолу – с. Лозарево.
[На с. 2 бележка от В. Левски:] „Асланоолу Аслан
№-р 4-й"

[17]. [От] Бочукооглу – 6 август 1872,
[до] Асл[ан] Дерв[ишоглу] Кърджалъ.
[На с. 4 между редовете бележка от В. Левски:] „№-р 8-й"

[18]. [От] Хаса[н] Касан,[323] 8 август 1872,
[до] Аслан Дервишоглу К[ърджалъ].
[На с. 4 бележка от В. Левски:] „Хасан Касан
№-р 10-й"

[19]. [От] Сюлейманооглу Дауд –
ЧБРК „Съгласие и Любов", 8 август 1872, до Аслан Дер[виш]оглу Кърджълъ.
[На с. 4 бележка от В. Левски:] „Сюлейманооглу Дауд
№-р 11-й"

№ 88

ПИСМЕНА КЛЕТВА ПРЕД БЪЛГАРСКИЯ РЕВОЛЮЦИОНЕН ЦЕНТРАЛЕН КОМИТЕТ

Долуподписаният, като приемам [в]сичките длъжности, които ми се налагат чрез упълномощието ми, дадено от Ц[ентралния] Б[ългарски] Р[еволюционен] К[омитет] и съм в отговорност на своите действия, съгласявам се въ[в] [в]сичко и с действията на другите членове на ЦК, които ще разпоредят помежду си длъжностите по способността на [в]секиго по обстоятелствата. Същият отговарям за действията си по уставът пред другите чл[енове] на ЦК и се заклевам пред нашето отечество България, че ще следвам точно длъжностите си.

16/28. VI. [18]72 В. Левский

№ 89

БЕЛЕЖКА ЗА ПРИЕТА СУМА ДО ЛЮБЕН КАРАВЕЛОВ[324] В БУКУРЕЩ

Бае Каравелов,

Приемам от бай Ценова[325] гр[оша] вехти 590, или петстотин и деветдесет.

Букурещ,

[1]872 юн[и] 16. В. Л[ъв]ский

[И бележка с друг почерк:]

№ 1 Kassa [?]

№ 90

ТЕКСТ НА ПАРОЛА ЗА СВРЪЗКА С КИРИАК ЦАНКОВ[326] В БУКУРЕЩ

Знакът ми за Ячо Цанков:

[На лявата страна на листа следните бележки от Левски, писани с молив:]

От нас пратеник с[ъс] знак тоя: СЧРО. На което тряб[в]а да му се отговори: Свобода чрез революция обща.

Приносящия[т] тогава ще каже и отзива: Истина-на [в]сяко място, дето живее българинът.

[На гърба на листа бележка от К. Цанков:] Знакът в писмата на БРЦК до В. Левски ще бъде засега, докато се не улови неговата тайност долният:

Като упълномощен потвърдявам:

К. Цанков 16/28. VI. 72.

№ 91

БЕЛЕЖКА ЗА ЗНАК (ПАРОЛА)

Знакът ми е долуподписаният

В. Левский

№ 92

БЕЛЕЖКА С АДРЕСИ

Адреси за мене:

Г-н Д. Хр. Попов за В. Л[ъв]ский в Т. Магурел[и]

Друга: Г-ну Христо Иванов Книговезец[327] в Търново така:

Приятелю, според надписът на притвореното, моля ви, дайте го на пощата.

Името ми ще бъде: Драгньо Костов в Казанлък.

№ 93

ПИСМО ДО ЛЮБЕН КАРАВЕЛОВ[328] В БУКУРЕЩ

Бае Каравелов

в Букурещ,

Утре тръгвам оттук за Бекет, а после три дни може за в Българско. Писмата ми за Одеса прегледайте ги и в двете писма ще турите по един устав. Едното, за Илия Луканов,[329] добре да е запечатано и да се приключи в[ъв] Филиповото.

По-скоро изпратете уставите по ч[астните]

k[омите]ти в[ъв] Влашко. Нарядко [има] хора, дето не ще се з[а]емат за работа. Срещнах мнозина хора да ви окривяват в някои работи и казват: „Тая работа, ако не е Каравелова, залавяме се, защото знаем, че ще излезе на работа. Защото Каравелов е човек, който казва: „Аз съм!..." Изпратете ми онова, на което тряб[в]а да [се] подпишат и ония комитети, на които представителите не бяха пристигнали из Българско; трябва да поднеса и да подпишат. Вес[т]ниците, докато не добиеш второ писмо, в което да ти се каже [г]де и [г]де по колко да изпращащ, дотогава редовно ще ги изпращаш в Рушчук, до когото знаеш, ще направиш и особ[е]но писмо на Илариона[330] да си отредят човек, който ще ги приема от оногоз, комуто си ги ти изпратил. Петтях # жълтици за печатът на Д. Хр. Попов[331] отдадох. На [в]сичките ч[астни] k[омитети] в[ъв] Влашко ще им дадете право да съставляват и други ч[астни] k[омитети], защото има хора, пък [в]сичките не може да знаете. И според уставът ще ги о[т]правят до Ц[ентралния] k[омитет], отдето вече ще [в]земат и дават.

Нали ти казах, че по-многото хора знаят да се препоръчват, а не правят нищо! Казах ти и за Тома Пантелеев! Видях се в Турну, попитах го за книжката превел ли я е, а той ми каза, че мислел да я даде на Мишайкова.[332] Искай книжката и намерете човек да я преведе нея и другите по-скоро! Па да се плати. [Г]де останаха обещанията на Ефрем Марковича? Ако ги изпрати, нека се преведат по-скоричко на български и изпратете ми ги.

1872, юн[и] 27. Т. Магу[рели]

В. Л[ъв]ский

№ 94

ПИСМО ДО КИРИАК ЦАНКОВ[333] В БУКУРЕЩ

Байо,

в Букурещ.

Ще до[й]де човек от Олтеница. Ще ви даде писмо, от мене отворено. Вижте според писмото и направете както тряб[в]а. Тий се турят за работата, защо им казах, че главният цент[ъ]р е в Българско. Повечето души мразят Каравелова,[334] защото напада на „старите",[335] а другите народности, като слушали за това, ползували се. Затова им казах, че му се е рекло вече да не пише ни за „стари", ни за „млади". Който е крив и пречи на народът ни, ще се явява в Ц[ентралния] k[омитет], отдето ще се каже по [в]сичките наши да знаят за това. Така и тряб[в]а вече, защото ето намират се хора и като гледат на такива работи, не [в]земат участие – пък в състояние [са] доста да помагат материално и!... Усещам и разбрах от много души в[ъв] Влашко по мнението им: ако тая работа се управлява от Българско, то ще бъде работа, и ний [в]земаме участие.

Както ви казвам за Каравелова от Олтеница, също и в Гюргево няколко души го мразят за това, пък виждат ми се добри хора... В Олтеница ми дадоха 2 л[ири] т[урски], без да им искам, и аз им казах, че ще добият билет за тях, а те ми казаха: „Даваме ти ги [на] тебе, не щем билет." Човекът, който ще до[й]де да ви донесе писмото, е нисък и рус.

1872, юн[и] 27 – Т. Магу[рели]

Драгой Стойчов[336]

№ 95

БЕЛЕЖКА ДО ЛЮБЕН КАРАВЕЛОВ[337] И ДО ОЛИМПИЙ ПАНОВ В БУКУРЕЩ

Бай Каравелов,

Научих се, че брат ви дошел из Русия и щял да си до[й]де в отечеството си. Поздравете го. Че ако имаме чест[т]а да се срещнем из Българско, желая да се запознаем.

[На гърба на листа следният текст:]

Братленце Панов,[338]

Дрехите си получих и пренесоха се. Портретите ми ги изпратете чрез Д. Хр. Попов.[339]

Между 27 и 30 юни 1872 г.

№ 96

ПИСМО ДО КИРИАК ЦАНКОВ[340] В БУКУРЕЩ

Байо,

Изпратете по-скоро и тук нужните, както на [в]секи ч[астен] ком[итет]. Председател, подпредседател и касиерин и 15 членове се съставиха, докато бях в градът. Сега и [в]секи път [в]сичко ще изпращате до Д. Хр. Попов.[341]

Днес тръгвам за Бекет.

Сбогом, сбогом, сбогом!

1872, юн[и] 30, Т. Магурели

Драгойчо Иванов[342]

Вижте да се направи машината за пушката, дето да прави фишеците ѝ, вижте да ми [в]земете и един-два чифта мустаки и брада малко черникави, мустаките – ни дълги, ни малки. Отпишете ми за парите да ви ги изпратя.

Същий

№ 97

СМЕТКИ ЗА РАЗХОДИ ПО КОМИТЕТСКОТО ДЕЛО

[с. 1]

Чрез В Йонко[в][343]	Общи:	Час[т]ни	От ръцеписни билети
110	1152	105	
105	722,35	525	6306
105	122,20	105	
105	77	105	
105	126	105	
	105	105	
530	189	210	
[в]сичките	369	270	
24456,15	48	525	
давам билети	93	630	
	105	210	
	297	105	
	551	210	
	1180	100	
	463	100	
	210	100	

210	100	
210	150	
210	54	
1603,20		
8043,35	100	
	210	
	210	
	105	
	315	
	105	
	210	
	105	
	105	
	157,20	
	400	
	300	
	182	
	91	
		210
		432
		525
		525
		525
		525
		525
		525
		9 576,20

[Отдолу писано обратно на страницата следното:]
... Данаила, че аз съм бил шарлатанин.
[с. 2]
1872
от януа[ри] 25 до 1-вий юлия.
Приемам в билети и на право мен донесени.

До 1 юли 1872 г.

№ 98

СМЕТКА ЗА РАЗНОСКИ ВЪВ ВРЪЗКА С КОМИТЕТСКОТО ДЕЛО И ЗА ЛИЧНИ РАЗХОДИ

540	– пушка от отзад дето се пълни без куршуми
774	– пушка от отзад дето се пълни с куршуми 100 и ръковете ѝ (?)
124	– пушка белгийска с един огън с байонет
434	– сабя
540	– два дългогледа
62	– компас
66:28	– ци[а]нкали[й] и писалка
463:22	– за законът-бели книги и червени корици, фигурата и книги за билети
256	– за вехтият и новият печат
44	– на две жени за пренасяние нещата
96	– за военни правила сръбски
9	– за изтривание пушка, която опитвах, а я не купих
33	– книги за окръжни писма и книги за ЦК
1480	– за букви на печатницата, с които ще се печатат само наши работи
652	– за вес[т]ници „Сво[бода]“[344]
18	– копие-мастило
175	– мои – за ризи, бели гащи, ботуши и вратовезка
10:5	– мои – за подкърпование обувките ми
96	– мои – за балтон
60:5	– за вапор
65	– за каруци от скелята до градът и от градът до скелята
27:4	– за железница

21	– ятак парасъ
96	– на изпаднал родолюбец, който ми е помагал парично няколко пъти
10	– на друг и народен-изпаднал
20:32	– милостиня вънкашна
36	– за пране-мои
6209:16	– сума – извън разноските за ядене
375	– за ядене от 11 апр[ил] до 1 юлия – освен великденските разноски
84	– за три дни по Великден и в деня̀т на св. Кирила и Мет[одия] и още едно веселие, коги замина лясковския[т] предс[тавител?]
89:14	– извън [в]сичките разноски, дребни разнос[ки] и почерпование с приятели
6757:30	
96	– за шев на формата
6853:30	– [в]сичката сума – похарчено в[ъв] Влашко от л[ири] ту[рски] 62 гр[оша]

[На с. 4 следните сметки, писани от Левски с мастило:]

Турски пари похарчовам в[ъв] Влашко

турски		влашки
от л[ири] ту[рски] 104 гр[оша]	11495:30	–6853:30
за 13 лис[та] „Своб[ода]" изваж[дам]		
		1560
загуба по 1 гр[ош] на лир[а]		9935:30
		146:20

измежду които пари имаше и бели мед[жидии] и [в]сяка мед[жидия] губи по двайсет пари

10082:10

До 1 юли 1872 г.

№ 99

ПИСМО ДО КИРИАК ЦАНКОВ[345] В БУКУРЕЩ

Байо,

Вчера по 9 часа от Бекет за в Оря[х]ово преминах благополучно. Всичките писани мои гледайте по-скоричко да ми ги изпратите: мустаки, брада, машина за фишеци и войнишките правила. В Бекет се срещнах с Пет[ъ]р Йорданов и Катранов, искат да [в]земат участие! Вижте!

За пренасяние стока в Българско изнамери се място, имаме и хора, които ще го приемат с умайсторосан способ. Та вижте и отпишете ни, ако се намират родолюбиви богати, и да направят тая заслуга на отечеството ни: да поръчат от най-добрата система 500 дълги, като по-напред се изпитат на [в]секи десет една, за да не излязат фалшиви, и като ги внесем в Българско, ще гледаме за малко време да им внесем парите и да се поръчат още. Ако това направят някои родолюбци, то по-напред тряб[в]а да ми отпишете, да се разберем по-ясно.

Новина: нашите Т. [sic] казват по българите тук-таме, че щяло да излезе от запад един човек с шарени очи и той ще освободи България.

Днес останал съм без жълтичка и съм в големи мъки.

Поздравлявам ви искрено, и целувам ви братски.

1872 юлий 2, Българско Драгомирчо Иванов

№ 100

ПИСМО ДО РЕВОЛЮЦИОННИЯ КОМИТЕТ В СЛИВЕН

№-р 1-й 1872 *юлия* 15.

Братя,

Изпращаме ви разписки (билети) четири[де]сет коли, по ос[е]м билета, от които ще давате [в]секиму кога каквото дава в народната каса под №-р (вместо името му), според както виждате първият билет отгоре, писан за пример. Така ще се режат през сред големите слова и ще се дават човеку, а другият билет, т. е. другата половина ще остава *кютюк* в касиеринът, от[г]дето ЦК ще дири сметка от[г]де какво се е [в]земало.

Изпращаме ви и четири[де]сет устава, които ще раздадете на действителните членове да работят по него. Уставите, както и всяко нещо ще се бележи под №-р, кому каквото се дава и кога.

Изпращаме ви и едно окръжно писмо от ЦК, ко[е]то тряб[в]а да се прочете пред [в]сичките членове.

С [в]сичките си сили да се трудите за събиране пари! Бързайте, защото там ни стои [в]сичката работа.

Касиеринът тряб[в]а да води дневник за [в]сичките добри и недобри работи на [в]секи член, от който ден постъпя в народното дело. Както казах по-горе: вместо името да се [в]зема и дава, ще се [в]зема и дава под №-р.

С второ ще упълномощя някого или ще до[й]да сам да ви се дадат нужните наставления и знакове, без които няма да вярвате ни на работникът, ни на никому друг.

Нужно е всеки действителен член отсега да се приготви с най-добро оръжие. Писали сме на [в]сичките ч. ко[митети], пишеме и вам: по-скоро да забележите в околността ви колко души има да се подпишат сега по за една иглинячка пушка, от които сме прегледали и одобрили. Цената им е девет л[ири] турски без фишеци, като се купуват една по една; ако ли се поръчат две хил[яди], ще се дадат може [за] шест-седем л. тур., казва продавачът. А фишеците им можат да се правят тук само като купим празни чушулките им. Хилядата фишека може да ни станат две-три л. тур[ски]. Пълнят се най-скоро, бият от хиляда метра нагоре, здрави са и с байонети са [войнишки].

Аслан Дервишооглу Кърджалъ

№ 101

ПИСМО ДО РЕВОЛЮЦИОННИЯ КОМИТЕТ В ТРОЯН

1872 г. юни [sic!] 15, Българско

Братя,

Изпращаме ви разписки (билети) двадесет коли по осем разписки, които ще давате [в]секиму кога каквото дава в народната каса под №-ра (вместо името), според както виждате в първия, който сме ви написали за пример. Ще отрязвате единият билет през сред големите слова и ще се дава човеку, а другият остава кютюк, които ще ги търси ЦК за сметка, от[г]де какво сте вземали.

Изпращам ви и двадесет устава, които ще раз-

дадете по действителните членове да работят по него. И тий ще се дават, както и всяко нещо под №-р, ще се бележи кому какво се дава и кога се е дало.

Вършете всичко според уставът, да не пропадате в наказание. Събирайте и пари, докато до[й]да, защото трябват, тогава ще ви дам всичките знакове и наставления, за да не би пропадало нищо в неприятелски ръце.

Нужно е всеки действителен член отсега да се приготви с най-добро оръжие. Казвали сме на[в]сякъде, пишем и вам: вижте и забележете в околността ви колко души ще се намерят, гдето да можат сега да се подпишат по за една игленячка пушка, които сме прегледали и одобрили за наша работа. То колкото по-много се поръчат, толкова по-евтино ще ни паднат. От тия пушки една по една се купуват по девет лири турски, ако се поръчат две хиляди, можат да ни паднат по шест, седем лири турски без куршуми. Куршумите ще може да си ги правим тук, а само ще се купят фишеците празни. Хилядата фишека можат да сторят две л[ири] тур[ски] до три. А изпитали сме ги, че бият добре – хиляда и двеста метра – с байонети са.

До петнадесет дена може да до[й]да, затова дано приготвите, за което ви пиша – пари и за пушките.

Аслан Дервишоглу Кърджалѣ

П. П. Касиеринът трябва да води дневник за работите добри и зли на [в]секи съучастник в народното дело, както казах и по-горе: вместо името да се [в]зема и дава, ще се [в]зема и дава под №-р.

Същий

№ 102

ОКРЪЖНО ДО РЕВОЛЮЦИОННИТЕ КОМИТЕТИ В ОРХАНИЕ, ЕТРОПОЛЕ, ГЛОЖЕНЕ, ВИДРАРЕ, ДЖУРОВО, ОСИКОВИЦА И ВРАЧЕШ

Братя членове на частните комитети: Искендер ефенди,[346] Сюлейманоооглу Дауд,[347] Хасан Касън,[348] Скендер Дервишооглу,[349] Ходжооглу Рушид,[350] Джутов,[351] Бочукооглу,[352] Узун Хасан,[353] Мехмед Ходжов[354] и Илирически,[355]

Сметките за доходите и разходите на ЦК повтором ще ви се поднесат, защото работниците не са дали още точна сметка за [г]де какво са дали досега. Сега ги викаме, че като [в]земем сметките им, ще ви се поднесат също и нужните знакове, без които няма да вярвате никому бил работник, или кой да е друг.

В частният ви комитет изпращаме разписки (квитанции), които ще давате [в]секиму срещу дадените му пари кога какво дава в комитетът под №-ра, каквото и досега. Пък от Ц[ентралният] комитет ще получавате друга разписка срещу събраното количество пари, каквото внесете в Ц. комитет. За тия разписки ЦК ще ви иска сметка отвреме-навреме, според както ще ви разкаже приносящият.

Частният комитет трябва да има печат, когото ще ударя на [в]секи даден билет (разписка). Разписките и уставите са дадени у приносящият да остави според местата [г]де колкото са назначени. С уставите тряб[в]а умно да се разполагате,

т. е. комуто не е за даване, да го има в себе си, то да му се прочете, ако не знае да чете, или ако знае, сам нека го прочете, докато каже, че го е разбрал вече и оставил да си остане в комитета. На който действителен член се даде устав да го има в себе си. Тряб[в]а писарят на частният комитет да бележи именно под кой №-р и кому го дава, както и разписките. Нужно е да го има в себе си [в]секи действителен член, от когото се чака повече работа. Изпраща ви се и по едно окръжно писмо от ЦК, което тряб[в]а да се прочете пред всичките членове. Имаме нужда за пари! Затова вижте, каквото има събрани, внесете ни ги чрез приносящият, който с неговата си ръка трябва да запише в касиерската книга или особни пусулки тряб[в]а да остави, че [в]зема толкова и толкова и бележките ще стават и с числа и словом.

Аслан Дервишоглу Кърджалъ

След 15 юли 1872 г.

№ 103

ПИСМО ДО РЕВОЛЮЦИОННИЯ КОМИТЕТ В ТРОЯН

Ваша бележка:

От днес нататък ще приемате и изпращате писма по тоя начин: навътре на писмото вместо Троян – Карлово, извън надписът за вас – чрез Васил Ханджия,[356] за х. Асанаа[357] в Карлово.

Пък под какъв начин ще отправите писмата си (пощата) до лицето на ЦК, чрез когото внася от[в]сяка страна за в ЦК назначи – щем на представителят ви.

Дотогава няма кому да писвате.

Ас. Дер. Кърджалъ

Около 15 юли 1872 г.

№ 104

ПИСМО ДО ЛЮБЕН КАРАВЕЛОВ[358] В БУКУРЕЩ

№-р 5-й 1872 юлия 25, България

Бае Каравелов,

в Букурещ,

Целта ни в Българско е братс[т]во с [в]секиго, без да гледаме на вяра и на народност; ръката си подаваме [в]секиму, който желае да пролива кръв с нас заедно за живот и свобода човеческа! Това ви е извес[т]но. Следователно тук думата ни е за нашите братя сърби, които така също изповядват: свобода или смърт! И ето времето – да покажат действително, че тия са сърби и братя на българите! Ний днес искаме да се освободиме и простираме им ръката си за помощ от каквото можат да ни помогнат. Ний се нуждаем от водители народни за бойното поле и молиме ги да ни дадат място въ[в] Войнишкото училище за 150–200 душ[и]. Затова задължаваме се от Ц[ентралния] ко[митет] по-скоричко тайно да поднесете писмото ни на сръбското правителство, че ако намери място прошението ни, отговорете ни по-скоричко, за да се разберем по-ясно съ[с] сръбското правителство за тая работа, която ще им признае българският народ. Ако ли

не, то ще търсим на друго място. Ако ли отнийде няма помощ за българинът, то работа[та] си ни е пак работа.

В. Лъвский

№ 105

ПИСМО ДО ЧЛЕНОВЕТЕ НА БЪЛГАРСКИЯ РЕВОЛЮЦИОНЕН ЦЕНТРАЛЕН КОМИТЕТ В БУКУРЕЩ

1872 юлия 25, *България*

Байовци

в Букурещ,

Народът ни е твърде добре приготвен духом. Членовете на таз[и] свята работа едвам посрещат разноските; за повече нещо тряб[в]а твърде дълго време. Аз, според както ценя работата и гледам пред очи, моето мнение е по-скоро да се туреше в ред работата, за която пиша на К[аравелов]а.[359] Гледайте, братя, и постарайте се дано се туреше това първо и най-свято нещо в работа! Докато се наредим и приготвим вътре, нека се приготвят и главни водачи, които ще дадат ред от краят на работата, и в главните позиции да се турят по един и по двама души! Инак сме нищо и никакво!... С нетърпение чакам за отговорът ви, да видя одобрявате ли и щели се тури в работа. Без пари няма добри каплами. И по окръжната страна ние и бяхме понапред, но преварили други търговци.

Аз главното ми беше да пристигне Воеволчянски и той ще да дигне и капламите и другите кожи, защото има готови пари. Не сме още казвали, та да изгубиме и надеждата си на работата. От кравите ще падне доб[ъ]р кяр, но тряб[в]а Петко да е на тая работа... Ти да знаеш Асланоолу Чифутинът[360] с Дервиш а[г]а каква смешна работа направиха! Завчера, в понеделник, долу в зимникът скокнаха връх Кърджалията, та да му счупят главата за ония пари.

Ваш съдружник К. Н. [?] Марков[361]

№ 106

ПИСМО ДО ДАНАИЛ ПОПОВ[362] В ТУРНУ МАГУРЕЛИ

1872 юлия 25, Бъл[гарско]

Братовче

в Т[урну] Магурели,

Стоката приех, за която бях броил парите в Букурещ на бай Ангели,[363] н[о] поръчай по-скоричко и за другата под тая сметка:

№:	1,	2,	3,	4,	5,	6	№:	1,	2,	3,	4 От същите номера
	23	11	13	32	73			12,	21	18	26.

като получиш, пиши ми за парите, по-скоричко да ми се изпратят, че ще правя проба. Ако ми се [х]аресат, при другата, която съм [в]земал от Букурещ, ще ви пиша да явите мострата на К[аравело]ва,[364] та дето съм [в]земал другата от човекът в Букурещ, с него може да направите пазарлъкът, отколкото можем да поръчаме. Той, от когото [в]земах стоката, каза, че можел с [в]сичкият си такъм да до[й]де стоката в Букурещ. Според както виждам, вашата стока [х]аресва ми се, но без такъмът голям кусур е. Затова разговорете се с Д[имитър]

Цен[ович][365] и К[аравело]ва, че тий знаят с кого понататък тряб[в]а да говорят.

У вас, на мазата, забравих два съда с копие мастило. Изпрати ми го по-скоричко, тряб[в]а ми, а нямам. От Букурещ щяха да ми проводят до вас някои неща. Ако си ги получил, изпрати ми ги и тях до Мрък[в]ковият хан. Аз после 15 дена ще отида в Плевен да си ги приема. Прати ми и уставът.

Току свършовах писмото и вашето получих. Писах, задето не са ви още пратили уставите, и пр. По писмото изпрати ми [в]сичката стока и направи сметката на лири тур[ски], защото както пишеш за стотината гр[оша] „80 в.", аз не мога да разбера ваши ли, казваш, влашки ли, вехти ли?"

Ас. Дер. Кърджалъ

[На плика адрес с почерка на В. Левски:] *за Д. Хр. Попов в Т. Магурели*
[И бележка от Д. Попов:]

Прието на 16 август, отговор на 16 август [1]872

№ 107

ПЪЛНОМОЩНО, ИЗДАДЕНО ОТ ИМЕТО НА БЪЛГАРСКИЯ РЕВОЛЮЦИОНЕН ЦЕНТРАЛЕН КОМИТЕТ НА ХРИСТО ИВАНОВ,[366] ПОДПИСАНО ОТ ВАСИЛ ЛЕВСКИ

БРЦК
в Б.
Месец юлия 25, 1872
Упълномощие

Носящият това писмо под името нов книговезец..., което име според обстоятелствата ще го изменява, като предварително да яви затова. Това лице от 62-ра г. досега между своят си частен интерес, занимавал се е и в народни работи, отколкото са го вече допущали силите и тия му работи го препоръчват за верен, решителен и постоянен. Следователно и отсега нататък упълномощава се до известно време да работи за освобождението на милото ни отечество България с [в]секи българин, който желае да постъпи в народното дело по пределите на уставът. Особито определя се за тия места и частни комитети: Асланоолу Аслан,[367] Вору Иленчинец,[368] Петко Паров,[369] Вичо Севлиевец,[370] Кючюк Мехмед Търновалъ,[371] и Бекира[г]а Стамболу[372] да прибира работите им, които им са поръчали от ЦК да вършат, да нагледва делата им, от време да дава сметка в ЦК за [в]сичките станали добри и не добри работи.

В това лице като има пълно доверие Ц. комитет, затова и приканва [в]секиго родолюбив българин да даде мнението си пред реченото лице, относително за народната ни цел, че ако той не е в със-

тояние да докаже на някакви предложения, то той [в]сякога е покорен да се допитва до Ц. комитет, за което не разбира. На същото лице се дават и парите за в Централния комитет от речените частни комитети.

Аслан Дервишооглу
Кърджалъ

№ 108

ПИСМО ДО НЕУСТАНОВЕН РЕВОЛЮЦИОНЕН КОМИТЕТ

БРЦК
в
България

Братя
в Куртооглу Саали,[373]

№...

Изпращаме ви два устава, по когото ще се владате и управлявате. Уставите и разписките, две коли по ос[е]м, шес[т]найсет разписки, които ви пращаме засега и ще стоят в действителните членове на комитета (уставите – в председателя, а разписките – в касиеринът). Пращаме ви два устава: единият да стои в комитетът, по когото ще се управлява [в]секи работник, а другият, с когото ще превеждате нови работници; може извън градецът ви някой да е, комуто тряб[в]а да се прати да разбере – като познаваме добре човекът. Разписки ще се дава[т] [в]секиму, кога каквото дава в касата народна: това е работа на касиеринът да ги дава, според както вижда първият билет, който е написан за пример. Така ще се режат през големите слова и ще се дава човеку, а другата му половина ще остава *кютюк* в касиеринът, отдето Ц[ентралния]т комитет ще дири сметка. А от касата ви, кога се дават парите в Ц[ентралния]т к[омите]т, ще получавате друг централний билет срещу парите – общий. Изпращаме ви и едно окръжно писмо, което тряб[в]а да се прочете пред [в]секи член.

С [в]сичката си сила да се трудите за събиране пари. Там ни стои [в]сичката работа. Побързайте! Касиеринът тряб[в]а да води дневник з[а всички] добри и недобри работи, на [в]секи съучас[тник в на] родното дело, от който ден е постъ[пил, но] нищо на правото име няма да се записва, според както виждате и отгоре на разписката – под №-р. С второ ще ви се яви за доходите и разходите на Ц[ентралния] к[омите]т. Без тоя печат и с подписката отдолу никому няма да вярвате в нищо, бил вчера работник, а днес като няма същите бележки, не е истинен. На [в]секи пратеник от Ц[ентралния]т к[омите]т ще му искате, когато [дой]де и упълномощието, според неговите приказания, за уверение дали е истинско писмото с печатът; защото има майстори, което може да се направи... и да стане чудо! Затова да бъдете спокойни и уверени ще търсите подписката ми с прорязаната книга под печатът. Пък за очи ще подписвам какво и да е име.

Нужно е [в]секи член отсега да се приготви, т. е. да даде пари по за една иглиначка.

С отговорът ви по приносящият ви ще забележите колко души ще си [в]земете иглинячки, защото да се [в]земат изведнаж и една форма, с е[д]ни фишеци. Това вече събираме от [в]сяко място, за да видим в брой колко ще се съберат и да се отиде да

се поръчат – от десет л[ири] тур[ски] няма да бъдат по-скъпи.

Когато имате да отправяте поща или писма до нази, на същото писмо ще турите правият ми надпис: *Аслан Дервишоглу Кърджалъ. В Търново.* После ще го туриш в други плик и на пликът надписът ще пишите: за г-на Марин Поплуканов,[374] ханджи – в Ловеч. Но извътре в пликът ще пишите така: „Приятелю, моля ви предайте приключеното на пощата." Но пак, кога[то] пращате писма, гледайте със знаен човек.

Юли-август 1872 г.

№ 109

ПИСМО ДО ЧЛЕНОВЕТЕ НА НЕУСТАНОВЕН РЕВОЛЮЦИОНЕН КОМИТЕТ

Братя,

Сметките за доходите и разходите повторном ще ви се поднесат, защото работниците още не са дали точна сметка за [г]де какво са дали досега.

Сега ги викаме и като [в]земем сметките им, ще ви се поднесат. Също и нужните знакове, без които няма да се поверявате никому бил работник, или който [и да е] друг.

В частният ви комитет изпращаме билети, които ще давате [в]секиму срещу дадените му пари кога, каквото дава под №-ра каквото и досега. Пък от Ц[ентралния] к[омитет] ще получавате друг билет срещу събраното количество коги каквото внесете. Ч[астният] ко[митет] тряб[в]а да си има печат, когото ще удря на [в]секи даден билет. Билетите са у приносящият, комуто са дадени да ги разподели според места и от [в]сяко място, т. е. от ч[астните] к[омитети] да [в]земе писмено за приетото им количество билети. С тия билети ще [в]земате и давате, докато до[й]да сам или упълномощя друг да ви се разкаже за по-много работи. На същият дават му се и уставите да ви даде по няколко екземпляра, с които тряб[в]а умно да се разполагате, т. е. кому не е за даване да го има, то да му се прочете и пак да си остане в комитетът. Неизбежно е да го има [в]секи действителен член, от когото се чака повечко работа.

Изпраща ви се и по едно окръжно писмо от Ц[ентралния] к[омитет], което тряб[в]а да се прочете пред [в]сичките членове. Също и уставът да го прочете един от членовете пред [в]сичките и да го разкаже подробно.

Аслан Дервишоглу Кърджалъ

Юли-август 1872 г.

№ 110

ПИСМО ДО ЛЮБЕН КАРАВЕЛОВ[375] В БУКУРЕЩ

Байо,

Вес[т]ниците „Сво[бода]"[376] от първи брой получих десет, не двайсет, както беше думата. Пращай ми двайсет, че парите няма да ви забавя за дълго време. Вес[т]ниците ми изпращай редовно през Руссчук и в един ден. Виж определи един ден назад, та ако ви се случи да се забави в печатанието си един

ден назад, то пак да може в означеното време да пристигат в Рушчук, защото ѐдин ден закъснял, отива цяла неделя. Така е наредена пощата.

С вес[т]ниците заедно получавам от Д. Хр. Попов[377] писмо, в което ми се хвали с новосъставеният им комитет, че добре тръгнал в предприятието си, но уставите и про[грамите], което трябв[в]аше досега да сте им изпратели, не получили още! Както оттам, също и от Олтеница ви бях писал: че съставиха се нови ч[астни] k[омитети]. Само по-скоричко да им дадете нужните наставления, уставите и разпискúте, та да тръгнат по-скоро в пътят. Ний тук, в Българско и Тракия, разнесоха се на [в]сяко място и от днес после някой ден ще тръгна да обиколя [в]сичките ч[астни] k[омите]ти и да им дам някакви тайни знакове за предпазване от всяко нещо.

Д. Общий[378] ще го извадим из службата му поради неспособностите му по ония места, дето беше отреден, готови съставени ч[астни] k[омите]ти, само да ги наглеедва и подканя в работите им, и от време на време да дава сметка, то излязал от границата си и според както виждам по естественият му характер хвалби, по-многото с лъжи, пред съучастниците вече, но и по кръчмите на хората говорил: „Ей братя, купувайте си оръжие, че знайте ли, лятоска [ще] има нещо!" Тук-таме и лъгал, че бил принесал и хиляда хиляди [sic!] иглинячки пушки. И от дума на дума разбере и прав[ителството], узнало и за името му и с какъвто кон ходи, та по [в]сичкото онова окръжие дири се под листо. Правителството облякло хора с български дрехи, и показват тук-таме, че са народни. Казват, че били изпроводени от Влашко да се срещнат с Д. Общий и пр. До[й]доха и някои и други от ония страни, членове от народната работа и казват: „Д. Общий от нашите страни да го махнете и писарът му! Защото инак не сме вече в работа." Това заварих в Българско.

За Д. Общий с време казвах, че не е за такваз работа, а само да го водиш след себе, но няколко по вишегласие казаха.

Моля ви, да задлъжите Панова[379] или Ячо,[380] тий знаят дето купих пушката да им дадеш пари да ми [в]земат за пушката още петстотин фишека и машината, дето щеше да ми я направи французинът[381] да си пълня сам фишеците, и петстотин празни фишеци, но да ви каже как се пълнят, па пишете ми ясно, да мога да се разбера. Питайте французинът за тия фишеци не може ли[да] се набави евзата, дето пали. Защото не е капса, а по [в]сичкото дъно намазано с такъв ог[ъ]н, и дето се случи, т. е. на която страна и да се обърне фишекът, иглата като удари и пали се. Та ако може се достави такъв материал, да се туря пак в изгърмелите фишеци от същият ог[ъ]н, тогава не е нужда да ми купувате повече фишеци, освен двеста пълни и триста празни, и от същият материал да ми пратите и да ми пишете как се туря и по колко.

За всичко дайте парите, ако ли нямате вие, то моля г-н Ц[енович][382] или Спира да дадат за мене на заем, не за много, до два месеца ще им ги внеса, защото още се занимавам в работа, та не съм още писал на ч[астните] комитети] да ми [ги] внесат.

[В]земах и друга иглинячка пушка от Д. Хр. По[пов], която ми се [виду] твърде здрава и много по-добра на биене (войнишка с тесак, но тесакът запрян на гюмрукът в Австрия). Сега и на Данаила пиша да ми прати фишеците и, че като я проб[в]ам, и да ми се [х]ареса, ще Ви пиша.

Наш свещеник, на име поп Кръстьо,[383] ще до[й]де при вас да се разбере ще може ли на вашата печатница да издава вес[т]ник, който ще бъде свободен за в Българско. Той щеше да отиде в Браила да го издава, но аз му казах по-напред да до[й]де да се разбере с вас. Човек е, който може да ви бъде полезен, па и вие нему в неговата работа. Той ще до[й]де с ос[е]мдесет хиляди гр[оша]. Вижте дано направите по-добра работа. И словослагателят е с него, за когото ви приказваше Грую[384] и аз.

Ас. Дер. Кърджалъ

[Отстрани на с. 2 текст:]

Пак да ви напомня: ако до[й]де някой да ви дрънка за нещо народно, гледайте какво правите, и без знак, ако ще и брат ти да му не вярваш! Величко ефенди до някой ден, ще се възвеличи с главата надолу. Възпрятаме ръкавите си! И каквото ми се чини, ще се почне от черна глава.

Края на юли – началото на август 1872 г.

№ 111

СМЕТКИ И БЕЛЕЖКИ ЗА КОМИТЕТСКИ РАЗХОДИ

Разноски от 1-й юлия 1872
Общи

Юлия гр[оша]
[с. 1] 1 25: От Оря[х]ово до Ловеч с още един другар с конят заед[но]
3: за книги

6: за книги
15: за менгеме малко за пушката
15: за кама

[с. 2] Пощенски разноски
Сюлейманооглу Даудова[385] поща гр. 45
От Дервишооглу Мех[мед] Кърд[жалъ]
до Сюлейманооглу Дауд – кон с един
човек-ав[густ] 26 гр. 8
Калугерову
Франка жълта 1 гр. 91
Минца три 3 гр. 162
Бели меджидии 63
И други пари – разни гр. 8
Каран Рустем[386] 314
до №-р 40
1872 юлия 20. За тайната полиция
На №-р 1-во в
Асланоо[г]лу Асан[387] и разноски с конете
№-р 1-во в Алилаа Силевли,[388]
за да убият Величка ефенди гр. 240
1872 юлия 20. На първо №-р и 2-ро в Алилаа Силевли на тайната полиция отредени да [в]земем на не народ[ни] пари и не можаха – два коня с кирия и разноски за шест деня гр. 107

[с. 3] 1872 авг. 3. Разноски за ядене и пране в тайните къщи, дето живея
в Алилаа Силевли гр. 54
Център за споразумяване...
За отношението на Д. Общ[и][389]
Тайни бележки с войводата и председателят
Пари за пушки и събирането им на едно място

Лъжи не тряб[в]ат

[с. 4] Мои разнос[ки]
1:20 вакса
2: скорбяла
3: копчета за жилетката ми

№ 112

БЕЛЕЖКА ЗА ВНЕСЕНИ СУМИ ОТ ТРИМА ДУШИ

В – – – – – дале.
В Дервишооглу Мехмед Кърджалъ:[390]

Сем. П.[391]	210
Мар. Мар.[392]	91
Васил П.[393]	182
събрани	483

Юли-август 1872 г.

№ 113

СМЕТКИ ЗА РАЗНОСКИ ЗА КОМИТЕТСКОТО ДЕЛО И БЕЛЕЖКИ ЗА КОМИТЕТСКИ ДЕЙЦИ

[с. 1:]
[В]зимам
час[т]ни 520 коли по 8 билета
Цен[трални] 204 коли по 8 биле[та]
устави 500

Остават в Ком[итета] – Буку[рещ] час[тни] билети 521 №-ра
Цен[трални] 29 коли по 8 билета
устави 899

[с. 2:]
Предавам на Ганча Карл[овски?]
137 коли книги от разписки
от № 1028 до 2469
устави 86
Окръжни писма от ЦК 13
давам и др. стоки...
библиотеки 38

[с. 3:]
25 [?]
123
464 2

[с. 4:]
В Казанлък
Доко Мирчов – касап

Юли-август 1872 г.

№ 114

ПИСМО С ПРИБАВКА ДО ЛЮБЕН КАРАВЕЛОВ[394] В БУКУРЕЩ

1872 ав[густ] 3-ий, *Българско* №-*р* 10-*й*

Байо

в Букурещ,

Приносящият е в Т. Магурели и ще чака не повече от три дни.

На писмото ми от 25 юлия, което ви пратих чрез Рушчук, отговорете ми; поднесли ли сте писмото на сръбското правителство и ще ли ни дадат място в[ъв] Военното училище както на [18]68 [г.], само под други условия, за което, ако би приели да ни дадат място, нарочно тряб[в]а да отидат някои от нас, да се говори за това. Това съобщих на [в]сичките ч[астни] к[омите]ти и пожеланието им, искат по-скоро да се тури в действие, защото тук им стои надеждата да може да се освободим.

Изпрати ми ония работи, които тряб[в]а да поднеса да подпишат и ония ч[астни] к[омите]ти, на които представителите не бяха пристигнали.

Изпратете ми още двеста устава и напечатайте още от час[т]ните билета триста коли – не от централните.

Войнишките правила по-скоро да се напечатат и изпратете ни ги; – и ония от Ефрем Маркович. Изпращам ти девет л[ири] тур[ски] за поръчаните ни неща в писмото от 25 юлия, че каквото не достига, направи сметката заедно с десеттях вес[т]ници, за които ви дължа, но да ми ги изпращате и редовно през Рушчук според писмото и пиши ми да ти ги внеса.

Данаил[395] ще ви прати един патрон (фишек) от иглинячката, която съм купил от него, та да го занесете на французинът да направи и друга машина да се правят и същите.

Питайте французинът: могат ли да до[й]дат в Букурещ или дето [да е] в[ъв] Влашко, с байонетите си (с тесаците си) заедно! Колко цената им на петтях стотин, а колко хилядата! От числото на пушките една трета част ще бъдат без байонети и къси, а двете части – дълги и с тесаци – и фишеците им едни. И питайте, откато се поръчат, за колко време могат да бъдат готови. После някой ден, като получа фишеците от Данаила, ще я опитам и като ми се хареса, ще ви пиша колко да поръчате за пръв път, като [в]земете и една за мостра и да я запечатаме.

Панов[396] може ли да до[й]де, явете ми! Желая да ми явите: как вървите вие и вашите ч[астни] к[омите]ти. Тайната п[олиция] стори сефтето да убива. – От днес нататък ще бъде евтино. За работите, дето ви пиша от 25 юлия, и сега отговаряйте ми ясно и през Рушчук.

Ас. Дер. Кърджалъ

[Отстрани на полето на листа:]
Ако можете прибързо, и с приносящият можете.

[Прибавка:]

Байо,

Приносящият е упълномощен до Данаила да му говори нещо за вас, а Д[анаил] като по-близо до вас е и безопасно. Приказанията нему за вас ще ви ги съобщи и вие по-скоро ще ми отговорите, ако е възможно! Та да ви изпратя човек, който разбира добре по езикът, да чете и да пише.

Докато бях там, от Т[урну] Маг[урели] писах две писма за Одеса: едно за Филипа,[397] другото за един ученик, Илия Луканов.[398] Писмата бяха отворени и чрез вас, в[ъв] вашите писма притворени, и пишех ви да им дадете по един устав. Затова никак не знам какво стана, а тук намерих писмо от Илия Луканов, от 24 юния, в което казва: досега от вас никакво писмо нямам. Изпратили ли сте ги, получени ли са и какъв им е отговорът, явете ми.

Същий

№ 115

ПИСМО ДО ДАНАИЛ ПОПОВ[399] В ТУРНУ МАГУРЕЛИ

1872 ав. 3-ий, *Българско* №-р 11

Братовче

в Никопол,

Щом получих писмото ви и на 25 юлия писах и аз вам, приключено в Каравелово[то писмо]. Писал ви бях и пак ви пиша: изпратете ми [в]сичките фишеци (хилядата); ако не бъдат дошли още от Галац, телеграфирайте, та с първи вапор, щом получи от вас телеграф, да ви ги изпроводи и вие слезте на скелята, [в]земете ги и дайте ги на Власаки да ги пренесе и да ги даде на приносящият ви писмото, комуто оттук съм казал, ако се случи така да почака ден, два, три. Приносящият има и други другари, [в]се наши са. Дайте всичко на Власаки да го пренесе и да им го даде. Пусулата (дългогледа), мастилото, книжата запечатаните, долу са [в]се на мазата, и войнишките правила. Портрети мои щяха да ви изпровождат от Букурещ; ако бъдат изпратени, и тях им дай.

Изпращам ти шестна[д]есет л[ири] тур[ски], една жълтица #, една рубла и два[д]есет пари, от които девет лири, с писмото Каравелово, ще проводиш; оста[на]лите осемстотин гр[оша] наши са твои, за стоката. Ако ли тряб[в]ат още, пиши ми да ти ги пратя. На К[аравело]ва[400] ще изпроводиш един патрон (фишек) и да му разправиш каква форма е пушката.

Ас. Дер. Кърджалѣ

П. П. Приносящият ви е упълномощен да ви говори за неща, които са за К[аравело]ва, и ти по думите на упълномощеният брат ще пишеш и да разправиш ясно на К[аравело]ва за приказанията ви. Пиша и нему, че има да му съобщиш нещо.

За уверение, че приносящият чис[т] ли е, забележете му трите главни букви и ако ви ги разкаже що значат, то същият е, а вие ще му кажете отзивът.

Сава Младенов,[401] ако ще, нека си до[й]де, че има вече работа – ще се плаща на черни души и дето има пари, ще искаме, ако не дават – ще [в]земаме.

Момчетата, за да ги не е страх, като ще пренесат стоката, за която са дошли, то ако е възможно, нека я пренесе и нея Власаки. Вижте!

Същий

[На плика адрес:]

За Азис Рушидооглу

Видинли

В Никопол

Прието на 5 август [1]872 [г.]
Отговор на 8 август [1]872 [г.]

№ 116

ПИСМО ДО ХРИСТО ИВАНОВ[402] В ТЪРНОВО

1872 ав[густ] 4, *Българско* №-р 13-й

Брате

в Едирне,

Откато ти се даде упълномощението, гледай народната работа повече от всичко друго, повече и от тебе си да я уважаваш!

Честитя ви венчаването и дай, боже – на добре!...

За нещата, какво им пречеше на пътят, та щом като пристигнали не си [ги] изпратил! Букурещките после два дена ще се търсят от Букурещ, защото подир тях писах други за Букурещ и им казвам да гледат в първите писма и да вършат! Сега ето, че ще паднат в сомнение за тия писма – какво ли са станали?...

За да се избавят затворените, тряб[в]а да се убие и син му сега, ако той не е чист! Ако с предателски думи е показан Марин[403] и го са запрели, то не тряб[в]а да го маете. И тайно, само оня, който ще го извърши...

От тукашните работи не чува се нищо. За Дяконът по шупе има един наш запрян и двама – не наши.

Подир св. Бого[родица] 25–30 дена може да до[й]да. Пазете, сатъри да се не хвърлят, нито да се заканвате някому!...

Работата вършете и да се не спира, но умно!

Ас[лан] Дер[вишоглу] Кърджалъ

[В лявото поле на листа:]

Получих писмото ви, разговорих се и [със] старецът. Той, както казва за манастирят, постойте да се опита с още едно писмо.

[На гърба на листа адрес:]

За Дели Христемага[404]
В Едирне

[И следните бележки от друга ръка:] 14 №
№ 1: Марин Станчов

№ 117

ПИСМО ДО ЧЛЕНОВЕТЕ НА РЕВОЛЮЦИОННИЯ КОМИТЕТ В БАТУЛЦИ

БРЦК Месец ав[густ], 6-ий 1872
в
БЪЛГАРИЯ
№ 1-й Братя

в Ихтияр Касап Хатем,[405]

Изпращаме ви разписки – чет[и]ри коли по ос[е]м разписки, от които ще даваме [в]секиму кога каквото дава в народната каса: под №-р (вместо името) според както виждаме първият отгоре билет, писан за пример да видите от него, а същият си остава. Така ще се режат и през големите слова и ще се дават човеку, а другата му половина ще остава *кютюк*в касиеринът, отдето Ц[ентралният] к[омите]т ще дири сметка на касиеринът от де какво е [в]земал.

Изпращаме ви и три устава, които ще дадете на действителните членове да работят по него.

Уставите, както и всяко нещо ще се бележи кому какво се дава под №-р.

Изпращаме ви и едно окръжно писмо от Ц[ентралния] к[омите]т, което тряб[в]а да се прочете пред [в]сичките членове.

С [в]сичките си сили да се трудите да събирате пари; защото там ни стои [в]сичката работа! Сега, ако имате нещо събрано, изпратете ни го по-скоричко, защото имаме нужда за много работи.

Касиеринът тряб[в]а да води дневник за [в]сичките добри и недобри работи на [в]секи член, от който ден постъпя в народната работа... И както казах – под №-р.

С второ ще упълномощя някого или ще до[й]да сам да ви се дадат нужните наставления и знакове, без които няма да вярвате никому бил работник, или кой друг.

Нужно е всеки член отсега да се приготви с най-добре оружие. Писали сме на [в]сичките ч[астни] к[омите]ти, пишеме и вам: по-скоро да забележите помежду си и околността ви колко души има да се подпишат по за една иглинячка пушка, който може, нека и повече, от които сме прегледали и одобрили. Цената им е девет л[ири] тур[ски] без фишеци, като се купуват една по една. А колкото се поръчат по-много, толкова ще спаднат и по-евтино; фишеците им ще могат да се правят и тука: тогава ще ни бъдат и те по-евтино – пушки, от добрите, пълнят се най-скоро, бият от хиляда и петстотин разкрача с байонети (войнишки). Който се подпише за пушка, нека дава и парите там на касиерина, че като бъде ден да се поръчат, то ще бъде скоро, тогава ще поискаме да ни внесете изведнаж парите и колкото пари внесете, толкова и пушки ще имате.

Пари и писма ще ги предавате в Сюле[й]маноглу Дауд[406] на Пощата – Д. Пеев.[407]

Аслан Дервишоглу Кърджалъ

№ 118

ПИСМО ДО ЛЮБЕН КАРАВЕЛОВ[408] В БУКУРЕЩ

1872 ав[густ] 25, *Българско* № 28

Бае Павлов,

Писмото ти от 26 юлия получих го на 6 ав[густ] с Пановото заедно. Работата ви добра, а пари няма. Това е и от нас, едвам досега се е посрещало разноските и твърде малко за друго. За Ц-в не мога да разбера Ценов ли е ил[и] Цанков, дето не ще да бъде в работа. За вес[тник] „Св[обода]"[409] надявам се скоро да ви събера за 15–20 броя още. За словослагателят ще гледаме дано го изпратим. Дето ти пиша от Олтеница и от Гюргево, че говорят някои си не добро за тебе, аз мисля, че добро правя, щото да ги убедиш в истината, но като е така, не ща вече. Аз го имах за длъжност. Данаил[410] и сега ми пише, че не приел още уставите и пр. Мисля и в Олтеница да не си ги изпратил? Писмата чрез Рушчук от 25 юлия и чрез Данаила от 3 ав[густ] вярвам да сте ги получили чрез Рушчук, дето забавени са в Търново по причина, защото се уби от тайната полиция лясковския чорбаджи Васил. За поръчаните ни в тях писма пращам ти чрез Данаила още л[ири] тур[ски] 10, десет, които неща по-скоричко да ми изпратиш – войнишките правила и от Ефрем Марков[ича]. От ч[астни]те к[омите]ти ми проглушиха главата с писма да ме питат до[й]де ли отговор за Военното учи-

лище, та да изпратим момците си, които сме приготвили и чакат. Премного ви натяквам с поръчките, но какво! Когато [в]сичките сега тряб[в]ат, и като ги няма, спира се работата. Недейте забавя и ония неща, дето бяхме задължили Данаила да ви разправи. С него ни е оправен пътят на[в]сякъде и никоги на работник наш пътят не се спира – тука е и връзката на работите. Моля ви за пари, ще гледам, като се улесня, и ще ви провождам.

През тия дни щях да се сдобия съ[с] силата на оръжието си и щях да посрещна доста работа и твойте борчове да платя, и!... Но времето ми не спомогна. С още един другар по пладне в Ловеч всред града, преоблечен, тайно, че през друга къща влизам у едного чорбаджия, комуто бяха искали помощ за заточениците в Диарбекир, а това куче, откато не дал ни пара, напсува ги и укорил ги, че били разваляли спокойствието им – на шкембетата? Аз исках да го... и парите му... но както правих сметката си в къщи, на пазарят не излезе така, а да видиш какво! По европейски часът, през деня на 3, скрити ний в къщата му – фамилията му отишла беше на Троянският манастир, а той с калфата си само, 24-годишен момък, според както изпитах, от дюкянът си дохождал [в]секи път пред момчето един и половина час, то не беше така! Пред „Св. Богородица" в пон[е]делник, по 3 часа европейски дохожда калфата му, отваря портата, която беше заключена отвън, и влиза, но пред[и] да до[й]де начупил бях врати, сандъци и не намерих повече освен 1400 гр. турски] [в]се бешлици. Така бях приготвен вътре, ако до[й]деше той напред, нямаше да става някакъв шум. А то до[й]де напред момчето, посрещна го другарят ми, нададе вик: тичайте хора! На която страна бях в дворът, докато пристигна, то [в]се вика и бори се с другарят ми, пристигнах, ръгнах го с камата си на смърт, та дано сбъркаше народът посоката на гласът, който беше напълнил улицата. Не умря изведнаж, захвана да вика повече, което не можеше да се укрие вече, ръгнах го още веднаж, за да се не мъчи, и да не може да каже какви са били. Жално за невинното момче, но ако не беше така, инак беше оцапано на много страни... Докато постигнем целта си, ще отидат и невинни хорица доста. Като отворих портата, то свят беше, като панаир! С излизането ни изведнаж вдигам кървави[я]т си нож и с няколко турски речи спущам се връз народа, отвориха ни път и след нас ето ти и полицията, изгледа ни, но това си беше. На другият ден търсене, запиране кого де срещнат, че казал, че ги видял хайдутите; доста тупурдия. Запираха и от членовете ни, които бяха комшии на оногова човека. Едни казват от българите: „Турци бяха!" А други: „Турци и българи!" А турците: „Българи са! Ето и куршумът, дето паднал от тях! В нашите турци няма такива пушки." С думи още че „Това е комитетска работа" и „Ний тряб[в]а да търсим по [в]сичките къщя на българите"! Па нищо. За нататък, като [в]земе да се убиват чувства, може и да бъде...

Байо, да ти кажа една като сто! [В]сичките неразбории, зависти, укори, които произлизат от глупости, повече[то] са тий причина, дето разделят един народ на части, и не става нищо. Това вий твърде добре познавате. Следователно в нас, за да не може да добие сила тая поразия, а да [в]земе силен вървеж работата ни, без да пропадне в неприятелски ръце нищичко! От която работа и вие да прокопсате, и други хора като теб, та да се зале-

гните съвършено на наша работа. Вече ти не тряб[в]а да пропущаш работата си, защото не прилича на нищо! Да се превари [в]сяка поразия, не тряб[в]а да давате подпора на глупци, а да ме поддържате, като казвате [в]секиму: „С Лъвский, ако вие се не разберете, за вас няма работа!"... Това така тряб[в]а да направите, ако сте убедени в мен. И няма нищо лошаво.

Питай французинът[411] за 8 пушки от най-добрите иглинячки и най-късите, колко жълтици, сега да ми отговориш, та да пратим и парите.
[Кръгъл печат с лъвче и текст:]
Български революционни централен комитет
Ас. Дер. Кърджалъ

№ 119

ПИСМО ДО ДАНАИЛ ПОПОВ[412] В ТУРНУ МАГУРЕЛИ

1872 ав. 25, *Българско* №-р 29-й

Братовче,

Да се не бавя да пиша и тебеособ[е]но, прочети всичките ми писани за Каравелова и пр., разсъди и ти, защото ти е брат бай Анастас.[413] Йоще и работите познаваш някак по-отблизичко от другите по-нови съучастници и както разсъдиш, така пиши и ти К[аравело]ву,[414] ако щеш.

Писмата, щом ги прочетеш и ще ги запечаташ, но тво[й] печат няма да туряш и затова, което си прочел, никой няма да знае! Писмото байово ти ще го изпрати К[аравело]в пак до тебе, а ти да ми го изпроводиш незабавно, защото ще го проводя

до Ч[астния]т им комитет да го викат и да му го дадат.

За [в]сичките неща, дето ти бях писал, да ми ги изпроводиш, изпроводи ми ги, защото ми са нужни. Парите провождам – 15 л. тур. и 1/2, петнайсет и половина; десеттях ще проводиш на К-ва, а другите твои, задето ти се дължа. Но недей да оставаш нещата за други път, защото разноски, а трудове опасни са!

Здравейте
Ас. Дер. Кърджалъ

[Следва кръгъл печат с лъвче и текст:]
Български революционни централен комитет

[В полето на писмото на с. 1 бележка на Д. Попов:]
Аз имах воля да отварям и прочитам всичките кореспонденции, а после да ги пращам на адресите им.
[На с. 4 отбелязано от Д. Попов:]
Отговор [на] 22 7/врия [1]872 г.

№ 120

ПИСМО С ПРИБАВКА ДО БЪЛГАРСКИЯ РЕВОЛЮЦИОНЕН ЦЕНТРАЛЕН КОМИТЕТ В БУКУРЕЩ

1872 ав[густ] 25, *Българско* *№ 21*-й

Братя чл[енове] на Ц[ентралния] к[омите]т,

Приключените две писма – едно в друго, едното съдраното, без датата с малкото късче и писмо, което ме обвинява, а другото е отговорът му.

Пращам ви ги [в]секи член посамичък да осъди тия писма: кое писмо има право и като какво право, т. е. съобразно с правилата на уставът! И като така осъди [в]секи член, писмено да се принесе на председателят, после и аз като осъдя, ще го принеса писмено на председателят и да се реши съдбата, която тряб[в]а да се извърши съ[с] следующите още думи за Д[имитър] Общий:[415] като си до[й]дох в Българско, по уставът тряб[в]аше да повикам [в]сичките работници, на които бях дал упълномощия, да им прочета уставът и като [го] одобрят, да положат клетва, какво и занапред ще следват по него, тогава да им дам ново упълномощие с новият печат. Това потвърдих на [в]сичките други, повиках и Д. Общий да донесе в досегашните работи сметките си и за какъвто го препоръча работата му, да [в]земе упълномощието си и да върви, а той не щя да до[й]де, ами да му проводя там упълномощие и да отиде за в Македония, което аз не мога да му дам затова, защото е безкнижен, а ще се среща с хора, които ще му задават някои тежки запитвания, на които, като не е способен да докаже, ще остане замълчан и тогава как ще приемат ония хора работа, като ще заключат нищо в Димитра и ще речат: „Тоя, който иде да ни даде работа, сами не познава пътеките ѝ." Как ще му дам упълномощие, когато се не покорява каквото му се казва, ами среща тайните пощи, че им [в]зима без заповедта ми уставите и другите нужни, които разпратих по ония места, задето беше отреден да ги обикаля. Как ще му дам упълномощие, като кого де срещне от работниците и казва им: „Като не ми праща упълномощие и аз вече няма да внасям нему пари!" И казал съм на час[т]ните комитети да му не внасят вече пари, ами да ги събират в касата си, че аз ще им кажа да ги дадат на един верен човек, че с мене наедно ще ги занесем въ[в] Влашко на К[аравело]ва![416] Същото и Анастас[417] казва в писмото си. Как ще му дам упълномощие, когато от неговите безумия и лудории Т[урското] правителс[тво] не дава по ония места да премине вече странен. И още отколкото е народната работа, надлъгова я пред хората, а вече и пред съучастниците! Как да го вярвам и да му дам упълномощие, когато той няма вяра и разпечатвал е веднаж комитетски писма, които му бях дал да ги носи на ч[астни]те к[омите]ти? Това беше, като още се носеше уставът на одобрение.

[В]сичкото това произлиза, че не може да оцени като как тряб[в]а да се почита народната работа. Затова го и нападат множина от ония страни, че не способен бил, та искам, когато им изпровождаме с такава цел хора, да бъдат по-разбрани. Тия думи ги имам и писмени от някои ч[астни] к[омите]ти, а дето са дохождали ус[т]но да ми казват, са доста. При [в]сичките тия аз не съм му казал още нищо, а викам го да до[й]де и да са развиди той ли е крив, или търсят извинение, които го нападат, и търсят причини да не са вече в работа! Пък хората са здрави и по-първите по ония страни. Помните и представителят с очилата как говореше за него. Сега ценете и осъждайте, аз ще съдя най-после.

Той, както и Анастас не знаят кои са членовете на Ц[ентралния] К[омите]т, а мислят, че е при К[аравело]ва, защото знаят, че събранието е там било. По думите на Анастаса, ако Димит[ъ]р съ[с] [с]воят си ум го послуша и ра[з]гласи, че аз съм лъжец и гледам да грабам пари-яма, та да разгласи по ч[астните] к[омите]ти да съберат от някои мес-

та пари и да ви ги донесат, може и милион! Разбира се, от мен препоръка няма да имат, а вие как ще ги приемете и парите ще ли им [в]земете? Ще ли им се покажете, че сте чл[енове] на ЦК или съучастници само на таз работа? Каква важност ще дадете на работа[та], чакам да видя. Оттук ще [в]земе път и занапред, ако би се случило подобно нещо; може и по-голямо?... Оттук ще [в]земат път и членовете на Ц[ентралния] к[омите]т и занапред как ще можат да управляват. По мене, как съдя аз тая работ[а], като получа отговор и сега от Димитра, комуто писах, че подир Св. Богоро[дица] ще отида да го намеря готов в сметките му и за по-ясно да се разбера за работите му и тогава...

Питайте Д. Общий: парите, колкото ми е прибел, намерил ли ги е или на показаният му печат са ги дали, на които пиша да дадат? На които пари май половината ще излязат негови разноски? Но отсега, ако ще върши работа, ще му определя и разноските, според както виждам.

А кажете и на Анастаса: да до[й]де да му дам мястото си. Да разполага работите на [в]сичките ч[астни] к[омите]ти, да управлява всекидневните им криви постъпки; да посреща тайните пощи; да [в]зема и дава писмените им отговори; да дава пълномощия на работниците според способността на човекът; да намира хора за тайна полиция; да ги нарежда и да се споразумява с нея и пр. и пр. С една дума, да му поверя канцеларията си; да държи дневник на тая работа, защото като гледам, че [в]си[ч]ката ни работа опира до пари, пък няма, та не бих стоял на едно място ни минута! А денят и нощ[т]а да ми са [в]се ден и в късо време мога да намеря парите без печат за тая работа – търся такъв, за да му поверя горните, пък аз да падна по пешат на парите! Байо, и на вас казвам, препоръчайте ми такъв един да даде кефилите си и да остане да върши... Но ще кажете: ти [на] кого си дал кефил! Ето работата дотук, която съм я довел сами дотук и сами искам да дам сметка за доходите и разходите, и сами показвам как тряб[в]а да се върши, за да не може да пропадне парица и да не смее да се лъже!... Това е мой кефил, а думите на горните са интриги и с чували глупости.

Ас. Дер. Кърджалъ

[И кръгъл печат с лъвче и текст:]
Български революционни централен комитет

[Прибавка:]
Байовци,

Писмото Анастасово, като го разгледате и отговорът му, да го изпроводите до брата му Данаил Хр. Попов[418] в Т[урну] Маг[урели], който ще ми ги изпрати, пък аз тогава ще ги изпровода на Ч[астния]т им к[омите]т да ги прегледат и да го викат да му го дадат на същият.

Същий

№ 121

ПИСМО ДО АНАСТАС ПОПХИНОВ[419] В ПЛЕВЕН

1872 ав[густ] 25, *Българско* №-р 20-й

Господин Анастасе,

в Плевен,

Отговарям на писмото ти, което е и без дата, а получих го на 5-ий ав[густ]. Чуеш ли, господи-

не, аз ако не бях великодушен, не бих пристигнал дотук от [18]61-во, та да се запознаехме и с тебе, ето трета година е. Питам те да ми отговориш, че отговорил си или не, това ми е длъжност да те попитам; прочел ли си уставът, който по вишегласието на [в]сичките ч. k-ти е потвърден и окръжното писмо, в което заповядва Ц[ентралният] k[омите]т, който ви съм изпратил от две недели напред?

Байо, аз не те настъпвам на краката, но изпитвам по уставът, а извършавам според упълномощението си, като по-напред благоразумно изпитвам и [в]зема[м] факти в ръцете си, пък ти прави по твой кеф.

Както казах по-горе: аз съм посветил себе си на отечеството си още от [18]61-во [лято] да му служа до смърт и да работя по народната воля. И ако това ти не видиш, че си неверен, то децата ти ще видят, ще помислят и за тебе. Следователно и по волята народна ето и уставът, по когото, като върви [в]секи народен, няма за какво да се пишат глупости, които го докарват да пристъпи за смърт. Ето че ти не си народен: виж[д]аш злото народно и не го казваш, а чакаш го да стане по-голямо и да убие народа. Навождаш ми А.[420] покойний, когото познавам за чист човек и работник, а ти го очерняваш, като доказваш фактично, че ако той би бил жив, щяло [в]сичкото да излезе наяве, каквото и за Д.,[421] с когото не щели сте да оставите работата тъй зананапред. Тук падаш в отговорност да умиеш лицето на покойният с истината, когото мислехме, че не държеше кривото ни минута в себе си, комуто дал бях и упълномощие от[г]дето ме викаха, да каже всичко щото знае, и откато се завърна, няма за много и почина, да му е лека пръст! Защото очевидно е вече тук, че не е имал скрито в себе си нищо. Така също тряб[в]а да изповядаш и за Д. според писмото ти, както виждам, че ти се е разкаювал, дето не съм му бил уважавал работите и не давал съм му преднина, а принасял ми пари, пък аз стоя по два-три месеца на едно място и ям готови пари и казваш ми няма яма! Таквиз час[т]ни мръсотии, като говориш от себе си, които нямаш и право да питаш, защо това тъй или онова инък освен ч[астния]т k[омите]т, на когото се е и писало какво има да се прави, а инък ти час[т]но не правиш друго нищо освен интрига, която спира ходът на народната работа. Ако си разсърден от оногова, чрез когото си искал да се разбереш с мене за представител, как да стане от ваша страна, разбери се с него, който казва, че не си дошел нарочно до мене, а само да се повидим. Па и на това не отказах. При нас, когито разговаряхме с пратеникът, беше и други член, който чу, че казах: „Аз ще изляза на моравата, нека до[й]де", оттам нататък не зная за приказките ви. Пък за представител бях писал на ч[астния]т ви k[омите]т да изберат, упълномощят и да тръгне по пътят, както бях писал. Както вам и на другите ч[астни] k[омите]ти еднакво бях писал. Да прекъсна сега; на всичките твои бълвочи (така казвам), защото са беззаконие (не по уставът, когото аз почитам за най-свято и заклел съм се да го изпълнявам точно); на всичките изложени твои в писмото ти от край до край събери документите и да ги предадеш в частният ви комитет, че оттам ще се [в]земат и да се принесат на съд, че властта ще разсъди и да ти даде правото. Ако ли пък по тия твои работи ч[астният] k[омите]т ви е спрял от работата си, та няма кой да ги приема, то нека

бъдат готови в теб, че като се повикаш в часът, тряб[в]а да бъдеш готов.

Аслан Дервишооглу Кърджалъ

[На с. 3 с друг почерк:]

Бай Анастасе, ти ме запозна с Аслан Дер. Кърджалъ и до днес съм работил с него. До днес не съм познал в него никаква грешка. Чист е.

В. Т. Драсов[422]

Подобно и аз: М.

№ 122

ПИСМО ДО ДИМИТЪР ОБЩИ[423]

Бай Димитре,

Тряб[в]аше да до[й]деш, за да слушаш с ушите си за какво питам и хората какво ми отговарят. Но вече си болен и ако не можеш [да] до[йдеш], за нагоре додето ще ида, то да се знае дето си, та като се завърна в Бочукооглу,[424] да бъдеш и ти там, та да се разправят работите ви, та да вършите както тряб[в]а зананапред.

Ас[лан] Дер[вишооглу] Кър[джалъ]

Август 1872 г.

№ 123

ПИСМО ДО ЛЮБЕН КАРАВЕЛОВ[425] В БУКУРЕЩ

Бае,

Работата още няма кой да я поеме, та съм принуден още сами да се излагам в опасности да ти-

чам нагоре-надолу. Пък турците няма село, ни по кърът, ханищата да не са разпратили да търсят. Пишат ми писмо отвред да се не излагам в опасности, а не мога да гледам на страшливите ни работници, които от с[т]рах засират [в]сичко, и работата да стои на едно място. Завчера, като имаше една тупурдия в един град, в който бях и аз, предирвания, бастисвания ненадейно по къщя, и аз дето бях в къщата, днес излязох из къщи, на другият ден [я] бастисаха. От видело до видело по улиците турци вардят за странни хора. При таковато нещо в тоя град изплашват се [в]сички. От тоя град е и Грую,[426] който ми пише, защо[то] бях излязъл вече оттам, и отишъл бях по други страни. Пише ми да не дохождам, като преувеличава предирванията на тур[циte] уж, че били търсили и у тях и пр., та нямало място де да сляза. И още казал, дето бях оставил припас, тефтери и пр. да се хвърлят в за[х]одът! Видиш ли работа от страхопъзльовци! Затова още не съм поверил работата си другиму, защото ако е в едно, в друго го няма. (Ако е решителен, то той ще бъде неразсъдителен, ако ли е разсъдителен, то страхът му го не пуща да прекрачи по-нататък; още и в страхлив случай развалят се готовите работи.) А работите, писма, дето дохождат ката ден, тряб[в]а да се разправят; пък като ме няма, стоят на едно място за дълго време, докато се завърна, а и то не е работа.

Имаме честни хора, но като не били отдавна в тая работа да се упознаят с нея, щото да могат да съдят, пак нищо и по-зло. Водителите на тая работа тряб[в]а да са упознали до тънко човеците, като кой е К-в,[427] Ц-в,[428] Петко, Стоян и пр., в какво са добри, а в какво не! [Г]де стоят техните слабос-

ти, щото да им се не дава да паднат в тях и да се не увреждат! Да се осъждат единият и другият, без да се повредят в работата, и пр. На такива хора дай работа, които са разсъдителни, постоянни, безстрашливи и великодушни! Без тия едно да липсва на водачът на тая св[ята] работа, то той ще я улайнени, както и да е. Още и по времето да нарежда и работите. Длъжност ми е да кажа, защото можа да умра. Гледайте.

Твой Тропчо[429] (Ас. Дер. Кърд.)

1872 сеп[тември] 16, Бъл[гарско].

П. П. Току изпращах пратеник за Влашко и получих писмото ти от 19 ав[густ].

Същий

[На с. 3 адрес:]

За Г-на

К[аравело]ва

В Букурещ

№ 124

ПИСМО ДО ДАНАИЛ ПОПОВ[430] В ТУРНУ МАГУРЕЛИ

1872 сеп[тември] 16-ий, Бъл[гарско] № 40-ий

Братовче,

Получих едно твое писмо без дата, което ме намира на едно село. Отгоре на писмото ми казва[ше] „господа". Аз не съм „г-да"! По-надолу – за стоката и пр. Аз за моята стока, преди 16 дена още като тръгнах по ч[астни]те к[омите]ти по работа, оставих в Муратооглу[431] 15 1/2 л. тур. – десетях за К[аравело]ва,[432] а пет[т]ях и половина за тебе. Като се научих, че не били още изпратени, днес изпращам човек и народен работник, комуто може да се повери и лозинка и [в]сичко. Той е работник по онова окръжие, дето бях упълномощил и Д. Об[щи],[433] комуто Д. Об[щи] не заслужава ни за цървулът му, относително за точните изпълнения в уставът и да слуша на заповедите, които му се дават. Бай Д., че е заслужил в много неща за смърт, така е, но прощават му се на простотията му досега. Ако да беше учен, не можех да потъпча законът и тряб[в]а да [го] изпълня. Бай Д. не е предател, но неразбран, горделив и говори за работи от себе [си], без да знай къде водят, а устата му, колкото го препоръчват, не излиза на хиляда едно. И колкото е по-заслужил, хиляди пъти да не е било, защото той е причина, та се родиха недоверия между някои в съучастниците. Задавал им е думи да мислят различно, пък на мене казва, че тия така мислили и запитвали го. И то ме принуди по-скоро да обиколя онова окръжие дето той ходи, без да показвам на ч-те к-ти, че той ми е така говорил. Питах имат ли някакво съмнение в нещо на Ц-т к-т според думите на Д. Об., който ги каза пред [в]сичките членове на един частен к-т, за което им исках писмено и дадоха ми – че не. И в други един ч-тен к-т говорил: в това окръжие така да сторим, инък да направим и пр., па и за по-нататък биле. Това е било в Бочукооглу,[434] а председателят го [е] питал: „Това известно ли е в Ц-т к-т?" А бай Д. казал, че за [в]сичко бил разговарял и то било по вишегласието на [в]сичките ч-ни к-ти и затова да станело. В същото време пише и [на] мене, че наредило се вече в онова окръжие работите твърде добре и затова не

тряб[в]ало да отивам вече по ония страни. Пък [в]зеха да дохождат писма от ония страни, както виждате извън писаните, казвали ми са устно, че говорил за неща, за които не смеели да пишат, за да не би да им направи пакост.

В това окръжие се състои от 15 ч. k-mu (села, един град и две паланки). Като излязох да разправя за горните бъркотии, присъединих някои селца в едно (по-ближни). Дадох им ред, по който да се водят в работата си сами помежду селата, без да има нужда да им се праща от Ц-т к-т човек начесто, от което може да се улови работата, а че се е компрометирала, то е! И така [в]земах вишегласието от [в]сичките ч. k-mu в това окръжие за окръжний цент[ъ]р, както виждате в писмото на тия два присъединени ч. k-mu, също и в градът и пр. Пращам ви и копието: как заповядам на ч. k-mu, т. е. какво наставление им давам. И на окръжният цент[ъ]р, щото извън това да се не върши, в което пада и работникът пред моите очи е за наказание. Така искам да направя по [в]сичко Българско и тогава ще се върши с по-малко разноски, по-скоро, по-сигурно и без грижа, че ще пропадне нещо в неприя[телски] ръце. Каквито мерки и да [в]зема, нашата работа не ще може да се спре. Но тогава може, когато се превари, да се не пропущат глупости, каквито бай Д-тра, като ето още какво: като видя, че [в]земах вече вишегласието за цент[ъ]р в онова окръжие и не ще може да прави по негово, то той в други един ч. k-т казал им да се не присъединяват с окръжният цент[ъ]р, а не знам [г]де! Писарят им е даскалът, той ми каза, че решили в събранието си да се о[т]правят направо в[ъв] Влашко до К-ва.[435] Това ми казаха други от членовете, че било съгласно с Д. Об. направено. Не е ли глупост от едно окръжие да [се] дели едно село и оттам да слушам думи, че аз съм бил тръгнал да си играя с хората и да ги лъжа? Това малка ли е помия?! Това като така почух, донесе ми се и писмено, какво тий в събранието си така одобрили. Превиках и други да попитам за това и да им покажа писмото, в което има един малък печат. Тий, като видяха писмото, казаха: това, че така се е направило, каза ни даскалът, да знаем, но не са ни викали в събранието, пък тоя печат още не е ни показан да го познаваме, за което искаме да питаме и ний, кога се прави за нещо събранието само от 3–4 души ли само става и тий каквото решат ли – бива решено? Тоя даскал по-напред го бях из[х]окал за нечес[т]ното му поведение и сега от оня ден отишъл в едно село и рекъл: „Ц-т к-т е в село и заповядва се да извадите днешният ваш даскал, та да [в]земете еди-кой си." Това ми каза представителят, който дохожда в събранието в[ъв] Влашко, че било казано пред него и пред още един. На тоя даскал дал му Д. Об. 5 л. тур. назаем. Има ли Д. Об. това право? Ето така се вършат от неразбрани мозъци работи, а зрителите, като гледат, проповядват работата за... Да прекъсна и да не пълня книгата с глупости. Да се не работи ден, пък десет дена да се разправя и най-после да се не нападаме един други. Вижте и направете така: сберете се и прегледайте потънко работите, па дайте гласът си в едно място, като [в]земете и оттук от някое място и друго глас, отдето да се управлява [в]сяко място и [в]секи работник в Българско. Аз на драго сърце давам упълномощението си назад и да се управлявам и аз от онова място, но предварително тряб[в]а да явя на народът така, че дотук беше моя работа, а отсега занапред вишегласието

намира други деловодители, следователно в мое име няма да [в]земате и да давате. Но това да се извърши така, тряб[в]а да [в]зема и дам точна сметка в досегашните си работи (особено копие и аз да си го скрия), па тогава ще се оправям по новата команда с всичките си сили и най-честно. За тия думи, че ги изричам с чисто сърце, кълна ви се в името народно! Така ви казвам, че от едно място тряб[в]а да се свири, а [в]сичките други да играят, пък песента ни е отпред очите ни, комуто се хареса, нека се хваща на [х]орото. Без така да е, няма нищо и по-пусто става! Това, което се е случило досега, да се разправи, па вече да не слушате глупци и да не препоръчвате хора, като очите ви на [в]сички вас равно не гледат.

Бай Азисе,[436] ти по сърце и по душа си чисто народен, така съм те препоръчвал на хора, които не са те ценили дотам, но аз вярвам [на] очите си, защото досега не са ме излъгали. А ти, байо, и сами виждаш, че досега с гледание на уста не си още познал нищо и никого. Попрегледай се в писмата. Това да си го кажем в очи, не е срамота. Така правят чистите хора. Затова, ако вишегласието рече да продължавам работата си занапред, недей ми препоръчва работник така като Д. Об., а да кажеш: мисля да бъде доб[ъ]р. Па според думата, която съм дал пред членовете на Ц-т k-т, нямам право нито да [в]зема, нито да дам извън Българско без знанието председателево, както и другите като мен членове с[ъс] същото упълномощие извън Българско, дето и да се намират, нямат право да [в]земат и дават из Българско без моето знаяние. Следователно, каквото имате да ми казвате нещо ново или за такива разправици да ви пишат от нейде, [в]сичко тряб[в]а да премине чрез К-ва, че той знае за нататък. И оттам тряб[в]а да ми се пише и пак там ще и отговарям. Знай занапред, освен поръченията ви от мен да ми купиш или там така да направиш и то ви е по волята каквото досега, и ви признаваме. Защото бай Д., ако плачеше пред двайсет души и двайсетях души, ако ми пишеха, и аз [в]секиму ако разправях, тогава тежко ни и горко на булгурят, когото ний мелим. Който не е чист, убивам го; на неразбраният не давам му, което видя, че не е за него; изпитвам човекът в работа и така го пущам за по-ната[тъ]к. Поправо да кажа, ако вий мен не сте познали, който се търкалям десета година в тая работа, то за другите сте съвсем излъгани. Ако кажете, че нямате доверие в мене, то аз съм готов да ви докажа фактично не само за мен, но и за [в]секиго, който е влязъл макар два дена с мене в работа. Това да стане, тряб[в]а да се спре народната работа за няколко време и, пред когото ще давам сметка, тряб[в]а да бъде там за няколко време, докато се развиди. Ако ли пък кажете, че имате доверие, то аз ви пък казвам, че пренесените ви думи са лъжа и дърти интриги. Съдете умно, че от нас [се] чака[т] уж пусто и върло по-големи работи!... [На] Д. Общи засега да му се каже: иди, свърши еди-кое си; па като свърши, тогава да му се каже пък за друго. Затова е Д., за друго – не! А колкото за бай Анастаса[437] видя-ще! И друго ми се донесе в ушите, което е изречено от един негов приятел... Но не казвам, докато не разбера добре. Братя, отваряйте си очите и да се не срещат вече таквиз маскарълъци, защото дето не се е очистил х. Иванчо ефен[ди] и пр. и нямаме още пара да се поддържат работници колкото ни тряб[в]ат, че и времето се простира без това, причината е на та-

кивато празни писма и интригантски разправии, което мога да спра и да не са дотолкова. Но както ви казвам по-горе: вий, които сте от толкова време в работа с мене, давали сте ми и пари, препоръчайте ме на другите и докажете им в нещо досега намерили ли сте ми шарлатанлък и неблагоразумно извършено нещо? Има в Българско работник, комуто съм дал упълномощие да работи и той на друга страна, каквото и на Д. Той е още от [18]62-ро с мен в работа, той най-добре може да докаже за мен имам ли безумни работи, лъжи, интриги и привилегии, както казват бай Д. и бай Анастас. Байовци, пак да повторя: в тая работа добре тряб[в]а да си отварят очите. И работа тряб[в]а, работа! Не да се слуша [в]секиму, защото има хиляди работи да се вършат, а не можат по таквиз неразбории да се вършат. Не давам никому нищо от работниците да говорят от себе за работи, докато аз не съм известен, защото на работа излазя друго, а пред които е говорено, става лъжа. И така хората им се иска да не вярват вече на друго. [Г]де какво е говорено, не мога ви писа, защото книгите са с пари.

Бай Азисе, току свършовах, пристигна и другото ви писмо от 8 септ., в което ми казваш: „Решил си да убият в Оряхово Т. Начева неправедно", затова тряб[в]ало да преваря и да кажа да го не убиват. Лъжа е! Писмено затова още не съм ни [в]зел, ни дал да се извърши, а както ми се донесоха думи, ако се докаже, че е така, тряб[в]а да умрат. Понадолу казваш: такива думи можат да се случат и у мене, и у тебе. На това ти казвам: пред нашите очи е, всичко е истинно, което се изрече, за нас няма шега, защото всичко речено наистина изменява се на шега. В народната работа няма шега, пазете се ви казвам..., защото и моите шеги да ги [в]земате за работа. За Т. Начев, чунким казваш, че ще бъде отсега нататък чист, дай гаранция! Ако щеш и за Тома Младенов,[438] учителят! Тебе [в]земам за гаранция, Я. В.[439] – не! Днес пиша да не му думат нищо и ще бъде свободен. Пребързайте с гаранцията си! Писмата – три – получих без нищо; две твои и едното чуждо.

Пращам ви три писма от три частни комитети: едното с двата печата е от два к-та, които сега присъедних. По неговото съдържание е от [в]сичките Ч. к-ти в онова окружие, дето беше упълномощен Д. Об. да работи. Ако не вярвате на думите и да до[й]де работата да се прегледа по-тънко, тогава ще ви дам [в]сичките подадени писма от ч. к-ти. Прегледайте писмата добре, каквото да разберете [в]сичко и да се не гледа през кърпа вече. Па тия писма от частните комитети, като ги разгледате, да ми ги изпроводите назад, защото водя дневник на [в]сичките боклуци и добри работи, от когото се извършават.

Щом прочетеш, бай Азисе, писмото и тоз час да го проводиш на К-ва с [в]сичките други писма.

Ваш по сърце чист: *Ас. Дер. Кърджалъ*

Бае К-в, дайте да се разгледат [в]сичките ми писма и топтан отговор желая (с ед[н]а дума), защото другояче аз не смея да се бъркам в работа.

Твой побратим: Драгойчо

[Кръгъл печат с лъвче и с текст:] Български революционни централен комитет

[Бележка от Д. Попов:]
Отговор [на] 22 7/врия [1]872.

№ 125

ПЪЛНОМОЩНО, ИЗДАДЕНО НА МИТО ЦВЕТКОВ[440] ВЪВ ВРАЦА

№ 3

Упълномощение

16 септемврия 1872

За в Аврамчо Часовников[441] така:

Носещият това писмо – Митьо Цветков – упълномощава се за в Лом и в Оряхово да направи съгласието на речените места по-лесен път и посигурно за споразумение с Ц-т k-т и с другите места на окръжието им; и да нагледва в селото, от [г]дето е речения Митьо, чрез дето пак ще [в]зема и дава за всичко до известно време.

№ 126

СМЕТКИ И БЕЛЕЖКИ ЗА КОМИТЕТСКОТО ДЕЛО

На Д. Поща[442] за гащи и обувки	– гр.	76:10
В[ъв] Враца с двама души и един кон		
за две денонощия	– гр.	35:
и ситни разноски	– гр.	4:
На дяда	– гр.	3
На момчето	– гр.	1 ½
Наши	–	14:12
		19
На три за яд[ене]		16
		35
От дяда попа		23:20

[На лявата половина на листа следните бележки с мастило и молив:]

Особ[е]ни бележки за чисти хора

Близо Охрида отсам – шес[т] сахата Галешник:

82	99	87
	84	
96	91	90
		81

След 16 септември 1872 г.

№ 127

ДО РЕВОЛЮЦИОННИТЕ КОМИТЕТИ В СЛИВЕН, СТАРА ЗАГОРА И ЛЯСКОВЕЦ ВЪВ ВРЪЗКА С ТЕХНИТЕ ПСЕВДОНИМИ

От днес нататък ще познавате вместо градът ви

Сливен така: Стамбоолу Ме[х]мет ефенди

Ески Загра: Едирнели Афъзаа

Лясковец: Бору Иленчинец

Под тия имена ще [в]зимате и давате, никак направо и [в]се с тайната поща

Ас[лан] Дер[вишооглу] Кърджалъ

Септември 1872 г.

№ 128
ПИСМО ДО ЧЛЕНОВЕТЕ НА РЕВОЛЮЦИОННИЯ КОМИТЕТ В ТАТАР ПАЗАРДЖИК

1872 *ок[томври] 25, тук!* *№-р 43-й*

Братя – членове на ЧБРК
в Юдачооглу Селишикли,[443]

Бързайте и внимателно! И нищо от пределите на уставът няма да вършите, а по съдържанието му всичко трябва да се върши по-скоро!... Ето какво: Ц[ентралният] к[омите]т [в]сичко Българско свързова с няколко окружний центра, чрез които места по-лесно, по-скоро, с по-малко разноски и по-сигурно да прави споразумения, т. е. (да [в]зема и дава) с ча[стни]те к[омите]ти. Та Централният к-т по местоположението между тукашните страни намира за добре за окружний цент[ъ]р да бъде тук, което вий на драго сърце ако приемете, ще си приготвяте полека-лека и тайни войници от решителни и постоянни юнаци, които ще се намират за всякакъв случай, ако би вий, членовете на тоя окружний цент[ъ]р, ще нареждате способни работници да свързоват по-малките градове и села на това окръжие за тук – от [в]сяко село по двама души: председателят и един от по-първите им юнаци и тия двамата трябва да се познават помежду си, че когато се съобщи на председателят нещо, то той пък трябва да го съобщи на главнокомандующий юнак, който пък ще гледа за по-нататък. И така, като се забележат от всяко място в кондиката по двама таквиз и в същото време ще им промените и имената в други, несъществующи там, и ще им кажете да броят в селото си от пръв номер вместо имената, които влизат в работа и [в]се под същото №-ро на [в]секи един ще [в]земат и дават за [в]сичко докрай. После вий оттук от време на време ще им искате номерата, колкото са придобивали, без имената им; освен дето ще познавате само председателят и от по-първите им юнаци един, също така от време на време ще искате и печал[б]ата им откъм пари, срещу които ще им давате и разписки от Ц[ентралния] к[омите]т с печат централний. Пък [в]секи, който когато дава в касата, ще му се дават от частните разписки, на които разписки трябва да има ударен печат от същото място, под дето зависи, който печат из най-напред трябва да го поднесе писмено тук в окръжният цент[ъ]р да се припознае. И това писмо трябва да се крие на здраво място.

За малки разправии и неспоразумения ще съди окружний цент[ъ]р, по най-добри разглеждания и относително до смъртните наказания ще се явява и на Ц[ентралния]т к[омите]т, а[ко] времето допуща; инак за [в]сяка смърт ще се иска отговор (фактично).

На [в]сяко село трябва да се промени и името, както напр[имер] виждате вашето. Също и писмата под тоя начин; на същото име на човека и на селото няма да се [в]зема и дава; и на писмото надписът като че ли не е за това село. За всичка тая работа ще минува в две кондики: едната ще бъде ключ на другата, която ще бъде [в]секи ден в ръцете на членовете и в нея ще се [в]зема и дава без имена и без №-р; другата [е], която ще носи името „ключ“ на [в]сичко и от която ще се оправя дневната; затова в него (ключът) ще бъде записано и правото име на селото с[ъс] заменетото, и правото име от селото на председателят, и по-първият им юнак

и пр., от който ключ дневната кондика ще се поправя, ако би нещо да се е забравило. Па и други, който не е писан ни[то] в едната, ни[то] в другата, като ги [в]земе и да може да разбере всичките действия; в ключът и в дневникът трябва да се пише на [в]сяко село всичките му работи: селото откога е постъпило, кога какво е принесло и какво изработило в коя год[ина], месец и ден; така също и [в]сяко село ще бележи за в[ъв] вътрешните си действия за [в]сичките речени горе бележки, доходи и разходи от [в]сичкото това окръжие, като се приключват от време на време в окръжният цент[ъ]р, заедно и с подобните и от тоя град ще се предават в Ц-т к-т, когато се поискат.

Ще кажете и това: [в]секи член по-скоричко да гледа да принесе десятъкът си от [в]сичкото си имание веднаж за [в]секоги; освен сега, като прибързат по-скоро да дадат и по десет л[ири] т[урски] за пушка иглена, която ще му се даде. Десятъкът на [в]секи член остава се на [в]секиму по чистата му съвест да пресметне [в]сичкото си имание и да даде дългът си! Чисто народният мъж дава всичко, па и себе си жертва!

[На с. 4 с почерка на Левски следните бележки с мастило и молив:] За Сли[вен] № 45, ное[мври] 9

За Ес[ки] Заа[ра] № 44, 1872 6-й

Тука ще намерите колко пари са се [в]зели и колко са се разнесли. А кусура са внесли на Каравелова[444] и Данаила Попов[445] в Магурели за оръжие.

№ 129

ОКРЪЖНО ДО РЕВОЛЮЦИОННИТЕ КОМИТЕТИ

Братя чле[нове] на ЧБРК
В...,

Внимателно бързайте! И нищо от пределите на уставът няма да въртите, а по съдържанието му всичко тряб[в]а да се върши и скоро!... Ц[ентралният] к[омите]т [в]сичко Българско свързова с няколко окръжни центра, чрез които по-лесно, по-скоро, с по-малко разноски и по-сигурно да прави споразуменията (да [в]зема и дава). Той (Ц-т к-т) по местоположението между тукашните страни намира за добро да бъде цент[ъ]р[ът] окръжний тук, което вий на драго сърце, ако приемете, ще си приготвяте полека-лека тайни войници (решителни и постоянни юнаци), които ще се намират за всякакъв случай, ако би! Вий, членовете на тоя окръжний цент[ъ]р, ще нареждате способни работници да свързоват изкуствено на [в]сичкото това окръжие селата, по-малките градове за тук така: от село по двама – председателят и един от по-първите им юнаци, които тряб[в]а да се познават един други, че когато се съобщи на председателят нещо, той пък тряб[в]а да го съобщи на командающият юнак, който ще знае как за по-нататък да върви. От [в]сяко място по двама таквиз ще ги бележите в тукашната кондика и в същото време ще им промените имената на единият и на другият и ще им кажете да броят в селото си от първо №-р вместо имената, [на] които ще стъпят в святото народно дело. И [в]се под същото им №-ро веч ще [в]земат и да-

ват за [в]сичко. После вий оттук от време на време ще им искаме №-рата, колкото са придобили, без имената им да познавате, освен председателевото име и на по-първият им юнак. Също така от време на време ще им искаме печал[б]ата откъм пари, срещу които ще им даваме разписка от Централният комитет с печатът централни, пък [в]секи кой кога приноси в касата, ще му се дават от час[т]ните разписки, на които разписки тряб[в]а да има ударен печат от същото място, под който комитет (село) зависи, който печат из най-напред тряб[в]а да се поднесе писмено тук в окръжният цент[ъ]р да се припознае, което писмо тряб[в]а да се крие. И за малки разправии и неспоразуменията, зависещи под тоя окръжний цент[ъ]р, ще се разправят тук по най-добри разглеждания, а относително до смъртно наказание ще се явява и в Ц-т к-т, ако времето допусне; инак за [в]сяка смърт ще се иска отговор (фактично). На [в]сяко село тряб[в]а да се промени и името, като напр. както виждаме вашето. Също и писмата под тоя начин. На същото име – на човекът и на селото – няма да се [в]зема и дава; и писмото – надписът му като че ли не е за това село.

За всичко тая работа ще минава в две кондики: едната е, която ще бъде ключ на другата, с която ще се [в]зема и дава за всичко под №-р, и тя ще бъде [в]секи ден в ръцете на комитетските членове; а другата, на която ще бъде написано правото име на селото и промененото, също и имената на двамата души от селото, и №-рата им и пр. всичко преиначено в друго – в нея кондика ще се бележи, която ще носи името „ключ на [в]сичко“, от който ключ дневната кондика ще се оправя, ако би нещо да се е забравило. Па и други, който не е писал в тях, като [в]земе ключът и дневната кондика, да може да разбере [в]сичко. В ключът и в дневната кондика на [в]сяко село по-особ[е]но ще станат всичките му бележки: кога, каквото става – добро или зло; в коя година с постъпило селото, в кой мес[ец] и ден; също и за приносът му; и за разноските, така ще се бележи. Така също и [в]сяко село ще бележи за своите си придобити членове в кой ден постъпя, кога какво дава и кога каквото зло или добро е направил.

За всичките речени горе бележки, доходи и разходи от [в]сичкото окръжие, като се приключват от време на време в окръжният цент[ъ]р заедно с подобните и оттука ще се предават в Ц-т к-т, когато се поискат.

Около 25 октомври 1872 г.

№ 130

ОКРЪЖНО ДО РЕВОЛЮЦИОННИТЕ КОМИТЕТИ

[1]872 8/врия 29, Плов[див] №-р 44-й

Братя

В...,

Пред[и] двайсет дни пратен човек нарочно от Влашко да ме вика за там, не знам за какво!? Днес телеграфирах, че после 30 дена ще се о[т]правя за там.

Имаме дадени думи да се вършат много работи, казвал съм ви! Може би за Военното училище да се тури в ред или пу[шките] и правилата военни, за което аслъ бях готов после малко време да отидех да се туриме в ред.

Сега, като ме и викат оттам по-скоро да отида, гледайте да съобщите по [в]сичките членове и по вън, да съберете пари, колкото можете повечко, та да се види за горните нужди, защото не можа лесно да отида пак, може и никога?!... Та пари, пари!... И колкото повече съберете, ще ги дадете на приносящия, познатият ви Пощa,[446] ако сами не до[й]да после 15–20 дена.

Забравил бях да ви оставя разрязана книга; сега ви изпращам, чрез която ще ми търсите подписка тайно...

№ 131

ПИСМО ДО ЛЮБЕН КАРАВЕЛОВ[447] В БУКУРЕЩ

1872 ок[томври] 30-й, Плов[див] №-р 44-й

Байо,

Вчера се известих, че имало от вас човек нарочно до мене, н[о] не срещнах се; за това се известих от тракийската поща и с думи, че по-скоро тряб[в]ало да до[й]да в[ъв] Влашко, което аслъ бях готов подир малко да до[й]да да се развидя за работите, дето ви бях писал по-напред; като за Военното училище в Сърбия и пр. Н[о] рекох по-напред да съставя в България и Тракия няколко окръжни центра, които центра да [в]земат и дават с[ъс] своите си села, щото под тоя начин се работи с по-малко разноски, по-скоро и най-сигурно, за да не би [да] пропаднела работата в неприятелски ръце. Тъй Ц[ентралния]т к[омите]т чрез тоя цент[ъ]р да прави работа с [в]сичкото окръжие.

Още съм сами, не намерих човек, комуто да предам работата си и аз да се заловя за другото, щото и пари да се намерят по-скоро, па и предателите ни да не съществуват вече нийде из Българско! Но щяло да стане малко гюрюлтийка от бръснатите глави, то се знае, н[о] и без така няма работа скоро.

Казах по-горе, че няма кому да поверя работата. Не, има; но едному работата му го не допуща; пък да оставя, работата веднага ще се компрометира, а да ходи като мен, не стиска му беру (страх го е). Други има много като Д. Общ[ий],[448] н[о] аз не смея да пущам хора да лъжат народа от каквато не е работата и да казват, че тий [я] вършат, не че се пращат от по-голямо място. А по-умните и за в работа хора, като се поогледат в таквиз работници, и казват: „Това са шарлатании и прости работи!“ За най-добре да се върши, щото ни шпионин да не може да разбере, по-сигурно, по-скоро и с по-малко разноски да ходи работата; така тряб[в]а, както [я] върша. Като до[й]да, разясни ще ви. До 30–38 дена може да до[йда]. Ако е такваз работата, щото [в]сичко да оставя и да до[й]да, пак от 30 дена по-напред не мога [да] до[йда].

Райнов[449] е в Ц[ари]град и направил е работа и ще бъде главний управител на железницата в Пловдив. Мнозина ми подписват от нашите, че той никоги не може да бъде инакъв?...

После 20 дена ще се завърна в Пловдив; дано намеря твое писмо, в което да ми разясниш защо ме викате. Н[о] аз пак, както и да е, тряб[в]а да до[й]да. Н[о] малко после, докато да съставех Българско с няколко окръжни центрове. Много ви здраве от вашите от Копривщица. Ходих.

Твой: Драгойчо[450]

№ 132

ПИСМО ДО РЕВОЛЮЦИОНЕН ДЕЕЦ

Приятелю Стефане,[451]

Забележете на приносящия, които познавате [като] чисто народни хора в Хаскьой, за да се отправя направо до них.

Димитроолу Ованез ефенди[452]
в Калпак[лъ] мах[але]. Бр. Ад. Велиаа.[453]

Октомври 1872 г.

№ 133

БЕЛЕЖКА ЗА ПРЕДАДЕНИ КОЧАНИ С КВИТАНЦИИ

Пазар[джик?]

Оставям в Едирнели Афъзаа[454] коли централ[ни] 10 от № 205 – 1872 ное[мври] 6.

В Стамбоолу Мехмет Ефенди[455] – бил[ети] цен[трални] от № 285 – 1872 ное[мври] 9.

№ 134

„НАРОДНА КЛЕТВА", ПОЛАГАНА ОТ КОМИТЕТСКИТЕ ДЕЙЦИ

Народна клетва

Заклевам се в евангелието, в честта си и в отечеството си, пред бога и пред чес[т]ното събрание на съзаклятието, че от [в]сичко, което ми се яви, няма да кажа и открия никому нищо до смърт и до гроб.

Заклевам се и обещавам, какво [че] полагам за святата тази цел живот и имот.

Заклевам се и обещавам безусловна покорност на законите и на заповедта на съзаклятният таен Централен български революционний комитет съвременно мълчание и тайност на делата.

А в противен случай, ако бъда предател или престъпник, съгласявам се да бъда прободен от оръжието на това съзак[л]ятие, което има длъжност да ме брани, а и право – да ме съди.

Заклевам се.

Забележка: Новооглашеният ще се изправи пред една маса, на която ще има сложено едно евангелие или кръст, един нож и един револвер, и ще си тури лявата ръка на сърцето и дясната ще я вдигне нагоре и ще следва да дума следующите думи, т. е. гореизложените.

Преди 6 ноември 1872 г.

№ 135

ПИСМО ДО ЧЛЕНОВЕТЕ НА РЕВОЛЮЦИОННИЯ КОМИТЕТ В СЛИВЕН

1872, 9 – 9/врий

№ 45

Братя членове на ЧБРК
в Стамболу Мехмед ефенди,[456]

Бързайте и внимателно! И нищо от предели-

те на уставът няма да вършите и по съдържанието му всичко трябва да се върши и скоро!... Ето какво Ц[ентралният] k[омите]т [в]сичко българско свързова с окръжни центра, чрез които места по-лесно, по-скоро, с по-малко разноски и по-сигурно да прави споразумения, т. е. (да [в]зема и дава) с ч[астни]те k[омите]ти. Ц. k-тет по местоположението между тукашните страни намира за добро за окружний цент[ъ]р да бъде тук, което вий на драго сърце ще си приготвяте полека-лека и тайни войници от решителни и постоянни юнаци, които ще се намират за всякакъв случай, ако би. Вий, членовете на тоя окръжния цент[ъ]р ще нареждате способни работници да свързоват по-малките градове и села на това окръжие за тук от [в]сяко село по двама души: председателят и един от първите им юнаци и тия двамата трябва да се познават по-между си, че когато се съобщи на председателят нещо, то той пак трябва да го съобщи на главнокомандующий юнак, който пък ще гледа за по-нататък. И така, като се забележат от всяко място в кондиката по двама таквизи и в същото време ще им промените и имената в други несъществуващи там и ще им кажете да броят в селото си от пръв Номер вместо имената, които влизат в работата и са под същото № на [в]секи един ще [в]земат и дават за всичко до край. После вий оттук, от време на време ще им искате номерата, колкото са придобивани без имената им, освен дето ще познавате само председателят и от по-първите им юнаци един. Също така от време на време ще искате и печалбата им откъм пари, срещу които ще им давате и разписки от Ц. k-т с печат Централния. Пък [в]секий, кой когато дава в касата, ще му се дават от

частните разписки, на които разписки трябва да има ударен печатът от същото място под дето зависи, който печат окружният цент[ъ]р да се припознае и това писмо тряб[в]а да се крие на здраво място.

За малки разправии и неспоразуменията ще съди окръжний цент[ъ]р по най-добри разглеждания; и относително до смъртните наказания ще се явява и на Ц-т k-т, ако времето допуща, инък за [в]сяка смърт ще се иска отговор (фактично).

На [в]сяко село трябва да се промени и името, както напр. виждате вашето. Също и писмата под тоя начин на същото име на човека и на селото няма да се [в]зема и дава и на писмото надписът, като че не е за това село. За всичка тая работа ще минува в две кондики, едната ще бъде ключ на другата, която ще бъде [в]секи ден в ръцете на членовете и в нея ще се [в]зема и дава без имена и с номер.

Другата, която ще носи името: „ключ на всичко", и от която ще се оправя дневната, затова в нея (в ключът) ще бъде записано и правото име на селото с[ъс] замененото и правото име от селото на председател[я] и по-първият им юнак и пр., от който ключ дневната кондика ще се поправя, ако би нещо да се е забравило. Па и други, който не е писан ни в едната, ни в другата, като ги [в]земе и да може да разбере всичките действия. В ключът и в дневникът трябва да се пише на [в]сяко село всичките му работи: селото откога е постъпило, кога, какво е принесло и какво изработило; в коя год[ина], месец и ден, така също и [в]сяко село ще бележи за вътрешните си действия. За всичките речени горе бележки, доходи и разходи от [в]сичкото това окръ-

жие, като се приключават от време на време в окръжният цент[ъ]р заедно и с подобните и от тоя град, ще се предават в Ц[ентралния]т к[омите]т, когато се поискат.

Ще кажете и това: [в]секи член по-скоричко да гледа да пренесе десятокът си от [в]сичкото си имание веднаж за[в]сякоги, освен това да прибързат по-скоро да дадат и по 10 (десет) лири т[урски] за пушка иглена, която ще му се даде. Десятокът на [в]секи член оставя се на [в]секиму по чистата му съвест да пресметне [в]сичкото си имание и да даде дългът си. Чисто народният мъж дава всичко, па и себе си жертвува.

Аслан Дервишооглу Кърджалъ

[И кръгъл печат с лъвче и текст:]

Български революционни централен комитет

№ 136

КВИТАНЦИЯ ЗА ПОЛУЧЕНА СУМА ОТ РЕВОЛЮЦИОНЕН КОМИТЕТ

№ 101-й Месец... 187...
ЦБРК
в
БЪЛГАРИЯ

Центр.

Приехме от ЧБРК в Паз[арджик] или Юдачооглу Селиникли[457] гр. 416 или чет[и]ристотин и шестнайсет от л[ири] тур[ски] чет[и]ри от 104 гро[ша].
Чрез... х. Асанаа[458]

Преди 14 ноември 1872 г.

№ 137

БЕЛЕЖКА С АДРЕСИ

Маньо Стоянов – касап
ма[х]ала Драгойчио[ва?]

[На гърба на листчето:] В Твърдица приятел: Стоян Стойов – кираджи.

№ 138

КВИТАНЦИЯ ЗА ПОЛУЧЕНА СУМА ОТ РЕВОЛЮЦИОННИЯ КОМИТЕТ В СЛИВЕН

№ 102-й
Месец ное[мври] 14-й 1872.
ЦБРК
в
БЪЛГАРИЯ

Приехме от ЧБРК в Стамбол-лу Мехмед Ефе[нди][459] гр. 1560 или хиляда и петстотин и шейсет от л[ири] ту[рски] гр[оша] 104 – сто и чет[и]ри.
Чрез: касиерът

Българ.

№ 102-й
Месец ное[мври] 14-й 1872.
ЦБРК
в
БЪЛГАРИЯ

Приехме от ЧБРК в Стамбол-лу Мехмед Ефенди... гр. 1560, или хиляда и петстотин и шейсет от л[ири] ту[рски] гр[оша] 104 – сто и чет[и]ри.
[Кръгъл печат с текст:] Български революционни централен комитет
Чрез: Касиеринът

№ 139

БЕЛЕЖКА ДО РЕВОЛЮЦИОННИЯ КОМИТЕТ В СЛИВЕН

Едирнели Афъзаа[460] *в Заара е г-н К.*, за когото ви казвах в Сливен като бях.

От днес ще гледате назначената ви адреса, а отдолу *градът* ще се пише различно.

Пощата тряб[в]а да познава мястото, инак не!

Ас[лан] Дер[вишооглу] Кърджалъ

След 14 ноември 1872 г.

№ 140

ПЪЛНОМОЩНО НА ЙОРДАН СТОЯНОВ, ИЗДАДЕНО ОТ БРЦК, ПОДПИСАНО ОТ ВАСИЛ ЛЕВСКИ

[Чернова]

1872 ное[мври] 15-й *Упълномощие* №-р 3-й

Носещият това писмо под името Кадир Афъз (Й. Стоянов), което име той според обстоятелствата може да си го изменява, като предварително яви за това на окръжният цент[ъ]р, под дето и зависи (ще [в]зема и дава за [в]сичко); същото лице препоръчва се от няколко места ч[астни] к[омите]ти за искрен, деятелен и постоян[ен] работник в светата ни народна цел, която се отнася за освобождението на милото ни отечество България.

Следователно това лице, като има от няколко места препоръчителни писма за работник, затова и дава му се това упълномощие да действува по местата: Джумайско, Османпазарско, Провадийско, [Х]аджиолу – Пазаржишко и в околността Котленска, като Медвен, Градец, Жеравна и пр., т. е. да съставя час[т]ни револ[юционни] комитети по наредбата на уставът и, от които места ще [в]зема на двама души под бележка имената – председателя ви и от по-първите им юнаци един, които тряб[в]а да се забележат в окръжният цент[ъ]р правото и промененото им име – на председателят и на по-първият юнак. На упълномощното лице, като се дава пълно доверие в работата му, затова приканва се [в]секи от речените места да уважава приказанията негови и [в]сичко, какво се е [в]зело и дало с това упълномощно лице, ще се явява писмено в окръжният цент[ъ]р, отдето пък ще се предава сметка от време на време в Ц[ентралния]т к[омите]т за [в]сичките действия, които спадат под окръжният цент[ъ]р.

Упълномощното лице ще ви разясни за [в]сичко, както тряб[в]а да се работи и писмените споразумения под какви бележки тряб[в]а да стават, щото неприятелят нищо да не може да разбере; ако би му паднало нещо в ръце. Ц[ентралния]т комитет с [в]сичките речени места ще [в]зема и дава чрез окръжният цент[ъ]р за [в]сичко, следователно и [в]секи един, за каквото и да иска да се отнесе до Централният революционен к[омите]т, нека се отнесе чрез окръжният цент[ъ]р *Стамболлу Мехмед Ефенди*.[461]

Аслан Дервишоолу Кърджалъ

1872, gek[емвpu] 29-й №-р 4-й за Ивана Муратооглу Афъзаа[462] в Тулчанско окружие.

БРЦК
в
България
№ 3-й

[Белова]
Месец ное[мври] 15-й 1872

Упълномощие

Носящият това писмо под името Къдир Афъз (Йо[рдан] Стоянов), което има той според обстоятелствата може да си го изменя, като предварително яви за това в окружният цент[ъ]р, под дето зависи (ще [в]зема и дава за [в]сичко). Същото лице препоръчва се от няколко места (ч[астни] к[омите]ти) за искрен, деятелен и постоян[ен] работник в святата ни народна цел, която се отнася за освобождението на милото ни отечество България.

Следователно това лице, което има от няколко места препоръчителни писма за работник, затова и дава му се това упълномощие, да действува по тия места: Джумайско, Османпазарско, [Х]аджиоглу – Пазарджишко, и в околността Котленска, като Медвен, Градец, Жеравна и пр., т. е. да съставя час[т]ни революционни комитети, по наредбата на уставът, от които места ще [в]зема на двама души под бележка имената – председателя ви и от по-първите юнаци по един – които тряб[в]а да се забележат в окружният цент[ъ]р – правото и промененото им име. На упълномощното лице, като се дава пълно доверие в работата му, затова приканва се [в]секи от речените места да уважават приказанията му и [в]сичко какво[то] се е [в]зело и дало с това лице, ще се явява писмено в окружният

цент[ъ]р, отдето пък ще се предава сметка от време на време в Ц[ентралния]т к[омите]т за [в]сичките действия, които спадат под окружният цент[ъ]р.

Упълномощното лице ще ви разясни за [в]сичко как тряб[в]а да се работи и писмените споразумения, под каквито бележки тряб[в]а да стават, щото неприятелят нищо да не може да разбере, ако би нещо да му падне в ръце.

Централният революционни комитет с [в]сичките речени места [в]зема и дава чрез окръжният цент[ъ]р за [в]сичко. Следователно [в]секи един за каквото и да иска да се отнесе до Ц[ентралния]т революционни бъл[гарски] комитет, нека се отнесе чрез Окружният цент[ъ]р в *Стамболлу Мехмед Ефенди.*

Аслан Дервишооглу Кърджалъ

[Написано с друг почерк:] По причина, че още печатът ни не е готов, то подписваме: Стамболлу Мехмед Ефенди.
А сетне [в]сяко писмо ще носи и окръжният печат
Същий

[Кръгъл печат с лъвче и следният текст:] Български революционни централен комитет

№ 141

ЧАСТ ОТ КВИТАНЦИЯ ЗА ПОЛУЧЕНА СУМА ОТ РЕВОЛЮЦИОННИЯ КОМИТЕТ

ЦБРК	№ 103-й
в	Месец ное[мври] 20-й 1872.
БЪЛГАРИЯ	Приехме от ЧБРК в Едирнели Афъзаа[463]... гр. 1206 или хиляда и двеста и шест от наполеона гр. 91 – деветдесет и един.
	Чрез касиерът Револ.

№ 142

ЧАСТ ОТ КВИТАНЦИЯ ЗА ПОЛУЧЕНА СУМА ОТ РЕВОЛЮЦИОННИЯ КОМИТЕТ

	№ 104-й
	Месец ное[мври] 28-й 1872.
ЦБРК в БЪЛГАРИЯ	Приехме от ЧБРК в Юдачооглу Селиникли[464]... гр. 1280 или хиляда и двеста и ос[е]мдесет от л[ири] ту[рски] 104 – сто и чет[и]ри. Комитет
	Чрез касиера х. Асанаа

№ 143

ДО ЧЛЕНОВЕТЕ НА ОКРЪЖНИЯ ЦЕНТЪР

Вае,

в Юдачооглу Селиникли[465]

Подир снощните думи работата няма да се оставя, каквито и придирвания да бъдат; имате решителни работници, които наистина няма да оставят работата, каквото и да става; но не по-хубаво да обмислюват от вас. Следователно не оставяйте ги сами. Никакви заплашвания и придирки не могат да спрат работата. Когато се работи помежду ви умно и скоро, без да дохожда вънкашен човек да ви подканя, чрез когото може да се издаде, а без него никак, ако само не стане въпрос на предателство. Работеме, както ви се казва, защото не ще оставим да се протака работата по страхове.

Вие сте вече окружний цент[ъ]р, имате и длъжност често да разпращате насърчителни писма по [в]сичките страни, които спадат под вашето окружие, още и на другите окружни центри, като се подканяте в работата да върви скоро и умно, от което насърчение и подкана на работата става по-сърчано, по-умно и по-сигурно, отколкото да се страхува човек и да [си] казва: „Чакайте да видим еди де си какво ще стане, дето се е предала работата?“ Твърде сте излъгани в тая сигурност. В такъв случай тряб[в]а скоро насърч[а]вание с примери.

Аз вече отвеждам да се срещна и с другите членове на Ц[ентралния]т к[омите]т и ще гледам да се върши работата по най-доб[ъ]р ред и сигурност и моите думи пред другите членове ще бъдат

съобразно с народът в Българско, който ми е пред очи в[ъв] [в]сичко за сполуката на нашата революция. Следователно, ако имате доверие в мен, че аз ще говоря същото, което виждам в народът и че ще гледам да правя работи, както се изискват за най-добре, защото в много работи нашите учени ми се не [х]аресват; то вие ще направите едно писмо с печатът окружний, в което ще ме упълномощите пред другите членове на Ц-т k-т, че всичко, каквото има да се върши за сполуката на милото ни отечество България за освобождението ни от турчинът, има пълна свобода от нас: да говори и прави всичко пред [в]секи българин и пред каквато и да е народност. Такова също упълномощие да направят ще поканите Плов[див] с околността му окръжният цент[ъ]р (Еski Заара), под дето спада Чирпан, Еня Заара и Казанлък със своите околности и окръжният цент[ъ]р (Сливен), под дето спада и Котел със своите околности, ако тия окръжний центра така също имат доверието си в мен. Да се върши работа така тряб[в]а, с което правите да тежи гласът ми. И ето работа като каквато тряб[в]а.

В. Л-ский (Ас. Дер. Кърджалъ) Ибриямаа Анадоллу

След 28 ноември 1872 г.

№ 144

СМЕТКИ И БЕЛЕЖКИ ВЪВ ВРЪЗКА С ОБИКОЛКАТА ИЗ ЮЖНА БЪЛГАРИЯ

[с. 1]

Конски раз[носки] извън [й]емът

кован двата крака...	6: 10
каяр четир[и]те крака...	6:
кован...	12:
	24: 10
един кон каяр, а другият	12:
кован, изново един каяр	6
чесало, гребен и гебре...	5: 30
гем, юлари два и два колани и терлик...	62: 10
	110: 10

[с. 2]

В Но[ва] Заго[ра] съмнителни богата[ши] и първен[ци]

В Кар[лово] на изпаднал наш И. С....	110
на тракий[ската] поща...	20 1/2
телеграфа в Пло[вдив] три...	61 1/2
на тра[кийската) поща за София...	104
	336
за тескерета две [?] и кефиллимета две	24
на пощата за Тър[ново] 12 дек.	45
за тескерета две	25

загуба от жълтици на 18 дек. 1872 на ловчанските затворници в София – за двама души... 200

В Кар[лово] разноски за коня и

х. 96 86 83 83 89 99 97 86 97

х. 99 87 95 86 87, х. 88 91 82 94 97
х. 95 91 88 91 82 99 84, х. 85 94 87
77 94 97

82 86 95 86 84 99 90 91 х. 90 83
94 97

х. 84 91 83 82 86 95 86 84 х. 98 86
87 77 86
97

92 99 80 91 84 х. – 91 89 71 97
83 82 99 88 81 х. – 97 69 89 77
94 99

[В]земам 3 наполеона – гр. 273

мене	32:
Пазар[джик] дребни раз[носки]...	30
Панаг[юрище] – за кон[я] и мен, дребни дру[ги]...	28
Копр[ивщица] – за кон[ят] и мене...	29 1/2
Стрел[ча] – с конят заедно...	18
Плов[див] дребни и кон...	23:30
Ени ма[х]але...	8 1/2
[Х]аскьой с конят и дребни...	37
Чир[пан] с коня и дребни...	15
Ес[ки] Заа[ра] с конят и дребни...	28:30
Ени Заа[ра]... дребни...	17
Сливен с двама конни[ци] и дребни	19 1/2
Ичира	17:10

за револвер на дяда х. Ма[кария]

[с. 4]
Писмо за Стамболлу Мех[мед] ефен[ди][466] № 46
Писмо за Едирнели Афъзаа[467] №-р 47

Коте[л] дребни...	5:5
	309:25
Сли[вен] с коне и дребни...	16
Ени Заа[ра] с кон[я] и дребни	18
Еск[и] Заа[ра] дребни...	8
Чирпан с коне двама...	17:30
Плов[див] дреб[ни]	12
Пазард[жик] дребни...	19
	400:15
От първи деке[мври] до 25-й с още един конник...	302
спирам се в една тайна къща от 10 дек[ември]	

Мои [разноски] за подкърпование обувките ми...	10
гребен...	3

Ноември-декември 1872 г.

№ 145

ПИСМО ДО ДИМИТЪР ТРАЙКОВИЧ[488] В СОФИЯ

№-р 46-й

Байо Д. Трайкович

в София,

Приносящият е човек наш, който се изпраща направо до вас, да му дадете всичките си бележки (отговор) на долните питания:

Байо, [за] всичките станали работи в[ъв] вашият град от правителството турско върху нашите хора причината си бил ти! Така казват мнозина и нарочно хора сме изпращали преди тая случка, за да ви видят как стоите в нашите работи, които потвърдяват, че вие сте казали пред пашата, какво в София съществувало к[омите]т, а именно показал си даскалетинете! За таквоз предателство, ако и да ми са казвали наши чисти хора, но пак не съм им повярвал, за да не би [да са] били излъгани. Ето днес [в]секи българин се вика на работа да покаже родолюбието си, защото часът се определява за сватбата, а до кой предел е дошла работата ни, не ще да ви кажа, защото пред много наши лица оставате съмнителни.

Вам засега не остава друго нищо, а точно да дадете описание на приносящият за [в]сичките станали работи в градът ви: как се е предала работата из най-напред; кой, кого е предал; кому, какъв е бил истиндакът; именно затворените кои са, отде са и под какъв затвор са и съдбата им какво сочи?! Действията на тая работа точно да опишете от първият ден досега; кога как се е осъждало в конакът. Писмено за [в]сичко ще дадете на приносящият, но това писмо ваше тряб[в]а да му го дадете извън градът, като излезе да си върви. [В]сичко това по чиста съвест тряб[в]а да направиш, т. е. твоите и на другите кривините, защото на признателният донейде се опрощава, ако той в незнайство е извършил. Ако се докаже, че ти ще излезеш чист, тогава ще [в]земаш и даваш за по-нататък от онова място, отдето ти се е дало червената книжка (уставът).

Аз съм, който ви се бях представил с турски дрехи у вас в собата с печатно писмо към вас.

В. Л[ъв]ский

П. П. От противната твоя страна (х. Мано), за когото казваш, че бил черна душа, днес мнозина потвърдяват за него, че бил доб[ъ]р човек и народен, а от вас се боял, за да не го предадете! Кажи ми за по-нататъка сега.

Същий

[На с. 4 адрес]: *За Д. Трайкович*
в София

Преди или на 12 декември 1872 г.

№ 146

ПИСМО ДО ЧЛЕНОВЕТЕ НА ОКРЪЖНИЯ ЦЕНТЪР В ГОЛЯМ ИЗВОР

№-р 47-й

Братя,
в Окружният цент[ъ]р
Сюлейманооглу Дауд.[469]

Като не беше при мене разрязаната книга и да ви пиша през нея, то ще дадете доверие на думите на приносящият каквото ви каже. Той се познава с Д. Пеев[470] ваш. Среден на бой, червени мустаки, сиви очи, бял на лице, в говорението си е бързорек. Той нарочно е отправен до София да разбере точно работите станали и да замине през вас, да ви разкаже, та същото да явите и на другите ч[астни] k[омитети] и да ги насърча[ва]те в предприятието да вървят напред, без да изгубят куражът си. Да събират пари за оръжие и пр., защото сватбата е близо, отивам на мястото, за да се определи деният вече.

Аз имах писмо от председателят на Ц[ентралния]т k[омите]т, в което ми се казва да дам глас за революция, но аз това писмо [в]зех за неразбрано и не дадох глас, защото гледам на някои страни още нямат известие, пък откъм чисто оръжие нямаме никъде нищо. Сега вече [в]сичките частни k[омите]ти търсят средства за пари: кои ще продават стока, други ще вдигат с лихва и скоро, скоро да събират парите си [в]секи ч. k-т и с първо писмо, като се поискат, каквото се внесат, това ще и да бъде! Явете на [в]сичките ч. k[омите]ти да бързат и колкото вече могат да съберат пари и да са готови, че отпосле два дена да искат някои си да внесат пари, вече е късно и за тях няма оръжие.

На приносящият забележете и вие точно както са станали работите около вас, който пък ще ги отнесе в другите окръжни центри, които пък ще разнесат тая работа по своите околности.

Изпращам ви една разрязана книга от окръжният цент[ъ]р..., та когато има нещо да ви се пише или вий да пишете, чрез нея книга ще правите споразуменията за [в]сичко; без нея книга [в]сички писма няма да се [в]земат за истинни. Както ви е вече разправено, бар подписката тряб[в]а да бъде писана през нея и отдолу още веднаж тряб[в]а да се пише отворено подписката, за да се знае писмото отдека е.

Аз вече вашата подписка оставих в тоя окръжний цент[ъ]р, па и същото име на селото ви, така също ще забележите и вие тяхната.

Приносящият ще ви каже как с приносящият заедно Д. Пеев или от вас който друг да до[й]де един в Ловеч и там, като до[й]дат, никому няма да казват, че аз ще премина през там.

Казал съм на приносящият какво ще прави, като отиде в Ловеч. Гледайте да отиде с приносящият Д. Пе[ев], че като пристигнат в Ловеч, Д. Пеев тутакси да ме потърси, той знае мястото ми (в коя къща) слизам; ако ли ме няма още, то той да яви на оная къща, че ида, та да са известни, пък Д. Пеев сутринта рано да излазя накраят в Ловеч, или вечер, той знае на кое място.

Д. Пеев, ако има нещо принесъл като фишеци, от Влашко да ги даде на приносящият.

Братски поздравлявам и целувам всички куражлии членове.

Ас. Дер. Кърджалъ

[На с. 4 адрес]: *За Сюлейманоглу Дауд*
В[ъв] Видин

Преди или на 12 декември 1872 г.

№ 147

ПИСМО ДО ЧЛЕНОВЕТЕ НА ОКРЪЖНИЯ ЦЕНТЪР В ГОЛЯМ ИЗВОР

1872 дек[ември] 12. №-р 47-й

Братя в Окружният цент[ъ]р
в Сюлейманооглу Дауд,[471]

Напред и не бойте се! Нека българското юнашко око се не бои вече от мъките на дрипавият чимак. Ето времето се вече решава; близо е да докажем душманину, че българинът не ще бъде вече роб, а свободен и който от тях не припознае нашите закони и да живее с нас по същите граждански правила, той с всичко в един миг ще стане на прах и пепел.

Ний, членовете на Централният комитет, с[ъ]бираме се да определим вече време за общонародно въстание, защото силно ни принуждава вънкашното обстоятелство без друго да вървим на бой и минута да се не губи! Но това спираме за някой месец и друг, докато се известú по [в]сичките страни на Българско да се приготвят откъм барут, куршум и пр.; да дават кой колкото пари вече има; да [в]дигат с лихва кой колкото вече може, които пари наймного до два месеца да бъдат готови, че щом пишем, да се донесат задето ги поискаме, та докато се нарежда работата за революция, да станат готови пушките и [в]сичкият други припас и да се разнесе по местата, задето е нужно, защото вдигнем ли вече народните байраци, дотам е [в]сичкото приготовление! Всичко това по-скоро да съобщите по [в]сичките страни!

Приносящият е наш брат от окръжният цент[ъ]р Юдачооглу Селиникли, нему ще дадете адресът си и ще [в]земете адресът им за споразумявание писмено и [в]сякак. Точно ще му забележите на книга за [в]сичките станали там работи и сега как стоят. [В]сичко, щото има донесено от Влашко, да го дадете на някого и да го донесе в Ловеч на Николча [Х]алачат в ма[х]алата Дръстене, а по-скоро вижте да ми изпратите фишеците на иглинячката ми. [В]сичките тамкашни имена да ги промените в други. И моито вместо Ас. Дер. Кърджалѣ ще познавате: Ибриямаа Анадоллу. А подписката ми ще я дирите чрез разрязаната книга без печатът, защото печатът падна в подозрение.

Приносящият и ус[т]но ще ви говори за нещо, вижте, ако можете дайте му здрава дума.

Ибриямаа Анадоллу (В. Л-ский)

№ 148

ПИСМО ДО ХРИСТО ИВАНОВ[472] В ТЪРНОВО

№-р 48-й

Брате Христемага[473]
в Търново,

Всичко що си писал чрез Алилаа Селевли (Ловеч) и писмото чрез *Дяда Калугера*,[474] с когото се срещнах в Ески Заара, всичко това получих и разбрах.

Вече разбрали сте вънкашното положение, че ни нуди без друго да вървим на бой, което мисля да сте съобщили досега дето вече знайте! Ако ли не сте, то ще съобщите на[в]сякъде и ще съобщите какво засега революцията я отблъснахме за някой месец друг. (Следва горното копие.)

Брате, по причините софийските печатът няма да се [в]зема и дава до извес[т]но време! А само с подписката ми, която ще я търсите чрез разрязаната книга и от днес ще познавате името ми: *Ибриямаа Анадаллу*. Известни да сте, че Д. Общ[и][475] предава всичко, щото знае! От София до[й]де човек нарочно да ми разправи затова, който се познава с Д. Об[щи] да стои нащрек, в къщата си да не спи, а по приятели.

На или след 12 декември 1872 г.

№149

ПИСМО ДО ЧЛЕНОВЕТЕ НА РЕВОЛЮЦИОННИЯ КОМИТЕТ В ЛОВЕЧ

1872 дек[ември] 12-й, *Бъл[гарско]*

Братя

в Алилаа Селевли,[476]

В писмото ви от 1872, 7 окт[омври] е [отбелязано] да не дохождам скоро в градът ви, защото можело да стане!... А председателят ви, в писмото ни, по негово мнение [смята] да до[й]да, та да види както тряб[в]а да се върши, защото, според както ви виждал, от вашите кожи цървули не ставали! И [в]сичкото това произхождало от страхът ви. По думите на председателят ви о[т]правих се да до[й]да в градът ви и да се срещна с някой и друг веднаж за[в]сякога, защото и времето е вече твърде късо, та и не ни остава да прихождаме за повече пъти. Току да тръгна за в градът ви, получих писмо, в което ми се бележи, че са били подхвърляли в някоя къща писма с моя подпис: *– Ас[лан] Дер[вишоглу] Кърджалъ*, – в които писма казвало [се]: да ми донесете тефтерът на еди-коя си колиба и там да го оставите, а [в]сичко друго, каквото има, да го изгорите! И в писмото уйдурдисвани [били] словата, като да приличат на моите! Писмено да ми дадете за тия писма, които са писани от вас. Пророкувам целта каква ви е била; и по вишегласие ли сте го направили, или сам някой и кой е? Ако на това се отречете и [в]секи каже от вас – „не знам", – то аз знам и ще ви го покажа да го видите кой е. За следствието на тия подхвърляни писма оставам да говоря, докато видя ще ли [се] изповяда сам оня, който ги е мушкал в портата из рязката и като какво си е мислил с това, па тогава... По тия писма страхувам се да до[й]да в градът ви. В тях тълкувам: предателство истинно, и предателство, без да ще – от страх. Но вижте какво ще ви забележа веднаж за [в]сякога: и веднаж, и сто пъти излизам от длъжността си. Пък защо исках да до[й]да...

Затова колкото писма, пари, вестници и всичко, каквото има оставено в[ъв] вас и у председателят тайни работи, да се пренесат у Николча,[477] че или аз ще премина да ги [в]зема, или други ще проводя да ги отнесе дето събираме вече [в]сичките работи, защото ни времето заповяд[в]а. У председателят има пренесени от други комитети пари, понапред ги исках, а той ми писа, че ги употребил за ден-два в своя работа. Той не е ли чел в уставът?! На комитетска[та] пара минутата се не знае кога [ще] се поиска. Сега, както казах: пари, писма и пр. да се занесат у Николчови и всичко от днес нататък кой каквото има с мен у Николча да оставя: оттам ще и получава. За по-нататък не тряб[в]а

да го питате: отде приема и за де изпраща! Мои неща, ако до[й]дат до вас отнейде, няма да ги разваляте, като писма и пр. Недейте ги и бави, а в същото време нему предавайте.

Какво да ви правя, като сами се показвате неспособни при другите, които вчера са захванали!... Днешната случка ви се е предсказвала сто пъти, че може да бъде! Срещу което изповядахте, че ще постоянствувате. Де ви е постоянството?! И затова сами не сте ли вий причината, да страдат и други хора? Като ви казвах пред Ди[митър] Общ[и][478] пред очите му, какво той не е за на своя глава да се отрежда на работа! Толкова думи не стигаше ли ви, дето ви изговорих пре[д] него, та да си съставите [мнение] и за по-нататък?! Колкото време е ходил по-напред с мене, не чувахте ли из устата му, като се оплакваше пред вас, че дето да сме отишли, него съм оставял на ханът, пък аз сами съм вършил, а него не съм представял пред другите членове да се запознае с тях! Под тия ясни думи бар не разбрахте ли, че аз само на препоръката му, отдето се праща до мене, не се доверявам в него, както и в Ангела, докато аз сами ги не опитам както знам! Но ще кажете: „Като ходихте и трима два месеца наедно, не позна ли ги?" Тук ми тряб[в]ат много думи, за да ви докажа, че в народната работа да се опознае човек доколко е родолюбец и постоян[ен] на [в]сяко нещо, че често се случва време, за да се опознае човек, па и твърде дълго време! Затова едни народи, гдето бързат за такова нещо, печелят го за по-много години, отколкото ония, които барат полека.

Вие ми казвахте: за тая работа тряб[в]а да се разпратят хора на [в]сяка страна и да се върши по-скоро; и аз ви казвах, че тряб[в]а, но няма такива хора! А вие ми показвахте А[нгел] К[ънчев][479] и Д[имитър] Об[щи]. На А. К. му казах като на учен човек, че тая работа да я научи като него човек да я върши непогрешимо, то тряб[в]ат му не по-малко [от] чет[и]ри години, като се скита на [в]сяка страна и да среща в различни мнения хора и пр. и пр. А той в тия думи ме [в]зе като че ли [в]земам на себе си привилегии! Вие чухте, като му казвах как тряб[в]а да се постъпи, и в Рушчук видяхте, като не слуша, и какво стана... Също и Д. Об[щи] ме [в]земаше за привилегист, като показваше и вам, без да разбере, че работата народна не върви по други път освен по оня, когото показвам; Д. Об[щи] да се отреди по Орхан[ий]ско и да му се даде упълномощие таквоз, решихме [в]сички вий, като повече даваше гласът си Анастас[480] от Плевен, Ваню[481] и Пъшков.[482] И отпосле малко четяхме против него писма от ония страни. Сами Пъшков и др[уги] от ония страни ус[т]но колко го нападаха, като предвиждали, че според лудите му работи скоро щяло да пропадне работата му по ония страни! Според които писма и думи писах му да до[й]де да видим това, което са казва за него, тъй ли е? Той не до[й]де. Писах му и нарочно пратих Д[идьо] Поща[та][483] пак да му каже да до[й]де и да донесе сметка от работата си (отде какво е [в]земал и де е давал), пак не до[й]де. Отидох самичек най-после, защото и писма ми до[й]доха от някои час[т]ни комитети, в които ми пишат за работи съвсем другояче показвани от Д. Общий. Повиках го с мен заедно да до[й]де да обиколим местата, отдето се напада, а той каза, че ще до[й]де и на утрешният ден вече го не видях досега. Там му останаха и сметки, и разправия за [в]сичко в затвора сега. [В]се тогава, като го не видях на другият

ден, та да му кажех да не бастисват засега и поща-та, защото работата си, докато наредим, па то-гава да се види с какви хора тряб[в]а да се бастиса. Това казах на Стояна Пандур (Войводата) да каже и на Д. Об[щи], но както за [в]сичко и затова не е слушал. Ето че вие сте си причина да треперите от страх, щото и мене вече място не давате да до[й]да в градът ви и да вдигна [в]сичко, щото има досега в[ъв] вашият град, по причина, че Д. Об[щи] познава [в]сички ви!... В подозрение като сте и за-това тряб[в]а да приберете всичко и да го предаде-те, както ви бележа по-горе. Пък вий занапред дър-зост!... Запрените запрени, а другите тряб[в]а да мислят, че са полагали клетва! Който не изпълнява клетвата, в която се е клел пред евангелието, т. е. във вярата си и в честта си, той е най-низкият и гнуснавият човек на светът! По-добре е сто години мъки чес[т]ни, а нежели да тъпче честта си и вя-рата си! Утре е ден и ще се каже на такъв: не си честен, не си българин, лъжеш и в евангелието! Сра-мувай се за честта си! Се предпочитат [в]сичките мъки на светът от родолюбивите... Нали сте се зак-лели, че ще изпълнявате уставът? Като са паднали тия братя в затвор, може би да ги пратят и в за-точение; помагате ли им, ка[к]топриписва в уста-вът: че [в]секи от другарите му е длъжен да му по-мага кога падне в беда?! Аз можех да ги отърва то-ку-щом се научих, но ще се развали голямата рабо-та, която е вече дошла да се види на видело, освен това известих се и че ще ги пуснат [в]сичките ос-вен обирачите на поща[та], затова и възпрях рабо-тата назад, че ще бъде по-добре. Па, ако тий оста-нат в затвор, скоро е с революцията заедно, да си ги [в]земем неповредими.

Слушайте сега на долните ми думи, па проща-вайте за [в]сякога, защото ви говорих, говорих, а вие сте си [в]се вие и вие! Отсега наскоро време, ако станете други, хайде да видим... Според уставът работата е, докато се не видим, че можеме самич-ки да си изтъчем платното, няма да се дава глас за въстание! А сега излазя друго! Според вънкашното обстоятелство и да се не протакат работите ни, защото да се не случат и други орхан[ий]ски подоб-ни работи, в които кой знай може да паднат ония хора, в които се надяваме да поведат работата, решава се едно твърде скоропшно въстание. Писали сме по [в]сичките час[тни] ком[итети] да дават кой колкото вече пари има и колкото може да вдига с лихва и тия пари най-много за два месеца колкото се приготвят с тях ще поръчаме за оръжие, отпос-ле и да внесе някой, няма оръжие, защото в късо ед-но време туряме се пък в друга работа и готови сме да се провъзгласи въстанието. С голяма мъка, ако можем отблъсна това време за някой месец повече, ще бъде работата много още по-добра. Годината ня-ма да прехвърли. Това ненадейно време заповядваше ми пред[и] три недели, още в началото на зимата да дам глас за въстание. Н[о] като тъй ненадейно още в нищо и никакво не [сме] приготвени, върнахме го за някой месец и друг, докато се съберем [в]сич-ките членове на Цен[тралния] к[омите]т и дадем по-доб[ъ]р ред на това въстание.

Следва още както и на окръжните центри.

В. Л[ъв]ский (Ибриямаа Анадоллу)

ЛИЧНИЯТ БЕЛЕЖНИК (ДЖОБНОТО ТЕФТЕРЧЕ) НА ВАСИЛ ЛЕВСКИ 1871–1872 Г.

№ 150

ЛИЧНИЯТ БЕЛЕЖНИК (ДЖОБНОТО ТЕФТЕРЧЕ) НА ВАСИЛ ЛЕВСКИ

[с. 1 –]	1260	1260		
	240	270	Орха[ние]	
	1500	1530		48: гр. общ.[?]

		л. т.		
[с. 1а – № 171]	Извор[484]	2		
	Етрополе		1603:½	
	Тетеве[н]	2		
	Орхание	2		
	Видраре	2		
			832	
			1603:½	
			2435: ½	

1001	наполе[она] от 91
504	медж[идии] бели 25 от 121
45: ½	напол. ½
53:	минца
1603: ½	Етрополски

				л.
210	:	от ли[ри]	105	2: Извор
210	:	от ли[ри]	105	2: Теме[вен]
210:	:	от ли[ри]	105	2: Видра[ре]
210:	:	от мин[ца]	54 :	и бели мед[жидии] разни
2443: ½				

б

[с. 1 – № 173] Яко Апостолов единонравний и словенски стран учителие Кириле и Методие, богомудрий владико всех молите, вся языки словенския утвърдити в православни и единомислий умерити мир и спасти души наша.[485]

в.

[с. 1 – № 172]

2 л. т.	124	208	182	216	380
3: пола	162	271	91	54	32
4 минц[а]	128[?]	216	[2]73	270	412
	414	695			

[с. 2 – № 174]

212	125 000
159	53
309	375 080
45	625 000
725	6 625 000
	25 000
	53
	75 000
	125 000
	1 325 000

[с. 3 – № 175] 1871 [година]

Декове

За клинов човек: костенурка – жаба водна – да я уловиш, че да я затвориш и тя ще снесе яйце, което ще го опечеш, пък яж и друго нищо.

За зъби: от трънка корен, 3:gр[ама] стипца, 1 чаша фасулова вода, 1 чаша ракия, па се тури в ново гърне да врат, но от чешма вода да врат. После [в]земи 3 камъчета бели да ги нагорещиш в ог[ъ]ня, па ги пус[т]ни в гърнето.

[с. 4 – № 175] Тогава зини над гърнето да върви парата в устата, че като поизстине водата, [в]земи да плакнеш устата си няколко пъти. Ако ли е един зъб да боли и той да е кух, тогава [в]земи киреч негасен и малко катран и барут, па ги смеси. После [в]земи малко памук, че запуши на дупката отгоре.

Сърце, дето прияда като живо: [в]земи в устата си сол и като се напълнят съ[с] солена плюнка, тури по[с]ле

[с. 5 – № 175] в устата си и малко балсама, че преглътни!

За изгорено: кромид лук да се счука с жабляка и мед [и] да се налее по[сле] с прясно мляко да се пие.

За жълтеница: мъртва коприва. Тя е горчива – цвете [?] червено; от нея да нарежиш 25: gр[ама] в половина ока шише, че да напълниш шишето с бяло вино старо, после да туриш шишето вън от къщата, да стои три денонощия. После на три сутрини да го изпий[ш]. Подир [в]сяко едно пиене да [се] изяда по

[с. 6 – № 175] 2 ореха и малко лимон с кората съ[с] залък. После това 1 лъжица оцет да [се] изпий.

[с. 7 – № 176] На всеки нам бомбандирован град без тия знакове се не може ни един ден.

Лозинка градска, лоз[инка] войнишка, въобще и лоз[инка] четовна, лоз[инка] между войводите, особено за всякакъв противен случай. И те всичките се изменяват от време на време, а в противни случайности се изменяват по-често. И на [в]секи ден, биля и по два пъти се случва. Но [в]сичките ли? Не, само оная, за която сме в недоверие. А другите си се изменяват от време на време. Според както

[с. 8 – № 176] ще ни покаже законът. Ако войвода падне в плен или умре? Ако войник падне в плен или побегне? Ако някое неприятелско отделение падне в ръцете ни, което сме сдобили с оръжието си, или прибегне да се подчинят под нашето знаме, или един по два бягат и търсят защита? Ако пратеник от неприятелска страна или сам войводата им иска да се види и разговори с войводата ни? В който

[с. 9 – № 176] град или войвода се би явили от каквато и да е народност лица да изпитват какво искаме ний, българите, от турчинът? За тоя най-важен въпрос ни един град сам за себе, ни войвода смее да подписва за някакво примирение с турчинът, като им предлагат някакви права.

[В]секи град и [в]сяко село и войвода ще знае какво да отговаря

[с. 10 – № 176] на това питание, като ще с приготвен от по-напред за това.

[с. 11 – № 177] *За вапцилка* алено

На една ока

гр[ама]

40 : кърмъз

40 : тергия

50 : кезап вода — гр.

10 : калай топен — 100

8 : зардишяв [?]

За червено

гр[ама]

30 : стипца

30 : тергия

и 200 : брож[д]. Откат[о] се изпере от стипцата и тергията, стипцата и тергията се туря, докато е студена водата, после ще ври 2 : часа и ще се изпере в студена вода хубаво. Пак ще се тури друга вода

[с. 12 – № 177] и броэкдат[?] ще се тури изведнаж, докато е студена водата. Па ще се тури на ог[ъ]нят и като се сгрее, додето може да ти търпи ръката, ще се свали от ог[ъ]нят и ще се турят нещата, които ще се вапцуват, и ще се разбърковат начесто да се хване добре боята – до 2 часа; па ще се тури на ог[ъ]нят да възври и като възври, ще го свалиш; па ще извадиш нещата, а в чорбата ще туриш до 2 ок[и] пепел и ще туряш студена вода, додето стане чорбата да ти търпи ръката.

[с. 13 – № 177] Тогава пак ще се натопят нещата и да се разбъркат добре и по-скоро ще

се извади да се опере в студена вода. Свършена посла.

[с. 14 – № 178] Току-що се яви зората в един прекрасний майский ден. Излязох аз из одаята душевно много съкрушен. Но где, към кого аз да тръгна? Кой може да ме утеши? Към кой мъдрец да се обърна със съвет да ми се яви? И тъй си мислех с нетърпение и много, мно[го] аз мълчах. По сърдечното си влечение към Трапезица аз тръгнах, навред там тихи [ветрец вее][486]

[с. 15 – № 178] Искам, мамо, да те видя и вси мили у дома, но знамето ме не оставя. До кога ли ще мога, до [кога?].

Сбогом, мила, кой знай дали щеш ме видиш вече жив. Но, драга, не щеш ме забрави,

[с. 16 – № 178] ако падна аз убит

Сал за тебе мисля, мамо, и се готвя за боя, пред вразите рамо с рамо в кръв ще се облея.

Сбогом, мила,
кой знай дали и...[487]

[с. 17 – № 179] Пазар[джик]
Писмо за мене: Махмудаа Едирнели,[488]
на Кирко Бухаловият хан.
х. Афъзаа
тяхна подписка
П. Т. Бонев[489]
на пликът – Ма[х]алаа

[с. 18 – № 179] Сюлюк кавак [?]

[с. 19 – № 180] 1. Да си приготвят човек от [в]сяка страна, готов за представител, дето се повика да разгледва народни работи, върху които ще бъде упълномощен от мястото си и да гласоподава.

2. Да се събират каси, под какъвто вече вид можат, от които пари ще се улеснява и
[с. 20 – № 180] представителят, докато отиде и да се върне.

3. Да се приготвят някоя и друга къща или хан, т. е. място у наши хора, дето да се намира за [в]секи ден по малко сено и ечемик, та кога замине наш човек със знакът си, по което ще се познава, че е наш човек и тогава ще се приема в такова място, щото да не бъде
[с. 21 – № 180] пред очи на правителството, пък за каит[ене] на тескерето му показащем му как; таквиз места тряб[в]а по-скоро да се приготвят, че не дай, боже, ако би се компромитирал някой да има място за укриване; също и оттук за на друго място.

4. Да се привързоват град с град, село съ[с] село, с по един човек
[с. 22 – № 180] по-разбран и безстрашлив, който ще работи по висшегласието на техните си; ни една дума няма право да изрече, докато се не пита от техните си и да му подпишат.

5. От едно място на друго коги се изпраща пратеник с писмо или като тъй, без знакът да се не приема и да се не изпраща, защото може

[с. 23 – № 180] да се случи някоя измама? Па и от същите работници днес е доб[ъ]р и постоянствува, а утре може не? Имаме примери.

6. Тряб[в]а да се издирват войводи, били учени или прости. Има ги! Като дето са хайдутували по година, две и повече; на които и ще се казва по нещо според човекът, а

[с. 24 – № 180] комуто не е никак за казване спроти неговите слабости като в пиянство или тайна не може да удържи или не чувствува никак от такова нещо, то за таквиз тряб[в]а да им се бележи мястото, дето живеят. [За]щото, когато потряб[в]а, да го знаем де е.

[с. 25 – № 180] 7. [В]сичките дейци в градът тряб[в]а да се разподелят в работата, кой за каквото може, като например: един има влияние между гражданите и чорбаджиите, други – между селските учители, чорбаджии и пр. [В]сичките да се приберат в една точка и от време на вре-

[с. 26 – № 180] ме да им се иска работата. Също и градовете ще предават работата си в друга по-голяма точка.

[с. 27 – № 181 – № 182] Кажи ти на издайници ни,
че знаем делата им,
които те извършават
да трепят вòйните ни.
Сбогом и пр.

Чуй, мамо, как затръбява
тойзи глас

за кървав бой,
[с. 28 – № 182] но вишний нек ни защищава,
както прави всегда той.
Сб[огом]!
[с. 29 – № 183 – № 184] В Пло[вдив?]
Никола Ранелов [?][490]
пък друго
Афъз ефенди
на Търнович на ханът,
пък то е за х. Асана[г]а
[с. 30 – № 185] Чрез Сребр[о][491] в Соп[от] –
за х. Афъза[г]а в Карло[во],
на х. Асана[г]а на хана.

[с. 31 – № 186] Негова милост ви го оставям тая вечер гост и препоръчвам ви го за от най-добрите ни юнаци и решителен въ[в] [в]секи случай. Достоен е да удържи до смърт всяка тайна без съмнение. Свободни да сте пред него въ[в] [в]сичко. И разберете се за каквото има да ви разправи.

[с. 33 – № 187] да ходим да се
скитаме
немили, клети, недраги.
Аз зная, майко, мил съм ти,
че може млад да загина.
Ах, утра, като премина
през тихий бели Дунава.
Но кажи какво да правя,
че ме си, майко, родила
и пр.
На бащино ми огнище,
там дето аз съм пораснал
и първо мляко засукал,

там дето либе хубаво
черни си очи вдигнеше
и с оназ тиха усмивка
в скръбно ги сърце впиеше;
там дето баща и братя
[с. 34 – № 187] черни чернеят за мене.
Ах, мила майко юнашка,
прости ме и веч прощавай,
аз вече пушка нарамих
и на глас тичам свободен
срещу врага си безверний,
там аз за мило, за драго,
за теб, за баща, за братя,
за него ще се заловя,
пък каквото сабя покаже
и чест[т]а, мале юнашка.
А ти га чуеш, майно ле,
че куршум пропее над село
и момци вече наскочат [?],
ти излез и пр.
Нито пък слушай и хората,
дето щат кажат за мене;
нехранимайко излезе,
[с. 35 – № 187] но иди, майко, у дома
и съ[с] сърце всичко разкажи,
на моите братя премили,
да помнят и те да знаят,
че и те брат са имали,
но брат им падна, загина
за туй, че клетник не трая
пред турци глава да склоня,
сир[о]машко тегло да гледа.
Кажи им, майко, да помнят,
да помнят, мене да търсят

бели ми меса по скали,
по скали и по орлеци,
черни ми кърви в земята,
в земята, мале, черната...
И да ми найдат пушката,
пушката, майко, сабята,
и дето срещнат душманин
с куршум да го поздравят,
[с. 36 – № 187] а пък със сабя помилват.
Ако ли, майко, не можеш
от милост и туй да сториш,
то га се сберат момите
пред нази, майко, на хоро
и додат моите връстници
и скръбно либе с другарки,
ти излез, майко, послушай
с моите братя невръс[т]ни
моята песен юнашка:
как и за какво съм загинал
и какви съм думи издумал
пред смъртта и пред дружина...
Тежко щеш, майко, да гледаш
ти на туй хоро весело
и като срещнеш погледа
на моето либе хубаво,
дълбоко ще ми въздъхнат
две сърца мили за мене –
[с. 37 – № 187] нейното, майко, и твойто
и две щат сълзи да капнат
на стари гърди и млади.
На туй щат братя да видят,
та кога, майко, пораснат
като батя си да станат,
силно да любят и мразят...

Ако ли, мале майно ле,
жив и здрав стигна до село,
жив и здрав с байрак в ръка,
под байрак – лични юнаци,
напети в дрехи войнишки,
с левове златни на чело,
с игленка пушка на рамо,
и съ[с] саби змии на кръста,
о, тогаз, майко юнашка,
о, либе мило хубаво,
берете цветя в градина,
[с 38 – № 187] късайте бръшлян и здравец
плетете венци и китки
да кичим глави и пушки,
и тогаз с венец и китка
ти ела, майко, при мене
ела ме, майко, прегърни
и в красно чело целуни,
красно, с две думи заветни:
„Свобода и смърт юнашка“.
И аз ще либе прегърна
с кървава ръка през рамо.
Да чуй то сърце юнашко,
плача му да спра с целувка,
сълзите с уста да глътна.
И тогаз, майко, прощавай,
ти, либе, не ме забравяй...
дружина тръгва, отива.
Пътят е страшен, но славен.
Аз може млад да загина,
но стига ми тази награда,
да каже нявга народа:
„Умря сиромаха за правда,
за правда и за свобода!“[492]

[с. 40 – №188 – № 189] *За писмо само така*

Пък за нарочно изпратен човек с лозинка така: „Добър ден или добър вечер, чорбаджи.“ Отговор: „Дал ти господ добро, от[г]де идеш и каква е работата.“ Пратеникът ще каже: „Аз ида от добро място и имам глас.“ Тогава, ако е същият човек, до когото е проводен, ще му каже: „Ако имаш глас, хайдем в къщи.“ И сяда се вече в разговор.

[с. 41 – № 190 – № 191] За Лъ[вс]ки
тъкано платно
лакт[и]
7 : ½
платно [х]асе 5 : ½

2500
103
7500
2500
2500
282 500

[с. 42 – № 192 – № 193] *От София Самуил Юсофаче.*
Мое

Исаак Хаин[493] пращаните ми
На Трай[кович]
Мехмед ефенди Едирнели[494] на хаджи Мановат хан

[с. 43 – № 194] В София

Имам дума, пратеникът ще каже, пък на него отговорът. След другите думи те повдигне фесът си като че ли го наместя.

[с. 46 – № 195] Габр[ово]

Христо Петко[в] Манафов
Досьо Драганов
Колчо Дървото
[с. 47 – № 196] От Тря[вна]
Ас[лан] Дервишооглу Кърджалъ,[495] чрез Христо Книговезецът[496]
В Ловеч пак чрез Марин поп Луканов,[497] кафеджият[а] на дядова Станчов[ия] хан
[с. 48 – № 197] За Тряв[на]
За него писмо Павли Къньов, дюлгер, чрез Христо Никифоров[498]
[с. 49 – № 199]

235	389
1050	01
105	63
831	453
600	харча
297	
2300	
5418	
453	
4265	
ачик	
525	
270	
624 [?]	
91	
1520 [?]	

[с. 50 – № 198] Теохаров
Васил Петров[499]
[с. 51 – № 200] Ръжево Конаре – Бони, Кою
[с. 52 – № 201 – № 203] Приемам за револвери 3 1/2 лири турски.
Изприемам за два револвера 7 лири

ту[рски], пък за един остава да го платят отпосле.
Бележка от Ангела на Величкоолу на ханът да го търся
Власи х. Петров[500]
х. Калчо х. Петров
Димит[ъ]р П. Попов[501]
Нено Маринов Шипковенски
[с. 53 – № 207] Бистрица: за има, има три тополи
Народе????
[с. 54 – № 204 – № 206] На П. Никифороолу на кафенето за Димо Панков пък той за Молоолу Юсимаа[502]
х. Ибраимоолу Мехмед Едирнели Видинде[503]
Chlorophor[m]
противно
Amonia...
[с. 55 – № 208 – № 210] Пътуване близо Ора-то, час и половина Вр[ач]еш от Цвятко Първов от Хичковци до Лоза [?] Ана[стас][504] в Пл[евен]
Бр.

162
194 : ½
661
5944
6961 : 25

Таню Стоянов[505]
[с. 56 – № 211] Разград Зачо Илиев
Варош
Ма[х]але
[с. 57 – № 212] Предавам на Алилаа Селевли[506]
Пари гр. „ „ „ „ „ „ „ 2443 : ½

[с. 58 – № 213] От Алилаа Селевли [в]зимам
от 105 ли[ри] тур[ски] – 6 : л.
от 121 наполеона – 8:

[с. 61 – № 214] 28. фев. 72.
На Стоян войвода[507] за разноски, когато го изпратих от Тракия за дома му... гр. 42
На кираджията, дето закара Стояна и Димитра от Цара[цово] до Карлово... 21

[с. 62 – № 215 – №217] За Сюлейманооглу Даудовата[508] поща
1872 я[нуари] 30 кога до[й]де пощата със законите от... докараха и два коня, бяха трима души, дадох им за разноски 162
24 мар[т] 1872 на В. Йон[ков] 104

[с. 64 – № 218] 1872 я[нуари] от 16 влиза в работа Димитър от Сюл[ейманооглу] Дау[д], оставям го за другар при мене.
Негови разноски:
17 я[нуари] кога закара конят в Троян... 20:20
21 я[нуари] за харч да остави на къщата си 120
23 ян[уари] кога да носи писма на Плевен и да докара хатът в Ло[веч] минц 54
5 фев[руари] за капаклии цървули 18
212 : 20
6 фев[руари] пращам го в селото му да си промени тескерето и да [в]земе още един другар, давам му за разноски
6 фев[руари]: дават му се гр. 64

28 фев[руари]: кога ги изпратих със Стоян войвода от Тракия за Те... и пр. 105
381:20

[с. 65 – № 219] На 1872 ян. 22 с препоръчка от ЦК изпраща се А. К. за Разград и около да състави ч[астни] к[омитети]. Дават му се и печатни билети (разписки от ЦК с печата), които ще дава срещу дадените пари от ч. к-ти и от други частни лица. За в ЦК броят на разписките комитетски е от първий до осмий, а на частните – от първий до двадесетий. Дават му се и три печатни писма, два „Бъл[г]. гласа" и две прокла[мации].

[с. 66 – № 220 – № 221] На С.[509] и В. сметка
1872 ян. 17
С препоръчка изпровождам С. М.[510] и Ва[сил] Йон[ков] по няколко градове с мисия да [в]земат сметка [г]де [ка]квото съм наредил, т. е. [г]де в какво се е напреднало, а в какво – не.
Давам им за разноски от лири тур. 104: гр. 624
Я[нуари] 16: С. Мл. за тиджарет киядъ – 31
12. фев. на С. две лири турски гр. – 210
13. фев. давам на В. Й. от печатните разписки 7 от брой 14 до 20
С. М. и В. Й. от препоръчаните им места внасят 3 л. т. и 1 ингилишка л. и два ямурлука сливенски.

[с. 67 – № 222 – № 223] 1871

Димитрова[511] сметка от 1 дек. до ян. 10-й. Дадени му са 291 – за тия пари му исках сметка, а той каза, че забравил за[г]де какво е дал, нито е писал.

1872 ян. 12

Определява се Д. Общи да обикаля местата по околностите им, за всичко по налогът им от законът (Ц. К[омитет]) да носи сметка от време на време по предначертаните му за горните места работи [г]де какво става и [в]зима и дава.

Изпраща се с гр. 282

[с. 68 – № 224 – № 226] 1871

От ноември 25-й захващам да водя точна сметка отдека какво [в]земам и за какво ги давам

месец – [в]зимам:

На ное[мври] 25 от Ангела в Л. коги да отиде въ[в] Влашко 235 останалите пари в него и други по-първи [в]се от него, щото го бяхме нарекли касиерин и да харчи в пътуването ни един. Пътуването ни е било из: Ловеч в Троян, и Карлово, Клисура, Копривщица, Панагюрище, Пазарджик, Пловдив, Чирпан, Ески Заара, Сливен, Търново, Трявна, Севлиево и пак в Ловеч. В разстоянието на това обикаляние [в]зимам... [отстрани на стр. 68 текст, отнасящ се за дейността на Ангел Кънчев:] По [в]сичките тия места каквото се е [в]зело и дало, той е отговорен като касиерин.

[с. 69 – № 227 – № 228]

[В]зимам:		Давам:	
От Анге[ла] в Пл. гр.	15	давам за башлък	15
на хатът в Царацово		за изпро[водяк]	2
в Заара	2	за изпр.	3
в Трявна	3	за ечемик	16
в Севлиев[о]	54	и друго за три	
	74	обяда и 8 кафета	10
		и за едни обувки	13
		с подкови	
		за каяр на конят и	
		харч с конят	
		и аз	27 ½
			104 ½

Ангела

В Троян за ашъта подплата на хатът	
подшив за коланите	10
В Карлово за конят;	15
и за ядене в къщата, дето се	
прибирам, защото са бедни,	50
и за осигуряване друга една къща	
годишна кирия в Карлово	260½
	440½

[с. 70 – № 229]

Приведени щото харча	440½
Купих шаяк за панталони за	
Димитра и	204
мене за шев...	130
В Л. веднаж за ечемик	20½
и за сено и слама и пак за ечемик	
[в]се в Ловеч	45: ½

На Васил Дер. Ме. Кър.	
за кон и харч	210
в Бочукооглу[512] на ханът	30
на Васил Й. едно	105
и друго с трима йоще негови другари, повикани за наша работа, давам му за харч	210
в София	10
В Ташкесен на отвеждане и връщане за София	27
Между София и Ташкесен на хановете	4:30
	1437:10

[с. 71 – №231] Приведени, щото харча

	1437:10
В Те. на Дими[тър Общи]	21
В София на Дими[тра]	42
В[ъв] Враждебна, Софийско	7
На Димитра кога да върнеше хатът в София	126
На Панега на ханът	13
В Гл. два конака	10:30
В Червени бряг по Коледа за два вечера	12
В Телиш	3
За хатът	3150
На Савата[513] за харч	21
В Плевен изпроводяк, кафе и други дребни;	5
за фес за мене.	21
По „Св. Васил“ до[й]доха да ми честитят народни деца	8

на сирота жена, при която намирам прибежище в зъл случай, пък сирота няма отде... 105

	4982

[с. 72 – № 232 – № 233] Приведе[ни], що харча

	4982
Димит[ъ]р и Сава и йоще един другар изпращаме ги във Влашко с конете заедно за харч	586:½
	5558:½
Купих револвер за...	210
Я[н]. 7 в Троян. ма[настир] с го[в]едата [?] наедно	5
каяр и церих конят от настинка и за зъбица	10
синджирлия юлар	5
На Троян за хан	18:20
За 4-ри гащи платно американ	27
и шев за гащите	24
У [Х]ристьови в Дръстене изгубих една жълтица вечерта; на другия ден питах намерена ли е, казаха че не [я] намерили	54
	5335 : ½ [?]

[с. 73 – № 234 – № 235] Приведе[ни], що харча

	5335 : ½
Купих едно шишене	200
На Христя в Дръстене за тескере	9: ½
На Христя за ечемик	24:
за такъм на хатът билян гююслюк и гем на вехто	54:

За разноски на троица [от] Сюлейман
Дауд два пъти
ги викаме от Сюлейманa на
Ловеч 65
на Василя Гл. 210
5898

За пушката цици 4-ри 4
За чорапи на Димитра и за
мене 12
За пастърма на Плевен 9: ½
Изпроводяк 2
За небет-шекер за кашлица 2: ½
салеп пих, почерпих и къщните
хора 2:10
5930:10

[с. 74 – № 236 – № 237] Приведе[ни], що харча
5930:10
На В. Гл. 45:20
гру. 5975:30
за баня с един йоще 2:20
за пастърма и свещи в Л. 9:20
игли за шев :20
за книги, пера, игли 5:
5993 : 10

ян. 16
1872 ян. 16 давам на Сава Младенов
за тиджарет каядъ в Ловеч 31

[с. 75 – № 238 – № 240] Привед[ени], що харча
5993:10
От В. Й.-та сметка
изваждам 210
6103:10

На изворският юнак, който закара
коня и остави в Троян
за три оки вълна за чорапи и една
риза от тъкано платно и друга
хасявa 103:½
за сюнгер и ключ на пушка 4:25
за боза :30
за чифте копчета за риза 4
6216:15 [?]

[с. 76 – № 241 – № 242] Приве[дени], що хар[ча]
6216:15
22 я[н]. у Мар.[514] за пастърма 3
За книги на Ваня[515] 10
На В. за пликове 3
28 ян. у п[оп] Лу[кан],[516] дето живея:
за шекер 4
за яйца 4:½
28 – книга за писане 6
На Ангела шаяк за панталони
и жилетка 39
На кожухарът за балтонът
ми 10
6305:25
Фев. 7 на Христа в Л. за
ечемик 50
Фев. 8 в Л. на къщата за шекер и
кафе 5
Куршуми и същи 13
Една антерия и една фланела
шаячева 78
6451:25

[с. 77 – № 243 – № 244] Приведе[ни], щото харча
6451:25

Една ока барут
Половин ока и седемдесет и пет
драма барут 18:½
Шаяк за шуба и панталони-
лакти 19:½ гр. 87:30
Две конски торби 7:
8 фев. ходих в Тро[ян] с йоще един
другар за три дни разноски 18:10
6583:5
10 фев. на къщата в Л. у п[оп] Л[укан]
за шекер 2
10 – Ло[веч] у п[оп] Л[укан] за
пастърма 10
13 в Дръс[мене] на къщата за
шекер гр. 2
14 плащам за двата коня за
ечемик гр. 40
Преведе[ни] 6587:5 [?]

[с. 78 – № 245] 6587:5 [?]
на тайна къща за мен, за в противен
случай там държа и народни работи,
сиротинска къща е 16 фев. давам
гр. 91
19 фев. половин годишна кирия за
къща в Ловеч 60
19 – такъм за кон: седло, гем, зингии
с каишите гр. 130
19 фев. за шев на една моя шуба и
панталони 54
и за подплата с кожи 56:½
за слама и сено – 20 фев. в Ло[веч]
гр. 65
7053:50

[с. 79 – № 246 – № 247]
терза (мерилка за барут) 15
за книги 2
за три езика волски за по път
ядене 9
22 фев. в Троян за кован[е] 10
23 фев. за кон, който беше оставен
да го... в Тр[оян] за 35 дни 105
23 – разноски 12
от Л[овеч] до Тр[оян] по кулите за
кафе с троица ни 5
За кован[е] 6
7217:25
25 два дни в Карлово 60
в Дудене 1: ½
26 – в Карато[прак] 17
за илимони 1
...на общата тракийска
7296:25

[с. 80 – № 248] 7296:25
29 – в Пазарджик с йоще един
конник... 18
Гребен за мене 2: ½
Маслини и рапон 3:
На пощаджията тракийска *Ивана*[517]
за разноски в къщата му 125
В *Цалапица* на отвождане и
връщане от Пазарджик 7:
В Пловдив *3 дни* изплатих на ханът
и дребни разноски 8
2 мар[т] – Чирпилий с йоще един
конник за една вечер 13:30
7463:35

[с. 81 – № 249 – № 250] 7463:35

3 м[арт] в Чукурлии...	3
5 м[арт] в Карлово две вечери	19
5 м[арт] в Маджаре изпроводяк...	3:30
Една кутия с огледало	:30
7 м[арт] в Хамзаларе	10:½
7 м[арт] в Алабашево...	2
7 м[арт] в Абрашларе за кафе и за конете	1
За ябълки...	1:½
9 м[арт] в Чирпан за дребни разноски два дни	3
Бръснати	2
За тескере	11
Масраф	35:30
От 1870 го[д]. дълг в *Карлово* за обувки	70
И пак други дълг, кога до[й]де Д. Общий из Влашко с 30 гр., [в]земал бях назаем и нему съм ги давал	296
	7919:15 [?]

[с. 82 – № 251] 7919:15

15 м[арт] в *Сливен* масраф	16
пак тук оставям печатни писма 13 и разписки час[т]ни 24 от брой 50–73	
15 м[арт] за поправяне обувките ми	12:
16 м[арт]	8:30
17 м[арт] в Хайнито	10: 5
Кован	9:
18 м[арт] в Казанлък	7: ½
19 м[арт] в Шипка с йоще един другар	16:½
За по път маслини, хляб, ябълки	3:
От Шипка до Трявна по беклеметата кафе паръсъ на чет[и]ри места	3: ½
	8005:20

[с. 83 – № 251 – № 253] 8005:20

За пране	4:
	9:
21 м[арт] на бичкиджий-ницата	8018:20
На Николча, за да стегне одаичката	104:
22 м[арт] в Габрово – хляб, маслини, ябълки	2
	8024:20
27 м[арт] книги за разписки и писане	2: ½
30 м[арт] на Асла[ноолу] Аслан[518] и Боруеленческата поща за предс[тавител]	40:
4 апр[ил] Сюлей[маноглу] Даудовата поща	17: ½
4 апр[ил] на Тракийската поща за пред[ставител]	54:

6 апр[ил] тръгвам за във Влаш[ко] с предс. през Ор[яховската] граница; от Алилаа Селевли до Ор[яхово] за разноски три дни с кон с йоще един другар, за да ме изпрати и да се върне:

за другарят да се върне с три коня

за пашапорт 17: ½

8156

[с. 84 – № 254] 29 мар[т] забравени за еч[е]мик,
сено и за от Л[овеч] поща до
Сюлейма[н] Дауд 52
В Оря[х]ово... 8
В Ор[яхово] за каик в развалено
време 40

8256

От отзад записаните, дето съм
давал 2148:20

10404:20

[с. 90 – № 255] Приведени, що харча... 4266:½
Деца от наши хора до[й]доха да ми
честитят името на Нова година 8
на една сирота наша жена, при която
намирам прибежище гр. 105
Димит[ъ]р и Сава и йоще един другар
изпращаме ги за Влашко с коне и
давам им 586:½

[с. 92 – № 256] 6306 8539
2233 630
728

8539 9897

От Те[тевен] л. тур.
20:
минца 2: ½
бели меджидии 3:
един цванец 3: гро[ша]

[с. 93 – № 257 – № 258] От[г]де как[в]о [в]зимам:
Приведени: 2397
от Бочукооглу 600

от Исаак Хаин 297

3294

от Дер[вишоглу] Ме[хмед]
Кър[джалъ][519] 2300

5594

от Скендер Дерви[шоглу][520] 502

6096

от Искендер ефенди[521] 210

6306

18 фев[руари] 1872 [в]зимам от Поща-
та – Д. Пеев 3243 от л. тур. 102 гр.
Тръгвам за през Балканът в Тракия с
двама конници. На 20 фев[руари] [в]зи-
мам и 10 печатни писма, 12 разписки
частни и 30 общи

[с. 94 – № 259] [в]зел съм от касиерът:
6 л. т. 630
и пак 8 напол[еона] 728
11643
10685
22328

[с. 95 – № 260] 3846
358
295: 10
424
703: 30
3896: 15
5:
23

848: 10

Сума 10399: 25 щото похарчо[вам]
На парите пагуба 130 по гр. 1 на л. тур.,
а на бяло мед[жидие] 20 пари

Похарчени 10530:5[?] турски

[с. 96 – № 261 – № 262] От Ангела [в]зимам гр. по...

В Пловдив...	15
в Царацово...	2
От Ангела [в]зимам	гр.
В Серезли Юсеина[522]	15
В Цар[ацово]	2
В Едирнели Афъзаа[523]	3
В Петко Пъров[524]	54
В Кючюк Ме[хмед] Търновалъ[525]	104
В Л[овеч]	235
до тук от Анге[ла]	
в Б. на по.	1050
в Сюлейманооглу Дауд	105
Б[ог] на по[мощ]	831
Приведени	2397

[с. 97 – № 263 – № 264] Харча:

за хатът башлък	15:
в Ц. изпроводяк	2:
Харча:	
В Троян два лакти аба за ашата [?] и подшивах коланите	
[в]се на хатът	10
в Карло[во] за хатът на ханът	15
в Кар[лово] на къщата, дето стоя: за ядене и друго; за осигуряване друга къща	260
и пак в Кар[лово] за шаяк за панталони	104
	405

[с. 98 – № 265] Приведени... 405

В Плов[див] за башлък на ха[та]	15

на Царацово изпрово[дяк]	2
в Заара за изпроводяк	3
в Трявна за ечемик	12
и пак за три обяда и ос[е]м кафета	9:20
и пак за обувки с подковите	31:
в Севлиево за мене и за конят харч	22:20
и пак за каяр на хат[а]	5:
и изпроводяк	:20
в Ловеч за еч[е]мик на хатът	20:20
на Сава Младенов давам да си [в]земе кон	210
В Етрополе	30
На Васил Йонков от Гложене	105
В София	10
Ташкесен	14:½
	695:½

[с. 99 – № 265]

105	1885
38	695: ½
840	4580: ½
315	4200
3990	695: ½
695: ½	4895: ½
4685: ½	

[с. 100 – № 265 – № 266]

5594
783
4811

[с. 101 – № 267] Приведени 695:½

На Димитра в Тетевене	21
На Димитра в София	42

Въ[в] Враждебна 7
на хановете софишки в полето на
отвождане в София и на
връщане 4:30
770:10

В Ташкесен 14:½
и пак на връщане в Ташкесен 12
при кулата на ханът на отиване
и на връщане в Соф[ия] 1
783:30

[с. 102 – № 268] Приведени 783:30
На Димитра 126:
На Панега на хан 13
В Гложене два конака 10:30
В Червени бряг на Коледа за две
вечери 2
Телиш 2
леблебии и стафиди 1
В Плевен за хатът 3150
4098:20

На Савата 21
На Васил Тетевенецът[526] 103
4219:20

[с. 103 – № 269 – № 270] От Ангела [в]зимам: г[роша]
104
54
3

Приведени 4219:½
В Плевен изпроводяк и кафе и
други дребни разнос[ки] 5:
фес за мене 21:
4245:½

В Ловеч за еч[е]мик 21
4266:½

Три деца от наши хора до[й]доха да ме
сурвакат и да ми честитят на много
години

[с. 104 – № 271] харча:

гр.
В Трявна за еч[е]мик 12
В Севлиево за мен и за конят 22:20
и пак за каяр на ко[ня],
изпроводяк 5:20
В Ловеч за конят еч[е]ми[к] 20:20
За каишите на хатът, дървено
масло 1:20
В Ески Заара за изпроводяк на един
народен чиляк, и мен роднина, на
детето му едно цванче 3:
В Трявна едни обувки за по кърът с
подковите на едно 31:
и пак три яденета и 8
кафета 2:20
105:20

[с. 105 – № 271] Приведени 105:½
На Васил Йонков от Гложене 105

[с. 106 – № 272] 21 фев[руари] тръгвам с трима
конници за през Балканът в Тракия
разноските ми:

гр.: пари
21 [февр.] на Ябланскu хан :30
21 [февр.] на Дълбошкия хан 1

[с. 110 – № 273] Тук оставям едно от печатаните писма

[с. 112 – № 273] Костаки х. Ко[с]тов от фев[руари] 6 [1]872 Писмо

[с. 114 – № 273] Гласоподаванията писмено ли ще се дават? Аз как тряб[в]а да бъда в работите от днес нататък. На никаква народност няма да съобщавате нищо народно, докато не [в]земете гласът ни. С печатът как, за да не би лъсмително. В случай, ако ЦК не извършава длъжностите си, то ч[астните] ко[митети] ще променят членовете на ЦК или...

[с. 115 – № 274 – № 275] Адреса:
Г-ну Георги Чафутов в Калараш – за Хитова[527]
ВТ. М.
Г-ну Драгомирчову[528]
Братовче ми
Писмо от Лом за Аслан Дервишооглу Кърджалѣ; висок с черна брада 50-годишен...

[с. 116 – № 276 – № 278] В Букурещ – 1870 – почина брат ми Христо на 9-ий апр[ил] часа по 11 ½ по европейски през деня...

158	54	126	11 м[инца]
126	11		3 п[ола]
	54		3 м[еджидии]

32	54	
182	594	594
180		
93		182
455		312
		1088
		45
		1133

Упокои се капитан Иван[529] от Търново между Братанеца и Ортаконак в Коджа Юрт между Тетевен и Златица, на 1867 [г.]

ПРИЛОЖЕНИЯ

1. ВАСИЛ ЛЕВСКИ – РЕДОВЕ ОТ БИОГРАФИЯТА

Истинското му име е Васил Иванов Кунчев. Роден е на 6/18 юли 1837 г. в гр. Карлово. Баща му по професия е бояджия и гайтанджия, но умира твърде рано (през 1851 г.) и за прехраната на семейството се грижи майка му Гина Кунчева. Първоначално учи в килийно училище, след което постъпва и във взаимно. Поради липса на материални средства е принуден да напусне учението си и постъпва като послушник при своя вуйчо – хаджи Василий, по онова време таксидиот на Хилендарския манастир. През 1858 г. е подстриган за монах под името Игнатий. Достига до длъжност дякон.

Като юноша проявява голяма жажда за знания и тайно се надява да продължи образованието си в Русия. Такива надежди му давал и неговият вуйчо. Минали още няколко години в служба на църквата и когато видял, че няма да се осъществи мечтата му, решил да захвърли расото.

От 1861 г. се посвещава на националноосвободителната борба. Откликва на апела на Г. С. Раковски и постъпва в Първата българска легия в Белград (1862). Заради проявена храброст и ловкост си спечелва сред легистите прозвището Левски.

След разтурянето на легията остава известно време в сръбската столица и изкарва прехраната си като абаджийски чирак. През пролетта на 1863 г. се отправя за Румъния и оттам се завръща в родния си град. Веднага е задържан от местните османски власти и хвърлен в пловдивския затвор. Благодарение на застъпничеството на Найден Геров (по онова време руски вицеконсул в Пловдив) той е пуснат на свобода и получава назначение като учител в с. Войнягово, Карловско. Използва учителската си професия за прикритие и разгръща революционна дейност сред местните младежи. Заподозрян, за да не попадне в ръцете на полицията, заминава за далечна Добруджа и продължава учителската си дейност в с. Еникьой, Тулчанско. Близостта до Румъния му позволява да отскочи до гр. Яш, където търси среща с Г. С. Раковски, но не успява да установи контакт с него.

Революционната му дейност от 1861 г. насетне е добре известна на родоначалника на организираното националноосвободително движение и по негова препоръка той е приет за байрактар в четата на Панайот Хитов, която през 1867 г. преминава р. Дунав и по билото на Стара планина достига до Сърбия.

През 1867 г. Васил Левски постъпва и във Втората българска легия в Белград. След като и тя е разтурена от сръбското правителство, поради заболяване е принуден да остане още известно време в западната ни съседка. През пролетта на 1868 г. се прехвърля в Румъния, но през юни с. г. се завръща обратно в Сърбия. Полага усилия да организира чета, с която да премине в България от Зайчар, но сръбските власти осуетяват намеренията му и дори го арестуват. След пускането му на свобода отново се озовава в Румъния и се включва в живота на българската революционна емиграция.

Активното му участие в революционното движение го кара да преосмисли следваната дотогава тактика, според която ръководният му център трябва да бъде вън от пределите на българските земи. Достига до идеята, че би следвало да се тръгне по друг път, като ръководството на националноосвободителната борба се пренесе вътре в България. От края на 1868 до 1870 г. предприема няколко обиколки из българските земи и изгражда гъста мрежа от революционни комитети, които стават гръбнакът на Вътрешната революционна организация. Паралелно участва и в учредяването на

Българския революционен централен комитет в Букурещ и взема активно участие в неговата дейност до 1872 г.

Разрастването на Вътрешната революционна организация налага и по-големи грижи за нея. В негова помощ от Румъния са изпратени Димитър Общи и Ангел Кънчев. Докато Кънчев е безпределно верен и всеотдаен изпълнител на наредбите на Апостола, Д. Общи проявява редица своеволия. Едно от тях е и обирът на турската поща при Арабаконак (22 септември 1872 г.), който вдига на крак османските власти. Предприемат се много арести на много революционни дейци, в резултат на което е нанесен тежък удар на местните комитети в Тетевенско, Орханийско (дн. Ботевградско) и Ловешко.

Акцията на Димитър Общи заварва Апостола в Южна България. След като получава известия за нея, той веднага се отправя за Северна България, за да възпре разпадането на Вътрешната революционна организация, за изграждането на която е положил толкова много усилия. Насочва се към Ловеч, където местният комитет е провъзгласен за централен на Вътрешната революционна организация или още – за Привременно правителство в България.

При създалата се тежка обстановка в българските земи БРЦК от Букурещ призовава Апостола да вдигне въстание. Той обаче отказва, тъй като съзнава добре, че въпреки положените от него усилия Вътрешната революционна организация все още не е готова за подобен акт.

На 25 декември 1872 г. Васил Левски е в Ловеч. Има среща с някои от местните революционни дейци и прибира архива на организацията. Намеренията му са след това да се отправи за Румъния и да съгласува по-нататъшните си действия с БРЦК в Букурещ. На път за Търново спира в Къкринското ханче (недалеч от Ловеч), където призори на 27 декември е заловен от османските власти. Откаран е в Ловеч, без обаче местните власти да разкрият самоличността му. От Ловеч е отведен в Търново и когато след извършения разпит се разбира кой е заловеният, веднага се информират по-високостоящите власти. По нареждане на Цариград е откаран в София, за да бъде съден от специален съд. Процесът срещу него се води в началото на януари 1873 г. На 14 същия месец е издадена смъртна присъда, която след няколко дни е потвърдена от Високата порта. На 6/18 февруари 1873 г. Апостола увисва на бесилото край София.

МИЛЕН КУМАНОВ

2. РЕЧНИК НА ЧУЖДИ И ПО-СТАРИ БЪЛГАРСКИ ДУМИ И ИЗРАЗИ, УПОТРЕБЕНИ В ДОКУМЕНТИТЕ*

Агарянец (тур.) – турчин, неверник
Алейкюм селям (тур.) – отговор на поздрав: „здравей" и „вам поздрав"
Анатема (гр.) – проклятие, отлъчване от църквата чрез проклятие
Антерия (тур.) – подплатена горна дреха; памуклийка
Арабаджия (тур.) – колар; който прекарва товар с кола
Арслан (аслан) (тур.) – лъв
Аслъ (араб.-тур.) – наистина, всъщност, действително
Ат (хат) (тур.) – кон, жребец
Аш (ашъта?) (тур.) – храна за добитък

Байонет (фр.) – щик на пушка
Байрак (тур.) – знаме
Байрактар (тур.) – знаменосец
Балсам (гр.) – благоухаеща смола от тропическо растение, успокояващо лекарство, приготвено от тази смола
Барам (бълг.) – поне, все пак
Баре (бар, барем) (стб.) – пипам, задирям
Баскънлък (тур.) – обир на къща
Бастисвам (тур. от думата басмак) – нападам внезапно
Башлък (тур.) – качулка, гугла; оглавник за юзда
Бегликчия (тур.) – закупвач на правото да събира данъка върху овце и кози
Беклеме (тур.) – стражница, наблюдателница, караулка

* Данните за етимологията на думите са взети от Тълковен речник – Андрейчин, Л. и др. Български тълковен речник. Второ издание. С., Наука и изкуство, 1963.

Бери (беру) (тур.) – насам
Бешлик (тур.) – турска монета от 5 гроша
Биле (биля) (тур.) – дори
Билян гаюслюк (тур.) – принадлежност на кон, която се поставя около врата
Бичкиджийница (тур.) – дъскорезница
Борч (тур.) – дълг, задължение
Брожд – растение, използвано за добиване на червена боя
Була (лат.) – папска грамота или послание
Булгур (тур.) – счукано жито, което се вари за ядене
Буна (бълг.) – народно вълнение, въстание
Бързорек (бълг.) – човек, който говори необмислено, прибързано

Вакса (нем.) – смазка; боя за обувки
Вапор (лат.) – параход, кораб
Варош (унг.) – построена на високо част на града; градски център; стара част на града
Вехт (стб. ветх) – стар
Вересия (тур.) – купуване на изплащане
Визави (фр.) – насреща, един срещу друг
Всадник (рус.) – конник
Гебре (тур.) – кесия от козина, с която трият конете
Гем (тур.) – юзда
Гламав (бълг.) – глупав, смахнат
Грош (лат.-нем.-тур.) – стара монета; 20 стотинки; дребни пари
Гюмрюк (тур.) – мито, митническа такса
Гюрюлтия (тур.) – шум, врява

Дека (диал.) – где, къде
Дервиш (пер.-тур.) – мохамеданско духовно лице
Десетък (десятък, десяток) (бълг.) – данък в натура – 1/10 част
Джелат (араб.) – палач
Дип (тур.) – доста, твърде, напълно

Дирен (диал.) – последен, следващ
Дракон (гр.) – митическо чудовище, змей
Драм (гр.) – стара мярка за тегло = 1/400 от оката
Дувар (пер.-тур.) – каменна стена, зид
Дюлгер (дюлгерин) (пер.-тур.) – зидар; строителен работник

Евза (тур.) – капсула за подпалване на огнестрелно оръжие

Живиница (стб.) – болестта скрофулоза (загнояване на лимфните жлези на туберкулозна почва)
Жилетка (фр.) – къса мъжка дреха без ръкави

Зенгия (пер.-тур.) – стреме

Игленка (игленячка) (диал.) – английска пушка
Игленки пушки – английски пушки, стрелят с патрони
Йем (тур.) – храна за добитък
Ингелишки (диал.) – английски
Истиндак (тур.) – следствие, разпит
Исто (ср.) – също

Кабалистически (евр.) – тайнствен, загадъчен
Кавалето (гр.) – станок за пушка, триножник
Каик (тур.) – лодка
Каик паръсъ (тур.) – такса за превоз с лодка
Каплама (тур.) – подплата
Капса (капсула) (фр.) – метално цилиндърче със запалващо се при удар взривно вещество
Карар (тур.) – решение, установено положение, ред
Кардашлък (тур.) – братство
Каруца (итал.-фр.-рум.) – конска кола
Касап (касапин) (араб.-тур.) – занаятчия, който коли добитък; месар

Кат (тур.) – етаж; ред; комплект
Катихизис (гр.) – кратко изложение на християнското учение във въпроси и отговори
Каяр (тур.) – подкова с шипове, за да не се подхлъзва добитъкът
Кезап (тур.) – азотна киселина
Кеседжия (тур.) – разбойник, убиец
Кеф (тур.) – приятно настроение, удоволствие
Кефил (кефилин) (тур.) – поръчител, гарант
Кефилнаме (тур.) – документ за поръчителство
Кираджия (тур.) – наемател, превозвач на стока и хора и срещу заплащане
Киреч (тур.) – вар
Кирия (араб.-тур.) – наем за превоз, за жилище
Клинав човек (бълг. нар.) – човек, страдащ от болки в корема и кръста
Кован (бълг.) – подковаване на кон
Коджа (тур.) – голям
Колай (тур.) – способ, средство, лесното
Комуникационен (лат.) – съобщителен, служещ за пътни съобщения
Конак (тур.) – държавно учреждение; място за нощуване
Кондика (лат.-гр.) – летописна книга; тефтер
Крайцер (нем.) – австрийска медна монета, равна на $^1/_{50}$ от кроната
Кривица (бълг.) – неправда, недостатък, вина
Криволица (бълг.) – извършвам работа накриво
Куражлия (фр.) – смел, безстрашен
Кусур (тур.) – недостатък
Кър (тур.) – поле; място извън селището
Кърджалия (тур.) – член на турска разбойническа дружина; тълпа от избягали турски войници, които в края на XVIII и началото на XIX в. извършва грабежи и опустошения
Кърмъз (тур.) – червена боя; червен цвят
Кьорав (тур.) – сляп

Кютук (тур.) – пън, чукан, дънер
Кючук (тур.) – малък
Кяр (тур.) – печалба

Лакът, лакта (стб.) – мярка за дължина, равна на 68,75 см
Логор (ср.) – лагер, стан
Лозинка (бълг.) – парола

Мамул (тур.) – царевица, кочан от царевица
Мандра (гр.) – работилница за преработване на млякото в млечни произведения
Маскарлък (тур.) – безобразие, безсрамие
Масраф (тур.) – разноска, разход
Меджидие – сребърна тур. монета, равна на 20 гр.; турски орден
Мекере (тур.) – подлец, угодник; товарно животно
Мекерувам – угоднича
Менгеме (гр.-тур.) – уред за стягане, преса
Месия (евр.) – спасител, който според юдейското предание ще бъде изпратен от Бога да възстанови юдейското царство
Метан (гр.) – нисък поклон при молитва; в преносен смисъл прекалена
Минц (нем.) – стара австрийска златна монета; почит с користна цел
Мостра (итал.) – образец
Мухтар (араб.-тур.) – старейшина, представител на селото пред властта
Мюфетиш(ин) (тур.) – следовател, инспектор
Най-паче (стб.) – най-вече, най-после
Наполеон – френска златна монета от 20 франка
Небед (небет) **шекер** (тур.) – захар на едри кристали

Обличавам (бълг.) – разобличавам
Одая, одаичка (тур.) – стая
Ока – турска мярка за тежест = 1282 грама

Окно (стб.) – стъкло, прозорец; в преносен смисъл решетка
Орда (тюрк.) – дружина, чета, отряд
Отвождам (бълг.) – отмахвам

Пагуба (бълг.) – загуба
Пазва, пазуха (бълг.) – част от дреха, която покрива гърдите, нагръдник
Пазарлък (тур.) – уговаряне на цена
Паланка (итал.) – населено място, малък град
Памти-века (стб.) – от отдавна; откакто се помня
Пастърма (бълг.) – осолено и изсушено на тънки пластове месо
Поганец (стб.) – плъх; езичник, нечист човек
Пол (бълг.) – жълтица, наполеон
Потеря (стб.) – въоръжена група, която преследва някого, хайка
Пощар (ср.) – пощенски чиновник, пощальон
Презвитер (гр.) – свещеник
Приказание (рус.) – заповед, нареждане
Прокопсам (гр.) – преуспявам
Пусула, пусулка (тур.-итал.) – компас; далекоглед; бележка

Равин (евр.) – еврейски свещеник
Робиаш (ср.) – каторжник
Ръцеписен (бълг.) – ръкописен

Сабахлем (тур.) – рано сутрин, заран
Салеп (ар.-тур.) – полско растение, от грудките на което се прави питие
Сатър (араб.-тур.) – къс широк нож за рязане на месо
Сахат (тур.) – часовник; час
Свънт (рум.) – свят, свети
Сефте (тур.) – първа продажба сутрин; начало
Сигуранца (рум.) – сигурност, безопасност
Скеля (итал.) – пристанище, кей; стълба

Скупщина (сръб.) – сбор, събрание
Соба (тур.-унг.) – стая; стенна печка
Сюнгер (гр.-тур.) – гъба

Такъм (тур.) – съоръжение, прибор, принадлежност
Тапия (араб.-тур.) – документ за собственост на имот
Тебдил (тур.) – променен, преоблечен, дегизиран
Тезкере (тескере) (тур.) – паспорт, пропуск
Терезия (тур.) – везни, теглилка
Терзия (тур.) – шивач
Терлик (тур.) – домашна обувка; потник за кон
Тесак (бълг.) – голям крив нож, меч
Тиджарет кидъ (тур.) – вид хартия; в преносен смисъл може и книжна банкнота
Тиргия (гр.) – вкаменена утайка от вино по бъчвата
Топтан (тур.) – изцяло, наведнъж
Трошак (ср.) – разноска, разход
Тупурдия (тур.) – тропот, шум, глъчка
Тюрлия (тур.) – вид, начин

Угар (бълг.) – разорана и незасята нива
Уговор (ср.) – договор
Узун (тур.) – дълъг, висок
Уйдисвам (уйдурмак) (тур.) – нагласявам, допадам
Умному мало довлеет (рус.) – умният с малко се задоволява

Фаизчия (тур.) – лихвар
Фес (тур.) – шапка от червено сукно
Фишек (тур.) – гилза, патрон за пушка
Фортификация (лат.) – военна наука за укрепяване на позиции

Хабер (тур.) – известие, новина
Хазна (тур.) – каса, държавно съкровище
Хазинедар, хазнадар (тур.) – касиер, ковчежник

Хак (тур.) – право, истина, възнаграждение
Халач (тур.) – дрънкар на памук, вълна; юрганджия
Хан (араб.-тур.) – страноприемница
Хапсана (тур.) – затвор, тъмница
Харч, харча (тур.) – разход, разноски; правя разноски
Херувим (евр.) – ангел
Хората (хоратя) (гр.) – дума, говор, слово; говоря

Цванцингер (цванец) – австрийска сребърна монета от 20 крайцера
Цензура (лат.) – упражняване контрол върху печата от страна на властта; учреждение, което упражнява цензура

Чадър (перс.-тур.) – палатка, шатра
Чапкънин (тур.) – нехранимайко, разпуснат човек
Читак (тур.) – турчин от европейската територия на Османската империя
Чифт (тур.) – два еднакви предмета, които се употребяват заедно
Чифте (тур.) – двуцевна пушка
Чифутин (тур.) – евреин, презрително прозвище
Чорбаджия (тур.) – собственик на имоти и пари; първенец

Шанц (ср.) – земен окоп; полско укрепление
Шарлатанин, шарлатанлък (фр.) – измамник, самохвалец; измама
Шекер (тур.) – захар
Шикалкавене – прикриване на истината; неискреност
Шишене, шишане (тур.) – къса пушка
Шкембе (пер.-тур.) – стомах, корем
Шуба (рус.) – горна дреха, подплатена с кожи
Шупе, шубе (тур. шубхе) – съмнение, страх

Юдеи (евр.) – древноеврейски народ
Юлар (тур.) – оглавник на добитък

Юрт (тур.) – празно място, двор, имот
Юшурджия – закупвач на десетъка от земеделското производство

Ялов (стб.) – безплоден
Яничер (тур.) – турски войник от християнски произход
Ятак (тур.) – укривател
Яхър, ахър (тур.) – обор за добитък

3. КАК Е СПАСЕН АРХИВЪТ НА ВАСИЛ ЛЕВСКИ

Спомени на Никола Цветков[530] от Ловеч

На 25 декември 1872 г. Васил Левски, който се криеше у братовчеда ми Никола Сирков[531] Алачът в Дръстене – Ловчанска махала, ми предложи: утре ще заминеш заедно (с Левски) за Търново, затова да се приготвиш. Още вечерта ми даде писмата, които внимателно наредих в самаря на коня, когото ще взема да яздя до Търново. Конят беше на баща ми. След като приготвихме всичко за път, сутринта на 26 декември 1872 г. тръгнахме на път в направление по Севлиевското шосе. Аз се качих на коня, а Левски вървеше след мен на 200–300 крачки, преоблечен в турски дрехи и фес – бирготлии (с едно дъно) потури с гайтани. Като стигнахме при „Пази мост" – около два километра от Ловеч, даде сигнал и аз спрях да го чакам. Като ме стигна, каза ми чак тогава, че тази вечер ще спим в Къкрина на ханчето, при нашия човек Христа Латинеца.[532] След това аз продължих пътя си, а Левски пак остана след мен на 200–300 крачки, и то пеша вървеше.

Като стигнахме на ханчето в Къкрина, Левски поръча на Христа Латинеца да намери кон за него с кирия до Севлиево... Сутринта рано, като пропяха първи петли, Христо Латинеца стана и отиде да търси кон за Левски. Преди да се съмне, нещо около половин или един час може би да имаше, потропа се на вратата на ханчето. Левски попита: Кой е? Каза (се) по турски: „Отвори!" Левски ми пошепна: „Предаден съм! Ти ще казваш, че не ме познаваш, тука сме се намерили на ханчето. Аз ще отворя вратата и ще действам както намеря за добре, с оръжие в ръка."

В това време, догдето разговаряхме ниско с Левс-

ки, отвън се блъска вратата и се чуваше дрънколене на сабли и постоянно викаха: „Отворете!“ Левски отвори вратата и изведнъж изгърмя с револвера си и полицейската стража се разбяга и му отвори път. Той се хвърли като вихър през двора на ханчето и когато прескачаше плета на двора, един залп изгърмя на него и той увисна на плета. Моментално стражарите пристигат и го натиснаха и вързаха. Той беше ранен в главата до лявото ухо, което не беше смъртоносно. Това наблюдавах от една дупка отвътре на ханчето.

Полицейската стража от Ловеч се състоеше от старшия полицейски стражар Юсеин Бошняк и 5–6 души младши стражари. Старшият Юсеин Бошняк беше ранен от Левски в едната ръка.

След като вързаха и мен, докараха ни в Ловеч. На другия ден ни пратиха с Левски в Търново. Там престояхме, за да снемат показанията, само един ден и оттам ни изпратиха през Ловеч в София, гдето престоях около един месец, пуснаха ме от затвора, понеже нямаше доказателство, че съм другар на Левски, нито пък им дойде наум да обискират самаря на коня с книжата на Левски. Като се завърнах дома, намерих книжата и самаря неповредени, които запазих добре...*

* Разказът на Н. Цветков е записан от Димитър Пъшков и е публикуван най-напред от Димитър Т. Страшимиров в „Архив на Възраждането“, т. I, с. XIV–XVII. Ние вземаме този текст в по-съкратения вариант от „Васил Левски. Документално наследство“. Юбилейно издание по случай 100 години от гибелта му. С., 1973, с. 10–11.
Само за информация дължим да добавим, че подобни на тези сведения се съдържат и в разказа на Н. Цветков пред Парашкев Стоянов, публикувани от него в съчинението му „Градът Ловеч като център на Българския централен революционен комитет“. Ловеч, 1901, с. 32 и сл.

4. ПСЕВДОНИМИ НА ВАСИЛ ЛЕВСКИ

Д. И. Левски
В. И. Лъвский
Лъ-кий
В. Д. Лъвски
Драгньо
В. Лъвский
Ас. Дер. Кърджалѣ
Ефенди Аслан Дервишооглу
В. Левский
Аслан Дервишооглу
Дервишооглу Аслан
Лъвский
В. Л-кий
Ас. Дер.
Аслан Дервишооглу Кърджалѣ
Асланооглу Видинли
Ас. Дер. Кърж.
Драган Мирчов
Аслан Дервишооглу Кърклисия
Драгойчо Иванов
К. Н. Марков
Тропчо
Драгойчо
Димитроолу Ованез ефенди
Бр. Ад. Делиаа
Вълчо Драгньов
Дервишооглу
Хасан ага, х.
Афъз ага

Афъз аа
Афъз ефенди
Дервиш Мехмед Кърджалъ
Дервишооглу Асал
Драган Мирчов
Кърджалията
Кърджалъ
Кърджалъ Мустафа Дервишооглу
Маамудая Едирнели
К. Ив. Марков
Хаджи Ахмед Саръ Азис Рушидоглу
Неболу Чизмели Кърмъзъ
Хаджи Ахмед Саръ Чизмели Кърмъзъ
Станчулеску
Стан

5. ПСЕВДОНИМИ И ИНИЦИАЛИ НА ДРУГИ РЕВОЛЮЦИОННИ ДЕЙЦИ

Савата – Сава Младенов или Сава Попхристов Кършовски
Тодор – Тодор Пеев
Казак Георги – Георги Димов Карловски
Христо – Христо Иванов
Джуро – Георги А. Живков
Драгомирчо – Данаил Хр. Попов
Азис Рушидооглу-Небоолу – Данаил Хр. Попов
Азис Рушидооглу Стамболу Небоолу – Данаил Хр. Попов
Никола Фотографът – Никола Хитров
Тома – Тома Хитров
Узун Муратооглу – Иван Кършовски
Рушидооглу Азис – Данаил Хр. Попов
А. К. – Ангел Кънчев
Д. Ц. – Димитър Ценович
Л. К. – Любен Каравелов
В. Йон. – Васил Йонков
Д. Поща – Димитър (Дидьо) Пеев
С. Мл. – Сава Младенов
Д. Пее. – Димитър (Дидьо) Пеев
А. Хр. Попов – Анастас Попхинов
Д. П. Поща – Димитър (Дидьо) Пеев
Васил Тетевенецът – Васил Петров
Папазооглар, Д. и Б. – Димитър и Ботю Папазоглу
Д. Македонски – Димитър Общи
В. Т. Драсов – Ванката (Иван) Т. Драсов
К. Ненк. – К. Ненков

Ан. Цоч. – Ан. Цочов
Хр. Иван. – Христо Иванов
Дели Христемага – Христо Иванов Книговезецът
Селим Муратооглу – Димитър Общи
Рушчуклия – Ангел Кънчев
Т. и А. С. – Ти и аз сме същите
С. – навярно Сава Попхристов Кършовски
О. М. – отец Матей Миткалото (Преображенски)
х. М. – хаджи Михаил Н. Момчилов
Т. П. – Тодор Пеев
Гълъб Панов – Олимпи Панов
Драган Цанков – Христо Иванов
Данаил – Данаил Хр. Попов
Пандур – Стоян Пандурина
Ячо Цанков – Кириак Цанков
В. Йонков – Васил Йонков
Петко Паров – неустановен псевдоним
Сем. П. – Семко Първанов
Мар. Мар. – Марко Маринов
Васил П. – Васил Петров
Филип – Филип Тотю
К. – Любен Каравелов
Бай Анастас – Анастас Попхинов
Французинът – А. Мюлер
Д. – Димитър Общи
Д. Об. – Димитър Общи
Бай Азис – Данаил Хр. Попов
Я. В. – Янко Ванков
Поща – Димитър (Дидьо) Пеев
Д. Общ. – Димитър Общи
Цигарджията – Христо Иванов
Драган Цанков – Христо Иванов
Стефан Карагьозов – Христо Иванов
Марин Каведжията – Марин поп Луканов
Марин Ханджи – Марин поп Луканов

Русчуклията – Ангел Кънчев
Д. Косовеца – Димитър Общи
Д. Косовац – Димитър Общи
Димитър Дяковчанина – Димитър Общи
Селим Муратоглу – Димитър Общи
Селим Мургашоглу – Димитър Общи
Мургашооглу – Димитър Общи
Д. Сърплѣ – Димитър Общи
Д. Панайотов – Димитър Общи
Василя Гложен – Васил Йонков

6. ПСЕВДОНИМИ НА РЕВОЛЮЦИОННИ КОМИТЕТИ

Муратооглу – гр. Ловеч
Муратооглулар – гр. Ловеч
Сюлейманооглу Дауд – с. Голям Извор
М-ръ – гр. Ловеч
Дауд Поща – с. Голям Извор
Дервишооглу Мехмед Кърджалъ – гр. Тетевен
Хасан Касън – с. Видраре
Елес Джутов – гр. Орхание (дн. Ботевград)
Исаак Хаин – София
Алилаа Силвели – гр. Ловеч
Скендер Дервишооглу – с. Осиковица
Решид Хаджоолу – с. Правец
Дели Мурад – вероятно гр. Ловеч
Тайсол – с. Брусен
Соломон – с. Лопян
Муса Кеседжия – с. Боженица
Дели Ибраим – неустановен псевдоним
Стамбоолу Мехмед ефенди – гр. Сливен
Едирнели Афъзаа – гр. Стара Загора
Илирический – с. Джурово
Бучукоглу – гр. Етрополе
Узун Хасан – неустановен псевдоним
Мехмед Ходжов – с. Врачеш или с. Калугерово
Грошон Девичон – неустановен псевдоним
Хаджи Хасан Карловлъ – Троян
Дрян Кюху – Търново (Велико Търново)
Асланоолу Асан – гр. Търново (дн. Велико Търново)
Аврамчо Юсуфиков – гр. Враца
Искендер ефенди – с. Гложене

Асланооглу Чифутинът – неустановен псевдоним
Бору Иленчинец – гр. Лясковец
Вичо Севлиевец – гр. Трявна
Кючук Мехмед Търновлъ – гр. Севлиево
Бекираа Стамболу – неустановен псевдоним
Куртооглу Саали – също
Каран Рустем – също
Ихтияр Касап Хатем – с. Батулци
Аврамчо Часовников – гр. Враца
Юдачооглу Сениликли – Татар Пазарджик (дн. гр. Пазарджик)
Х. Асанаа – Карлово
Бочукооглу – Тетевен
Сюлейманоглар Дауд – с. Голям Извор
Видин Куртоглу Али – с. Голям Извор
Бочукоолу - Тетевен
Дервиш Мехмед Кърджалъ – Тетевен
Дервишоглар Мехмед Кърджалъ – Тетевен
Едирне – Търново
Едирнели Джузай – Търново

7. БЕЛЕЖКИ

[1] **Васил Николов Друмев** (митрополит Климент Търновски) (около 1841 – 10.VII.1901) – белетрист, драматург, висш духовник, обществен и държавен деец. Роден в Шумен. Завършва семинария в Одеса и Духовна академия в Киев. Под влияние на Г. С. Раковски се включва в националноосвободителното движение. Участва в Първата българска легия в Белград (1862). Един от основателите на Българското книжовно дружество в Браила (дн. Българска академия на науките). Приема монашески сан (1872). Ръкоположен за епископ Браницки (1874) и подпомага митрополит Григорий в управлението на Доростоло-Червенската епархия. Ректор на Петропавловската семинария край гр. Лясковец (1878–1884). Депутат в Учредителното събрание в Търново (1879). Министър-председател (1879–1880 и 1886). Избран за Търновски митрополит (1884). Автор на повестта „Нещастна фамилия" (1884). Автор на повестта „Нещастна фамилия" и на драмата „Иванко, убиецът на Асеня I".

[2] **Димитър Николов** – навярно: **Димитър Общи** (около 1835–1836 – 16.I.1873) – участник в националноосвободителното движение. Роден в Дяково (дн. Дяковица), Метохия. През 1848–1856 г. живее в Сърбия, откъдето през 1856 г. се прехвърля в Букурещ и работи като слуга. По-късно е гостилничар в Гюргево. Участва в Първата българска легия (1862) и в отрядите на Джузепе Гарибалди (1866). Включва се и в освободителната борба на о. Крит (1867–1868). Завръща се в Румъния и през 1871 г. е определен от БРЦК за помощник на В. Левски. Организира обира на турската поща при Арабаконак (септември 1872), след разкриването на който е заловен. Пред съда прави признания, които позволяват на османските власти да нанесат тежък удар на революционните комитети в Софийско, Ботевградско и пр. Обесен в София.

[3] **Яни Георгиев** – участник в Първата българска легия в Белград (1862).

[4] **Георги Стойков Раковски** (истинско име: Съби Стойков Събев) (1821 – 9.X.1867) – родоначалник и идеолог на организираното националноосвободително движение в България, поет, публицист и журналист. Роден в Котел. Племенник на капитан Георги Мамарчев. Един от организаторите на Браилските бунтове (1841–1843). По време на Кримската война 1853–1856 г. е преводач в турската армия. Заподозрян, че предава сведения на руските войски, арестуван и отправен за Цариград. По пътя успява да избяга, формира малка чета, с която хайдутува в Източна Стара планина. През 1855 г. се прехвърля във Влашко и до края на живота си живее като емигрант в Румъния, Сърбия, Молдова и пр. Пише поемата си „Горски пътник", в която обосновава идеята за четническата тактика. Занимава се и с активна журналистика и публицистика. Издава в. „Дунавски лебед" (1860–1861). Организатор на Първата българска легия в Белград (1862). Учредява Привременното българско началство и изработва статута за неговата работа. След разтурянето на легията води активна дипломатическа дейност в Атина и Цетина като сръбски пратеник за изграждане на общ фронт на балканските държави срещу Османската империя. Издава на български и румънски език вестниците „Бъдущност" (1864) и „Бранител" (1864), в които лансира идеята за борба на българския и румънския народ срещу общия

им неприятел. Инициатор за изграждане на Върховното народно българско тайно гражданско началство (1866), изработва и „Привременен закон за народните горски чети за 1867-о лято". В последните години от живота си се разочарова от политиката на управляващите среди на съседните балкански държави по отношение на българското националноосвободително движение. Достига до идеята за изграждане на революционни комитети в българските земи като ядра на бъдещата Вътрешна революционна организация, но поради преждевременната си смърт не успява да я реализира.

[5] Вж. бел. 4.

[6] **Натанаил Охридски и Пловдивски** (светско име: Нешо Стоянов Бойников) (26.X.1820 – 18.IX.1906) – висш духовник, митрополит. Роден в с. Кучевица, Скопско (дн. в Република Македония). Образованието си получава в Скопие, Самоков и Прилеп. Приема монашество в Зографския манастир в Атон (1837). По-късно завършва и Духовна академия в Киев. Управител на имотите на Добровецкия манастир в Молдова (1854–1869). Охридски митрополит (1872–1877). По време на Руско-турската освободителна война 1877–1878 г. е принуден от османските власти да напусне епархията си и от 1879 до 1891 г. е управляващ Ловчанската епархия, след което до смъртта си е пловдивски митрополит. Активен участник в борбата на българския народ за извоюване на църковна национална независимост. Поддържа близки контакти и с някои от най-видните представители на българската революционна емиграция – Г. С. Раковски, Васил Левски и др. Един от главните организатори на Кресненско-Разложкото въстание 1878–1879 г. Автор на съчинения с религиозна проблематика.

[7] **Панайот Иванов Хитов** (1830 – 22.II.1918) – дългогодишен хайдутин и войвода. Роден в Сливен. Първоначално постъпва в четата на Георги Трънкин, а след неговата смърт (1860) е войвода на същата чета. Под влияние на Г. С. Раковски възприема четническата тактика. През 1863 г. се прехвърля в Сърбия и прави опити за организиране на чети, които да действат в България. След учредяването на Върховното тайно българско гражданско началство (1866) е включен в него като първостепенен войвода. Следващата година предвожда чета в България, която благополучно успява да се прехвърли по билото на Стара планина в Сърбия. В края на 60-те и началото на 70-те години на XIX в. участва дейно в работата на БРЦК в Букурещ. По време на Сръбско-турската война 1876 г. предвожда голяма чета от български доброволци. През Руско-турската освободителна война 1877–1878 г. е в помощ на руските войски. След Освобождението заема дребни административни длъжности в Сливен и гр. Кула. По-късно се установява в Русе и дълги години възглавява местното поборническо-опълченско дружество. Избиран неколкократно и за депутат в Народното събрание. Автор на мемоарното съчинение „Моето пътуване по Стара планина и животоописание на някои български стари и нови войводи" (1872).

[8] **Иван Тюрюмето** – участник в националноосвободителното движение.

[9] **Тинко** – Тинко Пулев.

[10] **Найден Геров** (Н. Г. Хаджидобревич) (23.II.1823 – 9.X.1900) – възрожденски просветен и обществен деец, дипломат. Роден в Копривщица. Завършва лицей в Одеса. Учителства в родния си град и в Пловдив. Инициатор за честването на деня на Св. св. Кирил и Методий. След Кримската война 1853–1856 г. е руски вицеконсул в Пловдив. Съдейства за правилното ориентиране на руската поли-

тика на Балканите, подпомага националноосвободителното движение на българския народ, участва и в дейността на Добродетелната дружина и Одеското българско настоятелство. Разгръща активна дейност в защита на българите по време и след поражението на Априлското въстание 1876 г. По време на Руско-турската освободителна война 1877–1878 г. е в помощ на руската армия. Назначен е за губернатор на Свищов. След Освобождението се оттегля от активна обществена дейност и до края на живота си работи над своя „Речник на българския език". Автор и на поемата „Стоян и Рада".

[11] Има предвид родителите на Добродетелната дружина.

[12] Има се предвид **Рашко Петров** (Чорапчиев) (около 1840 – 1.V.1894) – лекар, участник в националноосвободителното движение. Роден в Копривщица. Завършва медицина във Виена (1861). Участва като лекар в Първата българска легия в Белград (1862). От това време датира и познанството му с В. Левски. След разпускането на легията работи като лекар в Пловдив. Открива и своя аптека. Включва се дейно в борбата на българския народ за извоюване на църковна национална независимост. По време на Априлското въстание 1876 г. оказва помощ на въстаниците и техните семейства. След Освобождението продължава лекарската си практика в Пловдив.

[13] Вж. бел. 7.

[14] **Христо Иванов**, Големия, Книговезеца, Ловчанлията (1838 – 29.I.1898) – участник в националноосвободителното движение. Роден в с. Къкрина, Ловешко. По професия книговезец. Участник в Първата българска легия в Белград (1862), откогато се познава и сближава с В. Левски. Участва и във Втората българска легия (1867). Оказва голяма помощ на Апостола в изграждането на Вътрешната революционна организация. Разгръща активна дейност и за подготовката на Априлското въстание 1876 г. в Търновския край. По време на въстанието възглавява чета. През Руско-турската освободителна война 1877–1878 г. отново възглавява чета, с която се поставя в помощ на руските войски. След освобождението се установява да живее в Търново (дн. Велико Търново). Участва като доброволец в Сръбско-българската война 1885 г.

[15] Навярно **Сава Попхристов Кършовски** (14.II.1847 – 26.III.1913) – участник в националноосвободителното движение. Роден в гр. Елена. Брат на Иван Кършовски. През 1867 г. емигрира в Румъния и попада в средата на българската революционна емиграция. Две години по-късно се завръща в родния си край и подпомага активно дейността на В. Левски по изграждане на Вътрешната революционна емиграция. Избран за председател на местния революционен комитет. Включва се дейно в подготовката на Априлското въстание 1876 г. След Освобождението работи като съдебен магистрат. Близък съмишленик на Стефан Стамболов и един от водителите на Народнолибералната партия в Еленско.

[16] **Марин Станчов** (1839–1904) – участник в националноосвободителното движение. Роден в гр. Елена. Председател на местния революционен комитет в Лясковец, основан от В. Левски. Близък съмишленик и сратник на Апостола.

[17] Навярно **Тодор Пеев** (Т. П. Стоянов) (III.1842 – 26.VII.1904) – възрожденски просветен и обществен деец. Роден в гр. Етрополе. Учи във Френския лицей в Цариград. Учител в Силистра, Кюстендил и Етрополе. Участва в борбата на българския народ за извоюване на църковна национална независимост. Включва се дейно и в работата на БРЦК в

Букурещ. Един от видните дейци на Българското книжовно дружество (дн. БАН) и редактор на неговия печатен орган – Периодическо списание на Българското книжовно дружество (1873–1876). Близък приятел на Любен Каравелов, Христо Ботев, Васил Левски, Стефан Стамболов и др. След Освобождението заема административни длъжности в различни краища на Българското княжество. Занимава се и с активна журналистическа и литературна дейност. Участва в редактирането на в. „Възраждане" (1876), „Право" (1869–1873) и др. Автор и на пиеси, без особени художествени качества.

[18] **Георги Димов Карловски** – възрожденски просветен и обществен деец. Участник в Браилските бунтове (1841–1843). Учител в Галац.

[19] **Данаил Христов Попов** (31.XII.1840 – 12.IV.1909) – участник в националноосвободителното движение. Роден в гр. Плевен. По професия търговец. Близък съмишленик и сратник на В. Левски. Подпомага дейно изграждането на Вътрешната революционна организация. Председател на местния революционен комитет в Турну Магуреле (Румъния). Оказва съдействие за издаване на българската възрожденска книжнина. Поддържа лични контакти и с Любен Каравелов и Христо Ботев. Предоставя материални средства за организирането на Ботевата чета. По време на Руско-турската освободителна война 1877–1878 г. е в помощ на руската армия. След Освобождението остава да живее в Турну Магуреле.

[20] **Димитър Николов Ценович** (1834 – 31.X.1915) – участник в националноосвободителното движение. Роден в гр. Свищов. От 1852 г. живее в Букурещ, където се занимава с търговия и банкерство. Поддържа лични контакти с най-видните представители на българската революционна емиграция – Г. С. Раковски, Любен Каравелов, Христо Ботев, Васил Левски и др., както и с водачите на Добродетелната дружина, Тайния централен български комитет и Българското общество. Един от основателите на БРЦК в Букурещ. Оказва материална подкрепа на Апостола при обиколките му в България и при формирането на Ботевата чета. Член на Българското централно благотворително общество. Участва дейно и в работата на българското читалище „Братска любов" в румънската столица. След Освобождението се завръща в България и се установява в Русе, където се отдава на адвокатска практика. Автор на мемоари.

[21] **Любен Стойчев Каравелов** (1834 – 21.I.1879) – един от идеолозите на българското националноосвободително движение, писател и журналист. Роден в Копривщица. Постъпва като студент в Историко-филологическия университет на Московския университет. Установява лични контакти с някои от видните руски славянофили – И. С. Аксаков, М. П. Погодин, Н. А. Попов и др. Изпитва благотворно влияние и от руски революционни демократи – А. И. Херцен, Н. А. Добролюбов, Н. Г. Чернишевски и др. Един от инициаторите за учредяване на дружеството на българските студенти „Братски труд" и е редактор на неговия печатен орган. През 1867 г. напуска Русия и се прехвърля в Сърбия. Един от създателите на Българския комитет в Белград. Прави опит да организира голяма българска чета, която иска да прехвърли в България. След убийството на сръбския княз Михаил Обренович (1868) е задържан неоснователно и хвърлен в затвор, където престоява 7 месеца. Излязъл на свобода, преминава в Румъния. Отказва поканата на водителите на Добродетелната дружина да поеме редактирането на нейния печатен орган. Заема се с основаването на БРЦК. Автор и на него-

вата програма. Редактор и на комитетския орган – в. „Свобода“ (1869–1873), а след неговото спиране и на в. „Независимост“ (1873–1874). От май 1872 г. е председател на БРЦК. Подпомага дейността на В. Левски при организирането на Вътрешната революционна организация. След гибелта на Апостола губи вяра в революционното дело и пристъпва към издаване на сп. „Знание“ (1875–1876). Не остава встрани от подготовката на Априлското въстание 1876 г. Подпомага акцията за събиране на български доброволци в Сръбско-турската война 1876 г. Посреща с радост обявяването на Руско-турската освободителна война 1877–1878 г. и се поставя в услуга на руското командване. След Освобождението се завръща в България. Отначало живее в Търново (дн. Велико Търново), но после се премества в Русе. Автор на голям брой разкази и повести, сред които „Маминото детенце“, „Хаджи Ничо“ и пр., както и на редица стихотворения и на драмата „Хаджи Димитър Ясенов“.

[22] Българско книжовно дружество – научно и литературно дружество. Основано през 1869 г. в Браила. Сред инициаторите за неговото учредяване са и В. Левски и Л. Каравелов. Печатен орган – сп. „Периодическо списание на Българското книжовно дружество“. Пръв председател – проф. Марин Дринов. След Освобождението пренася дейността си в България. От 1911 г. е преименувано в Българска академия на науките.

[23] **Иван Христов Касабов** (1837 – 19.VI.1911) – възрожденски просветен и обществен деец. Роден в гр. Лясковец. Завършва право в Белград и защитава докторат във Виенския университет. Учител в Русе (1858–1859), Гюргево (1864–1865), Плоещ и др. Установява личен контакт с Г. С. Раковски в Нови Сад (1857) и участва в редактирането на неговия в. „Дунавски лебед“. Подпомага и неговата дейност в организирането на Първата българска легия в Белград (1861–1862). Един от основателите на Тайния централен български комитет и редактор на печатния му орган – в. „Народност“ (1867–1870). Участва в създаването на Българското общество в Букурещ и в организирането на четата на Хаджи Димитър и Стефан Караджа. Поддържа близки контакти и с В. Левски. По-късно се оттегля от революционната си дейност и се отдава на адвокатска практика в Румъния. След Освобождението се завръща в България и живее в Търново (дн. Велико Търново) и София. Участва като депутат в Учредителното събрание в Търново (1879) и работи като съдебен магистрат. По време на първия стамболовистки режим (1887–1894) е емигрант в Сърбия. Завръща се след правителствената промяна (май 1894) и се отдава на книжовна дейност. Автор на „Моите спомени от Възраждането на България с революционни идеи“ (1905).

[24] **Васил Поппетров Икономов** (неизв. – 2.X.1871) – възрожденски просветен и обществен деец. Роден в с. Жеравна, Котленско. Брат на Тодор Икономов. Завършва Болградската гимназия и следва медицина в Букурещкия университет. Учител в Силистра. Подпомага просветната дейност на българското читалище в Букурещ („Братска любов“) с изнасяне на лекции и сказки. Сътрудничи на в. „Македония“ (1867–1870), в. „Отечество“ (1869–1870), в. „Право“ (1869) и др. Спомагателен член на Българското книжовно дружество в Браила и пр.

[25] **Костаки Тодоров Попов** (Даскал Мишон) – възрожденски просветен и обществен деец. Роден в гр. Етрополе. Учител в Лом, Трявна и Враца.

[26] **Стефан Д. Кювлиев** (неизв. – 8.XII.1874) – възрожденски обществен деец. Роден в гр. Сливен. Завър-

шва медицина в Букурещ и работи като лекар в Бесарабия. По-късно продължава лекарската си професия в своя роден град, но скоро след това умира.

27 **Иван Иванов Мънзов** (1848 – 28.XI.1918) – участник в националноосвободителното движение, обществен деец. Роден в гр. Лясковец. От 1856 г. живее в Румъния. Завършва гимназия в Букурещ. Учител в Свищов (1866–1867). Участник във Втората българска легия (1867–1868). Оказва помощ на Л. Каравелов при издаване на в. „Свобода“. Сътрудничи на редица възрожденски вестници: „Отечество“, „Право“ и др. След Освобождението заема административни длъжности в Свищов, Русе и Варна.

28 **Христо Рашков Блъсков** – възрожденски просветен и обществен деец. Син на Рашко Блъсков. Получава образованието си в класното училище в Дивдядово (дн. квартал на Шумен). Учител в с. Ново село (дн. гр. Дългопол), Варненско. Ръкоположен за свещеник (1876).

29 **Христо Кръстев Бояров** (около 1845 – 12.V.1871) – възрожденски просветен и обществен деец. Роден в Шумен. Завършва медицина в Букурещ, след което е привлечен за асистент във Факултета по фармация и медицина в същия град. Установява лични контакти с някои от най-видните дейци на Българската революционна емиграция – Г. С. Раковски и др. Взема дейно участие в живота на българското читалище в Букурещ – „Братска любов“. Член на Тайния централен български комитет. Сътрудничи на някои от българските възрожденски вестници.

30 **Кириак Антонов Цанков** (1847–1903) – участник в националноосвободителното движение, обществен деец. Роден в гр. Свищов. Племенник на Драган Цанков. Следва медицина и право във Виена и Париж. Включва се и в националноосвободителната борба. Член на Тайния централен български комитет. Секретар на читалище „Братска любов“ и на Българското общество в Букурещ. Подпомага формирането и изпращането в България на четата на Хаджи Димитър и Стефан Караджа (1868). Един от основателите и подпредседател на БРЦК. Председател на Българското человеколюбиво настоятелство. Оказва съдействие за организирането на четата на Хр. Ботев. Председател на Българското централно благотворително общество. По време на Руско-турската освободителна война 1877–1878 г. е в помощ на руските войски. Депутат в Учредителното събрание в Търново (дн. Велико Търново) (1879) и в Първото велико народно събрание (1879). Първи български дипломатически агент в Букурещ (1881). Изпълняващ длъжността министър на външните работи и изповеданията (3 март – 7 септември 1883). Занимава се и с активна журналистическа дейност. Участва в редактирането на вестниците „Народност“ (1867–1869, 1880), „Тъпан“ (1866–1870), „Балкан“ (1869–1870) и др. Издава част от кореспонденцията на В. Левски и документи във връзка с преминаването на Ботевата чета на българския бряг.

31 **Константин Г. Лазаров** – възрожденски просветен деец. Учил в Киевската гимназия със стипендия, отпусната от руското правителство.

32 **„Братска любов“** – българско читалище в Букурещ. Основано през 1861 г. Към него се създава и библиотека с книги, подарени от Г. С. Раковски, д-р Петър Берон и др. Превръща се не само в просветен, но и в национален политически клуб на българите, живеещи в румънската столица. След 1866 г. е център на българската революционна емиграция. В дейността му вземат активно участие В. Левски, Л. Каравелов, П. Хитов, Д. Ценович и др.

[33] Вж. бел. 7.

[34] **Георги Атанасов Живков** (1844 – 24.IV.1899) – участник в националноосвободителното движение, политически и държавен деец. Роден в гр. Търново (дн. Велико Търново). Брат на Никола Живков и Виктория (Вела) Благоева. Постъпва в Медицинското училище в Цариград, но поради влошено здравословно състояние не успява да го завърши. Учител в Русе, Варна и Ески Джумая (дн. Търговище). Участва в Търновското въстание 1862 г., след неуспеха на което емигрира в Румъния. Попада в средата на българската революционна емиграция. Разгръща активна дейност при подготовката на Априлското въстание 1876 г. и при събирането на български доброволци за Сръбско-турската война 1876 г. След Освобождението е кмет на родния си град, окръжен управител в София, директор на Девическата гимназия във Варна и пр. Близък съмишленик на Стефан Стамболов. След абдикацията на княз Александър I Батенберг от българския престол е включен в състава на Регентството (1886–1887) на мястото на подалия оставка Петко Каравелов. През първия стамболовистки режим е министър на народното просвещение (20 август 1887 – 19 ноември 1893), подпредседател (1885–1886) и председател на IV Обикновено народно събрание (1886), на Третото велико народно събрание (1886) и на VII Обикновено народно събрание (1893–1894).

[35] Вж. бел. 19.

[36] Има се предвид **Теофан Райнов**. За него вж. бел. 156.

[37] Вж. бел. 21.

[38] Вж. бел. 20.

[39] Навярно: **Иван Попхристов Кършовски** (12. VIII. 1839 – 1.III.1934) – участник в националноосвободителното движение, просветен и обществен деец. Роден в гр. Елена. Брат на Сава Попхристов Кършовски. Участва във въстанието, предвождано от капитан дядо Никола (1856). След това учителства в родния си град, Казъл Агач (дн. гр. Елхово), Хаджиоглу Пазарджик (дн. Добрич) и др. От началото на 60-те години на XIX в. живее в Сърбия и Румъния. Участва в Първата българска легия в Белград (1862), по време на която се сближава с някои от най-видните представители на българската революционна емиграция – Г. С. Раковски, В. Левски и др. Включен като главен писар в четата на П. Хитов (1867). Участва и във Втората българска легия (1867–1868). След разтурянето ѝ се прехвърля в Румъния и учителства в Гюргево (1868–1870) и Плоещ (1871–1867). Оказва съдействие при формирането на четата на Хр. Ботев (1876). След Освобождението участва в общественополитическия живот на възстановената българска държава. Заема съдебни длъжности, занимава се и с журналистическа дейност. Участва като депутат в Учредителното събрание в Търново (дн. Велико Търново) (1879). Близък сподвижник на д-р Васил Радославов.

[40] Вж. бел. 53.

[41] Вж. бел. 14.

[42] Вж. бел. 21.

[43] В. „Свобода“ (1869–1873) – печатен орган на БРЦК в Букурещ. Редактиран от Л. Каравелов. В списването му взема дейно участие и Хр. Ботев. Спрян под натиска на османското правителство. Вместо него започва да излиза в. „Независимост“ (1873–1874).

[44] Вж. бел. 21.

[45] Вж. бел. 43.

[46] **Марин поп Луканов** (М. П. Лилов) (25.V.1845 – 13.V.1913) – участник в националноосвободителното движение. Роден в Ловеч. Брат на Илия Луканов. По професия търговец. Член на местния

революционен комитет. Близък съмишленик и съратник на В. Левски, когото укрива в дома си и в дома на сестра си Величка Хашнова и го подпомага при изграждането на Вътрешната революционна организация. Член на БРЦК в България – Привременното правителство (1870–1871). Участва в Общото събрание на БРЦК в Букурещ (1872). След обира на турската поща при Арабаконак е арестуван и изпратен на заточение в Диарбекир. Успява да избяга през 1875 г. и се укрива до избухването на Руско-турската освободителна война 1877–1878 г. След Освобождението участва в обществено-политическия живот. Избиран за кмет на родния си град и за депутат в Учредителното събрание в Търново (дн. Велико Търново) (1879). Автор на спомени за революционната си дейност.

[47] **Иван Тодоров Драсов** (15.III.1848 – 27.IX.1901) – участник в националноосвободителното движение, обществен деец. Роден в Ловеч. Завършва гимназия в Писек и Прага (Чехия). Включва се и в националноосвободителната борба. Член, а по-късно и секретар на местния революционен комитет в родния си град. Близък съмишленик и съратник на В. Левски, когото подпомага при изграждането на Вътрешната революционна организация. Участва дейно и в работата на БРЦК в Букурещ. Сближава се и с Хр. Ботев. Разгръща активна дейност за подготовката на Старозагорското въстание 1875 г. След Освобождението заема редица административни длъжности – окръжен управител в Берковица, Трън, Севлиево, Свищов, Търново и Варна. Избиран и за кмет на Ловеч. Автор на спомени за революционната си дейност.

[48] Вж. бел. 43.

[49] **Леон Мишел Гамбета** (1838–1882) – френски политически и държавен деец. Министър на вътрешните работи (септември 1870 – февруари 1871), министър-председател и министър на външните работи (14 ноември 1881 – 26 януари 1882).

[50] **„Млада България“** – политически кръг на българската емиграция в Румъния. Възниква през 1869 г. като продължение на Тайния централен български комитет и на Българското общество. Първоначално носи наименованието „Братска любов“ по името на българското читалище „Братска любов“ в Букурещ. Ратува за дуалистично разрешаване на българския въпрос, но подкрепя и някои от революционните акции на Л. Каравелов, В. Левски и др.

[51] Вж. бел. 19.

[52] Има се предвид **Иваница Попмишев**.

[53] **Филип Тотю** (истинско име: Тодор Тодоров Станчев) (1830 – 27.II.1907) – дългогодишен хайдутин и войвода. Роден в колибите Гърците (дн. към с. Вонеща вода, Великотърновско). Като млад хайдутин участва в четите на Бойчо войвода, Жельо войвода и пр., след което сам предвожда хайдушки чети. От 1864 г. преминава в Румъния и попада в средата на българската революционна емиграция. Сближава се с Г. С. Раковски и възприема неговата четническа тактика. През май 1867 г. предвожда чета, с която преминава българския бряг при Свищов. След разгрома ѝ от османската потеря успява да се спаси и с още няколко свои четници се добира до Стара планина, където се присъединява към четата на П. Хитов. Участва с голяма чета български доброволци в Сръбско-турската война 1876 г. По време на Руско-турската освободителна война 1877–1878 г. е в помощ на руските войски. След Освобождението се оттегля от активна дейност.

[54] Вж. бел. 19.

[55] **Кузма Минин** (неизв. – 1616) – един от организаторите на националноосвободителното движение на руския народ в началото на XVII в. Един от ръко-

водителите на Второто земско опълчение. Отличава се в боевете при Москва.
[56] Вж. бел. 19.
[57] Псевдоним на **Данаил Хр. Попов**. За него вж. бел. 19.
[58] Псевдоним на революционния комитет в гр. Ловеч.
[59] **Любен Каравелов**. За него вж. бел. 21.
[60] **Димитър (Дико, Дидьо) Пеев Галевски** – Пощата (1844–1875) – деец на националноосвободителното движение. Роден в с. Царацово, Пловдивско. Член и куриер на местния революционен комитет в с. Голям Извор, Тетевенско. След обира на турската поща при Арабаконак от Димитър Общи (септември 1872) е заловен и осъден на 4 години заточение в Диарбекир, където и умира.
[61] Има се предвид **Одеското българско настоятелство** – общественополитическа и благотворителна организация на българите в Одеса. Създадена през 1854 г. с цел да организира българските емигранти в помощ на руската армия по време на Кримската война (1853–1856). След края на войната продължава съществуването си под името „Настоятелство на одеските българи, събиращи дарения в империята за бедните български православни черкви и училища". Изпраща богослужебни книги и учебна литература на много черкви и училища в България, подпомага обучението и на млади българчета в Русия. Макар че не подкрепя действията на революционната емиграция, оказва материална подкрепа на пострадалото българско население по време и след разгрома на Априлското въстание 1876 г. След избухването на Сръбско-турската война 1876 г. разгръща активна дейност за набиране и изпращане на български доброволци в помощ на сръбската армия.
[62] Вж. бел. 21.
[63] **Иван поп Киров Кишелски** (около 1820 – 1880) – руски военен деец от български произход, генерал. Роден в гр. Котел. Преселва се в Русия и постъпва в Киевския университет. По време на Кримската война 1853–1856 г. организира и предвожда български доброволчески отряд, с който участва при отбраната на Севастопол. След войната изпълнява задачи на руския генерален щаб в България, Румъния и Сърбия. Установява контакти с видни представители на българската революционна емиграция – Г. С. Раковски и др. След Освобождението подпомага дейността на Временното руско управление в България. Назначаван е за губернатор на Видин и Варна.
[64] Вж. бел. 7.
[65] Псевдоним на революционния комитет в Ловеч.
[66] Има се предвид **Васил Йонков** – участник в националноосвободителното движение, сподвижник на В. Левски. По-подробно вж. бел. 203.
[67] **Васил Петров-Бояджията** – участник в националноосвободителното движение, сподвижник на В. Левски.
[68] Има се предвид **Ангел Бръшлянов** – участник в националноосвободителното движение.
[69] Вж. бел. 53.
[70] **Николай Миронович Тошков** (истинско име: Никола Мирчов Тошков) (9.V.1816 – 20.XI.1874) – търговец. Роден в гр. Калофер. От 1833 г. живее в Русия. Установява се в Одеса, където се отдава на търговия със зърнени храни. Подпомага материално дейността на някои от най-видните дейци на българската революционна емиграция – Г. С. Раковски, П. Хитов, Ф. Тотю и пр., както и български преселници в Южна Русия.
[71] Вж. бел. 19.
[72] Вж. бел. 19.
[73] Вж. бел. 21.
[74] Вж. бел. 19.
[74а] Вж. бел. 34.

[75] Вж. бел. 21.
[76] Вж. бел. 63.
[77] Вж. бел. 7.
[78] Вж. бел. 19.
[79] Вж. бел. 19.
[80] Вж. бел. 7.
[81] Вж. бел. 21.
[82] Вж. бел. 94.
[83] **Анастас поп Хинов**. За него вж. бел. 7.
[84] Вж. бел. 19.
[85] **Иван Лилов Фурнаджиев** (около 1842 – преди 1878) – участник в националноосвободителното движение. Роден в с. Сопот, Тетевенско. Член на местния революционен комитет. Сподвижник на В. Левски. След разкриване на обира на турската поща при Арабаконак (септември 1872) е заловен и изпратен на заточение в Диарбекир, където и умира.
[86] Син на Иван Фурнаджиев.
[87] Също.
[88] Вж. бел. 57.
[89] Вж. бел. 57.
[90] Вж. бел. 57.
[91] Друг вариант на писмото до Фурнаджиеви.
[92] Вж. бел. 19.
[93] Вж. бел. 19.
[94] Отнася се за **Анастас Христов Попхинов** (А. Попов) (4.I.1826 – 26.VIII.1898) – участник в националноосвободителното движение. Роден в Плевен. Брат на Данаил Христов Попов. Запознава се с В. Левски още през 1869 г. и е един от първите му сподвижници. Занимава се с пренасянето на комитетска кореспонденция и прехвърлянето на революционни дейци в Румъния и обратно. Отначало Апостола му има пълно доверие, но по-късно разкрива, че е нарушил тайната и неприкосновеността на комитетската кореспонденция и се разграничава от него. Заловен след разкриване на обира на турската поща при Арабаконак (септември 1872) и изпратен на заточение в Диарбекир. Освободен след края на Руско-турската освободителна война 1877–1878 г., завръща се в родния си град, но не се занимава с активна обществена дейност. Автор на мемоарно съчинение, в което се дават подробни списъци на български заточеници в Диарбекир.

[95] Вж. бел. 21.
[96] Вж. бел. 2.
[97] Вж. бел. 19.
[98] Вж. бел. 19.
[99] Вж. бел. 39.
[100] Вж. бел. 7.
[101] Отнася се за **Анастас Хр. Попхинов**. За него вж. бел. 94.
[102] Вж. бел. 2.
[103] Псевдоним на **Иван Попхристов Кършовски**. За него вж. бел. 39.
[104] Вж. бел. 94.
[105] Вж. бел. 34.
[106] Вж. бел. 39.
[107] Вж. бел. 19.
[108] Вж. бел. 34.
[109] Вж. бел. 7.
[110] Вж. бел. 156.
[111] Вж. бел. 34.
[112] Вж. бел. 39.
[113] Вж. бел. 20.
[114] Вж. бел. 21.
[115] Вж. бел. 19.
[116] Вж. бел. 43.
[117] Вж. бел. 19.
[118] Псевдоним на **Данаил Хр. Попов**. За него вж. бел. 19.
[119] Вж. бел. 39.
[120] Вж. бел. 20.
[121] Сърдечен поздрав.

[122] Вж. бел. 2.
[123] Вж. бел. 63.
[124] Вж. бел. 19.
[125] Псевдоним на революционния комитет в гр. Ловеч.
[126] **Сава Младенов** (С. М. Ръжанов) (1845 – 8.VI.1876) – участник в националноосвободителното движение. Роден в гр. Тетевен. Включва се в националноосвободителната борба още като юноша. Участник във Втората българска легия в Белград (1867–1868). След разтурянето ѝ се прехвърля в Румъния и се установява в Турну Магуреле. Член на местния революционен комитет. Близък сподвижник на В. Левски, когото подпомага при изграждането на Вътрешната революционна организация. След избухване на Априлското въстание 1876 г. постъпва в четата на Хр. Ботев. След разгрома ѝ е заловен в Тетевенския Балкан и убит.
[127] **В. „Турция"** – обществено-политически вестник. Излиза в Цариград от 25 юли 1864 до 27 юли 1873 г. Изразител на туркофилските среди от българската колония в османската столица. Субсидиран от Високата порта. Редактор и издател: Никола Генович.
[128] Псевдоним на **Данаил Христов Попов**. За него вж. бел. 19.
[129] Вж. бел. 19.
[130] Псевдоним на **Данаил Хр. Попов**. За него вж. бел. 19.
[131] Вж. бел. 20.
[132] Вж. бел. 39.
[133] Псевдоним на **Данаил Хр. Попов**. За него вж. бел. 19.
[134] Вж. бел. 21.
[135] Вж. бел. 43.
[136] Вж. бел. 19.
[137] **Ангел Кънчев** (А. К. Ангелов) (11.XI.1850 – 5.III.1872) – участник в националноосвободителното движение. Роден в гр. Трявна. Определен от БРЦК в Букурещ за помощник на В. Левски при изграждане на Вътрешната революционна организация. При опит да бъде задържан от османските власти в Русенското пристанище се самоубива.
[138] Псевдоним на **Данаил Хр. Попов**. За него вж. бел. 19.
[139] Вж. бел. 7.
[140] Вж. бел. 53.
[141] Вж. бел. 20.
[142] Вж. бел. 21.
[143] Вж. бел. 125.
[144] Вж. бел. 19.
[145] Вж. бел. 53.
[146] Вж. бел. 7.
[147] Вж. бел. 137.
[148] Вж. бел. 19.
[149] Вж. бел. 21.
[150] **Евлогий Георгиев** (Е. Г. Недев) (3.X.1819 – 5.VII.1897) – стопански и общественополитически деец, банкер, дипломат. Роден в гр. Карлово. От 1837 г. се преселва във Влашко и се отдава на търговска дейност. Открива търговски кантори в Галац, Букурещ и Браила. Включва се и в живота на българската емиграция. Един от водителите на Добродетелната дружина. Оказва материална подкрепа на революционната дейност на Г. С. Раковски, предоставя парични суми за редица български училища, черкви и манастири. След Освобождението се завръща в България и се включва в общественополитическия ѝ живот. Назначен е за първи дипломатически агент на Княжеството в Румъния (до 1881). Избран за депутат във II Обикновено народно събрание, но е касиран, под предлог че не е български гражданин. Въпреки нанесеното му огорчение не се отказва от благотворителната си дейност. Завещава 6 млн. златни лева за построяване на Висшето училище в София (дн. Софийски университет „Св. Климент Охридски"). Послед-

ните години от живота си прекарва отново в Румъния. Умира в Букурещ.

[151] **Христо Георгиев** (Хр. Г. Недев) (1824 – 6.III.1872) – стопански и общественополитически деец. Роден в гр. Карлово. По-малък брат на Евлогий Георгиев. От 1842 г. се преселва във Влашко и заедно с брат си се занимава с търговска и банкерска дейност. Включва се активно и в обществено-политическия живот на българската емиграция. Един от водителите на Добродетелната дружина. Разгръща активна дейност за набиране и изпращане на български доброволци в помощ на руската армия по време на Кримската война 1853–1856 г. Заедно с брат си се занимава и с благотворителна дейност, като оказва материална помощ на български училища и черкви в Румъния и България. Умира в Букурещ.

[152] Вж. бел. 19.

[153] Вж. бел. 19.

[154] Вж. бел. 137.

[155] Вж. бел. 21.

[156] **Теофан Райнов** (Т. Р. Попович) (I.1837 – 18.IX.1910) – участник в националноосвободителното движение, обществен деец. Роден в гр. Карлово. Син на Райно Попович. Завършва Търговско училище във Виена и се отдава на търговия. Включва се и в националноосвободителната борба. Един от найблизките сътрудници на Г. С. Раковски при подготовката на въстание в България (1872), участва в похода на отрядите на Джузепе Гарибалди (1862). През втората половина на 60-те години на XIX в. е привлечен за сътрудник на тайното разузнаване на Високата порта, но използва тази служба, за да информира българските революционери. Установява близки контакти с някои от най-видните представители на българската революционна емиграция в Румъния – Л. Каравелов, В. Левски и др. По време на Руско-турската освободителна война 1877–1878 г. е в помощ на руското командване. След Освобождението заема административни длъжности в различни краища на страната.

[157] Вж. бел. 137.

[157а] Вж. бел. 507.

[158] Вж. бел. 126.

[159] Вж. бел. 2.

[160] **Ангел Кънчев**. За него вж. бел. 137.

[161] Псевдоним на революционния комитет в с. Голям Извор, Ловешко.

[162] Вж. бел. 19.

[163] Вж. бел. 7.

[164] Вж. бел. 53.

[165] Вж. бел. 21.

[166] Вж. бел. 43.

[167] Вж. бел. 94.

[168] Вж. бел. 19.

[169] Вж. бел. 125.

[170] Вж. бел. 126.

[170а] Вж. бел. 507.

[171] Вж. бел. 66.

[172] Вж. бел. 137.

[173] Вж. бел. 2.

[174] Вж. бел. 60.

[175] Вж. бел. 67.

[176] Вж. бел. 126.

[177] Псевдоним на революционния комитет в с. Голям Извор, Ловешко.

[178] Вж. бел. 2.

[179] Вж. бел. бел. 20.

[180] Вж. бел. 12.

[181] **Димитър Папазоглу** – участник в националноосвободителното движение и обществен деец. Роден в гр. Казанлък. След Освобождението е близък съмишленик на Ст. Стамболов и един от видните дейци на Народнолибералната партия в родния си град. Избиран за депутат в Народното събрание.

[182] Брат на Д. Папазоглу.
[183] Вж. бел. 86.
[184] Вж. бел. 87.
[185] Вж. бел. 85.
[186] **Иван х. Димитров** – участник в националноосвободителното движение. Член на местния революционен комитет в Карлово.
[187] **Спас Иванов** (Спас И. Абрашев) (около 1837–1879) – участник в националноосвободителното движение. Роден в Копривщица. Брат на Софийския митрополит Доситей и племенник на Найден Геров. Следва медицина във Виена. Участва в Първата българска легия, след разтурянето на която работи като лекар в родния си град. Разгръща активна дейност за подготовката на Априлското въстание 1876 г. След Освобождението продължава лекарската си практика в Пловдив и Враца.
[188] Вж. бел. 21.
[189] Вж. бел. 7.
[190] Вж. бел. 19.
[191] Вж. бел. 53.
[192] Вж. бел. 19.
[193] Вж. бел. 46.
[194] Вж. бел. 183.
[195] Вж. бел. 182.
[196] Вж. бел. 12.
[197] Има се предвид либералнополитическото движение „Млади османци“, възникнало в началото на 60-те години на XIX в. По-видни негови дейци: Ибрахим Шинаси, Намък Кемал, Фазлъ паша, Ахмед Зия, Мидхат паша и др. Обявява се за въвеждане на политически и правни реформи, включително и за конституционно управление като средство за запазване целостта на Османската империя. Решително се противопоставя на националноосвободителните борби на потиснатите християнски народи, сред които и българският.

[198] Вж. бел. 43.
[199] Вж. бел. 197.
[200] Вж. бел. 43.
[201] **Михаил Георгиев Греков** (23.V.1847 – 22.III.1922) – участник в националноосвободителното движение. Роден в с. Дермендере, Бесарабия, в семейството на български преселници от с. Колупчии (дн. Гурково), Старозагорско. Взема участие в подготовка на чета, която е трябвало да бъде предводена от Никола Войводов и Цвятко Павлович. След тяхната гибел постъпва във Втората българска легия в Белград (1867–1868). По-късно е учител в Сливен и председател на местния революционен комитет. След провала на акцията за убийството на хасковския чорбаджия и шпионин хаджи Ставри (1873) е арестуван, но след 2 месеца е пуснат на свобода. Прехвърля се в Русе, където е привлечен за член на местния революционен комитет. Присъства на Общото събрание на БРЦК в Букурещ (август 1874). Подпомага акцията за набиране и изпращане на български доброволци в Сръбско-турската война 1876 г. По време на Руско-турската освободителна война 1877–1878 г. е в помощ на руската армия. След Освобождението заема административни длъжности в различни краища на страната.
[202] Вж. бел. 125.
[203] **Васил Йонков Гложенски** (Гложенеца) (1838–1889) – участник в националноосвободителното движение. Роден в с. Гложене, Тетевенско. Запознава се с В. Левски в Румъния след разтурянето на Първата българска легия (1862) и става един от най-близките му сподвижници и помощници при изграждането на Вътрешната революционна организация. Заловен от османските власти след разкриване на акцията по обира на турската поща в Арабаконак (септември 1872) и изпратен на за-

точение в Диарбекир. Успял да избяга, прехвърля се в Румъния и участва в живота на българската революционна емиграция. Присъства на едно от общите събрания на БРЦК. По време на Руско-турската освободителна война 1877–1878 г. е в помощ на руските войски.

204 Вж. бел. 2.

205 Псевдоним на **Димитър Общи**. За него вж. бел. 2.

206 Псевдоним на **Васил Спасов** – участник в националноосвободителното движение. Роден в гр. Троян. Собственик на най-големия хан в родния си град, който предоставя за заседания и събрания на местния революционен комитет. По време на Руско-турската освободителна война 1877–1878 г. ханът е изгорен.

207 Вж. бел. 197.

208 Вж. бел. 2.

209 Псевдоним на революционния комитет в София.

210 Псевдоним на революционния комитет в гр. Орхание (дн. Ботевград).

211 Псевдоним на революционния комитет в гр. Ловеч.

212 **Васил Петров** – участник в националноосвободителното движение. Вж. бел. 67.

213 Псевдоним на революционния комитет в гр. Тетевен.

214 Псевдоним на революционния комитет в с. Видраре, Тетевенско.

215 Псевдоним на революционния комитет в с. Осиковица, Орханийско.

216 Вж. бел. 209.

217 Псевдоним на революционния комитет в с. Правец, Орханийско.

218 Вж. бел. 214.

219 **Костаки хаджи Костов** – участник в националноосвободителното движение. Предполага се, че е член на местния революционен комитет в Плевен. В. Левски не крие недоволството си от неговата дейност.

220 Вж. бел. 60.

221 Вж. бел. 63.

222 Вероятно псевдоним на революционния комитет в Ловеч.

223 Вж. бел. 2.

224 Псевдоним на революционния комитет в с. Голям Извор, Ловешко.

225 Псевдоним на революционния комитет в гр. Етрополе.

226 Псевдоним на революционния комитет в гр. Тетевен.

227 Псевдоним на революционния комитет в с. Видраре, Тетевенско.

228 Вж. бел. 46.

229 Вж. бел. 47.

230 Вж. бел. 14.

231 Вж. бел. 137.

232 Вж. бел. 2.

233 Вж. бел. 14.

234 Вж. бел. 2.

235 Вж. бел. 137.

236 Вж. бел. 2.

237 Псевдоним на революционния комитет в с. Брусен.

238 Псевдоним на революционния комитет в с. Врачеш или гр. Ловеч.

239 Псевдоним на революционния комитет в с. Лопян, Великотърновско.

240 Псевдоним на революционния комитет в с. Правец, Орханийско.

241 Псевдоним на революционния комитет в с. Боженица.

242 Неразкрит псевдоним.

243 Псевдоним на революционния комитет в гр. Орхание.

244 Вж. бел. 65.

245 Вж. бел. 2.

246 Псевдоним на революционния комитет в гр. Тетевен.

247 Псевдоним на революционния комитет в с. Видраре, Тетевенско.

247а Вж. бел. 507.

[248] Вж. бел. 63.
[249] Вж. бел. 65.
[250] Вж. бел. 126.
[251] Вж. бел. 2.
[252] Вж. бел. 137.
[253] Вж. бел. 67.
[254] Псевдоним на революционния комитет в с. Голям Извор, Ловешко.
[255] Навярно **Иван Т. Драсов**. За него вж. бел. 37.
[256] Псевдоним на революционния комитет в с. Голям Извор, Ловешко.
[257] Псевдоним на революционния комитет в гр. Сливен.
[258] **Ангел Кънчев**. За него вж. бел. 137.
[259] Псевдоним на революционния комитет в Стара Загора.
[260] Вж. бел. 14.
[261] Навярно **Сава Попхристов Кършовски**. За него вж. бел. 15.
[262] **Отец Матей** (М. Петров, Преображенски, Миткалото) (светско име Матей Пенчов Кънев) (около 1828 – 1.III.1875) – духовник, участник в националноосвободителното движение. Роден в с. Ново село, Търновско. Приема монашески сан (1848). Участва в Първата българска легия в Белград (1862). След разтурянето ѝ хайдутува до 1864 г., когато се установява в Батошевския манастир. Сподвижник на В. Левски, когото подпомага при изграждане на Вътрешната революционна организация.
[263] **Хаджи Михаил Н. Момчилов** или архимандрит Макарий, игумен на Троянския манастир.
[264] **Дядо Духовников** – Галактион Хилендарски, а може и да е отец Матей Преображенски.
[265] **Карагьозов** – туркофил от Търново (дн. Велико Търново), но в случая се има предвид псевдоним на Христо Иванов. За него вж. бел. 14.
[266] Неуточнен псевдоним.
[267] Псевдоним на революционния комитет в гр. Сливен.

[268] Вж. бел. 19.
[269] Вж. бел. 53.
[270] Вж. бел. 70.
[271] Вж. бел. 17.
[272] Псевдоним на революционния комитет в гр. Орхание.
[273] Псевдоним на революционния комитет в с. Правец, Орханийско.
[274] Псевдоним на революционния комитет в с. Осиковица, Орханийско.
[275] Псевдоним на революционния комитет в с. Джурово, Орханийско.
[276] Псевдоним на революционния комитет в с. Голям Извор, Ловешко.
[277] Псевдоним на революционния комитет в гр. Етрополе.
[278] Неустановен псевдоним на революционен комитет.
[279] Също.
[280] Псевдоним на революционния комитет в с. Врачеш или с. Калугерово, Орханийско.
[281] Псевдоним на революционния комитет в София.
[282] Неустановен псевдоним на революционен комитет.
[283] Вж. бел. 63.
[284] Псевдоним на революционния комитет в гр. Тетевен.
[285] Псевдоним на революционния комитет в с. Видраре, Тетевенско.
[286] Псевдоним на революционния комитет в с. Гложене, Тетевенско.
[287] **Марин Цонзоров** – участник в националноосвободителното движение. По-подробно за него вж. бел. 306.
[288] Вж. бел. 46.
[289] Псевдоним на революционния комитет в Ловеч.
[290] Псевдоним на революционния комитет в гр. Троян.
[291] **Киро С. Котелски** – участник в националноосвободителното движение.
[292] Псевдоним на революционния комитет в гр. Сливен.
[293] **Иван Хаджипавлов Иванов** (27.I.1850 – 1934) – учас-

тник в националноосвободителното движение. Роден в гр. Търново (дн. Велико Търново). По професия журналист и преводач.

[294] **Димитър Иванов** (1847–1913) – участник в националноосвободителното движение. Роден в Търново (дн. Велико Търново). Брат на Иван х. Иванов. Разгръща активна дейност в културния живот на родния си град. През 1876 г. емигрира в Румъния и попада в средата на българската революционна емиграция. Секретар на Българското централно благотворително общество в Букурещ. След Освобождението заема дребни административни длъжности.

[295] **Павел Икономов** – участник в националноосвободителното движение. Роден в гр. Свищов, но израства в Браила. Участва като доброволец в Сръбско-турската война 1876 г. и в Руско-турската освободителна война 1877–1878 г.

[296] Вж. бел. 21.

[297] Вж. бел. 20.

[298] Вж. бел. 19.

[299] **Иларион Иванов Драгостинов** (около 1852 – 10.V.1876) – участник в националноосвободителното движение. Роден в с. Арбанаси, Търновско (дн. Великотърновско). Един от основателите на местния революционен комитет в Русе (1871). Участва в Общото събрание на БРЦК в Букурещ (април-май 1872) и в подготовката на Старозагорското въстание 1875 г. По време на Априлското въстание 1876 г. е апостол на II Сливенски революционен окръг. Загива в сражение с турска потеря при с. Нейково, Котленско.

[300] Вж. бел. 18.

[301] **Ячо** – Кириак Цанков. За него вж. бел. 30.

[302] Вж. бел. 17.

[303] **Гълъб (Олимпи) Панов** (17.VI.1852 – 22.II.1887) – участник в националноосвободителното движение, военен и държавен деец. Роден в с. Тайраклия, Бесарабия. Член и секретар на БРЦК в Букурещ (1872–1874). Член и подпредседател на Българското централно благотворително общество. Разгръща активна дейност за набиране и изпращане на български доброволци в Сръбско-турската война 1876 г. в помощ на сръбската армия. По време на Руско-турската освободителна война 1877–1878 г. е в състава на Българското опълчение. След Освобождението следва Генералщабна академия в Санкт Петербург, но не я завършва поради заболяване. През Сръбско-българската война 1885 г. участва като артилерийски офицер в сраженията при Сливница. След детронирането на княз Александър I Батенберг от българския престол (9 август 1886) е включен като военен министър във Временното правителство, възглавено от П. Каравелов (12–16 август 1886). Участва в Русенския офицерски бунт (февруари 1887), след потушаването на който е заловен и разстрелян.

[304] Вж. бел. 65.

[305] Вж. бел. 46.

[306] **Марин Христов Цонзаров** (VII.1829 – 24.XII.1907) – деец на националноосвободителното движение. Роден в Лясковец. По професия земеделец – занимава се с лозарство и винарство. Един от основателите и председател на местния революционен комитет. Участва в Общото събрание на БРЦК в Букурещ (1872). Разгръща активна дейност за подготовката на Априлското въстание 1876 г. По време на Руско-турската освободителна война 1877–1878 г. служи като разузнавач в помощ на руската армия. След Освобождението се включва в обществения живот на Княжеството. Заема редица административни длъжности.

[307] **Никола Тихов Обретенов** (28.V.1849 – 10.X.1939) – участник в националноосвободителното движение, обществен деец. Роден в гр. Русе. Син на легендар-

ната Баба Тонка. Включва се в националноосвободителната борба още през 1869 г. Един от основателите на местния революционен комитет (1871). Участва в заседанията на Общото събрание на БРЦК (април-май 1872) и през 1874 г. Разгръща активна дейност за подготовката на Старозагорското въстание 1875 г. Един от организаторите на Гюргевския революционен комитет, от който е определен за помощник-апостол на III (Врачански) революционен окръг. След избухване на Априлското въстание 1876 г. е в състава на четата на Хр. Ботев, с която преминава в България. При разгрома ѝ е заловен и изпратен на заточение в крепостта Акия. Освободен след края на Руско-турската освободителна война 1877–1878 г. Взема дейно участие в подготовката на Кресненско-Разложкото въстание 1878–1879 г. По-късно заема различни административни длъжности – околийски началник в Тутракан и Враца, окръжен началник в Силистра, Русе и София. Избиран за депутат в Народното събрание и за помощник-кмет на родния си град. Автор на „Спомени за българските въстания".

308 Вж. бел. 21.
309 Вж. бел. 19.
310 Псевдоним на **Христо Иванов**. За него вж. бел. 14.
311 Псевдоним на местния революционен комитет в Търново (дн. Велико Търново).
312 Вероятно псевдоним на **В. Левски**.
313 Вж. бел. 2.
314 Псевдоним на местния революционен комитет в гр. Враца.
315 Вж. бел. 14.
316 Псевдоним на местния революционен комитет в с. Голям Извор, Ловешко.
317 Псевдоним на местния революционен комитет в гр. Етрополе.
318 Псевдоним на **Димитър Общи**. За него вж. бел. 2.
319 Псевдоним на местния революционен комитет в гр. Враца.
320 Псевдоним на местния революционен комитет в с. Джурово, Орханийско.
321 Псевдоним на местния революционен комитет в гр. Тетевен.
322 Псевдоним на **Христо Иванов**. За него вж. бел. 14.
323 Псевдоним на местния революционен комитет в с. Видраре, Тетевенско.
324 Вж. бел. 21.
325 Вж. бел. 20.
326 Вж. бел. 30.
327 Вж. бел. 14.
328 Вж. бел. 21.
329 **Илия Луканов** (И. поп Луканов Лилов) (1853 – 3.VII. 1895) – участник в националноосвободителното движение, обществен деец. Роден в гр. Ловеч. Брат на Марин поп Луканов. Член на местния революционен комитет в родния си град. Сподвижник на В. Левски. След Освобождението заема редица административни длъжности, сред които и главен секретар на Министерството на вътрешните работи. Близък съмишленик на Ст. Стамболов. След падането на неговото правителство е силно малтретиран от новите власти.
330 Вж. бел. 299.
331 Вж. бел. 19.
332 **Петър Иванов Мишайков** (1805 – 26.XI.1883) – възрожденски обществен и просветен деец, висш духовник. Роден в с. Пътеде, Леринско. Приема монашески сан под името Панарет. Назначен за Пловдивски митрополит от Цариградската патриаршия (1861), но тъй като местното население не го приема, остава в столицата на Османската империя. През 1868 г. се отказва от върховенството на Цариградската патриаршия и се включ-

ва в борбата за извоюване на църковна национална независимост на българския народ. Избран за екзархийски митрополит в Пловдив (1872), на който пост остава до края на живота си. Разгръща активна дейност по време на всенародното протестно движение на българите против несправедливите решения на Берлинския конгрес 1878 г. Автор на съчинения с църковна проблематика.

333 Вж. бел. 30.
334 Вж. бел. 21.
335 Вж. бел. 11.
336 Един от псевдонимите на **В. Левски**.
337 Вж. бел. 21.
338 **Олимпи Панов**. За него вж. бел. 303.
339 Вж. бел. 19.
340 Вж. бел. 30.
341 Вж. бел. 19.
342 Псевдоним на **В. Левски**.
343 **В. Йонков**. За него вж. бел. 65.
344 Вж. бел. 43.
345 Вж. бел. 30.
346 Псевдоним на местния революционен комитет в с. Гложене, Тетевенско.
347 Псевдоним на местния революционен комитет в с. Голям Извор, Ловешко.
348 Псевдоним на местния революционен комитет в с. Видраре, Тетевенско.
349 Псевдоним на местния революционен комитет в с. Осиковица, Орханийско.
350 Псевдоним на местния революционен комитет в с. Правец, Орханийско.
351 Псевдоним на местния революционен комитет в гр. Орхание.
352 Псевдоним на местния революционен комитет в гр. Етрополе.
353 Неуточнен псевдоним.

354 Псевдоним на местния революционен комитет в с. Врачеш, Орханийско.
355 Псевдоним на местния революционен комитет в с. Джурово, Орханийско.
356 Вж. бел. 67.
357 Вероятно един от псевдонимите на **В. Левски**.
358 Вж. бел. 21.
359 Вж. бел. 21.
360 Неустановен псевдоним.
361 Един от псевдонимите на **В. Левски**.
362 Вж. бел. 19.
363 Има се предвид французинът **А. Мюлер**, доставчик на оръжие.
364 Вж. бел. 21.
365 Вж. бел. 20.
366 Вж. бел. 14.
367 Псевдоним на местния революционен комитет в гр. Търново (дн. Велико Търново).
368 Псевдоним на местния революционен комитет в гр. Лясковец.
369 Псевдоним на местния революционен комитет в гр. Трявна.
370 Неустановен псевдоним.
371 Псевдоним на местния революционен комитет в гр. Севлиево.
372 Неустановен псевдоним.
373 Също.
374 Вж. бел. 46.
375 Вж. бел. 21.
376 Вж. бел. 42.
377 Вж. бел. 19.
378 Вж. бел. 2.
379 Вж. бел. 303.
380 Вж. бел. 30.
381 Вж. бел. 363.
382 Вж. бел. 20.

[383] **Поп Кръстьо** (истинско име: Кръстьо Тотев Никифоров) (неизв. – 1881) – свещеник. Роден в гр. Ловеч. Учил в Духовна семинария в Белград, след което е учител в гр. Враца, където приема и свещенически сан. По-късно се премества като свещеник в родния си град. Председател на местния революционен комитет. След Освобождението е обвинен от някои свои съвременници, че е предал В. Левски.

[384] Псевдоним на **Марин поп Луканов**. За него вж. бел. 46.

[385] Псевдоним на местния революционен комитет в с. Голям Извор, Ловешко.

[386] Неустановен псевдоним.

[387] Псевдоним на местния революционен комитет в гр. Търново (дн. Велико Търново).

[388] Псевдоним на местния революционен комитет в гр. Ловеч.

[389] Вж. бел. 2.

[390] Псевдоним на местния революционен комитет в гр. Тетевен.

[391] **Семко Първанов**.

[392] **Марко Маринов**.

[393] **Васил Петров**. За него вж. бел. 67.

[394] Вж. бел. 21.

[395] Вж. бел. 19.

[396] Вж. бел. 303.

[397] Вж. бел. 53.

[398] Вж. бел. 329.

[399] Вж. бел. 19.

[400] Вж. бел. 21.

[401] Вж. бел. 126.

[402] Вж. бел. 14.

[403] **Марин Станчов**. За него вж. бел. 16.

[404] Псевдоним на **Христо Иванов**. За него вж. бел. 14.

[405] Псевдоним на местния революционен комитет в с. Батулци.

[406] Псевдоним на местния революционен комитет в с. Голям Извор, Ловешко.

[407] Вж. бел. 60.

[408] Вж. бел. 21.

[409] Вж. бел. 42.

[410] Вж. бел. 19.

[411] Вж. бел. 363.

[412] Вж. бел. 19.

[413] Вж. бел. 94.

[414] Вж. бел. 21.

[415] Вж. бел. 2.

[416] Вж. бел. 21.

[417] Вж. бел. 94.

[418] Вж. бел. 19.

[419] Вж. бел. 94.

[420] **Ангел Кънчев**. За него вж. бел. 137.

[421] **Димитър Общи**. За него вж. бел. 2.

[422] Има се предвид **Иван Т. Драсов**. За него вж. бел. 47.

[423] Вж. бел. 2.

[424] Псевдоним на местния революционен комитет в гр. Етрополе.

[425] Вж. бел. 21.

[426] Псевдоним на **Марин поп Луканов**. За него вж. бел. 46.

[427] Има се предвид навярно **Л. Каравелов**. За него вж. бел. 21.

[428] Има се предвид **Кириак А. Цанков**. За него вж. бел. 30.

[429] Един от псевдонимите на **В. Левски**.

[430] Вж. бел. 19.

[431] Псевдоним на местния революционен комитет в гр. Ловеч.

[432] Вж. бел. 21.

[433] Вж. бел. 2.

[434] Псевдоним на местния революционен комитет в гр. Етрополе.

[435] **Л. Каравелов**. За него вж. бел. 21.

[436] Псевдоним на **Данаил Хр. Попов**. За него вж. бел. 19.

[437] Вж. бел. 94.

[438] **Тома Младенов** (Т. М. Боровски) – участник в националноосвободителното движение. Роден в гр. Лом. Завършва гимназия в Белград. Учител в родния си град, Русе и Оряхово. Постъпва в Първата българска легия (1862), от когато датира и познанството му с В. Левски. Сътрудничи и на някои български възрожденски периодични издания – в. „Зорница" (1864), сп. „Училище" (1871 г.) и сп. „Летоструй" (1873).

[439] Навярно: **Янко Ванков.**

[440] **Мито Цветков** (М. Ц. Ценов) (около 1848 – 30.XI. 1938) – деец на националноосвободителното движение. Роден във Враца. По професия търговец и ханджия. Председател на местния революционен комитет, основан от В. Левски (1872). Многократно дава подслон в хана си не само на Апостола, но и на други революционни дейци – Стоян Заимов, Панайот Волов, Георги Бенковски, Никола Славков и пр. Разгръща активна дейност за подготовката на Априлското въстание 1876 г. По време на въстанието формира малка чета с намерение да се присъедини към четата на Хр. Ботев, но не успява, тъй като Ботевата чета не слиза на очакваното място – устието на р. Скът, а при Козлодуй. По време на Руско-турската освободителна война 1877–1878 г. е в помощ на руската армия като разузнавач. След Освобождението се включва в обществения живот. Избиран за кмет на с. Букьовци (дн. гр. Мизия).

[441] Вероятно псевдоним на местния революционен комитет в гр. Враца.

[442] Вж. бел. 60.

[443] Псевдоним на революционния комитет в гр. Татар Пазарджик (дн. Пазарджик).

[444] Вж. бел. 21.

[445] Вж. бел. 19.

[446] Има се предвид **Димитър Пеев** – Пощата. За него вж. бел. 60.

[447] Вж. бел. 21.

[448] Вж. бел. 2.

[449] Вероятно **Теофан Райнов**. За него вж. бел. 156.

[450] Псевдоним на **В. Левски.**

[451] Предполага се **Георги Търнев.**

[452] Псевдоним на **В. Левски.**

[453] Също.

[454] Псевдоним на местния революционен комитет в Стара Загора.

[455] Псевдоним на местния революционен комитет в гр. Сливен.

[456] Псевдоним на местния революционен комитет в гр. Сливен.

[457] Псевдоним на местния революционен комитет в гр. Татар Пазарджик (дн. Пазарджик).

[458] Псевдоним на местния революционен комитет в гр. Карлово или на В. Левски.

[459] Псевдоним на местния революционен комитет в гр. Сливен.

[460] Псевдоним на местния революционен комитет в гр. Стара Загора.

[461] Псевдоним на местния революционен комитет в гр. Сливен.

[462] Псевдоним на **Иван Т. Драсов**. За него вж. бел. 47.

[463] Псевдоним на местния революционен комитет в гр. Стара Загора.

[464] Псевдоним на местния революционен комитет в гр. Татар Пазарджик (дн. Пазарджик).

[465] Също.

[466] Псевдоним на местния революционен комитет в гр. Сливен.

[467] Псевдоним на местния революционен комитет в Стара Загора.

[468] **Димитър Трайкович** (1816–1880) – деец на националноосвободителното движение. Роден в София.

По професия търговец. Подпомага училищното дело в родния си град. Член на местния революционен комитет по времето на В. Левски.

[469] Псевдоним на местния революционен комитет в с. Голям Извор, Ловешко.

[470] Вж. бел. 60.

[471] Псевдоним на местния революционен комитет в с. Голям Извор, Ловешко.

[472] Вж. бел. 14.

[473] Псевдоним на **Христо Иванов**. За него вж. бел. 14.

[474] Вж. бел. 262.

[475] Вж. бел. 2.

[476] Псевдоним на местния революционен комитет в Ловеч.

[477] **Никола Сирков** (Николчо Халача) (около 1837 – 1873) – участник в националноосвободителното движение. Роден в гр. Ловеч. Собственик на хан в махалата Дръстене в Ловеч, в който е основан местният революционен комитет. Заедно със съпругата си Мария Сиркова подпомага неговата дейност. Предоставя дома си за убежище на В. Левски и други революционни дейци, за укриване на революционна документация и пр.

[478] Вж. бел. 2.

[479] Вж. бел. 137.

[480] Вж. бел. 94.

[481] Вж. бел. 47.

[482] **Димитър Попниколов Пъшков** (1840 – 10.XI.1926) – участник в националноосвободителното движение, обществен деец. Роден в с. Сопот, Ловешко. Член на местния революционен комитет в Ловеч. един от близките сподвижници на В. Левски и негов помощник при изграждане на Вътрешната революционна организация. След разкриване на обира на турската поща при Арабаконак (септември 1872) е заловен и изпратен на заточение в Мала Азия. Избягва през 1876 г. и до Освобождението се укрива. Депутат в Учредителното събрание в Търново (1879 г.). По-късно заема различни административни длъжности. Избиран и за депутат в Народното събрание.

[483] Вж. бел. 60.

[484] Има се предвид с. Голям Извор, Ловешко.

[485] Препис на тропар от славянска служба на Св. св. Кирил и Методий. По-подробни обяснения за този текст вж. Личният бележник (джобното тефтерче) на Васил Левски, С., 1987, с. 28, бел. 2 под линия.

[486] Част от текст на стихотворението „Възпоменание“ от Добри Чинтулов. По-подробно вж. Личният бележник (джобното тефтерче) на Васил Левски, С., 1987, с. 42, бел. 6 под линия.

[487] Текст от песен, който с малки изменения съвпада с текста на песен, поместена във „Видрица“ на поп Минчо Кънчев, а може би и оригинална песен на самия Апостол. По-подробно вж. Личният бележник (джобното тефтерче) на Васил Левски, С., 1987, с. 46, бел. 3 под линия.

[488] Псевдоним на **В. Левски**.

[489] **Петър Бонев** (П. Б. Тошев) (1837 – 30.IV.1876) – участник в националноосвободителното движение. Роден в Перущица. Постъпва в Първата българска легия в Белград (1862), след разтурянето на която се прехвърля в Румъния. Близък сътрудник на Г. С. Раковски. Учител в родното си село (1863–1864, 1867–1870 и 1872–1876) и в Пазарджик (1864–1867 и 1870–1872). Един от сподвижниците на В. Левски, с когото основават местния революционен комитет в Перущица (1869). Един от основателите на местния революционен комитет и в Пазарджик (1870). Главен ръководител на Априлското въстание в Перущица. Загива при потушаването му.

[490] Вероятен псевдоним на **В. Левски** или погрешно изписано име на **Никола Димитров Ръжанков** (ок.

1846 – след 1872) – деец на националноосвободителното движение. Роден в с. Калугерово, Пазарджишко. Близък сподвижник на В. Левски, когото придружава при основаване на революционните комитети в Пазарджишкия край и му предоставя дома си за убежище.

491 Вероятно се отнася до **Сребро Пенев Стойновски** (1846 – ок. 1895) – деец на националноосвободителното движение. Роден в с. Балджиларе (дн. с. Медово, Старозагорско). Участва в Първа българска легия в Белград (1862), откогато се запознава и сближава с В. Левски. След разтурянето на легията е учител в Сопот, Чирпан, Силистра и Оряхово, без да прекъсва и революционната си дейност. Член на местните революционни комитети в Сопот и в Оряхово. Пред опасността да попадне в ръцете на османските власти емигрира в Одеса (февруари 1876). По време на Руско-турската освободителна война 1877–1878 г. е в редовете на Българското опълчение.

492 Препис на текста от стихотворението на Хр. Ботев „На прощаване" без началните 9 стиха. По-подробно обяснение за тяхната липса вж. Личният бележник (джобното тефтерче) на Васил Левски, С., 1987, с. 63, бел. 2 под линия, и с. 69, бел. 2 под линия.

493 Псевдоним на местния революционен комитет в гр. София.

494 Неустановен псевдоним.

495 Псевдоним на **В. Левски**.

496 Вж. бел. 14.

497 Вж. бел. 46.

498 Вероятно се има предвид **Христо Никифоров Даскалов** (1843–1917) – участник в националноосвободителното движение, просветен и обществен деец. Роден в Трявна. Учител в родния си град, Лясковец, Враца и Оряхово. Включва се в националноосвободителната борба. След Освобождението продължава отново учителската си професия в Трявна, Дряново и пр.

499 **Васил Петров**. За него вж. бел. 67.

500 **Власи х. Петров** (1830–1908) – възрожденски просветен и обществен деец. Роден в гр. Троян. Учи в Одеската духовна семинария и в гимназия в Киев. Дълги години учител и училищен инспектор. Включва се дейно и в борбата за извоюване на църковна национална независимост на българския народ. След Освобождението продължава обществено-политическата си дейност. Избиран за депутат в Народното събрание.

401 **Димитър П. Попов** (1830 – 5.II.1870) – възрожденски просветен деец. Роден в гр. Карлово. Завършва Духовна семинария в Киев. Дълги години учител в родния си град. Автор на учебни помагала.

502 Неустановен псевдоним.

503 Също.

504 **Анастас Попхинов**. За него вж. бел. 94.

505 **Таньо Стоянов** (Т. С. Куртев) (Таньо войвода) (5.IV.1846 – 27.V.1876) – участник в националноосвободителното движение. Роден в гр. Сливен. По професия търговец. Един от основателите на местния революционен комитет. Съмишленик и сратник на В. Левски. Изпълнява куриерски поръчения на Вътрешната революционна организация. След разкриване на обира на турската поща при Арабаконак (септември 1872) е заловен и изпратен на заточение в Диарбекир. През януари 1876 г. успява да избяга и се прехвърля в Румъния. Установява се в гр. Турну Магурели, където постъпва и в местния революционен комитет. По време на Априлското въстание 1876 г. предвожда малка чета, с която преминава в България. Загива при разбиването ѝ от турските потери при с. Араплар (дн. с. Априлово, Търговищко).

506 Псевдоним на местния революционен комитет в гр. Ловеч.

507 **Стоян войвода** (Стоян Костов, Стоян Пандур войводата, Пандурина Стоян) (ок. 1837 – след 1878) – деец на националноосвободителното движение. Роден в Тетевен. Член на местния революционен комитет. След обира на турската поща при Арабаконак, извършен от Димитър Общи (септември 1872), е заловен и изпратен на заточение в Диарбекир. За по-нататъшната му съдба липсват сведения.

508 Псевдоним на местния революционен комитет в с. Голям Извор, Ловешко.

509 Има се предвид **Сава Младенов**. За него вж. бел. 126.

510 Също.

511 Вж. бел. 2.

512 Псевдоним на местния революционен комитет в гр. Етрополе.

513 Навярно **Сава Младенов**. За него вж. бел. 126.

514 **Марко Маринов**.

515 **Иван Драсов**. За него вж. бел. 47.

516 **Марин поп Луканов**. За него вж. бел. 46.

517 **Иван Атанасов Арабаджията**.

518 Псевдоним на местния революционен комитет в Търново (дн. Велико Търново).

519 Псевдоним на местния революционен комитет в гр. Тетевен.

520 Псевдоним на местния революционен комитет в с. Осиковица, Орханийско.

521 Псевдоним на местния революционен комитет в с. Гложене, Тетевенско.

522 Псевдоним на местния революционен комитет в гр. Пловдив.

523 Псевдоним на местния революционен комитет в гр. Стара Загора.

524 Псевдоним на местния революционен комитет в гр. Трявна.

525 Псевдоним на местния революционен комитет в гр. Севлиево.

526 **Васил Петров**. За него вж. бел. 67.

527 Вж. бел. 7.

528 Псевдоним на **Данаил Хр. Попов**. За него вж. бел. 14.

529 Има се предвид **Иван Тодоров** (И. Т. Бързаков) (около 1837 – неизв.) – възрожденски просветен и обществен деец. Роден в гр. Лясковец. Завършва гимназия в Сремски Карловци. Учител в гр. Трявна (1858–1864). След това завършва Медицинско училище в Цариград и работи като военен лекар в турската армия. След Освобождението продължава да работи като военен лекар в Търново (дн. Велико Търново).

530 **Никола Цветков** (Н. Цв. Бакърджиев) (18.I.1847 или 1849 – 10.X.1904) – деец на националноосвободителното движение. Роден в Ловеч. По професия занаятчия медникар. Участва и в националноосвободителната война. Сближава се с В. Левски и става негово доверено лице. Придружава го в пътуването му до Къкринското ханче и след залавянето на Апостола е арестуван, но поради липса на достатъчни улики е освободен. Спасява част от личния архив на В. Левски, който след Освобождението подарява безвъзмездно на Софийската народна библиотека (дн. Народна библиотека „Св. св. Кирил и Методий“. По време на Руско-турската освободителна война 1877–1878 г. участва в четата на Христо Иванов Книговезеца (негов побратим).

531 Вж. бел. 477.

532 **Христо Цонев** (Хр. Ц. Колаксъзов, известен повече като Хр. Латинеца) (ок. 1846 – 1883) – деец на националноосвободителното движение. Роден в с. Къкрина, Ловешко. По професия кръчмар и хан-

джия. Израства в Ловеч. В началото на 60-те години на XIX в. емигрира в Румъния, където попада в средите на българската революционна емиграция. Сближава се с В. Левски и става негов сподвижник. Един от членовете на Ловешкия революционен комитет. След залавянето на Апостола е арестуван и съден, но поради липса на доказателства е освободен. Разгръща активна дейност за подготовката на Априлското въстание 1876 г., след неуспеха на което отново е арестуван и хвърлен в Търновския затвор. По-късно е амнистиран и пуснат на свобода.

8. ИМЕНЕН ПОКАЗАЛЕЦ

Класическите произведения на българската литература са слънчевите стълбове, крепящи националното ни самосъзнание. Те са кристалните мостове на възторга, по които Отечеството ще премине през огън и страдание и ще пребъде в третото хилядолетие. Издателство „Захарий Стоянов“ предлага специална поредица – най-доброто от високата българска класика. Всеки том е придружен от статии, анализиращи от различни гледни точки творчеството на българските класици. Изданието е насочено към ученици и студенти, както и към широката българска общественост.

Издателство
ЗАХАРИЙ СТОЯНОВ

Поредица
БЪЛГАРСКА КЛАСИКА

5 лв.